

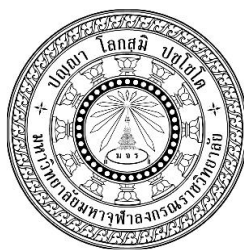
ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม
ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

**FACTORS AFFECTING THE FIVE PRECEPTS PROTOTYPE
VILLAGES TOWARDS PEACEFUL OF THE COMMUNITY WAT
KATTHALIPHANARAM BAN KLUAI SUB-DISTRICT,
BANMI DISTRICT, LOPBURI PROVINCE**

พระปลัดสนิท กตสารโ (เรื่อนเงิน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชน
วัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

พระปลัดสนิท กตสารโ (เรือนเงิน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**Factors Affecting the five Precepts Prototype Villages
towards Peaceful of the Community Wat Katthaliphanaram
Ban Kluai Sub-district, Banmi District,
Lopburi Province**

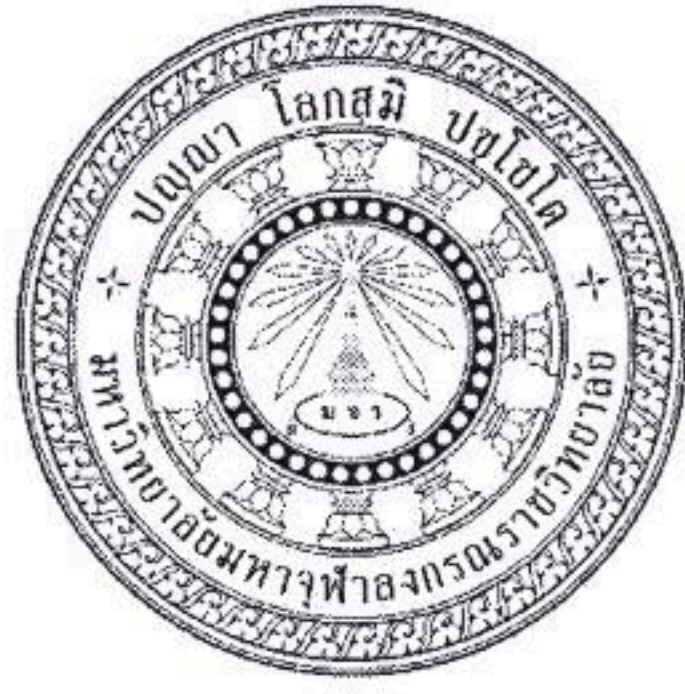
Phrapralad Sanit Katasaro (Ruengoen)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for The Degree of
Master of Arts
(Social Development)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัลยาณาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร. จารุวรรณ ชำเพชร)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อุบลวรรณ ภาวนานันท์)

กรรมการ

(พระครูปริยัติกิตติธารัง, รศ.ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

ผศ.ดร.อุบลวรรณ ภาวนานันท์
พระครูปริยัติกิตติธารัง, รศ.ดร.

ประธานกรรมการ
กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระปลัดสนิท เรืองเงิน)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชน
วัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ผู้วิจัย : พระปลัดสนิท กตสารโ (เรือนเงิน)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ. ดร.อุบลวรรณ ภวกานันท์, กศ.บ. (ชีววิทยา), กศ.ม. (จิตวิทยา
พัฒนาการ), Diploma in Gestalt Conselling, M.A. (Theoretical
Psychology), Ph.D. (Experimental Psychology with
specialization in Cognitive Psychology)

: พระครูปริยัติกิตติดำรง, รศ. ดร., พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ เกียรตินิยม),
M.A. (Sociology), Ph.D.(Social Science)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษากระบวนการในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ๓) เพื่อศึกษาแนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์ด้วยวิธีสุ่มแบบบังเอิญจากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ จำนวน ๔๖ คน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. กระบวนการในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า ทุกคนในชุมชนปฏิบัติตามขั้นตอนที่วางไว้ ซึ่งมี ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี ๒) ด้านการละเมียดสีล ๕ ของคนในชุมชนนั้นมีน้อยมากด้วยมีหลักธรรมนำใจคือความเกรงกลัวต่อการทำบาป และ ๓) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีนั้นประชาชนทุกคนรู้ว่เรียนในชุมชนแสดงออกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนอย่างเข้มแข็งและรักในถิ่นฐานของตน

๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า ในการขับเคลื่อนโครงการฯ ที่ผ่านมา ประชาชนทุกภาคส่วนในชุมชนให้ร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดีในทุกๆ ด้าน ที่ชุมชนจัดขึ้น อันประกอบไปด้วย ๑) ด้านโครงการศิลปะ ๕ ซึ่งมีส่วนกระตุ้นให้เกิดขบวนการการวางแผนวางยุทธศาสตร์ไว้เป็นอย่างดีด้วยการตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ๒) ด้าน

พระสงฆ์ ทางมหาเถรสมาคมได้มีมติให้คณะสงฆ์ส่งเสริมสนับสนุนโครงการ โดยจังหวัดลพบุรี ดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี ในการขับเคลื่อนโครงการ ๓) ด้านผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการจัดทำกิจกรรม และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ โดยมีผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน เป็นประธาน และมีผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เป็นกรรมการ ในรูปแบบที่จังหวัดกำหนด ตามประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข และ ๔) ด้านความร่วมมือของชุมชน ประชาชนทุกคนในชุมชนวัดกัลยาณาราม ให้ความสำคัญต่อโครงการเป็นอย่างดี ด้วยการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น

๓. แนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัลยาณาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า มีแนวทาง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านความรู้ เรื่องศีล ๕ ทุกคนในชุมชนถูกสอนให้มีความรักสามัคคี โดยใช้วัฒนธรรมและประเพณีและกิจกรรม เป็นสื่อกลางจึงทำให้เกิดความไว้น้ำใจเชื่อใจกันในชุมชน เนื่องจากพื้นฐานเดิมของคนในชุมชนเป็น สังคมเกษตรกรรม ส่งผลทำให้มีอุปนิสัยเยือกเย็น ใจดี เป็นมิตรกับผู้อื่นได้ง่าย มีความสามัคคีเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน มีผู้นำเป็นแบบอย่าง จึงสามารถเข้าถึงศีลและปรับตนเองและครอบครัวชุมชนให้ เข้ากับกระบวนการจัดกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้าต้นแบบได้โดยไม่ยาก และด้วยความสำเร็จจนได้รับรางวัล ๒) ด้านกระบวนการชุมชน ในชุมชนจะมีผู้นำชุมชนจัดงาน กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้มาร่วมกันทำกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละครั้ง ๓) ด้านกิจกรรมวิถี พุทธ ประชาชนในชุมชนจะมีการทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนา ในวันสำคัญต่างๆ และ ๔) ด้านคณะสงฆ์ มีการประชุมมอบหมายให้พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนาในวันสำคัญต่างๆ เพื่อให้ ตระหนักในคุณธรรมแห่งศีล ๕ เป็นการเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคีแก่คนในชุมชน ส่งเสริมให้ จัดกิจกรรมอื่นๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นโดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลาง รณรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง

- Thesis Title** : Factors Affecting the Five Precepts Prototype Villages towards Peaceful of the Community Wat Katthaliphanaram Ban Kluai District, Banmi Area, Lopburi Province
- Researcher** : Phrapalad Sanit Katararo (Rueanngo)
- Degree** : Master of Arts (Social Development)
- Thesis Supervisory Committee**
- : Asst. Prof. Dr. Ubolwanna Pavakanun, B.Ed. (Biology), M.Ed. (Developmental Psychology), Diploma in Gestalt Conselling, M.A. (Theoretical Psychology), Ph.D. (Experimental Psychology with specialization in Cognitive Psychology)
 - : Phrakhru Pariyattikittithamrong, Assoc. Prof. Dr., B.A. (English Honors), M.A. (Sociology), Ph.D. (Social Science)
- Date of Graduation** : December 25, 2018

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the process of operation affecting the performance of the five precepts prototype villages for peaceful at Wat Katthaliphanaram Community, Ban Kluai Sub-district, Banmi District, Lopburi Province, 2) to study the factors affecting the performance of the five precepts prototype villages for peaceful at Wat Katthaliphanaram Community, Ban Kluai Sub-district, Banmi District, Lopburi Province, 3) to study the Guideline that makes the performance of the five precepts prototype villages for peaceful at Wat Katthaliphanaram Community, Ban Kluai Sub-district, Banmi District, Lopburi Province. The qualitative research was used as the methodology. Qualitative data were collected from 46 key informants through interview and the samples were selected based on accidental sampling.

The results of this study indicated as follows:

1. In terms of the process of operation affecting the performance of the five precepts prototype villages for peaceful at Wat Katthaliphanaram Community, Ban Kluai Sub-district, Banmi District, Lopburi Province, it was found Everyone in the community follows the steps laid down that three aspects could lead to the peaceful community, including 1) local people actively participated in community activities, 2) for the violation of five precepts, less local people violated five precepts because they held morality in mind and had fear of sin, and 3) for culture and tradition conservation, people in all households express the unity and complied with local culture and tradition and showed love for their own homeland.

2. In terms of factors affecting the performance of the five precepts prototype villages at Wat Katthaliphanaram Community, Ban Kluai Sub-district, Banmi District, Lopburi Province, it was found that, to drive the past project, the people in all sectors in the community cooperated well together in every aspect which the community organized. Which are consisted of: 1) The Five Precept project, It played role very well in stimulating the strategic planning process by setting the objectives of the project to meet the objectives planed, 2) The monk, The synod had passed the resolutions to the monks to support the project. By the Lopburi provincial cooperate with the Lopburi Ministry of Monks and the Lopburi Provincial Office of Buddhism to drive the project, 3) Leader, Village headmans/Community presidents will fully cooperate in organizing the activity and appoint the project operation committee which have Village headmans/Community as a president with other related parties as directors in a form designated by the provincial in accordance with the “Five Precept villages for happy citizen” policy, and 4) Community cooperation, All people in the Wat Katthaliphanaram community gave importance well to the project by getting involve and cooperate in every activity organized by the community.

3. In terms of the Guideline that make the performance of the five precepts prototype villages for peaceful at Wat Katthaliphanaram Community, Ban Kluai Sub-district, Banmi District, Lopburi Province, it was found that, There are 4 guidelines which are: 1) Knowledge about the Five Precept, Everyone in the community were taught to love harmony by using cultures, traditions and activities as the medium which caused trust within the community. As people’s origin in the community were

agricultural societies, thus made people in the community to be calm, kind, friendly to others, lived in harmony and had a good leader as an example. Therefore, they understood the concept of five precept and adjusted themselves, their family and the community to cooperate with the operation activity process of the Five Precept villages project with ease and success with the award, 2) The community's process, There were community leaders organizing activities in the community to have everyone in the community joining each activity, 3) Buddhist activities, People in the community make merit, give alms to the monks, pray, and listen to the Buddhist sermon on important days, and 4) Monks, There were meetings to assign the monks to give the Buddhist sermon on important days to make people aware of the virtue of the Five Precept. It created and enhanced harmony to the people within the community. And to encourage other activities according to local traditions by having temple and monk as a center to organize campaigns to decrease, avoid and quit all allurements and addictions.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากผู้มีอุปการคุณในการให้ข้อมูล ให้คำปรึกษา แนะนำ และชี้แนะในการให้แนวทาง จึงทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผศ. ดร.อุบลวรรณ ภาวนันท์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ. ดร. กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือในการ ปรับปรุงแก้ไขงานอย่างต่อเนื่อง

ขอขอบพระคุณ และเจริญพรขอบคุณ คณะกรรมการสอบป้องกันทั้ง ๔ ท่าน ซึ่งประกอบด้วย พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ. ดร., รศ. ดร.จากรุวรรณ ขำเพชร, ผศ. ดร.อุบลวรรณ ภาวนันท์ และพระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ. ดร. ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์เป็นคณะกรรมการตรวจสอบ วิทยานิพนธ์ ทำให้การสอบครั้งนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ และเจริญพรขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๓ ท่าน และประธานควบคุม วิทยานิพนธ์และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อีก ๒ รวม ๕ ท่าน ได้แก่ อาจารย์พระมหาสม กลยาโณ, ดร. ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ อาจารย์ พระมหาชาติชาย ญาณวชิโร อาจารย์ ประจำหลักสูตร สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, ผศ. ดร.ผดุง วรรณทอง อาจารย์ประจำ หลักสูตร สังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจ คุณภาพเครื่องมือในการทำวิจัยลุล่วงไปได้ด้วยดี

ที่ขาดไม่ได้เป็นอย่างยิ่ง คือขอขอบพระคุณพระครูโสภณปัญญารุช จันทวีโส เจ้าอาวาส วัดกัทลีพนาราม ที่ให้ความเอื้อเฟื้อและให้คำแนะนำชี้แนะ คณะสงฆ์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ทุกท่านที่ทำให้ วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นงานวิจัยเชิงวิชาการเพื่อเป็นธรรมทานแก่ผู้สนใจทั่วไป ขออนุโมทนาใน กุศลนี้ให้กับคุณบิดา-มารดาผู้มีพระคุณ ญาติพี่น้อง และญาติธรรมทุก ๆ ท่าน ความดีทุกประการใน การจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา บูชาคุณบิดา-มารดา ครู อุปัชฌาย์อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

พระปลัดสนิท กตสารโ (เรือนเงิน)

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ โครงการหมู่บ้านศีล ๕ และรางวัลหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบ	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความสันติสุข	๒๓
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีล	๓๔
๒.๔ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)	๔๙
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	๕๙
๒.๖ วัดกัลยาณาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี	๘๖
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๗
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๙๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๙๒
๓.๒ กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	๙๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๙๒
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย/ผลการศึกษา/ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๙๔
๔.๑ ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม	๙๔
๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์	๙๗
๔.๓ องค์กรความรู้จากการวิจัย	๑๒๓
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๒๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๒๕
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๔๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๕๐
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๕๐
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๕๐
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้	๑๕๑
๕.๓.๔ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	๑๕๑
บรรณานุกรม	๑๕๓
ภาคผนวก	๑๖๑
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	๑๖๒
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์	๑๗๑
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์	๑๗๕
ภาคผนวก ง ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม/การสัมภาษณ์	๑๘๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๘๔

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

๒.๑ แนวคิด การพัฒนา และการเรียนรู้ทางนิเวศวิทยาแนวลึก

๕๓

๔.๑ สรุปลองค์ความรู้ของหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุข

๑๒๒

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗
๒.๑ ภาพประกอบ ๒ องค์ประกอบของสันติสุขตามนิยามขององค์การ UNESCO	๒๔
๒.๒ การเปลี่ยนแปลงและการนำสิ่งที่เหมาะสมไปสู่การบูรณาการในงานพัฒนาบุคคลและสังคม	๕๘
๔.๑ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัศลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี	๑๑๙
๔.๒ แนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัศลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี	๑๒๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา/เล่ม/ข้อ/และหน้า ตามลำดับ เช่น อง.ติก. (ไทย). ๒๐/๓๕/๑๘๙. หมายถึง อังคุดตริกนิกาย ติกนินิบาต เล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๓๕ หน้า ๑๘๙ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และอ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๒๕

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังคปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	มหาวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขณธวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธ์วรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคุดตริกนิกาย	ปญจกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.ปญจก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุดตริกนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฎฐก. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคุดตริกนิกาย	อฎฐกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง. อฎฐก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุดตริกนิกาย	อฎฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกปาติ	(ภาษาบาลี)
ขุ.อิติ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.อป. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทานปา	(ภาษาบาลี)
ขุ.อป. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ (บาลี)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังคปาติ	(ภาษาบาลี)
อภิ.วิ (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นรากฐานอารยธรรมที่สำคัญของโลก และมุ่งประโยชน์สุขสันติภาพให้แก่บุคคลในสังคม และชาวโลกได้ พระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์มีทั้งการสร้างสรรคอารยธรรมและสันติภาพแก่มวลมนุษย์ พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในประเทศอินเดียหรือชมพูทวีป และได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอินเดีย เช่น เรื่องวรรณะ ๔ พระพุทธศาสนาไม่ยอมรับ แต่ให้ถือหลักว่า “คนมิใช่ประเสริฐหรือต่ำทรามเพราะชาติกำเนิด แต่จะประเสริฐหรือต่ำทรามเพราะการกระทำ”^๑ แล้วก็มิให้มัวหวังผลจากการอ้อนวอนบูชาัญญ์ สอนให้เปลี่ยนการบูชาัญญ์หรือเลิกการบูชาัญญ์ ให้หันมาหวังผลจากการกระทำ เมื่อถือว่ามนุษย์จะดีจะประเสริฐอยู่ในการกระทำ มนุษย์ต้องพัฒนาชีวิตของตน ทั้งพัฒนาพฤติกรรม (ศีล) พัฒนาจิตใจ (สมาธิ) และพัฒนาปัญญา (ปัญญา) ขึ้นไปมนุษย์จึงประเสริฐได้ ดึงงามได้ ด้วยการฝึกฝนพัฒนาตน ด้วยการศึกษารียนรู้ พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย มีความสำคัญต่ออารยธรรมของโลก เพราะเมื่ออินเดียเจริญขึ้นแล้ว อินเดียก็เป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งของอารยธรรมของโลก

ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและเป็นคนที่ทำให้พระพุทธศาสนาดำรงคงอยู่ และได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ มีการริเริ่มใหม่ คือการถือหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยความสามัคคีระหว่างศาสนาต่าง ๆ และให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา เมื่อพระองค์นับถือพระพุทธศาสนาก็ถือหลักเมตตา อุปลัมภ์บำรุงทุกศาสนา และให้ศาสนิกชนในศาสนาต่างๆ อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกัน ยอมรับหลักธรรมของกันและกัน ไม่ทะเลาะ ไม่ใช้กำลัง ไม่ใช้ความรุนแรง ในประเทศตะวันตกได้พยายามต่อสู้เพื่อสร้างหลักการแห่งเสรีภาพทางศาสนาขึ้นมาด้วยความยากลำบาก เพราะประเทศตะวันตกนั้นเป็นดินแดนของการรบราฆ่าฟันทางศาสนา มีการข่มเหง เบียดเบียนเพราะนับถือศาสนาต่างกัน (Persecution) และมีสงครามศาสนา (Religious Wars) มากมาย และพวกเขาได้พยายาม ดิ้นรนที่จะให้เกิดขันติธรรม (Tolerance) ซึ่งต่างจากพระเจ้าอโศกมหาราชที่ใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาก่อให้เกิดสันติภาพขึ้นมาในประเทศในสมัยนั้นได้^๒

^๑ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), *มองวันวิสาขบูชาถึงอารยธรรมโลก*, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.payutto.net/book-content/๒-มองวันวิสาขบูชา/2/> [๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

^๒ คชนอง ว่างฝ่ายแก้ว, *บทบาทพระพุทธศาสนากับการสร้างสันติภาพโลก:พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสันติภาพแก่โลก*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/504160> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๐].

ในปี พ.ศ. ๒๓๖ ประเทศศรีลังกา ได้ส่งพระสมณทูตเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยนับตั้งแต่นั้นมา และเจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับจนถึงสมัยกรุงสุโขทัยหรืออาณาจักรสุโขทัย เมื่อพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเสด็จขึ้นครองราชย์ ทรงสดับกิตติศัพท์ของพระสงฆ์ลังกา จึงทรงอาราธนาพระมหาเถระสังฆราช ซึ่งเป็นพระเถระชาวลังกาที่เข้ามาเผยแผ่อยู่ที่นครศรีธรรมราช มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกรุงสุโขทัย พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ได้เข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทย ถึง ๒ ครั้ง คือ ครั้งที่ ๑ ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และครั้งที่ ๒ ในสมัยพระยาสิทธิเท พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก ศิลปะสมัยสุโขทัยได้รับการกล่าวขานว่างดงามมาก โดยเฉพาะพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย มีลักษณะงดงาม ไม่มีศิลปะสมัยใดเหมือน^๓

ส่วนพระพุทธศาสนาในสมัยอยุธยาที่มีความเป็นฮินดูปนอยู่ค่อนข้างมาก พิธีกรรมต่าง ๆ ได้ปะปนพิธีของพราหมณ์มากกว่าที่ใด ๆ ราชครูอยุธยามุ่งในเรื่องการบุญการกุศล สร้างวัดวาอารามสร้างปูชนียวัตถุ บำรุงศาสนาเป็นส่วนมาก ในสมัยอยุธยาต้องประสบกับภาวะสงครามกับพม่า จนเกิดภาวะวิกฤตทางศาสนาหลายครั้ง สมัยอยุธยาช่วงแรก (พ.ศ. ๑๙๙๑ – ๒๐๓๑) ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยความสงบร่มเย็น ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทรงผนวชเป็นเวลา ๘ เดือน เมื่อ พ.ศ. ๑๙๙๘ และทรงให้พระราชโอรสกับพระราชนัดดาผนวชเป็นสามเณรด้วย และสืบทอดวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาอันดีจนถึง (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ๒๓๑๐) พระมหากษัตริย์ที่ทรงมีบทบาทมากในยุคนี้ ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงเสวยราช เมื่อ พ.ศ. ๒๒๗๕ การบวชเรียนกลายเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาถึงยุคหลัง ถึงกับกำหนดให้ผู้ที่จะเป็นขุนนาง มียศถาบรรดาศักดิ์ต้องเป็นผู้ที่ผ่านการบวชเรียนมาเท่านั้น จึงจะทรงแต่งตั้งตำแหน่งหน้าที่ให้ ในสมัยนี้ได้ส่งพระภิกษุเถระชาวไทยไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศลังกาตามคำทูลขอของกษัตริย์ลังกา เมื่อ พ.ศ. ๒๒๙๖ จนทำให้พุทธศาสนากลับเจริญรุ่งเรืองในลังกาอีกครั้งจนถึงปัจจุบัน และเกิดนิกายของคณะสงฆ์ไทยขึ้นในลังกา ชื่อว่านิกายสยามวงศ์ นิกายนี้ยังคงมีอยู่ถึงปัจจุบัน^๔

สมัยกรุงธนบุรีในยุคนี้นับเป็นยุคแห่งความเสื่อมของพุทธศาสนาอีกสมัยหนึ่ง คือ นับแต่พระยาตาก (สิน) ได้ชักนำคนไทยเชื้อสายจีนหนีฝ้าทัพพม่าออกจากกำแพงนครศรีอยุธยาจนกรุงศรีอยุธยาถูกพม่าตีแตก ในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ แล้ว พม่าได้ทำลายบ้านเมืองจนเสียหายย่อยยับ ล้างผลาญชีวิตคน ช่มชืดผู้หญิงไทย ปล้นเอาทรัพย์สินมีค่าทั้งหมด กวาดต้อนประชาชนแม้กระทั่งพระสงฆ์ไปเป็นเชลยเป็นจำนวนมาก วัดวาอารามถูกเผาทำลาย จนในที่สุดพระเจ้าตากสินจึงไม่อาจครองบัลลังก์อยู่ได้ ยุคนี้ในปี พ.ศ. ๒๓๒๒ เจ้าพระยาจักรีก็ได้อัญเชิญพระแก้วมรกตจากเวียงจันทน์มาไว้ยังประเทศไทยด้วยเช่นกัน สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาล ที่ ๑ (พ.ศ. ๒๓๒๕ – ๒๓๕๒) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๒๕ ต่อจากพระเจ้าตากสิน ได้

^๓ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, ศาสนาพุทธในประเทศไทย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/สมัยกรุงสุโขทัย> [๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

^๔ พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ. ดร., พัฒนาการพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๖๑), หน้า ๑๔๑.

ทรงย้ายเมืองจากธนบุรี มาตั้งราชธานีใหม่ เรียกชื่อว่า "กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์" ทรงสร้าง และปฏิสังขรณ์วัดต่างๆ เช่น การสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศ และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นต้น ทรงโปรดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๙ ณ วัดมหาธาตุทรงตรากฎหมายคณะสงฆ์ขึ้น เพื่อจัดระเบียบการปกครองของสงฆ์ให้เรียบร้อย ทรงจัดให้มีการสอบพระปริยัติธรรม ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์ แรกของกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสถาปนา พระสังฆราช (ศรี) เป็นสมเด็จพระสังฆราช เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๕๒ จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๙ (พ.ศ. ๒๔๘๙ - ปัจจุบัน) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ ๙ สืบ ต่อมา ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา และทรงเป็นศาสนูปถัมภก ทรงให้การอุปถัมภ์แก่ทุก ศาสนา ทรงสร้างวัดแห่งหนึ่งที่จังหวัดชลบุรี และทรงปกครองบ้านเมืองโดยสงบเรียบร้อย ตามระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในรัชสมัยรัชกาลปัจจุบันได้มีการส่งเสริมพุทธ ศาสนาด้านต่าง ๆ มากมาย^๕

พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อโครงสร้างของวัฒนธรรมไทยมากที่สุด จึงทำให้เกิดความ สันติสุขในสังคมไทยเห็นได้จาก ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำ ชาติ การดำเนินชีวิตของคนไทยและวัฒนธรรมต่างๆ ได้รับอิทธิพลหลอมหลอมหลักธรรมคำสอนใน พระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในความคิดหรือชีวิตจิตใจของคนไทยเป็นเวลานาน สามารถสังเกตได้จากผล สะท้อนที่ปรากฏออกมาในด้านต่าง ๆ เช่น วิถีชีวิต ทักษะคติ พฤติกรรม นิสัยใจคอของชาวไทยตลอด จนถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ลักษณะดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากจากหลักธรรมใน พระพุทธศาสนา โดยการนำมาปฏิบัติดัดแปลงให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต^๖

ประเทศไทยถึงแม้จะนับถือพระพุทธศาสนาก็ตามปัญหาต่างๆ ในสังคมก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการชนชั้น ปัญหาหลักขโมย ปัญหา การให้ข้อมูลเท็จ และปัญหายาเสพติด ยังเป็นเหตุให้สังคมไทยวุ่นวาย แยกแยก ไม่สามัคคีกัน จาก สถานการณ์บ้านเมืองในห้วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหามากมาย ประกอบด้วยการ กระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การระบาดของ สิ่งเสพติด และอบายมุข การแตกแยกทางความคิด การเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ ส่วนรวม และการจบบ้างจวบจวนหมิ่นสถาบันหลักของชาติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดสติ จิตสำนึก ศีลธรรมและคุณธรรมจริยธรรมอันจะส่งผลให้สังคมเกิดความขัดแย้ง

คณะสงฆ์นำโดยสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช วัด ปากน้ำ กรุงเทพมหานคร มีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิด ความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงและความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติ ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ประกอบกับคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ให้แนวทางใน

^๕ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, **ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org/> [๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

^๖ ศาสนาสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, **จามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองศรีอยุธยา**, (พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรดดิ้ง, ๒๕๑๖), หน้า ๗.

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันดำเนินการสร้างความปรองดอง สมานฉันท์และทำให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีกันโดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ซึ่งจะนำพาประเทศก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยยั่งยืน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในฐานะหน่วยงานราชการที่มีภารกิจในการส่งเสริมให้สังคมไทยมีศีลธรรม และคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา จึงได้กำหนดกิจกรรมในการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกเพศทุกวัยได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเน้นการรณรงค์ส่งเสริม และสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศ ตามดำริที่สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลจารย์ ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุขเมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕”^๗ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ แก่ประชาชนในชาติ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง ๗๖ จังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๒) เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้กับประชาชนในประเทศ ๓) เพื่อให้ประชาชนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ๔) เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนัก รักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศอย่างมั่นคง

ดังนั้น เพื่อให้หมู่บ้านศีลห้าซึ่งดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้มีการต่อยอด ออกไปอีก จึงได้สร้างรางวัลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ดีเด่น ระดับจังหวัดขึ้นมา และในปีนั้นมีหมู่บ้านที่ได้รับรางวัล คือ หมู่บ้านทุ่งท่าช้าง อำเภอสระโบสถ์ และต่อมาชุมชนวัดกัทธิพนาราม ได้รับรางวัลในปี พ.ศ. ๒๕๖๐^๘ ซึ่งหมู่บ้านเหล่านี้เป็นที่น่าสนใจว่าเขาสามารถที่จะปรับปรุงและพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนของตนเองได้อย่างไร ทำให้เห็นว่าแต่ละแห่งที่ได้รับรางวัลนั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะนำไปศึกษา เพื่อให้หมู่บ้านอื่นสามารถนำไปเป็นแบบอย่างได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งจะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ด้วยวิธีสุ่มแบบง่ายหรือตามความสะดวก (Accidental sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สามารถให้ข้อมูลได้ของชุมชนวัดกัทธิพนารามที่เป็นประชากรศึกษา เพื่อจะสะท้อนถึงปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของหมู่บ้านศีลห้า ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน การอยู่ร่วมกันตามหลักศีลห้า และสามารถนำไปเผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นข้อมูลหาทางเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างมีระบบที่เข้มแข็งและพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

^๗ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”**, (ส่วนการศึกษาสงเคราะห์ กองพุทธศาสนศึกษา: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๔๒.

^๘ โครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า, **จังหวัดลพบุรี “หมู่บ้านตามรอยพ่อ” ต่อยอดศีล ๕**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.sila5.com/home/news/news/var/b4w2f4w2v224> [๒๔ กันยายน ๒๕๖๐].

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษากระบวนการในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ เพื่อต้องการทราบกระบวนการในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุข ของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ เพื่อต้องการทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ เพื่อต้องการทราบแนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดขอบเขตของการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข กระบวนการในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อหมู่บ้านสันติสุข และแนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบ และสู่ความเป็นหมู่บ้านสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยกำหนดขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการชุมชน/กรรมการหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน และพระสงฆ์ โดยสุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยการสุ่มแบบง่ายหรือตามความสะดวก

คือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่พบ ณ วันสัมภาษณ์ โดยใช้เกณฑ์ ๓ แบบ คือ ๑) ความร่วมมือของชุมชน ๒) การละเมิดศีล และ ๓) การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ให้นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๕.๑ ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข หมายถึง กิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบสำคัญตามแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการศีล ๕ ที่จะมุ่งศึกษากิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ มีอยู่ ๕ ด้านเป็นที่มีความสำคัญต่อการส่งผลให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบนำไปสู่สันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นตามหลักศีล ๕ ได้แก่ ๑) ศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิต ๒) ศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน ๓) ศีลข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันครอบครัว ๔) ศีลข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันสังคม ๕) ศีลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันสุขภาพ

๑.๕.๒ หมู่บ้านศีลห้า หมายถึง หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า ตามโครงการของรัฐบาล ที่ได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันดำเนินการในเรื่องการสร้างความปลอดภัยและทำให้ประชาชนมีความรัก ความสามัคคีกันเพื่อประเทศชาติจะได้ก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยและยั่งยืน โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด

๑.๕.๓ ศีล ๕ หรือเบญจศีล หมายถึง เจตนา หรือความตั้งใจ ประพฤติงดเว้นจากความชั่วทางกาย วาจา ใจ เรียกโดยทั่วไปว่า “ศีล ๕” เรียกตามบทบัญญัติว่า “สิกขาบท ๕” ศีล

ศีลข้อที่ ๑ ปาณาติปาตาเวรมณี หมายถึง การละเว้นจากการฆ่าชีวิตสัตว์ทุกชนิด

ศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานาเวรมณี หมายถึง การเว้นจากการลักทรัพย์ หรือทรัพย์ที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้

ศีลข้อที่ ๓ กาเมสุมิสฉาจาราเวรมณี หมายถึง การละเว้นจากการประพฤติผิดในกาม การประพฤติผิดลูกผิดเมียคนอื่น (มีกิ๊ก มีชู้ก็ไม่ควร ยกเว้นแต่ จะมีการแต่งงาน และหรือมีการรับรู้รับเห็นด้วยจากผู้ปกครองของทั้งสองฝ่าย)

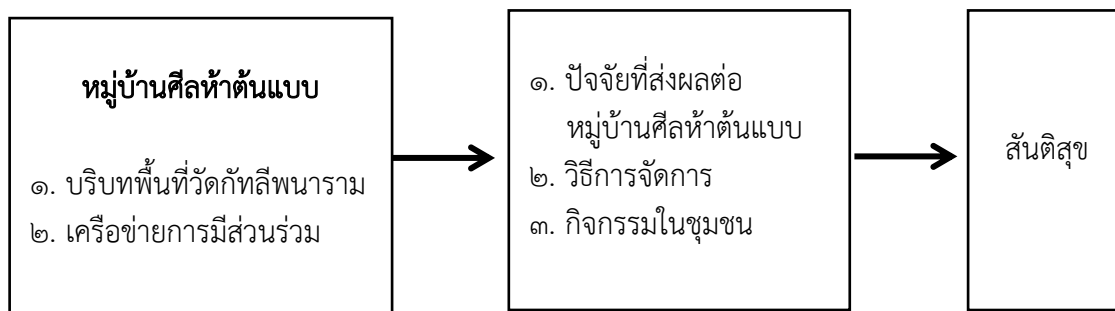
ศีลข้อที่ ๔ มุสาวาทาเวรมณี หมายถึง การละเว้นจากการพูดดั่งเท็จ พูดจาโกหก พูดไม่อยู่กับร่องกับรอย

ศีลข้อที่ ๕ สุราเมรยมมชปะมาทัตถานาเวรมณี หมายถึง การละเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและเครื่องดองของมึนเมาทุกชนิด

๑.๕.๔ ชุมชน หมายถึง ชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าที่ได้รับรางวัลหมู่บ้านสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงขอบเขตการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และสามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนอื่นได้

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และสามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนอื่นได้

๑.๗.๓ ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการบริหารงานและการจัดการคนในชุมชนและองค์กรของชุมชนอื่นได้ผลต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชน วัดกัลยาณาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในเรื่องข้างต้นดังนี้

- ๒.๑ โครงการหมู่บ้านศีล ๕ และรางวัลหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความสันติสุข
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีล
- ๒.๔ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๒.๖ วัดกัลยาณาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ โครงการหมู่บ้านศีล ๕ และรางวัลหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบ

ตามที่มหาเถรสมาคมมีมติให้คณะสงฆ์ส่งเสริมสนับสนุนสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้และพัฒนาชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกัน ภายใต้โครงการ สร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" โดยจังหวัดลพบุรี ดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี ซึ่งในการขับเคลื่อนโครงการฯ ที่ผ่านมา คณะสงฆ์และประชาชนทุกภาคส่วนได้ร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดี ขณะนี้ จังหวัดลพบุรี มีประชากรสมัครเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน ๖๐๖,๖๓๙ คน เทียบกับประชากรชาวพุทธ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ เป็นลำดับที่ ๒๕ ของประเทศ^๑

^๑ ไพ แจ้งพลาย, พระพรหมเสนาบดี เป็นประธานเปิดโครงการตรวจติดตามและจัดนิทรรศการแสดงผลงาน "หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ" ของจังหวัดลพบุรี ประจำปี ๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://pr.prd.go.th/lopburi/ewt_news.php?nid=3410&filename=index1 [๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

โครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข จังหวัดลพบุรีสู่โครงการสร้างความปรองดอง สมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

สังคมไทย สังคมวิถีพุทธ พระพุทธศาสนาเข้าสู่สังคมไทย และตั้งมั่นในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏหลักฐาน ในคำนำการจัดพิมพ์พระไตรปิฎก ภาษาไทย พุทธศักราช ๒๕๔๙ กล่าวไว้ว่า ...เพราะได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระไตรปิฎกในฐานะเป็นพระบรมศาสดา แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยและประชาชนชาวไทยได้นับถือ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ และพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธ มามกะและเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกมาโดยตลอด ดังปรากฏหลักฐาน เช่น

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ ๑ ด้าน ๒ “คนเมืองสุโขทัยนี้ มักทาน มักทรงศีล มัก โอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ ชาวเจ้า ท่วยบ่าว ท่วยนาง ลูกเจ้าขุน ทั้งสิ้น ทั้งหลาย ทั้งผู้ชาย ทั้งผู้หญิง ผูกท่วย มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออก พรรษากรานกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว...”

พระบรมสัตยาธิฐานของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ...ที่ตรัสประกาศแก่เทพดาทั้ง ปวงว่า “ให้บังเกิดมาในประยูรมหาเศวตฉัตร จะให้บำรุงพระพุทธศาสนา ไฉนจึงมิช่วยให้สว่างแล เห็นข้าศึกเล่า” พอตกพระโอษฐ์ลง พระพวยก็พัดควันอันเป็นหมอกมืดนั้นสว่างไป...

พระราชปณิธานของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

“ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบขันตสีมา รักษาประชาชนและมนตรี”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลปัจจุบัน ได้ตรัสพระปฐมบรมราชโองการ ซึ่งเป็นพระราชปณิธานแก่ปวงชนชาวไทยในพระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง ว่า “จะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

จากหลักฐานดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาตั้งมั่นในสังคมไทยมาช้านาน หลักธรรมทางศาสนาจึงมีคุณค่า มีความสำคัญ และมีประโยชน์ต่อชีวิต ครอบครัว สังคม และ ประเทศชาติ และจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ยิ่งจำเป็นต้องมี หลักธรรมทางศาสนามาประดับประดาใจ เพื่อดำเนินชีวิตไปสู่ความสุข โดยเฉพาะหลักธรรมขั้น พื้นฐานที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน คือ ศีล ๕

ท่านเจ้าคุณ พระราชพุทธิวรารมณ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี (ประเทือง อภาธรโร) กล่าว สัมโมทนียกถา ในคู่มือการดำเนินงาน โครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข จังหวัดลพบุรี ว่า ...ศีล ๕ เป็นหลักการหรือกฎของสังคม และใช้เป็นเครื่องมือแก้ปัญหาสังคมได้ ดังนี้

๑. ปัญหาการเบียดเบียนประทุษร้ายร่างกาย ชีวิตซึ่งกันและกัน อันเนื่องมาจาก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทั้งในระดับประชาชนธรรมดา นักการเมือง แม้กระทั่งพระสงฆ์ก็ไม่

ยกเว้น ช่างกันตายอย่างทารุณโหดร้าย มองเห็นร่างกายและชีวิตของคนเป็นผักปลา ดังปรากฏในข่าวทางสื่อมวลชนทุกวัน ไม่เว้นแต่ละวัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้คนขาดศีลธรรม

๒. ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น ด้วยวิธีการแห่งขโมย การปล้นจี้ ฉกชิงวิ่งราว การหลอกลวงต้มตุ๋น การยักยอก การฉ้อราษฎร์บังหลวง การทุจริตคอร์ปชั่นในวงราชการ มีคดีขึ้นโรงขึ้นศาลมากมาย จึงเป็นปัญหาสังคมอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าหากผู้คนในสังคมมีศีลประกอบสัมมาอาชีพ ปัญหาดังกล่าวนี้ ก็จะหมดไป

๓. ปัญหาการประทุพผิตทางเพศ เช่น การคบชู้ชู้ชาย การทำลามกอนาจาร การพรากผู้เยาว์ การข่มขืน การค้าโสเภณีข้ามชาติ พ่อข่มขืนลูก ครูอาจารย์ข่มขืนลูกศิษย์ เป็นต้น การกระทำผิดทางเพศ ปัญหาตามมา คือ เสี่ยงต่อโรคร้าย ลูกไม่มีพ่อ ปัญหาการทำแท้ง ปัญหาท้องก่อนวัยอันควร ครอบครัวขาดความอบอุ่น นำไปสู่การแตกแยก การทะเลาะวิวาท ทั้งนี้ เพราะผู้คนไม่สำรวมในกาม

๔. ปัญหาเกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์สุจริต เช่น การกล่าวหาโจมตีซึ่งกันและกัน กล่าวหลอกลวงด้วยคำเท็จ เพื่อผลประโยชน์ของตน หรือพวกตน กล่าวยุยงให้แตกแยก ขาดความสามัคคีปรองดอง เป็นต้น นี่ก็เป็นปัญหาสังคม

๕. ปัญหาเกี่ยวกับอุบัติเหตุและการทะเลาะวิวาท ซึ่งมีสาเหตุจากการดื่มสุรา เสพยาเสพติด ทำให้บั่นทอนกำลังสติปัญญา ขาดสติสัมปชัญญะ ความยั้งคิด ทั้งนี้ ถ้าหากผู้คนในสังคมสำรวมระวังเว้นจากการดื่มสุรา เสพยาเสพติดให้โทษ ก็จะช่วยลดอุบัติเหตุ และการทะเลาะวิวาทต่างๆ ก็จะลดน้อยลง

ท่านเจ้าคุณ จึงได้ฝากให้พุทธศาสนิกชน ได้เห็นความสำคัญในการรักษาศีลและปฏิบัติธรรม และน้อมนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ประมวลคำสอน ของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ เกี่ยวกับขานิสงส์ ของศีล ๕ คำว่า ศีล ได้แก่สภาพเช่นไร ศีลอย่างแท้จริงเป็นไปด้วยความมีสติ รู้สิ่งที่ควรหรือไม่ควร ระวังการระบายออกทางทวารทั้งสาม คอยบังคับกาย วาจา ใจ ให้เป็นไปในขอบเขตของศีลที่เป็นสภาพปกติ ศีลที่เกิดจากการรักษา มีสภาพปกติไม่คะนองทางกาย วาจา ใจ ให้เป็นที่เกลียด นอกจากความปกติดังงามทางกาย วาจา ใจของผู้มีศีลว่าเป็นศีล เป็นธรรม

๑. สิ่งที่มีชีวิต เป็นสิ่งที่มีคุณค่า จึงไม่ควรเบียดเบียน ช่มเหง และทำลายคุณค่าแห่งความเป็นอยู่ของเขาให้ตกไป

๒. สิ่งของของใคร ๆ ก็รักและสงวน ไม่ควรทำลาย ฉกฉก ปล้นจี้ เป็นต้น อันเป็นการทำลายสมบัติและทำลายจิตใจกัน

๓. ลูก หลาน สามี ภรรยา ใคร ๆ ก็รักสงวนอย่างยิ่ง ไม่ปรารถนาให้ใครมาอาจเอื้อม ล่วงเกินเป็นการทำลายจิตใจของผู้อื่น อย่างหนักและเป็นบาปไม่มีประมาณ

๔. มุสา การโกหกพกลม เป็นสิ่งทำลายความเชื่อถือของผู้อื่นให้ขาดสะบั้นลงอย่างไม่มีตี แม้แต่รัจฉาน ก็ไม่พอใจคำหลอกลวงจึงไม่ควรโกหกหลอกลวงให้ผู้อื่นเสียหาย

๕. สุรา ยาเสพติด เป็นของมีเงินมาและให้โทษ ดื่มเข้าไปย่อมทำให้คนดี ๆ กลายเป็นคนบ้าได้ ลดคุณค่าลงโดยลำดับ ผู้ต้องการเป็นคนดีมีสติปกครองตัว อย่างมนุษย์จึงไม่ควรดื่มสุรา เครื่องทำลายสุขภาพทางร่างกายและใจอย่างยิ่ง เป็นการทำลายตัวเอง และผู้อื่นไปด้วยในขณะเดียวกัน

อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕

๑. ทำให้อายุยืน ปราศจากโรคร้ายเบียดเบียน
๒. ทรัพย์สินสมบัติที่อยู่ในความปกครอง มีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายมาราวีเบียดเบียนทำลาย
๓. ระหว่างลูก หลาน สามี ภริยา อยู่ด้วยกันเป็นผาสูก ไม่มีผู้คอยล่วงล้ำล้ำกรายต่างครองกัน อยู่ด้วยความเป็นสุข
๔. พูดอะไร มีผู้เคารพเชื่อถือ คำพูดมีเสน่ห์เป็นที่จับใจไพเราะ ด้วยสัจด้วยศีล
๕. เป็นผู้มีสติปัญญาดีและเฉลียวฉลาด ไม่หลงหน้าหลงหลัง จับโน่นชนนี้เหมือนคนบ้าคนบอหาสติไม่ได้ ผู้มีศีล เป็นผู้ปลูกและส่งเสริมสุขบนหัวใจคนและสัตว์ทั่วโลกให้มีแต่ความอบอุ่น ไม่เป็นที่ระแวงสงสัย ผู้ไม่มีศีลเป็นผู้ทำลายหัวใจคนและสัตว์ ให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า

คติธรรม คำสอนของ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ ศีลนั้นอยู่ที่ไหน มีตัวตนเป็นอย่างไร ใครเป็นผู้รักษาแล้วก็รู้ว่า ผู้นั้นเป็นตัวศีล ศีลก็อยู่ที่ตนนี้ เจตนาเป็นตัวศีล เจตนา คือ จิตใจ คนเราถ้าจิตไม่มี ก็ไม่เรียกว่าตน มีแต่กายจะทำอะไรได้ ร่างกายกับจิตต้องอาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อจิตไม่เป็นศีล กายก็ประพฤติไปต่าง ๆ ผู้มีศีลแล้วไม่มีโทษ จะเป็นปกติแนบเนียนไม่หวั่นไหว ไม่มีเรื่องหลงหาหลงขอคนที่หา คนที่ขอ ต้องเป็นทุกข์ ขอเท่าไรยิ่งไม่มี ยิ่งอดอยาก ยากเข็ญยิ่งไม่มีกายกับจิตเราได้มาแล้ว มีอยู่แล้ว ได้จากบิดามารดาพร้อมบริบูรณ์แล้ว จะทำให้เป็นศีลก็รีบทำ ศีลมีอยู่ที่เรานี้แล้ว รักษาได้ไม่มีกาล ได้ผลไม่มีกาล ผู้มีศีล ย่อมเป็นผู้องอาจกล้าหาญ ผู้มีศีล ย่อมมีความสุข ผู้จักมั่งคั่งบริบูรณ์ สมบูรณ์ ไม่อด ไม่อยาก ไม่จน ก็เพราะรักษาศีลได้สมบูรณ์ จิตดวงเดียว เป็นศีล เป็นสมาธิ เป็นปัญญา ผู้มีศีลแท้ เป็นผู้หมดเวรหมดภัย

โครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข จังหวัดลพบุรี

จากพระบัญชาสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่อยากเห็นคนในชาติซึ่งกำลังมีความแตกแยกทางด้านความคิด กลับมาสมานฉันท์ปรองดอง ร่วมกันแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น โดยมอบนโยบายให้คณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยกันเผยแผ่และรณรงค์ให้ประชาชนคนไทย ปฏิบัติตามแนวทางศีล ๕

ต่อมา คณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี โดยพระราชพุทธิวรารักษ์ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี และนายธนาคม จงจิระ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี ร่วมกับ นายณัฐภัทร สุวรรณประทีป รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี พร้อมด้วย นายเฉลิมชัย ลิ้มสกุล ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

ลพบุรี ตลอดถึงภาคีเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้ร่วมกันดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการต่าง ๆ องค์กรทางศาสนาร่วมกันสร้างหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยน้อมนำหลักเบญจศีล เบญจธรรม มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

๒. เพื่อประกาศยกย่องหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข ที่ได้ร่วมใจพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการปฏิบัติตามแนวศีล ๕

๓. เพื่อสร้างแรงจูงใจให้หมู่บ้าน/ชุมชน ร่วมกันทำความดีถวายเป็นพุทธานุชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชน

๔. เพื่อส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติตามหลักศีลธรรม น้อมนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต ทุกข้อไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐ ขึ้นไป

โดยกำหนดเป้าหมายการดำเนินโครงการ เป็น ๓ ระยะ

ระยะที่ ๑ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ สร้างหมู่บ้านนำร่อง ๑๑ อำเภอ ๆ ละ ๑ หมู่บ้าน

ระยะที่ ๒ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ ขยายผลสู่ตำบล ๆ ละ ๑ หมู่บ้าน รวม ๑๒๑ หมู่บ้าน

ระยะที่ ๓ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ ขยายผลครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ในจังหวัดลพบุรี

กิจกรรมหลัก โครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข

จากนโยบายสู่การปฏิบัติ คณะทำงานได้กำหนดยุทธศาสตร์การทำงาน ออกเป็น ๙ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การประกาศนโยบาย

- โดยเจ้าคณะจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด ประกาศนโยบายการดำเนินโครงการ ในที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการ และที่ประชุมพระสังฆาธิการจังหวัดลพบุรี ทุกระดับ

- แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมรับผิดชอบขับเคลื่อนโครงการ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับหมู่บ้าน

- มีการประชุมคณะกรรมการทุกระดับ เพื่อรับทราบนโยบาย แผนงาน แนวปฏิบัติ ตลอดถึงการติดตามประเมินผล และแก้ปัญหาอุปสรรค ต่าง ๆ

๑.๑ การสร้างหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

สร้างหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน รวม ๑๑ หมู่บ้าน จาก ๑๑ อำเภอ ของจังหวัดลพบุรี ใช้ระยะเวลา ๔ เดือน (เมษายน-สิงหาคม ๒๕๕๗) โดยจัดให้มีการประกวดแข่งขันและมอบโล่รางวัล ประกาศเกียรติคุณเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ

๑.๒ การขยายผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

ขยายผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จากอำเภอละ ๑ หมู่บ้าน สู่ตำบลละ ๑ หมู่บ้าน รวม ๑๒๑ ตำบล ใช้ระยะเวลาดำเนินการ ๕ เดือน โดยจัดให้มีการประกวดแข่งขัน และมอบโล่รางวัลประกาศเกียรติคุณ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ

๑.๓ การขยายผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน/ชุมชน/หน่วยงาน

ขยายผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในขั้นตอนที่ ๑.๒ ไปยังหมู่บ้าน/ชุมชนอื่นๆ ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน/ชุมชน รวม ๑,๑๒๒ หมู่บ้าน และหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๓ แห่ง (เทศบาลเมืองลพบุรี เทศบาลเมืองเขาสายอด และเทศบาลเมืองบ้านหมี่) เทศบาลตำบล ๑๘ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๐๔ แห่ง ใช้ระยะเวลาดำเนินการ ๖ เดือน โดยจัดให้มีการประกวดแข่งขัน และมอบโล่รางวัลประกาศเกียรติคุณ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ

๒. การสรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

จังหวัดลพบุรี ขอความร่วมมือคณะกรรมการระดับจังหวัด ระดับอำเภอร่วมกัน พิจารณาสรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ โดยประสานความร่วมมือกับนายอำเภอ ทุกอำเภอ ดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ สรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำร่องทุกอำเภอ ๆ ละ หมู่บ้าน รวม ๑๑ หมู่บ้าน ดังนี้

๑) อำเภอโคกเจริญ	หมู่บ้านยางรากน้อย	ตำบลยางราก
๒) อำเภอหนองม่วง	หมู่บ้านซอนสมบูรณ์	ตำบลซอนสมบูรณ์
๓) อำเภอสระโบสถ์	หมู่บ้านทุ่งท่าช้าง	ตำบลทุ่งท่าช้าง
๔) อำเภอบ้านหมี่	หมู่บ้านหนองเมือง	ตำบลหนองเมือง
๕) อำเภอท่าม่วง	หมู่บ้านคลองเม่า	ตำบลคลองเม่า
๖) อำเภอพัฒนานิคม	หมู่บ้านสวนมะเตือ	ตำบลห้วยขุนราม
๗) อำเภอโคกสำโรง	หมู่บ้านสะพานขาว	ตำบลห้วยโป่ง
๘) อำเภอท่าหลวง	หมู่บ้านซับลำไย	ตำบลซับจำปา
๙) อำเภอชัยบาดาล	หมู่บ้านมอญี่ปูน	ตำบลศิลาทิพย์
๑๐) อำเภอลำสนธิ	หมู่บ้านเขาดินทอง	ตำบลซับสมบูรณ์
๑๑) อำเภอเมืองลพบุรี	หมู่บ้านช้อยใต้	ตำบลบ้านช้อย

๒.๒ สรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ แกนนำของตำบลทุกตำบล ๆ ละ ๑ หมู่บ้าน รวม ๑๒๑ หมู่บ้าน

๒.๓ ขยายเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน จำนวน ๑,๐๐๑ หมู่บ้าน รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยงานทหาร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมืองลพบุรี เทศบาลเมืองเขาสายอด และเทศบาลเมืองบ้านหมี่ เทศบาลตำบล ๑๘ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๐๔ แห่ง

๓. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

จังหวัดลพบุรี ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ จากบุคคล หน่วยงาน/องค์กร เครือข่ายทุกภาคส่วน ร่วมรับผิดชอบดำเนินโครงการ โดยให้มีคณะกรรมการ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน

โดยในคณะกรรมการระดับจังหวัด มีคณะกรรมการที่ปรึกษาประกอบด้วย เจ้าคณะใหญ่ หนกลาง เจ้าคณะภาค ๓ รองเจ้าคณะภาค ๓ หัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ ๒ และ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี และมีคณะกรรมการอำนวยการฝ่ายสงฆ์ ประกอบด้วย พระราชพุทธิวรารักษ์ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พระภิกษุสามเณร รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นรองประธานฝ่ายสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอ ทุกอำเภอ และเจ้าคณะตำบล ทุกตำบล เป็นกรรมการ มีคณะกรรมการอำนวยการฝ่ายฆราวาส ประกอบด้วย นายธนาคม จงจิริระ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นประธาน นายณัฐภัทร สุวรรณประทีป รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นรองประธาน หัวหน้าส่วนราชการจังหวัดลพบุรี นายอำเภอ ทุกอำเภอ อนุศาสนาจารย์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นคณะกรรมการ และมีผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

๔. การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

คู่มือการดำเนินงาน จัดเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่ง เพราะมีรายละเอียด ขั้นตอนปฏิบัติ และกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจตรงกัน และปรับทิศทางการดำเนินงานไปในแนวทางเดียวกัน ในการนี้ จังหวัดลพบุรี ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำ “คู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข” ขึ้น โดยมี พระภิกษุสามเณร รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ นายณัฐภัทร สุวรรณประทีป รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายฆราวาส ผู้แทนเจ้าคณะอำเภอ และผู้แทนคณะสงฆ์ นายอำเภอ และผู้แทนจากทุกอำเภอ พร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการ และผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมประชุมจัดทำคู่มือการดำเนินงาน กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ และกิจกรรมย่อยที่สนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านได้เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

๑) กิจกรรมทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน โดยมีการตกลงร่วมกัน และกำหนดตารางกิจกรรมเพื่อรณรงค์ให้สมาชิกในหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ๕๐ ของครอบครัวในหมู่บ้านนั้นๆ ในรอบ ๑ เดือน ควรไม่น้อยกว่า ๘๐-๙๐ ของจำนวนคนในหมู่บ้าน

๒) กิจกรรมถือศีลปฏิบัติธรรมทุกวันพระ โดยใช้สถานที่ของวัดในหมู่บ้านนั้นๆ มีเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดของหมู่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการอบรม ศึกษา และปฏิบัติธรรม

๓) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา กำหนดให้มีการทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนา เวียนเทียน และกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๔) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญ ของชาติ และพระมหากษัตริย์ เช่น วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

๕) กิจกรรมวันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันสารท วันธรรมสวนะ กำหนดให้มีการเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคี เช่น กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน กิจกรรมทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนาและกิจกรรมอื่น ๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น

๖) กิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง ได้แก่ กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน กิจกรรมสอดส่องการค้ายาเสพติดในหมู่บ้าน การประชาคมหมู่บ้าน กำหนดกฎ กติกา ในการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน

โดยทุกกิจกรรม กำหนดให้ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ นำพาชาวบ้านดำเนินกิจกรรม และมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง อย่างน้อย ร้อยละ ๘๐ ของจำนวนคนในหมู่บ้าน

๕. กิจกรรมแลกเปลี่ยน และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

๑) จังหวัดลพบุรี กำหนดจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน และลงนามข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อร่วมขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข กำหนดจัดกิจกรรม เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๗ ณ วัดพระบาทน้ำพุ ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

๒) การจัดทำสื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์

๒.๑) คู่มือการดำเนินงาน แจกจ่ายคณะกรรมการ ผู้ร่วมโครงการ หน่วยงาน/องค์กร และ หมู่บ้าน/ชุมชน ทุกแห่ง

๒.๒) ป้ายไวนิลประชาสัมพันธ์ เชิญชวนชาวพุทธปฏิบัติตนตามแนวทางศีล ๕ ประชาเป็นสุข ขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ทั่วทั้งจังหวัด

๒.๓) จัดทำสปอร์ต แผ่นซีดีบันทึกเสียงประชาสัมพันธ์การปฏิบัติตามแนวทางศีล ๕

๒.๔) จัดทำป้ายชื่อครัวเรือนศีล ๕ ติดที่หน้าบ้าน/ครัวเรือน เพื่อย้ำเตือนว่าบ้านหลังนี้ ครอบครัวยึดรักษาศีล ๕

๒.๕) จัดแสดงนิทรรศการหมู่บ้านศีล ๕

๖. การประชุม เสวนา ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตและฟื้นฟูสังคม ด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

จังหวัดลพบุรี จัดกิจกรรมประชุม เสวนา อบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงาน ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข การจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน วิธีการดำเนินชีวิตตามแนวทางศีล ๕ และหลักเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีคณะวิทยากรให้ความรู้ ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี พระวิปัสสนาจารย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี นายอำเภอ ทุกอำเภอ คณะอนุศาสนาจารย์ ศึกษาพิเศษ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้อำนวยการโรงเรียน ในเขตที่ตั้งหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยกำหนดปฏิทินดำเนินกิจกรรม ดังนี้

ครั้งที่ ๑ วันอังคารที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านยางราก
น้อย ณ วัดสามัคคีประชาราม ตำบลยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๒ วันพุธที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านขอนแก่น
สมบูรณ์ ณ วัดศรีรัตนาราม ตำบลขอนแก่น อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๓ วันอังคารที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านทุ่งท่า
ช้าง ณ วัดทุ่งท่าช้าง ตำบลทุ่งท่าช้าง อำเภอสระโบสถ์

ครั้งที่ ๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนอง
เมือง ณ วัดหนองเมือง ตำบลหนองเมือง อำเภอบ้านหมี่

ครั้งที่ ๕ วันอังคารที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านคลองเมา
ณ วัดคลองเมา ตำบลคลองเมา อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๖ วันพุธที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านสวนมะเตือ ณ
วัดอุทุมพรวราราม ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม

ครั้งที่ ๗ วันศุกร์ที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านสะพานขาว ณ
วัดวรรณวราราม ตำบลห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๘ วันอังคารที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านซับลำไย ณ
วัดซับลำไย ตำบลซับจำปา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๙ วันพุธที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านมอญี่ปูน ณ
วัดเนกขัมมวิสุทธิ ตำบลศิลาทิพย์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๑๐ วันพุธที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านเขาดินทอง ณ
วัดท่าใหญ่สามัคคี ตำบลซับสมบูรณ์ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๑๑ วันพุธที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านข่อยไต้ ณ
วัดข่อยไต้ ตำบลบ้านข่อย อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

๗. ติดตามและประเมินผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

จังหวัดลพบุรีแต่งตั้งและมอบหมาย คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ประกอบด้วยบุคคล เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี และผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นที่ปรึกษา รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอ และผู้แทนคณะสงฆ์ เป็นกรรมการ มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นประธาน ฝ่ายฆราวาส คณะอนุศาสนาจารย์ ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นคณะกรรมการ และผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี เป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อดำเนินการประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ของจังหวัดลพบุรี จำนวน ๑๑ อำเภอ ๆ ละ ๑ หมู่บ้าน รวม ๑๑ หมู่บ้าน โดยกำหนดค่าน้ำหนัก เกณฑ์การประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ๑๐๐ คะแนน แบ่งออกเป็น ๔ กิจกรรมหลัก ดังนี้

- ๑) ประเมินตัวชี้วัดศีล ๕ (คะแนนร้อยละ ๒๕)
- ๒) ประเมินกิจกรรมมาตรฐาน จัดกิจกรรมเหมือนกันทุกแห่ง (คะแนนร้อยละ ๒๕)
- ๓) ประเมินกิจกรรมกระบวนการบริหาร (คะแนนร้อยละ ๒๐)
- ๔) ประเมินกิจกรรมสร้างสรรค์ (คะแนนร้อยละ ๓๐)

ถือว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ และกิจกรรมย่อยที่สนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านได้เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

- ๑) กิจกรรมทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน โดยมีการตกลงร่วมกัน และกำหนดตารางกิจกรรมเพื่อรณรงค์ให้สมาชิกในหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ๕๐ ของครอบครัวในหมู่บ้านนั้น ๆ ในรอบ ๑ เดือน ควรไม่น้อยกว่า ๘๐-๙๐ ของจำนวนคนในหมู่บ้าน
- ๒) กิจกรรมถือศีลปฏิบัติธรรมทุกวันพระ โดยใช้สถานที่ของวัดในหมู่บ้านนั้น ๆ มีเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดของหมู่บ้าน เป็นผู้นำในการอบรม ศึกษา และปฏิบัติธรรม
- ๓) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา กำหนดให้มีการทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนา เวียนเทียน และกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม
- ๔) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของชาติ และพระมหากษัตริย์ เช่น วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
- ๕) กิจกรรมวันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันสารท วันธรรมสวนะ กำหนดให้มีการเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคี เช่น กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน กิจกรรมทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนาและกิจกรรมอื่น ๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น

๖) กิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง ได้แก่ กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน กิจกรรมสอดส่องการค้ายาเสพติดในหมู่บ้าน การประชาคมหมู่บ้าน กำหนดกฎ กติกา ในการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน โดยทุกกิจกรรม กำหนดให้ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ นำพาชาวบ้านดำเนินกิจกรรม และมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง อย่างน้อย ร้อยละ ๘๐ ของจำนวนคนในหมู่บ้านจึงถือว่าผ่านเกณฑ์ประเมินได้รับรางวัลหมู่บ้านต้นแบบศีลห้า^๒

วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล

- ๑) พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ เช่น สรุปผลการดำเนินงาน ร่องรอยของการดำเนินกิจกรรม/โครงการ เป็นต้น
- ๒) สัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ๓) สังเกตพฤติกรรมของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน
- ๔) ตรวจสอบสภาพจริง ที่ปรากฏในพื้นที่หมู่บ้านรักษาศีล ๕

๘. สรุปและประกาศผลการประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

หลังจากดำเนินการในข้อ ๘ แล้ว จะสรุปผลการประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ และจัดเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย เพื่อรับโล่รางวัล ประกาศเกียรติคุณ จากเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่หน้าสมเด็จพระสังฆราช โดยมีรางวัล ดังนี้

๑. โล่รางวัลชนะเลิศ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ
 ๒. โล่รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๑ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ
 ๓. โล่รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ
 ๔. โล่รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๓ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ
- และโล่รางวัลหมู่บ้านศีล ๕ ต้นแบบ ๗ รางวัล

๙. การขับเคลื่อนในระดับอำเภอ

๑) นายอำเภอประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของจังหวัดลพบุรี ในที่ประชุมประจำเดือน ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าส่วนราชการ ของอำเภอ และกำหนดเป็นนโยบายของอำเภอ

๒) นายอำเภอมอบหมายผู้รับผิดชอบ ดำเนินการจัดทำโครงการ/กิจกรรม ร่องรับ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีนายอำเภอเป็นประธาน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และกำนัน เป็นรองประธาน หัวหน้าส่วนราชการของอำเภอ และผู้เกี่ยวข้อง เป็นคณะกรรมการ ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการและเลขานุการ

^๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, โครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข จังหวัดลพบุรี สู่วิถีชีวิตที่สงบสุขและมีความสุข โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www1.onab.go.th/index> [๗ ตุลาคม ๒๕๖๐].

๓) คณะกรรมการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข การดำเนินคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำร่อง จำนวน ๑ หมู่บ้าน เพื่อเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบของอำเภอ

๔) แจงรายชื่อหมู่บ้านศีล ๕ ต้นแบบ อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน ไปยังจังหวัด

๕) จัดประชุมคณะกรรมการ ร่วมกับตำบล และหมู่บ้าน เพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของอำเภอ

๖) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีจิตศรัทธา ด้านงบประมาณ และดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนด

๗) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน สรุปและรายงานผลการดำเนินการจัดกิจกรรมในภาพรวมของอำเภอ

๑๐. การขับเคลื่อนในระดับตำบล

๑) นายกองค้การบริหารส่วนตำบล กำหนด และผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกันประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของจังหวัดลพบุรี ในที่ประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าส่วนราชการของตำบล และกำหนดเป็นนโยบายของตำบล

๒) นายกองค้การบริหารส่วนตำบล มอบหมายผู้รับผิดชอบ ดำเนินการจัดทำกิจกรรม/โครงการ รองรับ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีนายกองค้การบริหารส่วนตำบล หรือกำนัน ตามที่นายอำเภอมอบหมาย เป็นประธาน รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบล เป็นรองประธาน และผู้เกี่ยวข้อง ร่วมเป็นกรรมการตามรูปแบบที่จังหวัดกำหนด

๓) คณะกรรมการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของตำบลที่อำเภอ คัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำร่อง จำนวน ๑ หมู่บ้าน เพื่อเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบของตำบล ในระยะที่ ๑ และขยายผลในระยะที่ ๒ โดยการคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อีกตำบลละ ๑ หมู่บ้าน และระยะที่ ๓ ดำเนินการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทุกหมู่บ้านที่เหลือในทุกตำบล

๔) นายกองค้การบริหารส่วนตำบล หรือกำนัน แจงรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ระยะที่ ๑ อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน และระยะที่ ๒ ตำบลละ ๑ หมู่บ้าน ไปยังจังหวัด

๕) จัดประชุมคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ร่วมกับหมู่บ้าน เพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของตำบล

๖) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีจิตศรัทธา ด้านงบประมาณ และดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

๗) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน สรุปและรายงานผลการดำเนินการจัดกิจกรรมในภาพรวมของตำบลให้อำเภอ จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

๑๑. การขับเคลื่อนในระดับหมู่บ้าน

๑) ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน ประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ในที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน และประชาชนทุกคนในหมู่บ้าน เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของหมู่บ้าน

๒) ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน จัดทำกิจกรรม/โครงการรองรับ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน เป็นประธาน และมีผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เป็นกรรมการ ตามรูปแบบที่จังหวัดกำหนด

๓) จัดประชุมคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของหมู่บ้าน เพื่อวางแผนงาน กำหนดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของหมู่บ้าน

๔) ประสานความร่วมมือนายกองคํการบริหารส่วนตำบลหรือกำนัน หรือผู้มีจิตศรัทธาในจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ วิทยากร หรือวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๕) คณะกรรมการ ดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ตามแผนที่กำหนดไว้

๖) ติดตามและประเมินผล สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน ในภาพรวมของหมู่บ้านให้ตำบล อำเภอ จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

การบูรณาการเชื่อมโยงโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข จังหวัดลพบุรีสู่ โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

จากสถานการณ์บ้านเมืองในประเทศไทยที่ผ่านมาประสบปัญหาหลากหลาย ประกอบด้วย การกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การระบาดของสิ่งเสพติดให้โทษและอบายมุข การแตกแยกทางความคิด การเห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ล้วนเกิดจากการขาดสติ ขาดจิตสำนึกด้านศีลธรรม จึงส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง และก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

คณะสงฆ์ไทย โดย เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่เสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ประกอบกับ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ให้แนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยการให้ทุกภาคส่วนใน

ประเทศร่วมมือกันสร้างความปรองดองสมานฉันท์ เสริมสร้างความรักสามัคคี โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ซึ่งจะนำพาประเทศก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยและยั่งยืน

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานราชการที่มีภารกิจในการส่งเสริมให้สังคมไทยมีศีลธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนา จึงสนองนโยบาย โดยกำหนดกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริม ให้พุทธศาสนิกชน ทุกระดับ ทุกเพศทุกวัย ได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเน้นให้มี “หมู่บ้านศีล ๕” เกิดขึ้นทั่วประเทศ ตามดำริของเจ้าพระคุณ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญของมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชน ย่อมอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายเร่งด่วนของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มุ่งเน้นคืนความสุขให้คนในชาติ โดยได้มอบภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ กำหนดพื้นที่เป้าหมายพร้อมกันทั่วทั้งประเทศ จึงพร้อมกันจัดโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ขึ้นทั่วประเทศ และขยายผลไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านที่นับถือพระพุทธศาสนาด้วย

ท่านเจ้าคุณ พระราชพุทธิวรารักษ์ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี พร้อมด้วย นายธนาคมจงจิระ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี และนายเฉลิมชัย ลิ้มสกุล ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี หลังจากขับเคลื่อนโครงการได้ระยะหนึ่งแล้ว ได้มีโอกาสกราบนมัสการถวายรายงาน ผลการดำเนินงานต่อ เจ้าพระคุณ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริจัดตั้งหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขณะนี้ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระภิกษุสงฆ์ โดยรณรงค์เชิญชวนประชาชนให้รักษาศีล ๕ ข้อ คือ

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี งดเว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป
๒. อทินนาทานา เวรมณี งดเว้น จากการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้
๓. กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี งดเว้นจากการประพฤติดีในกาม
๔. มุสาวาทา เวรมณี งดเว้นจากการกล่าวเท็จ
๕. สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้ง

แห่งความประมาท

หากเมื่อใดทุกฝ่ายยอมรับว่าหมู่บ้านนี้ รักษาศีล ๕ ได้แล้ว จะได้รับการประกาศและขึ้นป้ายหน้าหมู่บ้าน ว่า “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ซึ่งเชื่อว่า ถ้าหากทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างจริงจัง จะทำให้ชุมชน และสังคมไทยมีศีลธรรม ลดปัญหาอาชญากรรม ลดความขัดแย้ง ปัญหาการระบาดของสิ่งเสพติด และปัญหาอื่น ๆ ได้ด้วย

เจ้าคุณพระราชพุทธิวรารักษ์ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี กล่าวว่า ได้มอบนโยบายให้พระสังฆาธิการดำเนินงานตามนโยบายของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระ

พระสังฆราช และสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ที่ต้องการให้ส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านต่าง ๆ ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เพื่อให้เกิดเป็นหมู่บ้านศีล ๕ รวมทั้งการสนับสนุนและฟื้นฟูกิจกรรมโครงการหน่วยอบรมประจำตำบล (อ.ป.ต.) เพื่อเป็นหน่วยรองรับในการขับเคลื่อนโครงการ ซึ่งขณะนี้ พระสงฆ์ ได้ลงพื้นที่ ให้ความรู้ประชาชนในหมู่บ้านต่าง ๆ แล้ว

ในทางฝ่ายบ้านเมือง จังหวัดลพบุรี โดย นายธนาคม จงจิริระ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี นอกจากมอบนโยบายให้ส่วนราชการตามสายบังคับบัญชาแล้ว ยังได้ถือโอกาสพบปะ และบรรยายให้ความรู้แก่พระสงฆ์ ส่วนราชการ หมู่บ้าน/ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อประกาศนโยบายลพบุรีเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน สะอาดทั้งกาย สะอาดทั้งใจ และติดตามประเมินผล ทั้งนี้ ความสะอาดด้านจิตใจ มอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี เป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามแนวศีล ๕ ทุกหมู่บ้าน/ชุมชน ทุกหน่วยงาน/องค์กร ทุกสถานศึกษา/โรงเรียน ทุกตำบล ทุกอำเภอ

นายธนาคม จงจิริระ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี กล่าวว่า สภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน ทำให้วิถีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่งผลกระทบบก่อให้เกิดปัญหาชีวิต ครอบครัวและสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ขาดความโอปปอ้อมอารีสามัคคีปรองดอง เป็นต้น เพื่อป้องกัน และบรรเทาปัญหาต่าง ๆ จำเป็นต้องเฝ้าระวังและสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล ๕

จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านศีล ๕ ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล จัดกิจกรรมคัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนต้นแบบศีล ๕ และคัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนต้นแบบ รวมทั้งจัดให้มีการรายงานผล การปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านศีล ๕ นอกจากนี้ จังหวัดยังได้ส่งเสริมกิจกรรมของคณะสงฆ์ จัดกิจกรรมพระธรรมทูตสัญจร จัดหาพระวิทยากร และผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมสัญจรให้ความรู้แนวทางปฏิบัติตามหลักศีล ๕ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

พระราชพุทธิวรารามณ์ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี กล่าวต่อไปว่า การขับเคลื่อนโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ จังหวัดลพบุรี จัดโครงการสนับสนุนหมู่บ้านศีล ๕ เช่น โครงการจังหวัดลพบุรีเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน กิจกรรม ๕ ส. เพื่อพัฒนาหน่วยงานองค์กรทุกภาคส่วน โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง โครงการผู้ว่าฯ พาคนเข้าวัด แต่งไทยใส่บาตร เนื่องในวันธรรมสวนะ โครงการเข้าค่ายถือศีลปฏิบัติ เป็นต้น เชื่อได้ว่าการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของจังหวัดลพบุรี จะประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ จังหวัดลพบุรีจะเน้นส่งเสริมให้โรงเรียนทุกแห่ง ทุกระดับชั้นในจังหวัดลพบุรี ให้ความรู้เรื่องศีล ๕ เพื่อให้ให้น้อมนำแนวทางศีล ๕ ไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เชื่อว่าการวางรากฐานตั้งแต่เด็กจะช่วยให้เขาเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

จังหวัดลพบุรี พร้อมด้วยคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี คาดหวังว่า การส่งเสริมให้ประชาชนนำศีล ๕ ไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง เชื่อว่าประชาชนในชุมชน จะมีความสมัครสมานสามัคคี ปรองดอง ลด

ละ เลิกการตีมีสุราและอบายมุข ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาอุบัติเหตุ และอาชญากรรมลดลง หากทำได้ ทุกจังหวัดสังคมไทยจะดีขึ้นแน่นอน^๓

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความสันติสุข

ความหมาย องค์ประกอบ และประเภทของสันติสุข

การศึกษาความหมายของคำว่า **สันติสุข** ผู้วิจัยขอเสนอความหมายของคำว่า **สันติภาพ (Peace)** เพื่อนำสู่ความหมายของคำว่า **สันติสุข** ดัง ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๒๖: ๑๒๐๖) ได้บัญญัติไว้ว่า สันติ แปลว่า ความสงบ เช่น การอยู่ร่วมกันโดยสันติ สันติภาพ แปลว่า ความสงบสุขที่เกิดจากความสงบ โดยที่มาของคำว่า สันติภาพ (Peace) เดิมเป็นภาษาลาติน มาจากคำว่า “Pax” หมายถึง อิสรภาพจากความสับสนหรือไม่เป็นระบบทางการปกครอง แต่ในภาษาอังกฤษ คำนี้ได้ถูกนำมาใช้ในการต้อนรับบุคคลตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๓๐๐ และถูกนำมาแปลเป็นภาษาอิสราเอล หรือภาษาฮีบรู (Hebrew) โดยใช้คำว่า “Shalom” (ชาลอม) แปลว่า ความสงบ และใช้เป็นคำทักทายและอ้อลาของชาวยิว และจากคำว่า Shalom ยังคงมีรากศัพท์ หรือแหล่งกำเนิดในภาษาอาราบิก (Arabic) เป็นคำว่า “Salaam” ซึ่งมีความหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันกับสันติภาพและสันติสุข ได้แก่ ความยุติธรรม สุขภาพดี ปลอดภัย อยู่ดีมีสุข มั่งคั่งรุ่งเรือง เสมอภาค โชคดี และมีมิตรภาพ อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจต่อสันติภาพ ยังคงเกี่ยวข้องกับการพิจารณาความรู้สึกของตนเอง หรือความคิดของตนเองขณะที่อยู่ในความสงบ^๔

องค์ประกอบของหนทางสู่สันติสุข ๓ ทาง ซึ่งความสัมพันธ์ของสันติสุข ดังนี้

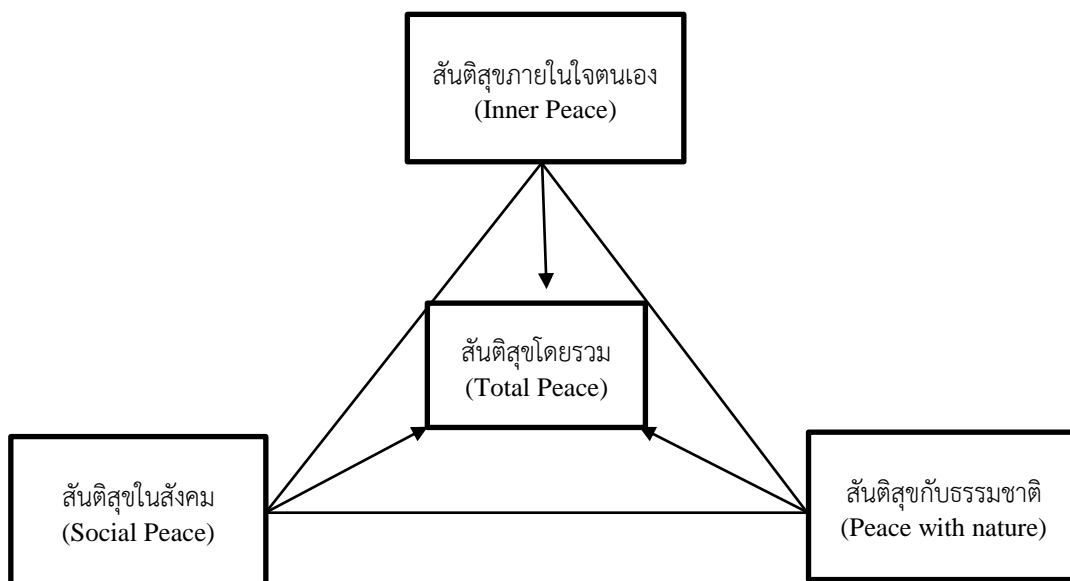
๑. สันติสุขที่อยู่ภายในจิตใจ (Inner Peace) หมายถึง ความสงบสุขสมานฉันท์ภายในตนเอง การมีสุขภาพดี และการปราศจากความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในจิตใจ ความรู้สึกมีอิสรภาพแจ่มชัด มีความสุขในจิตวิญญาณ และชื่นชมในความงามของศิลปะ

๒. สังคมสันติสุข (Social peace) หมายถึง ความสงบสุขระหว่างบุคคล การรักษาความสัมพันธ์ที่มีไว้ในทุกระดับ การใช้ความสมานฉันท์ปรองดองในการแก้ไขปัญหา ความรัก มิตรภาพ ความเป็นเอกภาพ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน การยอมรับ ความร่วมมือ ความเป็นพี่น้อง ความอดกลั้นในความแตกต่าง ความเป็นประชาธิปไตย การสร้างสรรค์ความเป็นชุมชนร่วมกัน สิทธิมนุษยชน และการเป็นผู้มีคุณธรรม

๓. สันติสุขกับธรรมชาติ (Peace with nature) หมายถึง การอยู่ร่วมกันกับสภาพแวดล้อมและแผ่นดินของตนเอง

^๓ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **โครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประชาสันสุข จังหวัดลพบุรี**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th/News/> [๓๐ กันยายน ๒๕๖๐].

^๔ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, **ความสันติสุข**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.google.co.th/search?q=http+wikipedia+org+wiki+Peace+html&channel=inkdoctor>. [๑ มกราคม ๒๕๖๐].

๒.๑ แผนภูมิแสดง ภาพประกอบ ๒ องค์ประกอบของสันติสุขตามนิยามขององค์การ UNESCO^๕

ค่านิยมพื้นฐานเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ๙ ด้าน ที่กำหนดร่วมกัน ดังนี้

ด้านที่ ๑ ความรัก (Love) ประกอบด้วย การเห็นคุณค่าในตนเอง มีความจริงใจ และการยอมรับ การวิจารณ์ตนเองในทางบวก มีจิตใจเปิดกว้าง มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างลึกซึ้ง ตระหนักถึงบุคคลอื่น มีความจงรักภักดี มีความรู้สึกของการเสียสละ มีความรู้สึกปรองดอง มีความกล้าหาญ มีความอดทน และมีน้ำใจ

ด้านที่ ๒ ความกรุณา (Compassion) ประกอบด้วย การมีเมตตา มีความเข้มแข็งทางจริยธรรม กล้าหาญ ไหวรู้หรืออ่อนไหวต่อความต้องการของผู้อื่น มีมิตรไมตรี และเป็นผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ

ด้านที่ ๓ ความสมานฉันท์ (Harmony) ประกอบด้วย มีความจริงใจ เข้าใจซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของและเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม ร่วมมือกัน สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ตระหนักในความดีร่วมกัน มีความรู้สึกของการปรองดอง และทำเพื่อความปรารถนาของคนส่วนใหญ่

ด้านที่ ๔ ความอดกลั้น (Tolerance) ประกอบด้วย การเคารพซึ่งกันและกัน การยอมรับอย่างจริงใจ การปรองดอง การเคารพในบุคคล และวัฒนธรรมที่แตกต่าง การใช้วิธีการ

^๕ UNESCO, *Learning the Way of Peace: A Teachers' Guide to Peace Education*, (New Delhi: UNESCO, 2001), p. 11.

แก้ปัญหาโดยสันติวิธี การชื่นชมและยอมรับต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเคารพในคนกลุ่มน้อยและชาวต่างชาติ การมีอารมณ์ขัน มีจิตใจเปิดกว้าง มีความสนิทนอมและอบอุ่น

ด้านที่ ๕ ความเอาใจใส่และแบ่งปัน (Caring and sharing) ประกอบด้วย ความรัก การตระหนัก และการไม่เห็นแก่ตน

ด้านที่ ๖ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) ประกอบด้วย มีการติดต่อกับผู้อื่น และสร้างสรรค์ ความเป็นโลกาภิวัตน์ ชาตินิยม และความเป็นนานาชาติ มีความรู้สึกสนับสนุน ช่วยเหลือ ไม่ใช่ความรุนแรง การเป็นผู้มีส่วนร่วมที่กระตือรือร้น มีความเข้าใจในโลกยอมรับและเคารพในความเป็นชาติต่าง ๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบร่วมกัน ปฏิรูปการเป็นผู้นำ มีการตกลงถึงอนาคตด้วยการพิจารณาถึงอนาคตร่วมกัน

ด้านที่ ๗ การร่วมทุกข์ร่วมสุข (Empathy) ประกอบด้วย ชื่นชมต่อบุคคลอื่น มีความตระหนักและรับรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันผู้อื่น

ด้านที่ ๘ มีจิตวิญญาณ (Spirituality) ประกอบด้วย มีความสงบภายใน เคารพต่อชีวิตเชื่อมั่นในคุณค่าของจิตใจ พิจารณาถึงการพัฒนามนุษย์อย่างแท้จริง เชื่อมันจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ มีอิสระในการคิด มีสติสัมปชัญญะ และความเชื่อ มีความเข้มแข็งอยู่ภายใน มีความสมดุลจิตใจเยือกเย็น สะท้อนทัศนคติและการไตร่ตรอง

ด้านที่ ๙ ความปิติยินดี (Gratitude) ประกอบด้วย การชื่นชม เคารพ และการยอมรับซึ่งบทบาทขององค์การ UNESCO จึงทำหน้าที่ทั้งกำหนดและดำเนินการเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มีเป้าหมายเพื่อให้มีความสามารถในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้วยการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในโลกที่มีความท้าทาย^๖

การสร้างความสุขในสังคม ชีวิตเพื่อสันติสุขและสันติภาพ

ความสุขในสังคมเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องช่วยกันสร้างโดยมีหลักการว่า ชีวิตจะมีสันติสุขได้นั้น ในเบื้องต้นบุคคลจำเป็นต้องมีหลักในการดำเนินชีวิตคือ มีศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ มีความคิดเป็นอิสระ และมีความรักต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลาย

^๖ UNESCO. Learning to be : A Holistic and Integrated Approach to Value Education for Human Development. (Bangkok: UNESCO, 2002), pp. 175-178.

องค์ประกอบหลักของความสุขในสังคม

๑. ชีวิตเพื่อสันติสุข

บุคคลจะต้องกำหนดเป้าหมายในชีวิตให้ชัดเจน และด้วยความมั่นคงว่าจะต้องดำเนินชีวิตของตนเพื่อสันติสุขอย่างแท้จริง แต่สำหรับการสร้างสันติสุข ในลักษณะขององค์รวมตามที่ได้กล่าวแล้วนั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบหลัก ๓ ประการคือ ความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ การมีความคิดที่เป็นอิสระ และการมีความรักต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลาย

๑) ความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ ศาสดาของศาสนาทั้งหลายล้วนมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างสันติสุข ขึ้นในมวลหมู่ของมนุษยชาติทั้งสิ้น สิ่งที่ปรากฏเป็นความจริงอย่างหนึ่งอันประจักษ์แจ้งต่อศาสนิกทุก ๆ ศาสนาก็คือ ศาสนิกผู้ที่มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในศาสนาที่ตนนับถืออย่างลึกซึ้งนั้น จะมีความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของศาสนาอื่น ๆ ได้อย่างเดียวกัน

๒) การมีความคิดเป็นอิสระ องค์ประกอบสำคัญในการมีชีวิตเพื่อสันติสุขอีกประการหนึ่ง ก็คือ การมีความคิดเป็นอิสระ คือความเป็นอิสระจากวัตถุและความเป็นอิสระจากกิเลส การมีความคิดเป็นอิสระจากวัตถุก็คือ มนุษย์จะต้องกำหนดความต้องการวัตถุไว้ที่ความพอดีอย่างแท้จริง ซึ่งจะต้องอาศัยปัญญา มองเห็นคุณค่าแท้ คุณค่าเทียมของวัตถุ สำหรับความเป็นอิสระจากกิเลส ก็คือมีสติปัญญารู้เท่าทันความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่เข้ามายึดครองจิตใจเป็นครั้งคราว และสามารถพัฒนายกระดับจิตใจของตนเองให้สูงขึ้น จนเป็นนายเหนือสัจจะธาตุญาณ มีจิตสงบ ปลอดโปร่ง โล่ง เบา จนสามารถทำให้จิตใจได้มีโอกาสสัมผัสกับความสุขที่แท้จริงได้

๓) การมีความรัก ความเมตตา ต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย สิ่งที่เป็นตัวเสริม ความรัก ความเมตตา ก็คือ วิธีการคิดแบบสวหาเหตุปัจจัยที่สามารถส่งผลสืบต่อกันโดยตลอด ถ้าบุคคลสามารถเข้าใจถึงองค์รวมซึ่งเป็นเรื่องการมองสรรพสิ่งต่าง ๆ เป็นระบบ บุคคลจะเปลี่ยนวิธีคิด จากการยึดเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนเป็นให้ความสำคัญต่อบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลให้พฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิตของบุคคลได้มีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย

๒. เศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องเศรษฐกิจเป็นเรื่องสำคัญเป็นพื้นฐานของความสุขในทุก ๆ ระดับ ดังนั้นบุคคลจะมีความสุขได้ จะต้องมีความรู้พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจที่มั่นคงหรืออย่างน้อยก็อยู่ในระดับที่สามารถช่วยตัวเองได้ สามารถแสวงหาปัจจัย 4 ได้ตามความจำเป็นโดยไม่เดือดร้อน

๓. ครอบครัวอบอุ่น

ครอบครัวเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวในช่วงของความเป็นเด็ก เป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในชีวิตของมนุษย์ มีเรื่องสำคัญต่าง ๆ มากมายที่มนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้ในวัยเด็ก ด้วยเหตุนี้ธรรมชาติจึงกำหนดระยะเวลาของการเป็นทารกของมนุษย์ไว้นานกว่าสัตว์ชนิดอื่น สิ่งที่ถูกมนุษย์จะต้องเรียนรู้ในระดับปฐมวัยแห่งชีวิตได้แก่

เรื่องของภาษา วัฒนธรรม สังคม ตลอดจนถึงเรื่องของอาชีพ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ลูกมนุษย์สามารถปรับตัวไปสู่ชีวิตที่ดีกว่าเดิม สามารถสืบทอดมรดกทางสังคมและวัฒนธรรม และสามารถบำรุงรักษาสร้างสรรค์ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมไว้สำหรับลูกหลานตามแนวทางที่บรรพบุรุษรุ่นก่อน ได้ปฏิบัติกันมาแล้วครอบครัวเปรียบเสมือนเป็นหัวใจหรือเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสถาปัตยกรรมทางสังคมของมนุษย์การพัฒนาทุกชนิดจะต้องเริ่มต้นจากครอบครัว และไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะใดก็ตาม ครอบครัวจะรับผลกระทบมากที่สุดทุกครั้ง การทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมีความสุขจึงเป็นการสร้างฐานของครอบครัวและสังคมให้มั่นคงและเป็นการเริ่มต้นการพัฒนาอย่างถูกทางครอบครัวอบอุ่นและมีความสุขจะต้องมีองค์ประกอบในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ ต้องมีฐานะเศรษฐกิจที่มั่นคง พ่อแม่ต้องมีเวลาให้ลูกหลาน พ่อ แม่ ลูก เครือญาติมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกันอยู่บ่อย ๆ บรรยากาศในครอบครัวเต็มไปด้วยมิตรไมตรี ไม่มีการทะเลาะวิวาท ไม่มีความขัดแย้งขั้นรุนแรงหรือขั้นวิกฤติ ครอบครัวปลอดจากอบายมุข ไม่มีขีดจำกัดทางพื้นที่ทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีศีลธรรมเป็นเครื่องชี้นำชีวิต และครอบครัวต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

๔. สุขภาพที่สมบูรณ์

คำว่า “สุขภาพ” หมายถึง สุขภาวะ เป็นภาวะที่บุคคลมีความสุขทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมในทัศนะทางพระพุทธศาสนา ได้แบ่งภาวะของมนุษย์ตามความรู้สึกออกเป็นคู่กัน คือ “สุข” กับ “ทุกข์” แต่ไม่ได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด เพียงแต่กำหนดขึ้นในลักษณะ “ทวิลักษณ์” ที่มีความสัมพันธ์ในแบบตรงกันข้ามกัน คือเมื่อใดมีความสุข ก็แสดงว่ามีทุกข์น้อยลง เมื่อใดมีทุกข์ ก็แสดงว่ามีสุขน้อย เป้าหมายจริง ๆ ของพระพุทธศาสนามีได้มีจุดเน้นอยู่ที่ความสุข แต่เป็นเรื่องของอิสรภาพ พุทธธรรมมีหลักว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการพัฒนาไปสู่อิสรภาพ สิ่งที่มีมนุษย์ไม่ชอบคือความบีบคั้น ดังนั้นความบีบคั้นก็คือความทุกข์ อิสรภาพจึงมีความหมายว่าหลุดพ้นจากความบีบคั้น หรือความทุกข์นั่นเอง ดังนั้นคำว่า สุขภาพที่สมบูรณ์ จึงมีความหมายอีกนัยหนึ่งว่า เป็นภาวะที่หลุดพ้นจากความบีบคั้นหรือความทุกข์

๕. ชุมชนเข้มแข็ง

เมื่อเกิดความเป็นชุมชนขึ้น สมาชิกจะมีความสุขเป็นล้นพ้น และมีความสร้างสรรค์สูง ยังมีศักยภาพที่จะทำอะไรให้สำเร็จทุกอย่าง เป็นศักยภาพอย่างไม่มีข้อจำกัด การที่ชุมชนมีความเข้มแข็งทำให้เกิดความสุข ความสร้างสรรค์ และมีศักยภาพ ก็เนื่องจากประกอบด้วยองค์ประกอบที่ทรงพลังทั้ง ๓ ประเภท มาผนวกกันเข้า คือ มีความผูกพันกันทางจิตวิญญาณ มีการเรียนรู้จากการกระทำร่วมกัน และมีการจัดการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) มีความผูกพันทางจิตวิญญาณ (Spiritual Binding) มีความเอื้ออาทร ความอบอุ่น ความไว้น้ำใจซึ่งกันและกัน ทำให้ร่วมมือกันได้อย่างสนิทใจ

๒) มีการเรียนรู้จากการกระทำร่วมกัน (Interactive Learning Through action) งานยาก ๆ ในชุมชนทำให้สำเร็จด้วยคนเพียงน้อยไม่ได้ ต้องอาศัยคนจำนวนมาก มาเรียนรู้

ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเกิดขึ้นได้ยาก ถ้าคนขาดความรักความเมตตาต่อกันในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สมาชิกมีความรักความเมตตาต่อกันเป็นพื้นฐาน ทำให้การเรียนรู้ร่วมกันเกิดขึ้นในทางสร้างสรรค์ และมีความสุขด้วย

๓) มีการจัดการ (Management) การจัดการเป็นเครื่องมือที่ทรงพลัง ทำให้สิ่งที่ยากเปลี่ยนเป็นสิ่งที่ง่าย ทำให้สิ่งที่เป็นไปได้เปลี่ยนเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้เทคนิควิธีการจัดการที่ทำให้เกิดการรวมพลังของกลุ่มในทางสร้างสรรค์หลายวิธี

องค์ประกอบทั้ง ๓ ส่วน มีพลังอย่างสูง เมื่อผนวกเข้าด้วยกันทั้งสามประการ ในความเป็นชุมชน ทำให้พลังสร้างสรรค์และศักยภาพของชุมชนสูงขึ้นอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด สังคมไทยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจความสำคัญและความเข้มแข็งของชุมชน และสร้างยุทธศาสตร์ชุมชนให้เป็นยุทธศาสตร์ของชาติ ถ้าสามารถทำได้อย่างนี้มนุษย์ สังคม และธรรมชาติจะเกิดสันติสุขอันยั่งยืน

องค์ประกอบเสริมของสันติสุข

สำหรับองค์ประกอบเสริมของความสุขที่สำคัญมี ๒ อย่าง คือ สังคมสันติสุข กับสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กันโดยใกล้ชิด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. สังคมสันติสุข สังคมของมนุษย์เปรียบได้กับร่างกาย มีอวัยวะน้อยใหญ่ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบย่อย ๆ ทุก ๆ ส่วนอยู่ร่วมกันอย่างมีสมดุล ถ้าอวัยวะใดบกพร่องหรือเป็นโรค ก็จะส่งผลกระทบต่อทั้งร่างกาย สังคมก็มีลักษณะอย่างเดียวกัน ถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งบกพร่อง สังคมทั้งหมดย่อมได้รับผลกระทบตามไปด้วยการพัฒนาสังคมไทยให้ได้ผลนั้น จะต้องใช้ความผิดพลาดจากอดีตเป็นบทเรียนที่ดี สำหรับก้าวต่อไปอย่างมั่นคงในอนาคต ในอดีตที่ผ่านมาเราพัฒนาโดยยึดเอาวัตถุเป็นศูนย์กลาง ผลที่เกิดขึ้นก็คือ มนุษย์สร้างวัตถุต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เป็นสังคมวัตถุนิยมที่มนุษย์ไม่มีความสุข การพัฒนาในครั้งต่อไปที่มีความเหมาะสมมากกว่า ก็คือการพัฒนาสังคมที่ใช้ศีลธรรมเป็นศูนย์กลาง หรือเรียกว่าสังคมศีลธรรม

สังคมศีลธรรม หมายถึงสังคมที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ หรือความถูกต้องทางวัตถุ ทางสังคม ทางจิตใจ และทางภูมิปัญญา เป้าหมายที่สำคัญของสังคมศีลธรรม มีดังนี้

๑) ในทางวัตถุ ทุกคนมีพออยู่พอกิน มีวัตถุให้ครอบครองเท่าที่จำเป็น มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีสุขภาพที่ดี มีการกระจายทรัพยากรทุกอย่างด้วยความยุติธรรม

๒) ในทางสังคม มีสถาบันพื้นฐานทางสังคม คือสถาบันครอบครัวและสถาบันชุมชนที่เป็นปึกแผ่น เพื่อสร้างความเป็นปกติสุขในทางสังคมและทางศีลธรรม มีประชาธิปไตย มีสันติธรรม มีการกระจายอำนาจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคมอื่น ๆ

๓) ในทางจิตใจ จะต้องเป็นสังคมที่สร้างคนให้มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ และ
 ธรรม ชาติ สามารถเห็นคุณค่าความรัก ความดีของเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งมีความสุขอย่างแท้จริง มี
 การพัฒนาทางจิตวิญญาณ (Spiritual Development)

๔) ในทางปัญญา สังคมไทยจะต้องเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ของคนทั้งมวล มี
 กระ- บวน การเรียนรู้ที่ถูกต้อง มีวัฒนธรรมของการแสวงหาความจริง มีวิธีการคิดที่ถูกต้อง ใช้โยนิโส
 มนสิการนำพฤติกรรม สามารถเรียนรู้ ปรับตัว แก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

๒. สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ถือว่าเป็นองค์ประกอบเสริมในการเสริมสร้างสันติสุขใน
 สังคมที่มีความสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ดังนั้นสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเกิดสันติ
 สุขในสังคมมนุษย์ ความคิดในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน จะต้องเกิดจากการเปลี่ยนแนวคิด ปรัชญา
 ในการดำเนินชีวิตใหม่ เป็นการปรับจิตใจเข้าสู่ดุลของธรรมชาติ มองเห็นความสัมพันธ์ตลอดสายของ
 สรรพสิ่ง มีความรักที่สามารถแพร่ขยายไปอย่างกว้างขวาง มีจิตสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อม และ
 ถ่ายทอดไปยังบุคคลรอบข้างรวมทั้งปลูกจิตสำนึกในเรื่องนี้ให้กับอนุชน จนเกิดเป็นกลุ่มพลังทางสังคม
 ที่เข้มแข็ง กลุ่มพลังทางสังคมก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนให้กับสังคม
 ต่อไป

โดยสรุป การสร้างสันติสุขในสังคม ที่กล่าวมาทั้งองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบ
 เสริม จะต้องเกิดขึ้นจากบุคคล จากกลุ่มหรือองค์กรของชุมชน เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า ศูนย์กลาง
 ของสันติสุขของบุคคลและสังคม จะต้องเกิดจากการมีชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด ถ้าชุมชน
 อ่อนแอสันติสุขย่อมบังเกิดขึ้นไม่ได้

องค์ประกอบสนับสนุนการสร้างสันติสุข และสันติสุขในสังคม

องค์ประกอบสนับสนุนการสร้างสันติสุข และสันติสุขในสังคมที่สำคัญมีอยู่ ๕ ประการ
 คือ การศึกษา ศาสนา การเมือง กระบวนการยุติธรรม และเรื่องของสื่อทางสังคม ทั้งหมดถือว่าเป็น
 องค์ประกอบสนับสนุนที่รัฐจะต้องเข้าไปควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สามารถดำเนินงานไปสู่
 เป้าหมายในเรื่องเดียวกัน คือสร้างสันติสุข และสันติภาพในสังคมได้อย่างแท้จริง สามารถสรุป
 รายละเอียดความสำคัญแต่ละเรื่องได้ดังนี้

๑. การศึกษา การศึกษาที่แท้จริงมีจุดเริ่มต้นที่ครอบครัว เมื่อครอบครัวมีความ
 อ่อนจะสร้างฐานการเรียนรู้ที่ถูกต้องให้กับเยาวชน คือมีความรู้ มีความคิด และมีความรัก ส่วน
 การศึกษาในระบบของรัฐจะต้องกำหนดเป้าหมายเพื่อสร้างสันติสุข และสันติภาพอย่างชัดเจน โดยที่
 ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของตน มีความรักต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม มีจิตใจกว้างและเต็มไปด้วย
 ด้วยความเมตตา มีจิตใจที่เป็นอิสระจากอำนาจของวัตถุ จากอำนาจของกิเลสและทิฐิ และม
 ความสามารถทางด้านการใช้ความคิดหรือใช้ปัญญาได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง รวมทั้งมีศักยภาพในการ
 พัฒนาระดับปัญญาของตนให้สูงขึ้นได้เรื่อย ๆ ดังนั้นโรงเรียนหรือระบบการศึกษาควรจะสอน

กระบวนการคิดต่อไปนี้ให้กับผู้เรียน คือ คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดอย่างมีเหตุผล คิดถูกทาง คิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล กระบวนการคิดต่าง ๆ เหล่านี้ จะช่วยเสริมสร้างปัญญาให้กับมนุษย์และเป็นพื้นฐานสำคัญ สำหรับการสร้างสันติสุขและสันติภาพในสังคม

๒. ศาสนา เป็นสถาบันหลักทางสังคมมาตั้งแต่อดีต ในสภาวะสังคมปัจจุบัน ซึ่งสังคมไทยกำลังเผชิญปัญหาที่สำคัญอยู่หลายเรื่อง จำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีปัญญาหลาย ๆ ด้าน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมในทางสร้างสรรค์ และเพื่อมุ่งหวังให้สันติสุขอย่างแท้จริงเกิดขึ้นในสังคม บทบาทที่สำคัญขอศาสนาในส่วนนี้จึงควรเป็นการเสริมสร้างปัญญาให้กับประชาชน เป็นการช่วยเสริมบทบาทหน้าที่ของระบบการศึกษาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาเสริมระบบการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนสติปัญญาหลักใหญ่ ๆ ก็คือ หลักไตรสิกขา หรือศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญมาก และหลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งจะช่วยเสริมและพัฒนาปัญญาของมนุษย์ให้กว้างขวางและถูกต้องยิ่งขึ้น

๓. การเมือง ระบบการเมืองจะช่วยสร้างสันติสุขให้กับสังคมอีกทางหนึ่ง การเมืองจะต้องสร้างระบบการปกครองบ้านเมือง ระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่เรียกว่าธรรมาภิบาล หรือธรรมรัฐ (Good Governance) ขึ้นมาให้ได้

ธรรมรัฐ หมายถึง ผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรม ซึ่งบุคคลและสถาบันทั่วไป ภาครัฐ และเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกัน ได้กระทำลงไปหลายทาง มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้

องค์ประกอบของธรรมรัฐมีดังนี้คือ

- ๑) มีความรับผิดชอบและมีเหตุผลที่อธิบายได้รวมทั้งสามารถตรวจสอบได้
- ๒) ประชาชนมีส่วนร่วม
- ๓) ต้องมีการคาดการณ์ได้
- ๔) จะต้องมีความโปร่งใส
- ๕) จะต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบนี้

๔. กระบวนการยุติธรรม เป็นองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมรัฐ จะเป็นส่วนที่ทำให้กระบวนการบริหาร การดำเนินชีวิต การควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ สามารถกระทำได้ด้วยความถูกต้อง เสมอภาค ยุติธรรม เริ่มต้นจากการมีระบบกฎหมายที่มีความยุติธรรมต่อสังคม และปัจเจกบุคคล และจะต้องมีผู้ใช้กฎหมายไม่ว่าจะเป็นตุลาการ อัยการ ตำรวจ ผู้ใช้กฎหมายเหล่านี้จะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมและมีความเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง สังคมที่ทุกคนอยากจะทำก็คือ สังคมที่ต้องมีกฎหมายที่ตีรองรับ นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่งก็คือ จะต้องมิตุลาการที่เป็นอิสระไม่ติดยึดอยู่ในผลประโยชน์หรืออำนาจ โดยเฉพาะอำนาจทางการเงินของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

๕. สื่อทางสังคม ยุคปัจจุบันเป็นยุคสังคมข้อมูลข่าวสาร สิ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างใหญ่ยิ่งก็คือ สื่อทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน สื่อทางสังคมได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสื่อบันเทิง โฆษณา การศึกษา วัฒนธรรม และในด้านอื่น ๆ ในปัจจุบันมีลักษณะการใช้สื่อในระบบใหม่คือ มัลติมีเดีย ซึ่งเป็นการใช้เทคโนโลยีอย่างหลากหลายผสมผสานกันเพื่อเสริมความต้องการของคนให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงที่สามารถสัมผัสกันได้มากขึ้น ระบบมัลติมีเดีย จึงเป็นระบบที่อยู่ในความสนใจของมนุษย์เป็นอย่างมากในสังคมปัจจุบัน ภาพรวมของสื่อทางสังคมในปัจจุบันที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ ในหนังสือพิมพ์เต็มไปด้วยเรื่องละครประเภทด้อยคุณภาพ เรื่องของดารา วงการกีฬา การโฆษณา และพาดหัวข่าวด้วยการเมือง และอาชญากรรม สื่อวิทยุส่วนมากใช้เวลาในการกระจายเสียงเพลง โฆษณาสินค้า โดยที่สัดส่วนของข่าวสารมีน้อย และมีประเภทสนทนาบ้าง สำหรับโทรทัศน์ส่วนใหญ่ใช้เป็นที่สำหรับการบันเทิงและการโฆษณาสิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา มีข่าวสารหรือรายการที่มีสาระอยู่บ้าง แต่เป็นสัดส่วนที่น้อยเช่นเดียวกัน

การสร้างสันติสุข สันติภาพในสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร จึงเป็นสิ่งที่เริ่มต้นจากฐานที่สำคัญคือ ความศรัทธาในศาสนา การมีความคิดอิสระ การมีความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย ซึ่งเป็นฐานที่สำคัญที่ทุกคนจะต้องมีเป็นเบื้องต้น หลังจากนั้นทุกคนจึงต้องช่วยกันสร้างเศรษฐกิจพอเพียง ครอบครัวยั่งยืน สุขภาพที่สมบูรณ์ ชุมชนที่เข้มแข็ง สังคมสันติสุข และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ในส่วนของรัฐจะต้องเข้ามาเสริมในองค์ประกอบทุก ๆ ส่วน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์โดยครบถ้วนทุก ๆ องค์ประกอบ ในลักษณะของการเกิดดุลยภาพ คือคนเป็นผู้สร้างสังคม สังคมเป็นผู้สร้างรัฐ และรัฐกลับมาสร้างคนและสังคม ต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ ในลักษณะของการเคลื่อนไหวอย่างไม่หยุดยั้ง เป็นการสร้างสันติสุข และสันติภาพในลักษณะของการเคลื่อนไหว และการเลื่อนซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นความสมดุลของทุก ๆ ส่วน เป็นสันติสุขที่มีความสอดคล้องและผสมผสานกลมกลืนกับธรรมชาติอย่างแท้จริง^๗

องค์กรหรือสถาบันที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างสันติภาพและสันติสุขของบุคคลในสังคม มีดังต่อไปนี้

๑. สถาบันครอบครัว มีหน้าที่สำคัญในการสร้างบุคลิกภาพ อุปนิสัย ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนคุณธรรมต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกในครอบครัว

โดยมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญดังนี้

๑.๑ ให้กำเนิดทายาทเพื่อสืบสกุล

^๗ พระเทพพล เขมาภริโต, **ชีวิตเพื่อสันติสุขและสันติภาพ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.Baanjomyut.com/library/2552/peace_and_peace/08.html. [๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙].

๑.๒ อบรมสั่งสอนบุตรธิดาให้เป็นผู้มีมารยาทอันงดงาม รู้จักระเบียบ กฎเกณฑ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

๑.๓ ปลุกฝังคุณนิสัยที่ดีงาม ให้รู้จักการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมและศีลอันดีงาม

๑.๔ ส่งเสริมให้บุตรธิดามีความเจริญก้าวหน้าด้วยการให้การศึกษาตามสมควร แก่อัตภาพ

๑.๕ สร้างอุดมคติและแรงจูงใจให้บุตรธิดาด้วยการกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี

๑.๖ ให้ความอบอุ่น ตลอดจนความปลอดภัยให้แก่สมาชิกในครอบครัว

๑.๗ สร้างความเป็นปึกแผ่นและมั่นคงของครอบครัวทั้งทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ

๑.๘ กำหนดสถานภาพของสมาชิกในครอบครัว โดยให้รู้ว่าตนเป็นใคร อยู่กลุ่มไหนเป็นคนไทยหรือต่างด้าว

๒. สถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลและสังคมดังต่อไปนี้

๒.๑ พัฒนาความเจริญของงานส่วนบุคคลให้กับผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถในการอ่านเขียน การรักษาสุขภาพอนามัยให้แข็งแรงสมบูรณ์

๒.๒ พัฒนาบุคคลให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม และค่านิยมอันพึงปรารถนา

๒.๓ ส่งเสริมบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รู้จักปฏิบัติตนเพื่อความเป็นพลเมืองดี รู้จักสิทธิหน้าที่ของพลเมืองดี

๒.๔ พัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพการงานที่สุจริต

๒.๕ พัฒนาบุคคลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

๒.๖ ทำให้บุคคลมีความเข้าใจธรรมชาติ รักธรรมชาติ มีชีวิตอยู่แบบเกื้อกูลกับธรรมชาติ

๒.๗ พัฒนาบุคคลให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยอาศัยความรู้และสติปัญญาที่ได้รับจากการศึกษา

๒.๘ ส่งเสริมให้เกิดความกลมกลืนทางสังคม

๒.๙ ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปทางสังคม

๒.๑๐ ทำให้เกิดการรักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม

๓. สถาบันทางสังคมอื่น ๆ นอกจากสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาจะเป็นองค์กรทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคนเพื่อให้เกิดสันติภาพและสันติสุขทั้งตัว

บุคคลและสังคมแล้ว สถาบันทางสังคมอื่น ๆ ก็มีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพและสันติสุขให้กับบุคคลและสังคมด้วย สถาบันทางสังคมอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่ สถาบันศาสนา สถาบันการเงินการปกครอง และสถาบันสื่อสารมวลชน ซึ่งแต่ละสถาบันต่างก็มีอิทธิพลต่อการสร้างสันติภาพและสันติสุขให้กับบุคคลในสังคมมากน้อยแตกต่างกันออกไปดังนี้

๓.๑ สถาบันศาสนา มีบทบาทหน้าที่ต่อการสร้างสันติภาพสันติสุขให้กับบุคคลในสังคมดังนี้

- (๑) กำหนดรูปแบบการประพฤติให้บุคคลในสังคมได้มีแนวปฏิบัติเช่นเดียวกัน
- (๒) ส่งเสริมให้บุคคลเชื่อฟังและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา
- (๓) ส่งเสริมความรักความสามัคคีของคนในศาสนานั้น ๆ โดยให้มีเมตตาธรรม

ต่อกัน

(๔) ส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้กับผู้นับถือนั้น ๆ

(๕) ช่วยในการควบคุมสังคมให้มีระเบียบแบบแผน โดยการบัญญัติบรรทัดฐานบางอย่างให้บุคคลในสังคมต้องประพฤติปฏิบัติ

(๖) รักษาและถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติให้คนรุ่นหลังได้รู้ได้เข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง

๓.๒ สถาบันการเมืองการปกครองหน้าที่สำคัญของสถาบันการเมืองการปกครอง

- (๑) รักษาความมั่นคง ความปลอดภัยและสงบสุขของชนในชาติ
- (๒) บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ปวงประชา
- (๓) พัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญมั่นคง
- (๔) จัดให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง
- (๕) สร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศ
- (๖) หารายได้ไว้พัฒนาประเทศชาติ
- (๗) ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้แก่คนในชาติ
- (๘) ส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์
- (๙) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับบริการประชาชนให้ทั่วถึง
- (๑๐) ส่งเสริมและควบคุมให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่กับธรรมชาติอย่าง

เหมาะสม

๓.๓ สถาบันสื่อสารมวลชนสื่อสารมวลชนคือ ระบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างหมู่มนุษย์ด้วยการส่งข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งหรือมวลชนทั่วไป ในรูปลักษณะของคำพูด ภาพ เสียง ตัวอักษรหรือ

สัญลักษณ์อื่น ๆ สื่อสารมวลชนบทบาทมากมายหลายประเภท ที่สำคัญได้แก่หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น^๘

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีล

เบญจศีล หมายถึง ความประพฤติชอบทางกายและวาจา การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน ที่มีมาในพระไตรปิฎก ปรากฏในคัมภีร์ชั้นอุปทาน และพุทธวงศ์ ต่อมาในสมัยหลังมีชื่อเรียกเพิ่มขึ้นว่าเป็นนิจศีล คือ ศีลที่คฤหัสถ์ควรรักษาเป็นประจำบ้าง ว่าเป็นมนุษยธรรมหรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์บ้าง มี ๕ ประการ คือ

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการปลงชีวิต เว้นจากการฆ่า การประทุษร้าย
๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ เว้นจากการลักขโมย โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ทำลายทรัพย์สิน
๓. กามสุมิสฉาจารา เวรมณี เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน
๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง
๕. สุราเมรยมมฉปะมาทัตถานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมาคือสุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ^๙

ความหมายของศีล

ความหมายของคำว่า “ศีล” ในพระพุทธศาสนานั้นมีปรากฏอยู่ในหลักธรรมคำสั่งสอน คือ ในพระไตรปิฎก รวมไปถึงคำอธิบายความที่ปรากฏในคัมภีร์พระอรรถกถาฎีกา ทั้งนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวถึงความหมายของศีลไว้หลายแห่งด้วยกันดังนี้

ในมหานามสูตรอังคตตรนิกาย อัฐกนิบาต พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องศีล โดยเฉพาะศีล ๕ โดยทรงมุ่งถึงการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยว่า “มหานามะ เมื่อใดแล อุบาสกเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เป็นผู้เว้นขาดจากการประทุษพิศในกามเป็นผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จ เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทเมื่อนั้นอุบาสกชื่อว่าผู้มีศีล ด้วยเหตุเพียงเท่านั้นแล”^{๑๐}

^๘ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **บทบาทครูในการสร้างสันติภาพ สันติภาพและสันติสุข สันติหรือสันติสุข**, อ้างใน กรมการฝึกหัดครู, สันติภาพ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://lalatiffiffiff.blogspot.com/> [วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๐].

^๙ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๘๖/๒๔๗,อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๒๗/๒๒๗, อภิ. วิ. (ไทย)/๓๕/๙๔๒/๕๙๖.

^{๑๐} อง. อภฺรภูทก.(ไทย) ๒๓/๒๕/๒๖๙.

ในกฎทันทสูตร ที่ขนิกาย สีลชั้นธรรค พระพุทธเจ้าตรัสสีล โดยทรงเรียกว่า “สิกขาบท” โดยให้เป็นข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย วาจา ว่า

การที่บุคคลผู้มีจิตเลื่อมใสสมาทานสิกขาบททั้งหลาย คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการประพฤติผิดในกาม เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเท็จ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท นี่เป็นยัญซึ่งใช้ทุนทรัพย์ และมีการตระเตรียมน้อยกว่า แต่มีผลานิสงส์มากกว่ายัญสมบัติ ๓ ประการมีองค์ประกอบ ๑๖ กว่ำนิตยทานที่ทำสืบกันมา กว่่าวิหารทาน และกว่่าสธณคณนี้^{๑๑}

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคพระพุทธโฆสจารย์^{๑๒} ได้อธิบายความหมายของ สีล ไว้ว่า

คำว่า “สีล” นี้ แปลว่า ปกติ คือทำกายและวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อย ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด, แปลว่า เย็น คือทำให้เป็นคนเยือกเย็น ทำให้เย็นกาย เย็นใจ ไม่ต้องเดือดร้อน

เพราะขาดสีล แปลว่า เกษม คือปลอดภัย ทำให้เบากายเบาใจ อีกอย่างหนึ่ง คำว่าสีลนี้ มีความหมายเป็น สีลนะ กล่าวคือเป็นมูลราก ส่วนคำว่า “สีลนะ” นี้ ก็คือกิริยาที่รวมเอาไว้อย่างดี หมายถึงความที่กรรมในทวารมีกายกรรมเป็นต้น ไม่กระจัดกระจายโดยความมีระเบียบอันดีอย่างหนึ่ง คือความเข้าไปรับไว้ หมายถึง ความเป็นที่รองรับโดยความเป็นที่ตั้งอาศัยแห่งกุศลธรรมทั้งหลายหรืออีกนัยหนึ่งว่า

สีล คือ เจตนา หมายถึง เจตนางดเว้นจากบาปธรรมมีปาณาติบาตเป็นต้น

สีล คือ เจตสิก (ได้แก่กุศลธรรม คือ ความไม่โลภ ความไม่พยาบาท ความเห็นชอบ) ของบุคคลผู้งดเว้นจากบาปธรรมมีปาณาติบาต เป็นต้น

สีล คือ การสำรวม หมายถึง ความสำรวมในปาติโมกข์ ความสำรวมอย่างมีสติ สำรวมด้วยความรู้ สำรวมด้วยความอดทน และสำรวมด้วยความเพียรพยายาม

สีล คือ ความไม่ล่องละเมิด หมายถึง การไม่ล่องละเมิดด้วยกาย หรือด้วยวาจาของผู้ที่สมาทานสีลแล้ว

ในคัมภีร์วิมุตติมรรค พระอุปติสสเถระ^{๑๓} กล่าวความหมายของสีลไว้ว่า

^{๑๑} ที.สี.(ไทย) ๙/๓๕๒/๑๔๗.

^{๑๒} พระพุทธโฆสเถระ, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, แปลโดย สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูรวงศ์พรินท์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๑๓} พระอุปติสสเถระ, **วิมุตติมรรค**, แปลโดย คณาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๙-๑๐.

ศีล หมายถึง ศีระชะ ความเย็น สันติ ดีเลิศ การกระทำปกติและสภาพปกติตามธรรมชาติของทุกข์และสุข

ศีล หมายถึง ความเย็น มีอธิบายว่า ไม่วินัยที่มีความเย็นมากที่สุดช่วยทุเลาความร้อนของพิษไข้ในร่างกายได้ฉับไฉน ศีลก็ฉับนั้น คือ ช่วยทุเลาไข้ใจที่เกิดจากความสะดุ้งกลัวหลังจากศีลขาดและก่อให้เกิดปราโมทย์ศีล หมายถึง สันติ มีอธิบายว่า ถ้าบุคคลมีศีล เขาจะมีความประพฤติเรียบร้อย ไม่สร้างความหวาดกลัวให้เกิดขึ้น

ปทานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ, สันสกฤต^{๑๔} ให้ความหมายของศีลไว้ว่า “ ศีล คือความปกติของธรรมชาติ ธรรมชาติอันสัตบุรุษพึงทรงไว้ สภาวะความสำรวม”

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน^{๑๕} ได้ให้ความหมายของศีลไว้ว่า ศีลคือข้อบัญญัติที่กำหนดการปฏิบัติทางกายและวาจา ทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล ๕ ศีล ๘

พุทธทาสภิกขุ^{๑๖} ได้อธิบายความหมายของศีลไว้ว่า ศีลหมายถึงความเป็นปกติ หรือปกติภาวะตามธรรมดา หมายความว่า ทำทุกอย่างอยู่ตามหน้าที่ที่ควรจะทำ แต่อยู่ในภาวะปกติ คือ ไม่เดือดร้อนไม่กระวนกระวายไม่ระส่ำระสาย ไม่มีความสกปรกความเศร้าหมองใด ๆ เกิดขึ้น โดยเนื้อความ ศีล หมายถึง ระเบียบที่ได้บัญญัติขึ้นไว้สำหรับประพฤติปฏิบัติกัน เพื่อให้เกิดภาวะปกติขึ้นมาที่กาย ที่วาจา ศีล คือการปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบการเป็นอยู่ทางภายนอก ศีลพัฒนาที่กาย ที่วาจา ให้เป็นกาย วาจา ที่น่าดู เมื่อเรามีศีลเป็นพื้นฐานแล้ว เราจึงจะมีจิตที่เป็นสมาธิได้ง่าย ถ้ามีศีลดีสมาธิก็มีง่าย

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก^{๑๗} ทรงแสดงทัศนะเรื่องความหมายของศีลไว้ว่า

ศีล แปลตามศัพท์ว่า ปกติ หมายความว่า ความเป็นปกติเรียบร้อย (อย่างหนึ่ง) ความเคยชินลงรูปลงตัวติดอยู่ประจำอยู่ เป็นปกติ(อย่างหนึ่ง) ความเป็นปกติเรียบร้อย หมายถึง ความปกติเรียบร้อยของความประพฤติ เพราะเว้นการที่ควรเว้น ประพฤติการณ์ที่ควรประพฤติ

ศีล ๕ หรือ เบญจศีล คือความประพฤติชอบทางกาย และวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน

^{๑๔} พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาจันทบุรีนฤนาถ, **ปทานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ-สันสกฤต**, (กรุงเทพฯ-มหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวพร, ๒๕๑๓), หน้า ๘๓๗.

^{๑๕} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒**, (กรุงเทพฯมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๙๕๗.

^{๑๖} พุทธทาสภิกขุ, **ทาน ศีล ภavana**, (กรุงเทพฯมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๓๙), หน้า ๕๖-๕๗.

^{๑๗} สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), **ความจริงที่ต้องเข้าใจ**, (กรุงเทพฯมหานคร: โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๖๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๑๘} ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความประพฤดีดีทางกาย และ วาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น, ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีพ; มักใช้เป็นคำเรียกอย่างง่ายสำหรับคำว่า อธิศีลสิกขา (ข้อ ๑ ในไตรสิกขา, ข้อ ๒ ในบารมี ๑๐, ข้อ ๒ ในอริยทรัพย์ ๗, ข้อ ๒ ในอริยวัฑฒิ ๕)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๑๙} กล่าวไว้ในหนังสือภูมิธรรมชาวพุทธว่า ศีล ๕ ในบาลีชั้นเดิมส่วนมากเรียกว่า สิกขาบท ๕ หมายถึงข้อปฏิบัติในการฝึกตน, ข้อฝึก, ข้อศึกษา บ้างเรียกว่า ธรรม ๕ เมื่อปฏิบัติได้ตามนี้ ก็ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล คือเป็นเบื้องต้นที่จัดว่าเป็นผู้มีศีล สมัยต่อมาจึงเกิดมีคำว่า เบญจศีล ซึ่งในพระไตรปิฎก เพิ่งพบในคัมภีร์ชั้น อปทาน-พุทธวงศ์ (รวมถึงวินัย.; ขุ.ปฏิ. บางแห่ง) ต่อมาในสมัยหลัง มีชื่อเรียกเพิ่มขึ้นว่าเป็น นิจศีล หมายถึงศีลที่คฤหัสถ์ควรรักษาเป็นประจำ บ้าง เรียกว่า มนุษยธรรม หมายถึงธรรมของมนุษย์ หรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์บ้าง การรักษาศีล ๕ เป็นการเว้นจากการเบียดเบียนกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยดี ปราศจากเวรภัยไม่เดือดร้อนวุ่นวายสังกรรมเย็น แต่เหนือการฝึกไม่เบียดเบียนผู้อื่นโดยรักษาศีล ๕ แล้ว ควรฝึกยิ่งขึ้นไปในด้านชีวิตส่วนตัว ให้อยู่ดีมีสุขได้โดยไม่ต้องพึ่งพาขึ้นต่อวัตถุและการเสพบริโภคมากนักพร้อมทั้งหันไปให้เวลาแก่การแผ่แผ่บำเพ็ญประโยชน์พัฒนาด้านจิตใจและปัญญามากขึ้น ด้วยการรักษาศีล ๘ หรืออุโบสถ

กล่าวโดยสรุป ศีล ๕ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นปกติ ข้องตเว้นจากบาปทั้งหลายทั้งปวง สำรวม อดทนอดกลั้นต่อโลภะ โทสะ โมหะ ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นด้วยกาย หรือด้วยวาจา เพื่อให้เกิดความปกติ เรียบร้อย สงบสุขในสังคม ระวังความเดือดเนื้อร้อนใจทั้งตนเองและผู้อื่น เป็นข้อฝึกข้อปฏิบัติเบื้องต้นในชีวิตประจำวันสำหรับฆราวาสเพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย วาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม สงบ และเป็นฐานปฏิบัติธรรมในขั้นสูงต่อไป

ศีล ๕ ในกรอบของสิกขาบท

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่าศีล ๕^{๒๐} ได้แก่

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากปาณาติบาต คือ ไม่ทำลายชีวิต จับเอาสารว่า ความประพฤดีหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย

^{๑๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔๕.

^{๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ภูมิธรรมชาวพุทธ**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด), ๒๕๕๒, หน้า ๒๔-๒๕.

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม, ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพฯ มหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๗๖๙-๗๗๐.

๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากอทินนาทาน คือ ไม่เอาของที่เขามิได้ให้ หรือไม่ลักขโมย จับเอาสารว่า ความประพฤติหรือดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สินและกรรมสิทธิ์

๓. กามเมสุมิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากกามเมสุมิจฉาจาร คือ ไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย จับเอาสารว่าความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคูครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคูครองของตน

๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากมุสาวาท คือ ไม่พูดเท็จ จับเอาสารว่า ความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จโกหกหลอกลวงตัดรอนประโยชน์หรือแกล้งทำลาย

๕. สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นจากของเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือไม่เสพของมีนเมา จับเอาสารว่า ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาทหลังพลาดมีวเมาเนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ

พระมหาทวิ มหาปญโญ^{๒๑} ได้กล่าวถึงศีล ๕ ในฐานะของจริยธรรมในระดับปัจเจกบุคคล ดังนี้

๑. เว้นจากการปลงชีวิตหรือว่าจ้างผู้อื่นกระทำ และอย่าเลี้ยงชีพด้วยอาชีพที่รุนแรงต่อธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ ซึ่งในอีกนัยหนึ่งหมายถึง ปัจเจกบุคคลควรมีเมตตากรุณาให้เกิดขึ้นในตน

๒. เว้นจากการยึดถือเอาของที่เขามิได้ให้ และหลีกเลี่ยงจากการกระทำตนให้ร่ำรวย มั่งคั่งขึ้นบนความทุกข์ยากของชีวิตบนโลก ในอีกนัยหนึ่ง หมายถึงปัจเจกบุคคลควรพัฒนาความซื่อสัตย์สุจริตขึ้นในตน และสร้างประโยชน์สุขแห่งตนและสังคมบนความเคารพสิทธิของกันและกัน

๓. เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน (มักตีวงให้แคบว่าไม่ให้ประพฤติผิดในกาม) ซึ่งในอีกนัยหนึ่ง หมายถึง ปัจเจกบุคคลควรมุ่งฝึกฝนเนื้อหาและศักยภาพ เพื่อการพัฒนาตนเอง

๔. เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง ยุแหยง และประณาม (สิ่งที่เรายังไม่รู้ความจริงแน่นอน) ในอีกนัยหนึ่ง หมายถึง ปัจเจกบุคคลควรเข้าสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความจริงหรือข้อเท็จจริงและความพยายามทั้งหมดต้องเป็นไปเพื่อการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

๕. เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ในอีกนัยหนึ่ง หมายถึงปัจเจกบุคคลต้องสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความมีสติและสัมปชัญญะ

^{๒๑} พระมหาทวิ มหาปญโญ, ศีล ๕: ปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดคุณลักษณะของสังคัม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.Learners.inth/blog. [๑๑ เมษายน ๒๕๖๐].

โทษแห่งศีลวิบัติ

ในพระไตรปิฎก กล่าวถึงพุทธพจน์ เมื่อครั้งที่ ระบุพุทธเจ้าตรัสเทศนาโปรดอุบาสก อุบาสิกา ชาวตำบลบ้านปาฏลิกาม ถึงโทษแห่งศีลวิบัติ ทำให้ได้ผล ๕ ประการ^{๒๒} กล่าวโดยสรุปได้

๑. ย่อมเข้าถึงความเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ใหญ่หลวง
๒. กิตติศัพท์อันชั่วย่อมกระฉ่อนไป
๓. เข้าไปหาบริษัทใด ๆ เช่น ชัตติยบริษัท พราหมณบริษัท คหบดีบริษัท สมณบริษัทย่อมไม่แก้มักล่าเก้อเงินเข้าไปหาบริษัทนั้น ๆ
๔. ย่อมเป็นผู้หลงลืมสติ
๕. หลังจากตายแล้วย่อมไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก^{๒๓} ได้กล่าวเรื่องโทษแห่งศีลวิบัติไว้ว่า

ผู้ทำผิดศีลข้อ ๑ เมื่อกำเนิดเกิดเป็นมนุษย์จะทำให้เขาเป็นคนอายุสั้นและมักถูกฆ่าตายและย่อมเดือดร้อนในปัจจุบันต้องติดคุกติดตาราง

ผู้ทำผิดศีลข้อ ๒ เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ย่อมมีโภคทรัพย์น้อย เกิดในตระกูลยากจน ทำมาหากินเท่าใดก็ไม่รวยทำให้เขาเป็นคนยากจน และถูกโกง ถูกปล้น ถูกขโมย

ผู้ทำผิดศีลข้อ ๓ เมื่อกำเนิดเกิดเป็นมนุษย์เศษผลของกรรมที่ทำไว้ทำให้เกิดการแตกแยกในครอบครัว และถูกปองร้าย บางคนเกิดมาเป็นหญิงก็ถูกทารุณกรรมถูกข่มขืน เป็นชายก็ต้องเกิดมาเป็นกะเทย ให้คนเขาหยามเล่นถูกดูหมิ่นดูแคลน เป็นที่น่าอับอาย

ผู้ทำผิดศีลข้อ ๔ เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็มีผู้มากกล่าวหาใส่ร้าย ใส่ความให้เสียหาย ให้เสียทรัพย์อยู่เสมอ โดนเขาใส่ความและมักได้ฟังแต่เรื่องที่ไม่จริง โดนหลอกลวงให้หลงเชื่อบ่อย ๆ ถูก เอาเปรียบตลอดเวลา จะพูดจากับใครไม่มีคนเชื่อถือ

ผู้ทำผิดศีลข้อ ๕ เกิดเป็นมนุษย์ ก็จะเป็นคนสติไม่ดี เป็นบ้าใบ้ คลั่งโกลาหลหลงบ้า ๆ บอ ๆ เสียคน เสียจิตไปอย่างน่าทุเรศ สุขภาพเสื่อม สมองเสื่อม ปัญญาเสื่อม

ตัวอย่างผลกรรมจากการละเมิดศีล ๕

ตัวอย่างผลกรรมจากการละเมิดศีลข้อที่ ๑

จากพระไตรปิฎก^{๒๔} พระพุทธเจ้าได้ตรัสเล่าถึงกรรมเก่าที่ทำให้ผลแก่พระองค์ กรรมเก่าตรัสเล่านั้นเป็นกรรมเก่าที่ทำไว้ในอดีตชาติ เมื่อครั้งยังเป็นปุถุชน แล้วมาให้ผลในชาติปัจจุบันถึงแม้ว่า

^{๒๒} วิ. ม. (ไทย) ๕/๒๘๕/๙๘ - ๙๙.

^{๒๓} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **วิธีสร้างบุญบารมี**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นพรัตน์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙-๒๒.

^{๒๔} ดูรายละเอียดใน ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/ ๖๖, ๗๘-๗๙, ๙๑/๕๗๔, ๕๗๖-๕๗๗.

พระองค์จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า แล้วยังไม่พ้นไปจากผลของกรรมเก่านั้นซึ่งจะนำมากล่าวเป็นบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผิศาจข้อที่ ๑ ดังนี้

แกลังโคไม่ให้ดื่มน้ำ ชาติหนึ่งในอดีต พระองค์เกิดเป็นคนเลี้ยงโค ต้อนโคไปเลี้ยงเห็นแม่โคแหวะดื่มน้ำข้างทาง เกรงจะชักเข้าจึงไล่โคไม่ให้ดื่มน้ำ ด้วยการแกลังเอาไม้กวานน้ำให้ขุนบาปกรรมในชาตินั้นส่งผล ให้พระองค์กระหายน้ำแล้วไม่ได้เสวยสมปรารถนาทันที เมื่อคราวใกล้จะเสด็จ ดับขันธปรินิพพาน

ชำนองชายต่างมารดา ในชาติหนึ่งในอดีต พระองค์เกิดเป็นลูกเศรษฐี บิดาของพระองค์มีภรรยาหลายคน ภรรยาคนหนึ่งมีลูกชาย พระองค์เกรงว่าทรัพย์สมบัติส่วนหนึ่งจะถูกแบ่งไปให้แก่นองชายต่างมารดานั้น จึงลวงนองชายไปฆ่าที่ซอกเขาแล้วเอาหินทับไว้ บาปกรรมส่งผลให้

ไปเกิดอยู่ในนรกนานปี เกิดมาในชาตินี้แม้จะได้ตรัสรู้เป็น พระพุทธเจ้าแล้วเศษกรรมที่ยังหลงเหลืออยู่ก็ส่งผลให้พระองค์ถูกพระเทวทัต กลิ้งหินกระทบนิ้วพระบาทจนห้อย พระโลหิตเป็นหมอยารักษาคนไข้ตาย ในชาติหนึ่งในอดีต พระองค์เกิดเป็นหมอยารักษาลูกชาย เศรษฐี โดยวิธีให้ถ่ายยา จนลูกชายเศรษฐีตาย บาปกรรมส่งผลให้ไปเกิดอยู่ในนรก เกิดในชาตินี้แม้จะได้ตรัสรู้เป็น พระพุทธเจ้าแล้ว เศษกรรมที่ยังหลงเหลืออยู่ ก็ส่งผลให้พระองค์เกิดพระโรคปากคันทิกภาพาธ (โรคท้องร่วง) หลังจากเสวยสุกรมัทวะก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน

ตัวอย่างผลกรรมจากการละเมิดศีลข้อที่ ๒

ในพระไตรปิฎก^{๒๕} ว่าด้วยการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ เรื่องพระธนิยกุมภการบุตร อันเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้ามีพระบัญญัติ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ เป็นตัวอย่างผลกรรมที่เกิดขึ้นในชาตินั้นของพระธนิยกุมภการบุตร เนื่องจากพระธนิยะสั่งให้คนตัดไม้ของหลวงที่เก็บไว้ซ่อมแปลงเมืองในคราวจำเริญ ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินยังไม่มีรับสั่งให้พระราชทาน เมื่อพระเจ้าแผ่นดินทรงทราบและทำการไต่สวนแล้วกล่าวกับพระธนิยะว่า “พระคุณเจ้า ... ท่านจงใจอ้างจะขโมยที่ไม่ได้ให้ไป พระเจ้าแผ่นดินเช่นโยมจะฆ่า จองจำหรือเนรเทศสมณพราหมณ์อย่างไรได้ นิมนต์กลับไปเถิด ท่านรอดตัวเพราะขน (โลเมน ตูว์ มุตโตสตีติ เอตถ โลมมิว โลมฺ, ก็ ปน ตํ ปพพชชาลึงค์ คำว่า “ขน” ในที่นี้ หมายถึงเพศบรรพชิต คือผ้ากาสาวพัสตร์ที่ท่านพระธนิยะห่มอยู่ ท่านธนิยะทำความผิดลักไม้ของหลวง ควรถูกจับฆ่าหรือจองจำ แต่ท่านนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์อันเป็นธงชัยของพระอรหันต์ จึงรอดตัวจากการถูกฆ่าถูกจองจำ ท่านอุปมา เหมือนแพะมีขนยาวที่จะถูกฆ่ากินเนื้อ พอดีมีบุรุษคนหนึ่งเห็นว่า แพะนี้ขนมีราคา จึงเอาแพะที่ขนสั้น ๒ ตัว มาแลกไปแพะขนยาวจึงรอดตัวเพราะขน (วิ.อ. ๑/๘๘/๓๑๘) แต่อย่าได้ทำอย่างนี้อีก” ซึ่งพระธนิยะก็ถูกประชาชนตำหนิ ประณาม โพนทนา ภิกษุทั้งหลายตำหนิต่านพระธนิยกุมภการบุตรโดยประการต่าง ๆ แล้วจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบและจาก

^{๒๕} ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๑/๘๔-๘๘/๗๔-๗๘.

ประสบการณ์ของท่านอาจารย์ธนิศ อยุธยา^{๒๖} เมื่อครั้งรับราชการในหน้าที่อธิบดีกรมศิลปากร (พ.ศ. ๒๔๙๙ - ๒๕๑๑) ได้เดินทางไปสำรวจโบราณวัตถุสถานในจังหวัดภาคเหนือเป็นประจำทุกปี เมื่อได้ไปนมัสการพระธาตุแช่แห้ง ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอเมือง จังหวัดน่าน แล้วเดินเวียนทักษิณาวรรต เห็นมีทรงสัญลักษณ์แปลกจากพระธาตุเจดีย์อื่น แต่ทองจังโกที่หุ้มองค์พระธาตุผู้ก่อนและพังหลุดร่วง ในปีต่อมา เมื่อขึ้นไปตรวจราชการในจังหวัดภาคเหนืออีก คราวนี้ทางวัดได้รื้อเอาแผ่นทองจังโกที่หุ้มลงมากองซ้อนไว้ เห็นองค์พระธาตุที่ก่ออิฐก่อปูนผู้พัง มีผู้บอกว่า สมภารวัด (ซึ่งเป็นเจ้าคณะ จังหวัดน่าน ด้วย) สั่งให้รื้อลงมาเพื่อเตรียมปฏิสังขรณ์ ในปีต่อ ๆ มาได้ขึ้นไปนมัสการอีก ก็ยังมีได้ซ่อมและไม่เห็นกองแผ่นทองจังโกของเก่า จึงสอบถาม มีชายสูงอายุผู้หนึ่ง ซึ่งคงจะมารักษาศีลเป็นประจำ ได้กรุณาเล่าให้ฟังว่า สมภารวัดพระธาตุแช่แห้ง เมื่อชายทองจังโกเก่าที่รื้อลงมาจากองค์พระธาตุโดยอ้างว่าจะเอาเงินไปสมทบซื้อแผ่นทองใหม่มาซ่อม แต่แล้วก็เอาไปขายและสีกเอาเงินไปแต่งเมีย อยู่ด้วยกันมีลูกชายคนหนึ่งเกิดมาไม่มีหนังหุ้มกาย มีแต่เนื้อและมีเนื้อเยื่อบาง ๆ หุ้ม และมีน้ำเหลืองหรือเลือดจาง ๆ ซึมออกมา เมื่อวางให้นอนบนเบาะหรือผ้าปูนอนเลือดหรือน้ำเหลืองที่ตัวเด็กก็ติดกรังอยู่กับผ้า เวลาเด็กเคลื่อนไหวก็เจ็บปวดร้องครวญครางน่าสงสารทรมาณกายทรมาณใจพ่อแม่และผู้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง ต้องเอาใบตองกล้วยหรือใบตองตึงสด ๆ มาปูให้นอน เรื่องนี้น่าจะเป็นอุทาหรณ์เตือนสติ บางเรื่องแม้ว่าตำราจะตามจับกุมไม่ได้ แต่เชื่อว่าเขาจะต้องได้รับผลแห่งกรรมที่ทำไว้ในไม่ช้าอย่างแน่นอน เพราะไม่มีใครหนีพ้นผลแห่งกรรมได้

ตัวอย่างผลกรรมจากการละเมิดศีลข้อที่ ๓

ในอิติทาสีเถรีคาถา^{๒๗} ได้แสดงถึงกรรมที่ทำให้หย่าร้าง ของพระภิกษุณีรูปหนึ่ง ชื่อ พระอิติทาสีเถรี ท่านเป็นลูกสาวคนเดียวของเศรษฐีในเมืองอุชเชณี ต่อมาเมื่อโตเป็นสาว ท่านก็ได้แต่งงานกับลูกชายเศรษฐีในเมืองสาเกต ชีวิตดูน่าจะราบรื่น แต่หาได้ราบรื่นไม่ ทั้ง ๆ ที่นางปฏิบัติตัวดีทุกอย่าง แต่ก็ไม่ใช่ที่พอใจของสามี สามีชอบอกเล็ก โดยที่นางไม่ได้ทำผิดอะไรเลย จากนั้นนางก็ได้มาแต่งงานกับสามีคนที่ ๒ แต่อยู่กันได้เพียง ๑ เดือน นางก็ถูกสามีขับไล่ออกจากเรือนอีก ในเมื่อแต่งงานอยู่กินกับคนที่มีฐานะแล้วมีปัญหา บิดาของนางจึงยกนางให้กับขทานผู้เป็นบัณฑิตคนหนึ่ง อยู่กันได้เพียงครึ่งเดือนเท่านั้น สามีคนล่าสุดก็เกิดความเบื่อหน่าย ขอล้างไปเป็นขทานตามเดิม เมื่อชีวิตการครองเรือนของนาง ล้มเหลวโดยสิ้นเชิงเช่นนี้ นางจึงขอพ่อแม่ออกบวช โดยให้เหตุผลว่า อยากจะทำการกรรมเก่าให้พินาศ และหลังจากที่ท่านออกบวช ได้เพียง ๗ วัน ท่านก็ได้บรรลุวิชชา ๓ ระลึกได้ว่าผลที่ได้รับทั้งหมด ล้วนเป็นผลแห่งการคบชู้กับภรรยาของชายอื่น และได้บังคับสามีให้ขับไล่ภรรยาเก่าของเขาไป บาปกรรมนั้นก็ทำได้เสร็จแล้ว

ตัวอย่างผลกรรมจากการละเมิดศีลข้อที่ ๔

^{๒๖} ุรายละเอียดใน ธนิศ อยุธยา, **อานิสงส์ศีล ๕ บัญญัติสังคัม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๗๐ - ๑๗๒.

^{๒๗} ุรายละเอียดใน พุ. เถรี.(ไทย) ๒๖/๔๐๖-๔๔๙/๖๒๒-๖๒๘.

ในพระไตรปิฎก^{๒๘} พระพุทธเจ้าตรัสเล่าว่า เป็นกรรมเก่าทำไว้ในหลายชาติในอดีตดังนี้

ในชาติหนึ่ง พระองค์เกิดเป็นนักแสดง ชื่อ "ปุนาลี" ได้กล่าวต่อ (ใส่ร้าย) พระปัจเจกพระพุทธเจ้าพระนามว่า "สุรภี" ว่าทำผู้หญิงท้อง ตายจากชาตินั้น บาปกรรมส่งผลให้ ไปเกิดอยู่ในนรก นานแสนนานสวยทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัส เกิดมาในชาตินี้ แม้จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว เศษกรรมที่ยังหลงเหลืออยู่ ก็ส่งผลให้พระองค์มาถูกนางสุนทริกา กล่าวต่อว่าพระองค์ได้ร่วมรักกับนาง จนตั้งครรภ์ต่อมาในชาติหนึ่ง มีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก พระองค์ได้ทรงกล่าวต่อพระเถระชื่อ "นันทะ" พระสาวกองค์หนึ่ง ของพระพุทธเจ้าด้วยเรื่องทำนองเดียวกัน ตายจากชาตินั้น บาปกรรมส่งผลให้ไปเกิดอยู่ในนรกนานนับหมื่นปี เกิดมา ในชาตินี้แม้จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว เศษกรรมที่ยังหลงเหลืออยู่ก็ส่งผลให้พระองค์ถูก นางจิญจมาณวิกา กล่าวต่อว่าพระองค์ได้ร่วมรักกับนางจนนางตั้งครรภ์อีกเช่นกัน

ตัวอย่างผลกรรมจากการละเมิดศีล ๕ ข้อที่ ๕

เป็นผลกรรมที่เกิดในชาติปัจจุบันให้เห็นทันตา^{๒๙} ซึ่งจากโครงการวิจัยของนางศยามล เจริญรัตน์ นักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องการศึกษาผลกระทบของเหยื่อจากการข่มขืนขูดเย็บขณะเมาสุราเพื่อหามาตรการป้องกันแก้ไข ปี ๒๕๔๙: กรณีศึกษาผู้พิการจากอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ ๑๐๐ กรณี ซึ่งเป็นผู้พิการระดับต่าง ๆ อายุตั้งแต่ ๑๒-๗๐ ปีโดยมีค่าเฉลี่ยที่ ๓๕ ปี พบว่ากลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนชายได้รับอุบัติเหตุสูงถึงร้อยละ ๖๓ วัยรุ่นชายมาแล้ว ขับร้อยละ ๕๔ ถูกคนเมาข่มขืนร้อยละ ๒๔ และโดยสารในรถที่คนเมาขับร้อยละ ๒๒ ฉะนั้นวัยรุ่นและเยาวชนชายจึงเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุสูงมาก

อานิสงส์ของศีล ๕

อานิสงส์ของการรักษาศีลโดยรวมนั้นก็จะสามารถส่งผลดีให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีสงบเรียบร้อย มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังพุทธพจน์ ในพระไตรปิฎก ๒๑ เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาโปรดอุบาสก อุบาสิกา ชาวตำบลบ้านปาฏลิกาม กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

อานิสงส์ข้อที่ ๑ ย่อมได้โภคทรัพย์ใหญ่หลวงซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ

อานิสงส์ข้อที่ ๒ กิตติศัพท์อันดีงามย่อมกระฉ่อนไป

อานิสงส์ข้อที่ ๓ เข้าไปหาบริษัทใด ๆ เช่น ชัตติยบริษัท พราหมณบริษัท คหบดีบริษัท สมณบริษัท ย่อมเป็นผู้แก่กล้า ไม่แก้อเงินเข้าไปหาบริษัทนั้น ๆ

อานิสงส์ข้อที่ ๔ ย่อมไม่หลงลืมสติ

อานิสงส์ข้อที่ ๕ หลังจากตายแล้ว ย่อมไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์

^{๒๘} ุรายละเอียดใน พุ. อป. (ไทย) ๓๒/๖๗-๗๒/๕๗๕.

^{๒๙} มูลนิธิพัฒนาคนพิการ, กรณีศึกษาผู้พิการจากอุบัติเหตุ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.tddf.or.th/tddf/research/article. [๑๑ มีนาคม ๒๕๖๐].

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก^{๓๐} ได้กล่าวเรื่อง อานิสงส์ของศีล ๕ ไว้ว่า

ผู้ที่รักษาศีลข้อ ๑ เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ก็จะทำให้มีพลานามัยแข็งแรงปราศจากโรคภัยอายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียนให้ต้องบาดเจ็บไม่มีอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้บาดเจ็บหรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันสมควร

ผู้ที่รักษาศีลข้อ ๒ เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย การทำมาหาเลี้ยงชีพมักจะประสบช่องทางที่ดี มั่งมีทรัพย์ ทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายนะไปด้วยภัยอันตรายต่าง ๆ เช่น อัคคีภัย วาตภัย โจรภัย ฯลฯ

ผู้ที่รักษาศีลข้อ ๓ เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะประสบโชคดีในความรัก มักได้พบรักแท้ที่จริงจังจริงใจ ไม่อกหัก มีบุตรธิดา ก็ว่านอนสอนง่าย ไม่ดื้อด้น ไม่ถูกผู้อื่นหลอกลวงฉุดคร่าอนาจารไปทำให้เสียหาย บุตรธิดาย่อมเป็นอภิชาติบุตร ซึ่งจะนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล

ผู้ที่รักษาศีลข้อ ๔ เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ จะทำให้เป็นผู้ที่มีสุขุมเสียงไพเราะ พูดจา มีน้ำมีนวลชวนฟัง มีเหตุมีผล ชนิดที่เป็น "พุทธวาจา" มีโวหารปฏิภาณไหวพริบในการเจรจา จะเจรจาความสิ่งใดก็มีผู้เชื่อฟังและเชื่อถือ สามารถว่ากล่าวสั่งสอนบุตรธิดาและศิษย์ให้อยู่ในโอวาทได้ดี

ผู้ที่รักษาศีลข้อ ๕ เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ เป็นผู้ที่มีสมองประสาท ปัญญา ความคิดแจ่มใสจะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใดก็แตกฉาน และทรงจำได้ง่าย ไม่หลงลืมเพื่อนและเลอะเลือน ไม่เสียสติวิกลจริต ไม่เป็นโรคสมอง โรคประสาท ไม่ปัญญาทรมาน ปัญญาอ่อนหรือปัญญานิ่ม

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก^{๓๑} ยังได้กล่าวอีกว่า อานิสงส์ของศีล ๕ มีดังกล่าวข้างต้น สำหรับศีล ๘ ศีล ๑๐ และศีล ๒๒๗ ก็ย่อมมีอานิสงส์เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้น ตามระดับและประเภทของศีลที่รักษา แต่ศีลนั้นแม้จะมีอานิสงส์เพียงไรก็ยังเป็นแต่เพียงการบำเพ็ญบุญบารมีในชั้นกลาง ๆ ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น เพราะเป็นแต่เพียงระบบหรือกติกาที่จะรักษากายและวาจาให้สงบ ไม่ก่อให้เกิดทุกข์โทษขึ้นทางกายวาจาเท่านั้น ส่วนทางจิตใจนั้นศีลยังไม่สามารถที่จะควบคุมหรือทำให้สะอาดบริสุทธิ์ได้ ฉะนั้น การรักษาศีลจึงยังได้บุญน้อย

วศิน อินทสระ^{๓๒} กล่าวถึงอานิสงส์ของศีลว่า ศีลมีความไม่เดือดร้อนใจเป็นอานิสงส์เย็นกายเย็นใจ เพราะไม่เห็นโทษเครื่องเศร้าหมองใด ๆ ของตน เหมือนบุรุษหรือสตรีผู้ได้อาบน้ำชำระล้างร่างกายเรียบร้อยแล้ว บริโภคอาหารประณีตอันเป็นที่พอใจแล้วได้นั่งพัก ณ รมัทรโหฤรัมลัธารอันมีน้ำใสสะอาด เมื่อรักษาศีลดีแล้วย่อมเป็นผู้มีศีลประจำใจ ประจำตน ศีลจะกลับมารักษาเรา เหมือนเราปลูกต้นไม้ รักต้นไม้ รักษาต้นไม้ด้วยดี เมื่อต้นไม้เติบโตขึ้นย่อมหวนมารักษาผู้ปลูกนั่นเอง

^{๓๐} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **วิธีสร้างบุญบารมี**, หน้า ๑๙.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐-๒๒.

^{๓๒} วศิน อินทสระ, **พุทธจริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๙), หน้า ๔๔.

พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต^{๓๓} ได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ ไว้ว่า

๑. ทำให้อายุยืน ปราศจากโรคภัยเบียดเบียน

๒. ทรัพย์สมบัติที่อยู่ในความปกครอง มีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายมาราวิ เบียดเบียนทำลายกว่าการภาวนา เพราะการภาวนานั้น เป็นการรักษาใจ รักษาจิต และชักพอกจิตให้เบาบางจนหมดกิเลส คือ ความโลภ โกรธ และหลง อันเป็นเครื่องร้อยรัดให้บรรดาสรรพสัตว์ทั้งหลายต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ การภาวนาจึงเป็นการบำเพ็ญบุญบารมีที่สูงที่สุด ประเสริฐที่สุด ได้บุญมากที่สุด เป็นกรรมอันยิ่งใหญ่ เรียกว่า “มหัคคกรรม” อันเป็นมหัคคตกุศล

๓. ระหว่างลูก หลาน สามี ภริยา อยู่ด้วยกันเป็นผาสูก ไม่มีผู้คอยล่วงล้ำล้ำกรายต่างครองกันอยู่ด้วยความเป็นสุข

๔. พุดอะไร มีผู้เคารพเชื่อถือ คำพุดมีเสน่ห์เป็นที่จับใจไพเราะ ด้วยสัจด้วยศีล

๕. เป็นผู้มีสติปัญญาดีและเฉลียวฉลาด ไม่หลงลืมสติ

ผู้มีศีล เป็นผู้ปลุกและส่งเสริมสุขบนหัวใจคนและสัตว์ทั่วโลกให้มีแต่ความอบอุ่นไม่เป็นที่ระแวงสงสัย ผู้ไม่มีศีลเป็นผู้ทำลายหัวใจคนและสัตว์ให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนทุกข์ห่อหมกมัญญา ศีลนั้นอยู่ที่ไหน มีตัวตนเป็นอย่างไร ใครเป็นผู้รักษาแล้วก็รู้ว่า ผู้นั้นเป็นตัวศีล ศีลก็อยู่ที่ตนนี้ เจตนาเป็นตัวศีล เจตนา คือ จิตใจ คนเราถ้าจิตไม่มี ก็ไม่เรียกว่าตน มีแต่กายจะทำอะไรได้ ร่างกายกับจิตต้องอาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อจิตไม่เป็นศีล กายก็ประพวติไปต่าง ๆ ผู้มีศีลแล้วไม่มีโทษ จะเป็นปกติแนบเนียนไม่หวั่นไหว ไม่มีเรื่องหลงหาหลงขอคนที่หา คนที่ขอ ต้องเป็นทุกข์ ขอเท่าไรยังไม่มียอดอยาก ยากเข็ญยิ่งไม่มี กายกับจิต เราได้มาแล้ว มีอยู่แล้ว ได้จากบิดามารดาพร้อมบริบูรณ์แล้วจะทำให้เป็นศีลก็รีบทำ ศีลมีอยู่ที่เรานี้แล้ว รักษาได้ไม่มีกาล ได้ผลไม่มีกาลผู้มีศีลย่อมเป็นผู้องอาจกล้าหาญผู้มีศีล ย่อมมีความสุข ผู้จักมั่งคั่งบริบูรณ์ สมบูรณ์ ไม่อด ไม่อยากไม่จน ก็เพราะรักษาศีลได้สมบูรณ์จิตดวงเดียว เป็นศีลเป็นสมาธิ เป็นปัญญา ผู้มีศีลแท้ เป็นผู้หมดเวรหมดภัย

ในอรรถกถา คัมภีร์ปรมัตถทีปนี^{๓๔} ได้กล่าวถึงผลอานิสงส์จากการปฏิบัติตามศีล ๕ ดังนี้

อานิสงส์จากการปฏิบัติตามศีลข้อ ๑ (เจตนางดเว้นจาก ปาณาติบาต)

๑. เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยอวัยวะใหญ่่น้อย : องคปจจกสมนนาคตา
๒. ความถึงพร้อมด้วยส่วนสูงและส่วนกว้าง : อาโรหปริณาสมปตติ
๓. ความถึงพร้อมด้วยเขาวัวไวโหวพริบ : ชวนสมปตติ
๔. ความเป็นผู้มีเท้าตั้งอยู่เหมาะสม : สุปติภูริตปาทตา
๕. ความสวยงาม : จารุตา

^{๓๓} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, “ประมวลคำสอนจากคติธรรมคำสอนขององค์ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.onab.go.th/index.php?option. [๒ มีนาคม ๒๕๖๐].

^{๓๔} ขุ.อิติ.อ. (ไทย) ๑/๔/๔๕๖-๔๕๗.

๖. ความเป็นผู้อ่อนโยน : มุทุตา
๗. มีความสะอาด : สุจิตา
๘. มีความกล้าหาญ : สุรตา
๙. ความเป็นผู้มีกำลังมาก : มหาพลตา
๑๐. ความเป็นผู้มีถ้อยคำสละสลวย : วิสญฐวจนตา
๑๑. เป็นผู้น่ารัก น่าพอใจ ของสัตว์ทั้งหลาย : สดตานิ ปิยมนาปตา
๑๒. ความเป็นผู้มีบริษัทไม่แตกแยกกัน : อภิขชปรีस्ता
๑๓. ความเป็นผู้ไม่สะดุ้งหวาดเสียว : อณมภิตา
๑๔. ความเป็นผู้อันใครๆกำจัดได้ยาก : ทุปปรีสียตา
๑๕. ความเป็นผู้ไม่ตายด้วยการปองร้ายของผู้อื่น : ปรุปกุกเมน อมรณตา
๑๖. ความเป็นผู้มีบริวารมาก : มหาปริวารตา
๑๗. ความเป็นผู้มีมิตดั่งทอง : สุวณฺณตา
๑๘. ความเป็นผู้มีทรวดทรงงาม : สุสณฺฐานตา
๑๙. ความเป็นผู้มีอาพาธน้อย : อปฺปาพาธตา
๒๐. ความเป็นผู้ไม่เศร้าโศก : อโสกตา
๒๑. ความเป็นผู้ไม่พลัดพรากจากของรักของชอบใจ : ปิยมนาเปหิ อวิปฺโยคตา
๒๒. ความเป็นผู้มีอายุยืน : ทีฆายุตา

อานิสงส์จากการปฏิบัติตามศีลข้อ ๒ (เจตนางดเว้นจาก อทินนาทาน)

๑. ความเป็นผู้มีทรัพย์ : มหาธนธณฺจตา
๒. ความเป็นผู้มีโภคะอเนกอนันต์ : อนนฺตโภคตา
๓. ความเป็นผู้มีโภคะยั่งยืน : ธิรโภคตา
๔. การได้โภคทรัพย์ตามที่ต้องการอย่างฉับพลัน: อิจฺฉิตานํ โภคา ชิปปปฏฺฐิลาโ
๕. การมีโภคะไม่ทั่วไปกับพระราชา : ราชาทิหิ อสาธารณโภคตา
๖. ความเป็นหัวหน้าในที่นั้น ๆ : ตตฺถ ตตฺถ เชฏฺฐกาภาโว
๗. ความเป็นผู้ไม่รู้จักคำว่าไม่มี : นตฺถิภาวสฺส อชานนตา
๘. มีความเป็นอยู่อย่างสบาย : สุขวิหารตา

อานิสงส์จากการปฏิบัติตามศีลข้อ ๓ (เจตนางดเว้นจาก กาเมสุมิฉฉาจาร)

๑. ความเป็นผู้ปราศจากข้าศึก : วิคตปฺจจตฺถิกตา
๒. ความเป็นที่รักเป็นที่พอใจ : สพฺพสฺตตฺตานํ ปิยมนาปตา ของสรรพสัตว์
๓. ความเป็นผู้มีปกติได้ของต่าง ๆ เช่น : อนนฺนปानวตฺถจฺฉาพฺนาทินํ ลาภิตา ข้าว
น้ำ ผ้า และวัตถุเครื่องปกปิด
๔. การนอนหลับสบาย : สุขสุปนตา

๕. การตื่นขึ้นมาสบาย : สุขปฏิบัติพุชฌนตา
๖. การพ้นจากภัยในอบาย : อปายภยวิโมกข์
๗. ความไม่ควรถูกการเกิดเป็นหญิง : อิตถีกาวนปุสกภวานัน อภพพตา เป็นกะเทย
๘. ความเป็นผู้ไม่โกรธ : อุกุโธชนตา
๙. ความเป็นผู้มีปกติทำจริง : สัจจการิตา
๑๐. ความเป็นผู้ไม่เก้อเขิน : อมงกุฏตตา
๑๑. ความเป็นผู้มีความสุข : อารารณสุขตตา ด้วยการรับเชิญ
๑๒. ความเป็นผู้มีอินทรีย์บริบูรณ์ : ปริปัญณินทรียตตา
๑๓. ความเป็นผู้ปราศจากความระแวง : นิราสنگตตา
๑๔. ความเป็นผู้มีความชวนชวนน้อย : อปโปสกุกกตตา
๑๕. ความเป็นผู้อยู่อย่างเป็นสุข : สุขวิหารตตา
๑๖. ความเป็นผู้ไม่มีภัยจากที่ไหน ๆ : อุกุโตภยตตา
๑๗. ความเป็นผู้ไม่มีการพลัดพรากจากของรัก : ปิยวิปปโยคาภาโว

อานิสงส์จากการปฏิบัติตามศีลข้อ ๔ (เจตนางดเว้นจาก มุสาวาท)

๑. ความเป็นผู้มีอินทรีย์ผ่องใส : วิปปสนนินทรียตตา
๒. ความเป็นผู้มีปกติพูดด้วยคำสละสลวย : วิสุทฺฐมธฺรภาณิตตา
๓. ความเป็นผู้มีฟันเรียบเสมอทั้งขา ทั้งสะอาด : สมลิตสุทฺททนต์ตตา
๔. ความเป็นผู้ไม่อ้วนจนเกินไป : นาติถูลตตา
๕. ความเป็นผู้ไม่ผอมจนเกินไป : นาติกีสตตา
๖. ความเป็นผู้ไม่ต่ำเกินไป : นาตีสตตตา
๗. ความเป็นผู้ไม่สูงเกินไป : นาติทิมตตา
๘. ความเป็นผู้มีสัมผัสเป็นสุข : สุขสมผัสตตตา
๙. ความเป็นผู้มีกลิ่นปากหอมเหมือนดอกอูบล : อุปลคนธมฺขตตา
๑๐. ความเป็นผู้มีบริษัทเชื้อฟุ้งตั้งอยู่ในโอวาท : สุตฺตสฺสกปฺริสตตา
๑๑. ความเป็นผู้มีวาจาเชื่อถือได้ : อาเทยยวจนตตา
๑๒. ความเป็นผู้มีลิ้น อ่อน แดงและ : กมลทลสทิสฺมฺทุเลหิตนยชิวฺหตฺตาบางเหมือน

กลีบดอกอูบล

๑๓. ความเป็นผู้ไม่หดหู่ : อลีนตตา
๑๔. ความเป็นผู้ไม่ฟุ้งซ่าน : อนุทฺตตตา

อานิสงส์จากการปฏิบัติตามศีลข้อ ๕ (เจตนางดเว้นจาก สุราเมรยมัชชະ)

๑. ความเป็นผู้ไม่ประมาทในกิจและ : อตฺตทานาคตปจฺจุปฺปนเนสุกรณียกิจ ทั้งที่เป็น
อดีต อนาคต กิจจกรณียะสุ อปฺปมาทตตา และปัจจุบัน

๒. ความเป็นผู้มีปัญญา : ปฏิภาณวन्दตา ในกิจการควรทำที่เกิดขึ้น
๓. ความเป็นผู้มีสติปรากฏอยู่ทุกเมื่อ : สทา อุปฏิฐิตสติตา
๔. ความเป็นผู้มีปัญญา เกิดขึ้นทุก- : อุปปนเนสฺ กิจจกรณียเอสฺสถาน ในเมื่อมีกิจ และกรณียกิจเกิดขึ้น สพฺพฐาณูปตติกปฏิภาณวन्दตา
๕. ความเป็นผู้ไม่เกียจคร้าน : อนลสตา
๖. ความเป็นผู้ไม่โง่เขลา : อชฺพตา
๗. ความเป็นผู้ไม่บ้าใบ้ : อมฺหุคตา
๘. ความเป็นผู้ไม่หวาดสะดุ้ง : อจฺจนมฺหิตา
๙. ความเป็นผู้ไม่มีการแข่งดี : อสสารมฺหิตา
๑๐. ความเป็นผู้ไม่มีความริษยา : อนิสฺสุกฺกิตา
๑๑. ความเป็นผู้ไม่ตระหนี่ : อมจฺจริตา
๑๒. ความเป็นผู้มีปกติกล่าวคำสัตย์ : สจฺจวาทิตา
๑๓. ความเป็นผู้มีปกติไม่พูดส่อเสียด : อปิสฺสุน อมฺรฺส อสมฺพปฺปลาปวาทิตา ไม่พูด คำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้า

๑๔. ความเป็นคนกตัญญู : กตญฺญตา
๑๕. ความเป็นคนกตเวที : กตเวทิตา
๑๖. ความเป็นผู้มีโภคะ : โภควन्दตา
๑๗. ความเป็นผู้มีศีล : สีลวन्दตา
๑๘. ความเป็นผู้ซื่อตรง : อุชฺุคตา
๑๙. ความเป็นผู้ไม่โกรธ : อกฺโกธนตา
๒๐. ความเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยหิริและ : ทิโรตฺตปฺปสสมฺปนฺนตาโอตตฺปปะ
๒๑. ความเป็นผู้มีความเห็นตรง : อุชฺุทธิตฺตา
๒๒. ความเป็นผู้มีใจใหญ่ : มหตฺตตา
๒๓. ความเป็นผู้ฉลาด : ปณฺทิตตา
๒๔. ความเป็นผู้ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ : อตถานตถกฺกุสลตา และสิ่งมิใช่ ประโยชน์เพียงตั้งใจรักษาศีลแต่ข้อเดียว ยังได้รับอานิสงส์มาก ถ้าตั้งใจรักษาทั้ง ๕ ข้อ จะมีอานิสงส์ อย่างมาก ดังมีเรื่องเล่าถึงอานิสงส์ของศีล ๕ ไว้ในพระคัมภีร์ต่าง ๆ มากมาย ขอนำมาเล่าแต่บางเรื่อง พอเป็นอุทาหรณ์ดังต่อไปนี้

ในคัมภีร์ วิกิมนวตฺถ^{๓๕} มีเรื่องเล่าถึงผู้รักษาศีล ๕ ไปเกิดในสวรรค์เทวโลก ดังนี้

ตัวอย่างที่ ๑ เรื่องสตรีผู้รักษาศีล ๕ ในครั้งพุทธกาล มีอุบาสิกคนหนึ่งในพระนครสาวัตถี มีความรักดีซื่อสัตย์ต่อสามี มีศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย รักษาศีล ๕ โดยบริสุทธิ์ และถวายทาน

^{๓๕} ขุ.วิ.(ไทย) ๒๖/๑๗-๑๘,๑๐๔-๑๐๕.

ตามสมควรแก่ทรัพย์สมบัติ ครั้นตายลงก็ไปบังเกิดในภพสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ท่านมหาโมคคัลลณะเถระ พระอัครมหาสาวกผู้มีฤทธิ์ ได้จาริกสอบถามไปในเทวโลก เช่นเคยปฏิบัติมาและท่านได้ไปยังวิมานนั้น เทพธิดาเจ้าของวิมานก็ออกมาถวายนมัสการพระเถระจึงไต่ถาม ท่านทำบุญอะไรไว้ ท่านจึงมี อานุภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และด้วยบุญอะไร ผิดพรณของท่านจึงสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เมื่อท่านพระโมคคัลลณะเถระถามแล้ว เทพธิดานั้นก็ตั้งใจที่มีผู้ถาม จึงพยากรณ์ปัญหาถวายว่าเมื่อดิฉันเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ทั้งหลาย ดิฉันเป็นอุบาสิกาของพระบรมศาสดาผู้มีจักขุ ดิฉันงดเว้นจากปาณาติบาต เว้นขาดจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ในโลก ไม่ดื่มน้ำเมา อีกทั้งไม่พูดเท็จ ยินดีอยู่ด้วยสามีของตน เป็นผู้มึนใจเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ได้ถวายทานคือ ข้าวและน้ำ อย่างไพบูลย์ ด้วยความเคารพอีกตัวอย่างหนึ่ง เป็นเรื่องของบุรุษผู้รักษาศีล ๕ เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน ใกล้พระนครราชคฤห์ สมัยนั้น ในพระนครราชคฤห์ มีอุบาสกผู้หนึ่งเป็นคนมีศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ตั้งอยู่ในศีล ๕ และสมทานอุโบสถศีลในวันอุโบสถ ก่อนอาหารเช้าก็ถวายทานแก่พระภิกษุทั้งหลายตามสมควรแก่สมบัติของตน ครั้นรับประทานอาหารแล้ว ก็นุ่งผ้าที่สะอาด ห่มผ้าสะอาด ตกตอนบ่าย ก็ให้คนรับใช้ถือพานะ ๘ อย่าง ตามไปยังพระวิหาร แล้วถวายพานะแด่พระภิกษุสงฆ์ แล้วเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าและฟังธรรม อุบาสกนั้นสร้างสมสุจริตทางทานและศีลเป็นอันมากดังกล่าวนี้นี้ ด้วยความเคารพ ครั้นจุติจากโลกนี้ ก็ขึ้นไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ด้วยบุญญาภพของอุบาสกนั้น มีช้างทิพขนาดใหญ่ เผือกผ่องทั่วทั้งตัว เกิดขึ้นเป็นพาหนะ เทวบุตรก็ขึ้นขี่ช้างนั้น ห้อมล้อมด้วยบริวารเป็นอันมาก ไปเที่ยวเล่นอุทยานเป็นครั้งเป็นคราว ด้วยทิพญาณอันยิ่งใหญ่ ครั้นกาลวันหนึ่ง ณ ราตรีกาลเที่ยงคืน เมื่อรำลึกได้ด้วยความกตัญญูมาตักเตือน เทวบุตรนั้นจึงขึ้นขี่ช้างพร้อมด้วยบริวารหมู่ใหญ่ แล้วลงจากเทวโลกเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ท่านพระวงศ์เสเถระ ยืนเฝ้าอยู่ใกล้ ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้กราบทูลขออนุญาตพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วถามเทวบุตรนั้นว่า “ท่านขี่ช้างตัวใหญ่ เป็นช้างชั้นเยี่ยมยอด เผือกทั้งตัว มีหมูนารีห้อมล้อม ออกจากวนอุทยานมีรัศมีส่องสว่างไปทั่วทุกทิศประดุจดวงดาวประกายพริ้ว ผิดพรณของท่านสดใสเช่นนี้ ท่านเป็นมนุษย์ ท่านได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรืองอย่างนี้และด้วยบุญอะไร ผิดพรณของท่านจึงสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ” เทวบุตรนั้นจึงพยากรณ์ปัญหาถวายว่า “เมื่อข้าพเจ้าเป็นมนุษย์ ข้าพเจ้าเป็นอุบาสกของพระบรมศาสดาผู้มีพระจักขุ ข้าพเจ้างดเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกล่วงไป งดขาดจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ ไม่ดื่มน้ำเมา ไม่กล่าวคำเท็จ และยินดีอยู่ด้วยภรรยาของตน ข้าพเจ้าเป็นผู้มึนใจเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ได้ถวายทาน คือ ข้าวและน้ำ อย่างไพบูลย์ ด้วยความเคารพ ผิดพรณของข้าพเจ้าสดในเช่นนี้ สำเร็จ ณ ที่นี้ ด้วยกรรมนั้น โภคะทั้งหลายอันเป็นที่รักของใจทุกสิ่งทุกอย่าง เกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้าด้วยกรรมนั้นรวมความว่า รักษาศีลให้ดีในเบื้องต้นเสียอย่างหนึ่งแล้ว คุณธรรมความดีในเบื้องสูงจะเกิดขึ้นสืบเนื่องติดตามาเอง” (ศีลมีประโยชน์และอานิสงส์สืบเนื่องโดยลำดับขั้นตอน) ดังจะเห็นได้จากพระพุทธรูปซึ่งตรัสไว้แก่ท่านพระอานนท์เถระดังต่อไปนี้

ดูก่อนอานนท์ ศีลทั้งหลายที่เป็นกุศล

๑. มี ความไม่เดือดร้อน เป็นประโยชน์ เป็นอานิสงส์ความไม่เดือดร้อน
๒. มี ปราโมช (ความชื่นบาน) เป็นประโยชน์ เป็นอานิสงส์ประโยชน์
๓. มี ปิติ (ความอิ่มเอิบ) เป็นประโยชน์ เป็นอานิสงส์ปิติ
๔. มี ปัสสัทธิ (ความสงบ) เป็นประโยชน์ เป็นอานิสงส์ปัสสัทธิ
๕. มี สุข (ความสุข) เป็นประโยชน์ เป็นอานิสงส์สุข
๖. มี สมภาติ (ความตั้งใจมั่น) เป็นประโยชน์ เป็นอานิสงส์สมภาติ
๗. มี ยถาภูตญาณทัสสนะ (ความรู้ความเห็นตามความเป็นจริง) ได้แก่ ตรุณะ วิปัสสนาเป็นประโยชน์ เป็นอานิสงส์ยถาภูตญาณทัสสนะ
๘. มี นิพพิทา (ความเบื่อหน่าย) ได้แก่ พลวะวิปัสสนา และวิราคะ (ความปราศจากกำหนด) ได้แก่ อริยมรรค เป็นประโยชน์ เป็นอานิสงส์นิพพิทาและวิราคะ
๙. มี วิมุตติ (ความหลุดพ้น) ได้แก่ อริยมรรค (อรหัตตผล) และญาณทัสสนะ (ความรู้ความเห็น) ได้แก่ ปัจจเวกขณะญาณ เป็นประโยชน์ เป็นอานิสงส์

ดูก่อนอานนทฺ ศีลทั้งหลายที่เป็นกุศล ย่อมบริบูรณ์เพื่อความเป็นพระอรหันต์ ด้วยประการฉะนี้แล^{๓๖}

๒.๔ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

หลังจากที่ประเทศแถบซีกโลกตะวันตกโดยเฉพาะอังกฤษและอเมริกาได้เป็นผู้นำและต้นแบบในการปฏิวัติอุตสาหกรรม คือเปลี่ยนวิธีการผลิตเพื่อยังชีพและค้าขายภายในประเทศเป็นหลัก มาสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรมเพื่อให้ได้ผลผลิตแบบเดียวกันในปริมาณมากซึ่งทำให้มีต้นทุนต่ำเพื่อการแข่งขันทางการค้าและมุ่งจำหน่ายระหว่างประเทศกันมากขึ้นนับแต่นั้นช่วงระยะ ๑ ศตวรรษที่ผ่านมาทำให้เกิดการใช้วัตถุดิบ การสังสมพหุติกรรมการบริโภค และการใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ไม่คุ้มค่าและมุ่งสนองตอบความสะดวกสบายมากกว่าความจำเป็นพื้นฐาน ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละประเทศร่อยหรอลงอย่างมาก เช่น ทรัพยากรพลังงาน ทรัพยากรป่า ทรัพยากรแร่ และทรัพยากรน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ ของเสียที่ปล่อยออกจากการกระบวนการผลิต และการบริโภคสินค้าของพลโตก่อให้เกิดมลพิษ การปนเปื้อน และสร้างผลกระทบทั้งแก่มนุษย์ ทรัพยากรน้ำ อากาศ และความหลากหลายทางชีวภาพ^{๓๗}

^{๓๖} ดูรายละเอียดใน อจ. ทสก. (ไทย) ๒๔/๑/๒-๓.

^{๓๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๒-๘.

ดังนั้น ประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงเริ่มรวมตัวกันสร้างกรอบแนวทางการพัฒนาใหม่โดยเกิดการพัฒนาความคิดแบบที่เรียกว่า “การเปลี่ยนย้ายกระบวนทัศน์” (Paradigm shift) ขึ้น ส่งผลให้เกิด “กรอบแนวคิดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน” นับแต่ปี ๒๕๑๕ เป็นต้นมาจากการที่แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสการพัฒนาของสังคมโลกนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยเริ่มตั้งต่อองค์การสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอด ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Human Environment) ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเรียกร้องให้ชาวโลกคำนึงถึงผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัด ผลจากการประชุมดังกล่าวทำให้ทั่วโลกหันมาให้ความสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมกันอย่างกว้างขวาง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ สหประชาชาติได้จัดตั้งสมัชชาของโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือเป็นที่รู้จักกันดีในชื่อ “Brundland Commission” เพื่อทำการศึกษารายงานการสร้างสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาซึ่งได้เผยแพร่เอกสารชื่อ “Our Common Future” ที่ได้เรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือยและเปลี่ยนวิถีทางการพัฒนาประเทศเสียใหม่ ในลักษณะที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้เสนอว่ามนุษยชาติสามารถที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นมาได้ ต่อมาสหประชาชาติได้จัดการประชุมสุดยอดระดับโลกอีก ๒-๓ ครั้ง คือ “การประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา” (UN Conference on Environment and Development : UNCED) ณ กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในปีพ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีเอกสารสำคัญคือ “แผนปฏิบัติการ ๒๑” ซึ่งเป็นเหมือนแผนแม่บทของโลกให้ประเทศภาคีสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมได้นำไปเป็นกรอบทิศทางพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่ความยั่งยืน อีก ๕ ปีถัดมาสหประชาชาติก็ได้เป็นเจ้าภาพจัด “การประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน” (World Summit on Sustainable Development: WSSD) ณ กรุงโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกกว่า ๑๘๐ ประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญใน “กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างต่อเนื่องและร่วมกันลงนามรับมาเป็น “พันธกรณี” ร่วมกันที่จะพัฒนาประเทศและสังคมโลกให้น่าอยู่และยั่งยืน โดยมุ่งพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

จากรายงานของบรรษัทแลนก็เรียกร้องในสิ่งเหล่านี้ นั่นคือ การพัฒนาที่ตระหนักหรือคำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และการคิดถึงคนรุ่นหลังด้วย จึงได้รับการตอบรับและต้อนรับอย่างอบอุ่นจากวงการต่าง ๆ ซึ่งนอกจากนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืน ยังถูกมองว่า เป็นสิ่งที่ดีเป็นสิ่งที่น่าปรารถนา และด้วยความที่ยังคลุมเครือ ก็เป็นการเปิดพื้นที่/ที่ว่างให้กับบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องเลือกตีความ/ให้ความหมายต่อสิ่งที่เรียกว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืน” ในแบบฉบับที่ตัวเองต้องการได้ ไม่แตกต่างจากมโนทัศน์อื่น ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็น “ความยุติธรรม” หรือ “ประชาธิปไตย” เป็นต้น เพราะคงไม่มีใครกล้าประกาศว่าไม่เห็นด้วย ไม่ชอบความยุติธรรม ไม่ชอบการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือแม้แต่ไม่ชอบการพัฒนาแบบยั่งยืน เพียงแต่จะมีรายละเอียดของเรื่องเหล่านี้แตกต่างกันไปเท่านั้น ฉะนั้น สิ่งที่รายงานของบรรษัทแลนกระทำก็คือ เปิดพื้นที่ชนิดใหม่ขึ้นในสังคม เพื่อให้บุคคล สถาบัน

หน่วยงาน องค์กรแขนงต่าง ๆ เลือกประกาศจุดยืนทางศีลธรรมของตนเองผ่านวาทกรรมที่เรียกว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืน”^{๓๘}

ความโดดเด่นของวาทกรรมการพัฒนาแบบยั่งยืนอยู่ที่สามารถทำให้สิ่งที่ขัดแย้งกัน สิ่งที่คุณเหมือนว่าจะไปด้วยกันไม่ได้ในอดีต นั่นคือ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth) กับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmental protection) สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ และอย่างราบรื่นโดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงระบบที่ดำรงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลไกตลาดและระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลก กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความโดดเด่นของวาทกรรมการพัฒนาแบบยั่งยืน อยู่ที่ที่สามารถสลายความเชื่อ ความหวาดวิตกในยุคทศวรรษ ๑๙๗๐s และ ๑๙๘๐s ที่มองว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมแบบที่ดำรงอยู่จะนำไปสู่การทำลายล้างโลกในที่สุด สิ่งการพัฒนาแบบยั่งยืนนำเสนออย่างสำคัญคือการรับผิดชอบต่อผู้อื่น และในฐานะที่การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นรากฐานของจริยธรรมในปัจจุบัน ความน่าสนใจของการพัฒนาแบบยั่งยืนเกี่ยวกับการประสานระหว่างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวาทกรรมการพัฒนาแบบยั่งยืน ดูยังเป็นข้อเสนอน่าสนใจอย่างมากด้วย เนื่องจากเป็นทางเลือกที่สาม ระหว่างข้อเสนอดูมีลักษณะสุดขั้ว ๒ แบบ คือแบบของนักนิเวศวิทยาอย่างลึกที่เรียกร้องให้ปฏิเสธสิ่งที่เรียกว่า “การพัฒนา” อย่างสิ้นเชิง กับแบบที่ชูการพัฒนาอย่างไม่ตั้งคำถามและไม่คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมเลย ดังกรณีของทฤษฎีการให้ทันสมัยอย่างตะวันตกในอดีต

ฉะนั้น ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จึงไม่น่าแปลกใจว่าทำไมการพัฒนาแบบยั่งยืนจึงได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี แม้ว่าแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน จะได้รับความนิยมนิยมและยอมรับอย่างกว้างขวาง จนสามารถทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมกลายเป็นปัญหาระดับโลก และได้รับความสนใจจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก แต่ก็มีได้หมายความว่าแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนสามารถลดทอนความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกลงได้อย่างฉับพลัน โดยไม่ต้องพูดถึงการขจัดปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกให้หมดไป ซึ่งยิ่งดูยิ่งเป็นเรื่องห่างไกลมากขึ้นทุกที สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะว่าบรรดาพลังและกระบวนการในการทำลายล้างสิ่งแวดล้อมต่างก็ยังคงดำรงอยู่ มิได้ถูกขจัดให้หมดสิ้นไปแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด ไม่ว่าจะเป็นอย่างที่เรียกว่าการพัฒนา การทำให้เป็นอุตสาหกรรม รวมถึงลัทธิบริโภคนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างขาดความรับผิดชอบเป็นที่น่าสงสัยว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเป็นไปได้มากนักน้อยเพียงใดในทางปฏิบัติ เพราะเท่าที่ผ่านมา ความไม่เท่าเทียมในสังคมยังคงดำรงอยู่ คนยากจนจำนวนมากขาดแคลนอาหาร ที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่ม ในประเทศโลกที่สาม หรือแม้แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้วก็ตาม นั่นคือ การพัฒนาเท่าที่ผ่านมาได้สร้างปัญหาไว้มากมายซึ่งการแก้ปัญหา

^{๓๘} ชัยวัฒน์ เจริญสินโอฬาร, **Development Discourse วาทกรรมการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาฯ, ๒๕๔๙), หน้า ๔๓-๕๕.

แบบประนีประนอมอย่างการพัฒนาแบบยั่งยืนนี้จะแก้ไขได้หรือไม่ เพราะมีความเกี่ยวเนื่องกับผลประโยชน์จำนวนมากของชาติมหาอำนาจและบริษัทยักษ์ใหญ่ทั้งหลาย

แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาสังคมสู่ความยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมเพื่อความยั่งยืนนั้นมีแนวคิด หลักการที่หลากหลายที่นักพัฒนาสังคมจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การลงมือหรือการดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาไปจนถึงการวิเคราะห์ผลของการพัฒนาว่า ผลที่เกิดขึ้นนำไปสู่การพัฒนาบุคคลและสังคมอย่างจริงจังหรือไม่ บรรลุผลตามที่มุ่งหวังไว้เพียงใด ซึ่งการมีรากฐานทางแนวคิด ทฤษฎีจะช่วยให้มองเป็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม หากมองจากแนวคิด ทฤษฎีเพื่อการพัฒนาสังคมตามทฤษฎีต่าง ๆ จะพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาและการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น พระพรหมคุณาภรณ์^{๓๙} ได้อธิบายในหนังสือการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า โลกในปัจจุบันเกิดปัญหาหรือทางตันของการพัฒนาที่นำไปสู่ความไม่ยั่งยืน การพัฒนาของโลกที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองเพียงด้านเดียว โดยละเลยการดูแลต่อความยั่งยืนของนิเวศวิทยา คน สังคม และวัฒนธรรมเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ทำให้ชีวิตและสังคมมีปัญหาหลายประเทศมีความเจริญด้านวัตถุมากขึ้น แต่ขาดการพัฒนาด้านจิตใจ แสดงให้เห็นความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม สังคม และวัฒนธรรม จึงส่งผลให้มีการทำลายสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงไปด้วย นอกจากนี้ ยังมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้จัดการกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเทคโนโลยีก็เป็นตัวก่อปัญหาในแง่ทำลายของดี ผลาญทรัพยากรที่มีอยู่หมดไปอย่างรวดเร็วและสร้างของเสียให้เกิดขึ้น เช่น โรงงานอุตสาหกรรม รถยนต์ที่ปล่อยควันพิษไอเสีย มลภาวะต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพและการสูญเสียอิสรภาพ โดยท่านกล่าวว่า กระแสในการพัฒนาแบบใหม่มี ๒ กระแสคือ การนำเอามนุษย์กับธรรมชาติเป็นเป้าหมายของการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของคน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี ที่เรียกว่า **Sustainable Development** หรือ การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยท่านมองว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการของปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถของเขาในการที่จะสนองความต้องการของเขาเอง หรือการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ นโยบายที่สนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน โดยไม่ต้องทำลายทรัพยากรซึ่งจะเป็นที่ต้องการในอนาคต การทำกิจกรรมของมนุษย์ต้องสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ โดยจะต้องบูรณาการทั้งเศรษฐกิจและธรรมชาติแวดล้อมเข้าด้วยกัน เพื่อจะพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และกำจัดความยากจนออกไป โดยมีแนวทาง เช่น กำหนดนโยบายประชากรให้เหมาะสม การแก้ปัญหาทางการศึกษาเพราะจะครอบคลุมไปถึงการแก้ปัญหาด้านอื่น ๆ ทั้งหมด ทั้งปัญหาความยากจน สาธารณสุข ตลอดจนการอนุรักษ์ธรรมชาติ การอนุรักษ์หรือสงวน

^{๓๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๗๘-๑๑๒.

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและอย่างมี และจะต้องพัฒนาคนให้มีจริยธรรม เพื่อลดละกิเลส ๓ อย่างที่ขัดขวางจริยธรรม คือ ตัณหา มานะ และทิฐิ ซึ่งก่อให้เกิดความอยากได้ อยาก บำรุงบำเรอตนเองให้มีสุขสะดวกสบาย พรั่งพร้อมด้วยวัตถุ บริโภคนิยม อยากได้ผลประโยชน์ อยากมี อำนาจครอบงำผู้อื่นตั้งแต่บุคคล สังคม ประเทศชาติและทรัพยากรธรรมชาติ โดยท่านเสนอระบบการ พัฒนาที่ยั่งยืนจาก ๔ ปัจจัย คือ

๑. มนุษย์ ต้องมุ่งให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนอื่นเพื่อให้ชีวิตเจริญอก งาม เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ถ้าพัฒนาคนให้มีคุณภาพมีสุขภาพดี ขยัน อดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรรให้ เกื้อหนุนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๒. สังคม ให้มีจัดระบบสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การบริหารกิจการ ต่างๆ ให้ประสมกลมกลืนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนฐานแห่งความรู้ ความเป็นจริง และ การพัฒนาสังคมให้มีชีวิตที่ติงาม มีอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง รวมทั้งสร้างบรรยากาศแห่งความไม่ เบียดเบียน การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน

๓. ธรรมชาติ ให้มองว่าตัวเองให้เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ต้องมีชีวิตที่สอดคล้อง กลมกลืนกับธรรมชาติ ความสามารถที่แท้จริงของมนุษย์ คือ การทำให้โลกน่าอยู่ คุ้มครองสังคมให้อยู่ ในสันติสุขโดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นตัวหล่อเลี้ยงและให้มนุษย์เข้าสู่วิถีการพัฒนาเพื่อที่จะได้รับ คุณค่าจากธรรมชาติ

๔. เทคโนโลยี ควรมุ่งเน้นการประดิษฐ์ การผลิต การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อ ใช้แก้ปัญหาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต้องเกื้อกูลไม่ทำลายธรรมชาตินำของเสียมาผลิตเวีย่นใช้ ประโยชน์ใหม่ ไม่ควรมีเทคโนโลยีแบบสนองตัณหา แต่ควรมีเพื่อเกื้อหนุนให้ตนเองมีชีวิตดี งาม สมบูรณ์ มีอิสรภาพ และสันติสุข มนุษย์จึงควรเข้าถึงความจริงของธรรมชาติ พร้อมพัฒนา ความสามารถที่จะใช้ความรู้เพื่อให้โลกดีขึ้น ใช้ความรู้อย่างถูกต้อง อย่างเป็นบัณฑิตชน

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการหลายท่านพยายามศึกษา วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ ทศน์การพัฒนาทำการเปรียบเทียบและเสนอมุมมองที่มีต่อแนวคิดและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำ แนวคิดนั้น ๆ ไปประยุกต์ใช้ โดยวิเคราะห์กระบวนการและผลลัพธ์ที่มาจากแนวคิดและกระบวนการที่ศน์ พัฒนาทั้งเก่าและใหม่ตามกระแสโลกาภิวัตน์-ทุนนิยม-และภาวะความทันสมัย และวิเคราะห์ว่า กระแสความคิดกระบวนการที่ศน์ใหม่ (แนวคิดนิเวศวิทยาแนวคิด สุขภาพองค์รวม วัฒนธรรมชุมชน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาที่ยั่งยืน) ดูเหมือนจะได้รับการกล่าวถึงมากขึ้นเรื่อยๆ ใน สังคม โดยเฉพาะในแวดวงนักวิชาการ และในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นด้านการศึกษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ในสภาวะความเป็นไปของ สังคม ประเด็นเหล่านี้เกาะเกี่ยวโยงกันอย่างแยกกันไม่ออกจำเป็นจะต้องได้รับการศึกษาเรียนรู้ สุขภาพหรือสุขภาวะ ไม่ว่าจะอยู่ในระดับของปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชนหรือสังคม เป็นสิ่งที่ไม่

หยุดนิ่งตายตัว กล่าวอีกนัยหนึ่ง สุขภาพเป็นกระบวนการของชีวิตที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง และมีศักยภาพในการจัดการตัวเองอย่างเชื่อมโยงกับเหตุปัจจัยของสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหวไปด้วยเช่นกัน สุขภาวะทางกายและจิตของชีวิตโยงใยอยู่กับสุขภาวะโดยรวมของสังคมและระบบนิเวศ ในวิทยาศาสตร์แนวใหม่ มีการศึกษาความเชื่อมโยงของชีวิตที่ละเอียดอ่อนและมีความไหวตัวสูงนี้ จากจุดยืนของโลกทัศน์เชิงนิเวศและนิเวศวิทยาแนวลึก การเยียวยารักษาตัวเราเองนั้น จำต้องเกิดขึ้นไปอย่างควบคู่กับการเยียวยารักษาผืนดินและธรรมชาติ ในสังคมมนุษย์ยุคใหม่ที่อุดมคติทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนาหรือการเมืองได้อ่อนกำลังในการนำพาสังคมไปสู่ชีวิตและสังคมที่ดีงาม มนุษย์กำลังเผชิญหน้ากับวิกฤตของความอยู่รอด สำนึกที่ว่ามนุษย์นั้นเป็นเพียงเสี้ยวส่วนของธรรมชาติและจักรวาลนั้นกำลังอ่อนกำลังลงอย่างรุนแรง และได้รับการแทนที่ด้วยสำนึกของการบริโภคสัญลักษณ์แห่งความทันสมัยและวัตถุนิยม หากสังคมยังคงรับเอาคุณค่าเชิงบริโภคนิยมเป็นสรณะอย่างนี้ต่อไป สังคมมนุษย์คงไม่อาจพ้นวิกฤตของความอยู่รอดไปได้ ส่วนหนึ่งของการออกจากวิกฤตจึงเป็นเรื่องของการกลับไปหาโลกทัศน์เชิงนิเวศ หรือมุมมองแบบดั้งเดิมที่มองเห็นธรรมชาติเป็นระบบเกื้อกูลแก่ชีวิตและสุขภาพ และมองเห็นว่ามนุษย์เองเป็นหน่วยชีวิตที่ไม่สามารถตัดตัวเองออกจากระบบนิเวศทั้งหมดได้ ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องทันการณ์ในสังคมไทย แนวคิดเช่นนี้มีมากขึ้นและหลากหลาย แล้วแต่เงื่อนไขปัจจัยที่มีความจำเพาะตามบริบทของตนที่ต่างพยายามหาทางออกจากโรคร้ายสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ การศึกษาแนวคิดด้านนิเวศวิทยาแนวลึกที่เชื่อมโยงกับแนวคิดด้านสุขภาวะของชีวิต รวมทั้งการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับสังคมและธรรมชาติในกรณีศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนศึกษาถึง โลกทัศน์เชิงนิเวศที่มีอยู่ในสังคมโลกและในสังคมไทยเอง ทั้งที่เป็นภูมิความรู้ดั้งเดิมและความรู้ที่ได้รับการสร้างใหม่ ถือว่าเป็นเพียงการริเริ่มตั้งคำถามและหาคำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของการนำเอาความเป็นองค์รวมและสุขภาวะกลับมาสู่ชีวิตและสังคมไทย โดยได้มีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกระบวนการทัศน์จากแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้^{๕๐}

ตารางที่ ๒.๑ แสดงแนวคิด การพัฒนา และการเรียนรู้ทางนิเวศวิทยาแนวลึก

การพัฒนาและการเรียนรู้ภายใต้แนวคิด ความทันสมัย/ทุนนิยม	การพัฒนาและการเรียนรู้ภายใต้แนวคิด นิเวศวิทยาแนวลึก-วัฒนธรรมชุมชน
มนุษย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล และมีฐานะ เป็นนายอยู่เหนือธรรมชาติ	มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติอยู่ร่วมกับ ธรรมชาติอย่างพึ่งพาอาศัย
ธรรมชาติ คือ ทรัพยากรที่มนุษย์สามารถตัด ดวงเอาไปใช้ได้ตามอำเภอใจ	ธรรมชาติไม่ได้เป็นทรัพยากรที่ไร้ชีวิต หากเป็น ระบบชีวิตที่มีชีวิตจำกัด และมีค่าในตัวเอง

^{๕๐} ญัฐพศ วัชวิญญู, กระบวนทัศน์สุขภาพและนิเวศวิทยาแนวลึก, (เชียงใหม่: สถาบันขวัญเมือง, ๒๕๕๖), หน้า ๗๙-๘๓.

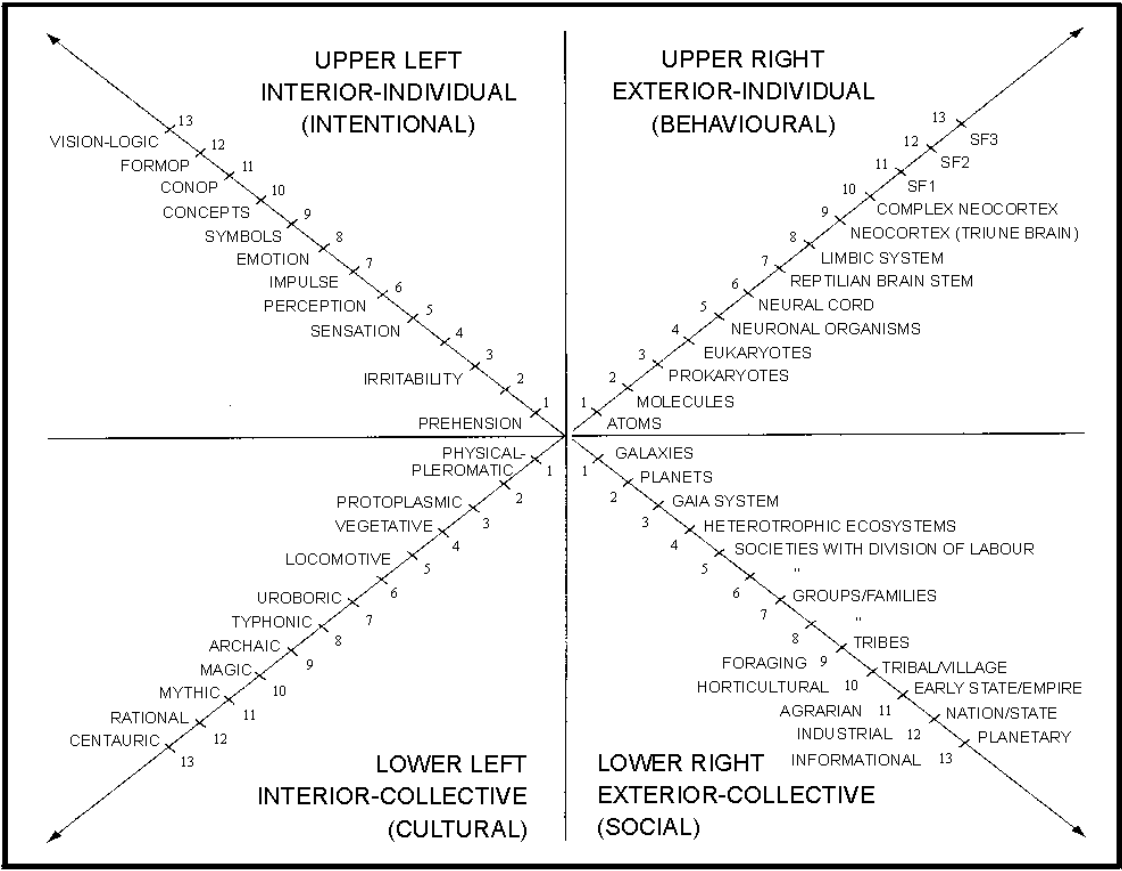
การพัฒนาและการเรียนรู้ภายใต้แนวคิด ความทันสมัย/ทุนนิยม	การพัฒนาและการเรียนรู้ภายใต้แนวคิด นิเวศวิทยาแนวลึก-วัฒนธรรมชุมชน
การบริโภคตามความต้องการของกิเลส ซึ่งกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการผลิตทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งจำเป็นต่อความเจริญก้าวหน้าของโลก	การบริโภคนั้นควรเป็นไปเพื่อความจำเป็นทางร่างกาย และระบบเศรษฐกิจที่กระตุ้นความโลภ โกรธ หลง เป็นสิ่งที่ทำลายระบบโลก
ความสุขขึ้นกับความมั่งคั่งทางวัตถุสิ่งของหรือเงินตรา (Material Wealth)	ความสุขที่แท้จริงขึ้นอยู่กับความพอใจและความเข้าใจตัวเองด้านใน (Spiritual Wealth)
เทคโนโลยีเป็นตัวช่วยแก้ปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และต้องได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป	เทคโนโลยีที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการเกินพอดีของมนุษย์และไม่สอดคล้องกับระบบนิเวศนั้นเป็นสิ่งทำลายล้าง
ปัญหาความขาดแคลนอาหารนั้นเกิดจากประชากรล้นโลก	ปัญหาความขาดแคลนอาหารเกิดจากโครงสร้างการกระจายความมั่งคั่งหรือทรัพยากรที่จะหล่อเลี้ยงประชากรโลกไม่เท่าเทียม
ปัญหาประชากรล้นโลกเป็นปัญหาของบรรดาประเทศโลกที่สาม หรือชุมชนที่ยากจนและมีระดับการศึกษาต่ำ บางคนเมินเฉยหรือไม่ก็ชื่นชอบที่ประเทศของตนมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและการทหาร เชื่อว่าการที่ประชากรเพิ่มขึ้นจะส่งเสริมให้เศรษฐกิจเติบโต การพูดถึงขนาดประชากรที่เหมาะสมที่สุดก็ไม่ได้อ้างอิงผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และถือว่าการที่สัตว์พืชสูญพันธุ์เนื่องจากประชากรเพิ่มขึ้นเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การลดประชากรในระยะยาวไม่ใช่เป้าหมายที่ปรารถนา การทะเลาะเข้ามาของประเทศเพื่อนบ้านถือเป็นการอพยพเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายโดยไม่รับรู้ว่าเป็นปัญหาประชากรล้นโลกเป็นปัญหาร่วมกัน	มองว่าปัญหาประชากรล้นโลกมีส่วนต่อการสร้างแรงกดดันให้กับธรรมชาติและทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ทุกคนมีส่วนที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหานี้ อย่างไรก็ตามฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบมากที่สุดคือสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมเมือง
ด้านมลภาวะ การใช้เทคโนโลยีทำให้อากาศและน้ำสะอาดขึ้น สร้างกฎหมายควบคุมการปล่อยมลพิษ โรงงานอุตสาหกรรมแสวงหา	“มลภาวะ” ตามบริบทของชีวิตในระบบนิเวศของโลกไม่ใช่ตามบริบทของผลกระทบที่มีต่อสุขภาพมนุษย์เท่านั้น การแสวงหาแนวทางออกควร

การพัฒนาและการเรียนรู้ภายใต้แนวคิด ความทันสมัย/ทุนนิยม	การพัฒนาและการเรียนรู้ภายใต้แนวคิด นิเวศวิทยาแนวลึก-วัฒนธรรมชุมชน
ช่องทางส่งออกกากพิษไปยังประเทศโลกที่สาม ปัญหาฝนกรดนั้นหาทางออกได้โดยใช้เทคโนโลยีชีววิทยาในการสร้างพันธุ์พืชที่สามารถทนทานความเป็นกรดได้มากขึ้น	ดำเนินการในระยะยาวควบคู่กับระยะสั้น เทคโนโลยีไม่สามารถแก้ไขปัญหในระดับรากฐานได้ ความต้องการบริโภคอย่างไร้ขีดจำกัดและความยึดติดในชีวิตอันสะดวกสบายของมนุษย์ และระบบเศรษฐกิจที่มีเป้าหมาย คือ การสร้างกำไรสูงสุด กลไกสื่อโฆษณาที่เปลี่ยนความต้องการมาเป็นความจำเป็น ทำให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมและผลพวงคือมลพิษที่ยากจะกำจัดได้เหล่านี้ การยกภาระทางสิ่งแวดล้อมและชีวิตให้กับประเทศโลกที่สามถือเป็นอาชญากรรมที่ไม่เฉพาะทำลายมนุษยชาติเท่านั้น แต่เป็นการทำลายชีวิตทั้งหลายด้วย
<p>ธรรมชาติ : ธรรมชาติคือทรัพยากรสำหรับการใช้งานของมนุษย์ โดยเฉพาะมนุษย์ในสังคมที่เจริญก้าวหน้าทางวัตถุ มองว่าทรัพยากรของโลกเป็นของสังคมที่มีเทคโนโลยีในการผันเอาทรัพยากรนั้นมาใช้งานมีความเชื่อมั่นว่าทรัพยากรจะไม่มีวันหมดเพราะกลไกตลาดและราคาจะเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพการใช้สอยทรัพยากร และการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะทำให้เรามีสิ่งทดแทนได้มากขึ้น สิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ ถือว่าเป็นทรัพยากรเช่นกัน เช่น พืช สมุนไพร สัตว์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ トラบใดที่มีประโยชน์สำหรับมนุษย์ แต่ถ้าไม่มีประโยชน์แล้วถูกทำลายลง ก็ไม่สำคัญอะไร</p>	<p>ธรรมชาติ : ธรรมชาติ คือที่อยู่อาศัยของทุกชีวิต เป็นประโยชน์ให้กับทุกชีวิต เป็นประโยชน์ต่อตัวธรรมชาติเอง สิ่งทั้งหลายในธรรมชาติไม่ได้เป็นเพียงทรัพยากร เราควรตั้งคำถามกับวิถีและปริมาณการผลิตและการบริโภคของสังคมมนุษย์ว่าผลิตและบริโภคเท่าไรจึงจะเพียงพอต่อการมีชีวิตที่ดี? ต่อการมีชีวิตที่มีค่าและมีความหมาย? ความจำเป็นที่แท้จริงของชีวิตคืออะไร? สังคมต้องสร้างระบบเศรษฐกิจ ระบบกฎหมาย หรือระบบการศึกษาแบบใดที่จะลดหรือหยุดการทำลายล้างเผาผลาญธรรมชาติที่เกิดขึ้นทุกวัน? การใช้ทรัพยากรแบบใดที่ส่งเสริมให้ชีวิตมีคุณภาพ มีคุณค่าแทนที่จะบริโภคและผลิตไปตามแรงกระตุ้นของระบบเศรษฐกิจ? การมองแนวลึกเป็นการมองเอาระบบนิเวศเป็นตัวตั้งเป็นกรอบใหญ่ของการมองมากกว่าจะเอามนุษย์หรือเอาสังคมใดสังคมหนึ่งเป็นตัวตั้ง และเป็นการมองในระยะยาว</p>
ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยี : แนวทางการพัฒนาสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา ควรเป็นไปในทิศทาง	ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยี : วัฒนธรรมและค่านิยมแบบอุตสาหกรรมนิยม ตะวันตกกำลังคุกคามวัฒนธรรมดั้งเดิมทั่วโลก

การพัฒนาและการเรียนรู้ภายใต้แนวคิด ความทันสมัย/ทุนนิยม	การพัฒนาและการเรียนรู้ภายใต้แนวคิด นิเวศวิทยาแนวลึก-วัฒนธรรมชุมชน
<p>ของประเทศที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมแล้ว หรืออีกนัยหนึ่งคือตามแนวตะวันตก การรับเอาเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาจากตะวันตก ไม่มีผลต่อการทรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ โดยสังคมนั้น ๆ ยังสามารถอนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรมไว้ได้</p>	<p>โดยเฉพาะค่านิยมในเรื่องวิถีชีวิตของการบริโภค ความสะดวกสบาย และการมีทางเลือกเหลือเฟือในการบริโภค เราจะต้องทำลายระบบคุณค่านี้เพราะเป็นวิถีชีวิตที่เบียดเบียนธรรมชาติโลก ความมั่งคั่งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในประเทศ อุตสาหกรรมเอง ระบบการศึกษาควรช่วยให้เกิดความเข้าใจและเคารพความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรม การรับเอาเทคโนโลยีตะวันตกเข้ามาควรกระทำด้วยความรู้เท่าทันและให้ความละเอียดอ่อนต่อผลที่จะมีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งควรมีมาตรการป้องกันและสร้างข้อจำกัดของการรุกรานและการครอบงำทางวัฒนธรรม</p>
<p>จริยธรรมว่าด้วยผืนดินและแม่น้ำ : วิธีคิดเกี่ยวกับการจัดการที่ดิน พื้นที่เปิดกว้าง ระบบนิเวศและแม่น้ำ รวมทั้งระบบธรรมอื่น ๆ พิจารณาระบบเหล่านี้อย่างแยกส่วนออกจากกันเป็นส่วน ๆ และถือว่าเป็นสมบัติที่ถือครองได้โดยบุคคล องค์กร หรือโดยรัฐ ความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ตั้งอยู่บนฐานคิดแบบประโยชน์นิยมและ การวิเคราะห์แบบต้นทุน-ผลประโยชน์ และตัดต้นทุนทางสังคมและ ต้นทุนทางนิเวศออกจากกรอบการวิเคราะห์ เช่น การสงวนพันธุ์สัตว์ป่าก็เพื่อประโยชน์ของอนุชนรุ่นหลัง ปัญหาหน้าดินเสื่อมสลายหรือปัญหาน้ำใต้ดินเสื่อมคุณภาพเป็นเรื่องของการที่ยังไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยพอในการนำเอาทรัพยากรเหล่านี้มาใช้ประโยชน์</p>	<p>จริยธรรมว่าด้วยผืนดินและแม่น้ำ : แผ่นดินนี้ไม่ได้เป็นสมบัติของมนุษยชาติ ยกตัวอย่างเช่น ผืนดินแม่น้ำ ภูเขาและสัตว์บกสัตว์น้ำทั้งหมดในประเทศนอร์เวย์ หากได้เป็นสมบัติของประเทศนอร์เวย์ไม่น่ามันได้ท้องทะเลเหนือก็ไม่ได้เป็นสมบัติของประเทศใดประเทศหนึ่ง และไม่ใช่สมบัติของมนุษย์ ป่าชุมชนก็ไม่ใช่เป็นของชุมชนนั้น ๆ มนุษย์เป็นเพียงผู้อยู่อาศัยบนแผ่นดิน และใช้ทรัพยากรบางส่วนเพื่อความจำเป็นพื้นฐาน แต่ในกรณีที่มนุษย์นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่ใช่ความจำเป็นแท้จริง ถือว่าไม่ชอบธรรม และเทคโนโลยีไม่ใช่คำตอบสุดท้ายในการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมทางนิเวศ เราจะต้องด้านทานวิธีคิดของสังคมอุตสาหกรรม (หรือสังคมใด ๆ) ที่ความอหังการและรู้สึกว่าจะจัดการกับธรรมชาติได้ แทนที่จะจัดการตัวเอง</p>

แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนทัศน์การพัฒนาสังคมทั้งสอง คือ กระบวนทัศน์เก่าและกระบวนทัศน์ใหม่ สามารถตัดขวางมาบรรจบเข้าด้วยกันได้ ถ้ามีการบูรณาการสิ่งที่ดีงามหรือข้อเด่น

ของทั้งสองแนวคิดเข้าด้วยกัน ซึ่งเคน วิลเบอร์ (Ken Wilber) ^{๔๑} ได้เสนอทฤษฎีบูรณาการได้แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิด พัฒนาการ และการบูรณาการสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อสรรพสิ่งว่าล้วนมีความสัมพันธ์ต่อกันและเป็นพัฒนาการที่จะมีแนวโน้มไปเช่นนั้น โดยเขาได้เสนอถึงวิวัฒนาการของพฤติกรรมและการเรียนรู้ของมนุษย์ การพัฒนาสังคม วัฒนธรรม การพัฒนาสังคมจิตวิทยา โดยเชื่อว่ามิติเหล่านี้เกิดขึ้นตามลำดับอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงและการนำสิ่งที่เหมาะสมไปสู่การบูรณาการในงานพัฒนาบุคคลและสังคม ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงการเปลี่ยนแปลงและการนำสิ่งที่เหมาะสมไปสู่การบูรณาการในงานพัฒนาบุคคลและสังคม

การบูรณาการนั้นเป็นเสมือนแนวทางหรือทางออกที่เหมาะสมกับกระบวนการพัฒนาสังคมในสมัยปัจจุบันที่มีความแตกต่างหลากหลาย ซับซ้อน บนเครือข่ายสังคม (Social Network) ที่มีการเชื่อมต่อกันเป็นข่ายใยแห่งชีวิตและเพื่อไปสู่จุดหมายตามที่สังคมปรารถนา หรือ ประโยชน์สุข

^{๔๑} Ken Wilber, *Sex Ecology Spirituality*, (Boston: Shambhala Publications), 2000, pp. 211-223.

ของสังคม โดยไม่ละทิ้งความสุขที่เกิดจากกระบวนการสร้างสุขในเส้นทางการพัฒนานั้น ๆ ในมิติของการพัฒนา บุคคลและสังคมสามารถนำแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ มาบูรณาการเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการพัฒนาในสังคมของตนเองได้

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) ถือได้ว่าเป็นขั้นตอน และกระบวนการที่สำคัญที่พลังส่งผลให้การดำเนินโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและได้รับการยอมรับจากประชาชน รวมถึงประชาชนมีความสำนึกร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการด้วย ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้ามา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ร่วมกันพัฒนานั้น ได้มีนักวิชาการ ได้ให้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมเป็นจำนวนมาก ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา ซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา เช่น การมีส่วนร่วม หลักการพัฒนาชุมชน กระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องใช้ในงานพัฒนาชุมชน และคนก็มีส่วนสำคัญที่สุด เพราะ คนเป็นศูนย์กลางหลักในการพัฒนาที่จะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการพัฒนาชนบท ไม่มีประเทศไหนที่พัฒนาโดยปราศจากการร่วมมือของประชาชน^{๔๒}

การพัฒนาชุมชนที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาในชุมชนหรือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ให้ดีขึ้นจะต้องเกิดจากชุมชนเองโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่คอยช่วยเหลือ ชี้แนะด้านวิชาการให้ความรู้ใหม่ ๆ แต่ไม่ใช่ไปสั่งการให้ประชาชนในชุมชนนั้นปฏิบัติตามสิ่งที่เจ้าหน้าที่ต้องการ เพราะฉะนั้นการที่จะได้มาซึ่งปัญหาของชุมชนจริง ๆ ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเข้าถึงชุมชนและสิ่งที่สำคัญคือต้องทำงานด้วยใจจริง ๆ ถึงจะได้ใจชุมชน และได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของชุมชนนั้น ๆ เช่นบทเรียน “ไม่เรียง” ต.ไม่เรียง อ.ฉวาง จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งเริ่มจากวิกฤตของชาวบ้านด้านเศรษฐกิจรายกายภาพาราคตกต่ำ และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนเอง โดยมีผู้นำคือ ครูประยงค์ รณรงค์ เป็นผู้นำชุมชน และเป็นผู้ริเริ่มให้ชุมชนได้ คิด พุดคุยกันในการแก้ไขปัญหา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งชุมชน โดยไม่ได้เริ่มที่การวางแผนแต่เริ่มที่การทบทวนปัญหาในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และสามารถแก้ไขปัญหาที่นั้น ๆ ในชุมชนได้อย่างยั่งยืนจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถสรุปหลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ดังนี้คือ

^{๔๒} ชินรัตน์ สมสืบ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท, (ชุดวิชาการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๙), หน้า ๒๐.

๑. การรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของชุมชน

๒. กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันช่วยกันคิด ช่วยกันทำในการแก้ไขปัญหาลองผิดลองถูกในชุมชนกันเอง มีอิสระในการคิด ซึ่งอาจจะเรียกว่ามีการวางแผนร่วมกันก็ได้

๓. การมีเป้าหมายเดียวกันในการร่วมกันแก้ไขปัญหา

๔. มีการปฏิบัติตามแนวทางที่ร่วมกันคิดในชุมชนนั้น ๆ ไปในแนวทางเดียวกัน

๕. หลังจากปฏิบัติแล้วนำสิ่งที่ได้หรือปัญหาที่เกิดขึ้นมาพูดคุยกันและมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับการปฏิบัติของชุมชน^{๕๓}

ถวิลวดี บุรีกุล ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมถึงการนำความคิดเห็นไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและตัดสินใจของภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการสื่อสารสองทาง คืออย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบด้วย การแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการ สร้างฉันทามติและทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติอีกทั้งหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน กรณีที่ร้ายแรงที่สุด ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและ ค่านิยมของสาธารณชน รวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน^{๕๔}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

๑. กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้ที่มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะแสดงความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

๒. กระบวนการสานสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อสร้างความความเข้าใจร่วมและเพื่อให้การพัฒนานโยบายและบริการสาธารณะเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้นโดยเน้นที่กระบวนการที่ เปิดโอกาสให้

^{๕๓} เตือนใจ พุสาแก้ว, การมีส่วนร่วมของชุมชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org> [๕ สิงหาคม ๒๕๕๙].

^{๕๔} ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ, (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

ประชาชนเข้ามามี ส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจของรัฐ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการที่ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีโอกาสเรียนรู้ทำความเข้าใจประเด็นนโยบายสาธารณะร่วมกัน ปรีกษาหารือร่วมกันเพื่อแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด ทุกฝ่ายยอมรับมากที่สุด และมีผลกระทบเชิงลบ น้อยที่สุด

๓. กระบวนการที่ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วมในการหาวิธีแก้ไข ปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อน ร่วมกันหาทางออกสำหรับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในทางสันติเป็นที่ยอมรับหรือ เป็นฉันทามติของประชาสังคม และมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยนำความเห็น และ ข้อเสนอแนะของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจ และกำหนดแนวทางหรือนโยบายสาธารณะที่ภาครัฐจะดำเนินการ^{๔๕}

อรรถย กักผล กล่าวว่า ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป ตามบริบททางสังคมและการเมือง ในอดีตการมีส่วนร่วมของประชาชนมักหมายถึงการมีส่วนร่วม ทางการเมือง แต่ปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยทางตรง ส่งผลให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีขอบเขตกว้างขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ นโยบาย กระบวนการบริหารและตัดสินใจของท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด โดยหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียว ซึ่งมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนอยู่

๒) ร่วมกันคิดเรื่องสาเหตุปัญหาของชุมชน และลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดเป้าหมาย และควรลำดับความสำคัญกับปัญหาก่อนหลัง

๓) ร่วมมือวางแผนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ และแบ่งงานกันทำในเรื่องกำหนดงบประมาณ การจัดหางบประมาณ และมอบหมายให้มีผู้ดูแลรักษา

๔) ให้ประชาชนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ด้วยความรู้ความสามารถของตนเอง

๕) ร่วมติดตามและประเมินผล ในการตรวจสอบปัญหาอุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหา ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกับประชาชน เพื่อให้งานหรือภารกิจสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

^{๔๕} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://opdc.go.th/special.php?spc_id=2&content_id=2549 [๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙].

๖) ร่วมรับผลประโยชน์ประชาชนที่ เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับ

๗) เริ่มตั้งแต่การมีจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนอยู่

๘) ร่วมกันคิดถึงสาเหตุของปัญหาชุมชน ว่ามีสาเหตุเกิดจากอะไร และลำดับความสำคัญของปัญหา พร้อมกำหนดเป้าหมายและดำเนินการแก้ไขกับปัญหาก่อนหลัง

๙) ร่วมวางแผนในการดำเนินกิจกรรม การแบ่งงานกันทำ กำหนดงบประมาณ จะจัดหาแหล่งงบประมาณ และมอบหมายผู้ดูแลรักษา

๑๐) ประชาชนจะต้องเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ด้วยกำลังความรู้ความสามารถของประชาชน

๑๑) ร่วมติดตามประเมินผลในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรคและร่วมกัน ในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกันประชาชน เพื่อให้งานหรือภารกิจสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

๑๒) ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนสมควรที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจไม่จำเป็นจะต้องอยู่ในรูปของเงิน วัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสบายใจ ความพึงพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหรือหลักการสำคัญ ๓ ประการ คือการมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและความตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหาตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค และขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ อิสรภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกหรือจัดให้มีการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่าเมื่อพิจารณาจากความหมายที่องค์การระหว่างประเทศ บุคคลผู้มีบทบาททางด้านการพัฒนาสังคมทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศที่ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมหรือได้ให้ความหมายหรือได้ให้นิยามคำว่ามีส่วนร่วมไว้หลากหลายข้างต้นแล้วเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนนั้นขั้นแรกจะต้องเกิดขึ้น จากจิตสำนึกของประชาชนในชุมชนที่จะร่วมมือร่วมใจกันอย่างเต็มใจเต็มกำลังตามความรู้ ความสามารถของตนเองในการเข้าแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน โดยร่วมกันวางแผน จัดรูปแบบ วางเป้าหมาย รวมถึงการจัดหางบประมาณในการแก้ไข้ปัญหาของชุมชนตนเองตลอดจนร่วมรับ ผลประโยชน์ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน^{๕๖}

^{๕๖} อรรถัย ก๊กผล, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**, (กรุงเทพฯ: จริยสุนันทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๗-๑๘.

นคร สำเภาทิพย์ ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทหลักในการเริ่มคิด เริ่มวางแผนปฏิบัติการและมีอำนาจตัดสินใจที่จะดำเนินการในกิจกรรมของเขาเองในชุมชนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของประชาชน ในการจัดการ และควบคุมการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตัวเองมีความสามารถในการช่วยตัวเอง สามารถที่จะกำหนดชะตาชีวิตได้ด้วยตนเองในท้ายที่สุด^{๔๗}

ประเสริฐ สุนทร ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่บุคคล กลุ่ม หรือชุมชนมีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการดำเนินชีวิต ของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการ โดยสมัครใจร่วมกันเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเองจนมาสู่การตัดสินใจกระทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุถึงความประสงค์นั้น ๆ โดยร่วมกันในการระดมความคิด การตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติการ การติดตามและประเมินผล รวมถึงการเสียสละเวลา แรงงาน และทุนทรัพย์ต่าง ๆ^{๔๘}

การมีส่วนร่วม (Participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้อง- การและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลแรกของการที่ผู้คนมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่ม ผู้นำชุมชน หรือกระทำผ่านองค์กร (Organization) ดังนั้นผู้นำชุมชน องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำ ให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้^{๔๙}

สุนทร กองทรัพย์ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่บุคคล หรือกลุ่มคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการในรูปกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งใจอันเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคล ต่อกลุ่มคน รวมทั้งต่อส่วนรวม โดยที่ประชาชนต้องเป็นคนตัดสินใจในกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยตนเองและรับผิดชอบในผล ที่เกิดขึ้น^{๕๐}

ประชัย ศรีจามร ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการ

^{๔๗} นคร สำเภาทิพย์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๙.

^{๔๘} ประเสริฐ สุนทร, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล ๖, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๕.

^{๔๙} ยุพาพร รูปงาม, การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ, **ภาค นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

^{๕๐} สุนทร กองทรัพย์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษาตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี, **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม**, (คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑.

ส่งเสริมชักนำ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นเกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถของตนเอง เพื่อเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง^{๕๑}

สุธี วรประดิษฐ์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทาง สังคม ทั้งนี้ ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้อง คำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชนมีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยสรุปมีขั้นตอนทั้งสิ้น ๕ ขั้นตอนคือ

๑. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน
๒. การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต
๓. การกำหนดกิจกรรม
๔. การดำเนินกิจกรรม
๕. การประเมินผลกิจกรรม

ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกเท่านั้น^{๕๒}

จากความหมายดังกล่าวข้างผู้วิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบด้วยกันไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน เกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผล องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

^{๕๑} ประชัย ศรีจามร, การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาครัฐ กรณีศึกษาตำบลป่าอ้อ ดอนชัย อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม**, (คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑๒.

^{๕๒} สุธี วรประดิษฐ์, **“การมีส่วนร่วมของชุมชนงานสารสนเทศสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด”**, รายงานวิจัย, (สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย: จังหวัดตราด, ๒๕๕๓), หน้า ๗๕.

ของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งสามารถจะแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้^{๕๓}

๑. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการ มีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงาน แลกเปลี่ยน การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

๒. การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์

๓. การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย

๔. ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรม ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ

๕. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการ กองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด

รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการและผู้ที่เคยทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

องค์การสหประชาชาติ ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

^{๕๓} การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม, การดำเนินงานการมีส่วนร่วมของสำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://portal.in.th/scraticapate/pages/participate/> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๐].

๑. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง เป็นไปโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันขึ้นเองเพื่อแก้ไขปัญหาในกลุ่มของตนเองโดยไม่ต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก โดยมีรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

๒. การมีส่วนร่วมแบบชักนำเป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุน จากรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบโดยทั่วไปในประเทศที่กำลังพัฒนา

๓. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลภายใต้การดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้ดำเนินการได้รับผลทันทีแต่ไม่ได้รับผลระยะยาวและมีผลเสีย คือไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน^{๕๔}

ถวิลวดี บุรีกุล ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่งๆ จะต้องมีความชัดเจนและเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

๒. ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมหรือไม่

๓. ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรม และวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

เมื่อพิจารณาจากความเห็นที่องค์การระหว่างประเทศนักวิชาการและผู้ที่ทำวิจัยได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมข้างต้นแล้วเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นแบ่งออกเป็น

๑. การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจและร่วมเข้าไปแก้ปัญหาด้วยตัวเอง

๒. การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยมีบุคคลอื่นมาชักจูงและบังคับแล้วจึงจะเข้าไปมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงหรือผ่านองค์กรผู้แทนหรือกรรมการกลุ่มหรือชุมชน^{๕๕}

^{๕๔} United Nation, **Popular Participation In Decision Making For Development**, (New York: United Nations Publication, 1998), อ้างใน สิริพัฒน์ ลากิจิตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (คณะรัฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓๑.

^{๕๕} ถวิลวดี บุรีกุล, **การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ**, (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมหรือไม่เข้าร่วมนั้น มีเงื่อนไขหลายประการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือถูกบังคับ หรือผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้น เงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีอยู่หลายประการ

Cohen. J., M. and Uphoff ได้เสนอว่าบริบทหรือเงื่อนไขแวดล้อมของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

๑) ลักษณะของโครงการ โดยพิจารณาจากความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยี ทรัพยากรที่ต้องการ ลักษณะประโยชน์ที่จะได้รับ ความเชื่อมโยงของโครงการ ความยืดหยุ่นของโครงการ การเข้าถึงการบริหารจัดการโครงการ และการครอบคลุมเนื้อหาการบริหารงานโครงการ

๒) สภาพแวดล้อมของงานหรือกิจกรรมตามโครงการในปัจจุบันต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และด้านประวัติศาสตร์^{๕๖}

องค์การสหประชาชาติ เสนอเงื่อนไขเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมไว้ ๕ ประการ คือ

๑) รัฐบาลจะต้องมีการยอมรับในแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนในเบื้องต้น และได้บรรจุ หลักการนี้ไว้ในแผนหรือนโยบายในระดับต่าง ๆ

๒) ประชาชนต้องมีพื้นฐานองค์กรประชาชนที่ สามารถ เป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลอื่น ๆ ได้

๓) ประชาชนต้องมีอิสระใน ความคิดริเริ่มและในการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดกิจกรรมของตนเอง

๔) ชุมชนต้องมีการ ไหลเวียนของข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ โดยเฉพาะหลักการและปรัชญาของการพัฒนา เทคนิค วิธีการ ในการจัดสรรทรัพยากร และความรู้ทางการบริหาร และ

๕) ชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้าน สิ่งของและความคิด เทคนิคที่จำเป็น โดยเฉพาะในระยะแรก^{๕๗}

ถวิลวดี บุรีกุล กล่าวว่าเงื่อนไขขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนามี ๓ ประการ คือ

^{๕๖} Cohen. J., M. and Uphoff, N. T., **Rural development participation: Concept and measures for project design, implementation and evaluation**, (New York: Cornell University, 1977).

^{๕๗} United Nation, **Popaler Participation In Decision Making For Development**, อ้างใน สิริพัฒน์ ลาภจิตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุน การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์**, (คณะรัฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓๕.

๑) ต้องมีอิสรภาพ หมายถึง มีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมก็ได้การเข้าร่วมต้องเป็นไปโดยความสมัครใจ การถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใด ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

๒) ต้องมีความเสมอภาค ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ

๓) ต้องมีความสามารถ ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรม นั้น แม้กิจกรรมบางอย่างจะมีการกำหนดผู้เข้าร่วมที่มีเสรีภาพและความเสมอภาค แต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้^{๕๘}

วุฒิสาร ตันไชย กล่าวว่ามีเงื่อนไขอยู่บางประการที่จะทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควรด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

๑) ทักษะของประชาชนที่มีต่อการเมือง คิดว่า การเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ไม่ตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่น มองการเมืองเป็นเรื่องของ นักการเมือง ไม่ใช่เรื่องของประชาชน

๒) ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อท้องถิ่นและความเป็นท้องถิ่น กล่าวคือ คนไทยขาด Civic Culture ขาดความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่น ไม่สนใจติดตามตรวจสอบหรือกำกับดูแลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการและพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวหน้า

๓) วิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น คือ ชาวบ้านจะมีความประณีตประณีตสูง เพราะมีความสัมพันธ์ในเครือญาติและมีความเกรงใจ ประกอบกับชาวบ้านมีการพูดคุยกันเมื่อเกิดปัญหา

๔) วัฒนธรรมการยึดตัวบุคคล เป็นผลมาจากสังคมเป็นระบบอุปถัมภ์ประชาชนขาดความรู้ที่แท้จริง ทำให้ถูกชี้นำและขาดอิสระในการตัดสินใจ

เมื่อพิจารณาจากเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศที่ได้กล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมไว้หลากหลายข้างต้นแล้วเห็นว่าเงื่อนไขของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนนั้นจะต้องเกิดจากความพร้อม ความเต็มใจ ความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความกระตือรือร้นของประชาชนที่ จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนตนเอง^{๕๙}

^{๕๘} ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ, (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๓.

^{๕๙} วุฒิสาร ตันไชย, การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๕-๑๑๒.

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการและผู้ที่เคยทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมได้กล่าวถึงขั้นตอนของ การมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมกันเข้ามาแก้ไขปัญหาของชุมชน มีดังนี้

- ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการกำหนดความต้องการและ จัดลำดับความสำคัญ
- ๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- ๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และ
- ๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน^{๖๐}

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ กล่าวถึง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ ๗ ประการ คือ

- ๑) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การ
- ๒) ร่วมคิดหรือสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาขององค์การ หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ หรือสนองความต้องการขององค์การ
- ๓) ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดหรือแก้ไขและสนองความต้องการขององค์การ
- ๔) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- ๕) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- ๖) ร่วมการลงทุน โครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
- ๗) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เกิดประโยชน์ได้ตลอดไป^{๖๑}

อคิน ระพีพัฒน์ ได้แบ่งขั้นตอนในการเข้ามามีมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไข ปัญหาของชุมชนออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ

- ๑) การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทาง แก้ไข

^{๖๐} ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, **กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม**, (ขอนแก่น: โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุขภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๙-๑๖๓.

^{๖๑} ไพรัตน์ เตชะรินทร์, **ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย**, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดีแอนด์เอส, ๒๕๒๕), หน้า ๗.

- ๒) การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
- ๓) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการ พัฒนา และ
- ๔) การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

เมื่อพิจารณาความเห็นของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศและผู้ที่เคยทำการวิจัยไว้ก่อนแล้ว สามารถสรุปได้ว่าขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้นเริ่มตั้งแต่การเข้ามาร่วมคิดค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเอง วิเคราะห์สภาพปัญหาร่วมกัน หาวิธีการแก้ไขปัญหา เข้าร่วมแก้ไขปัญหตามโครงการที่กำหนดไว้และติดตามประเมินผลงานที่เกิดขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น^{๖๒}

กระบวนการของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการและผู้ที่เคยทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมได้กล่าวถึงกระบวนการของการมีส่วนร่วม ดังนี้

WHO and UNICEF ได้เสนอกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมไว้ ๔ ขั้นตอนดังนี้

- ๑) การวางแผนประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดอันดับความสำคัญตั้ง เป้าหมายกำหนดการใช้ทรัพยากรกำหนดวิธีติดตามประเมินผลและประการที่สำคัญคือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง
- ๒) การดำเนินงานประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารการใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในการควบคุมจัดสรรทางการเงิน
- ๓) การใช้ประโยชน์ประชาชน ต้องนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการ ควบคุมทางสังคม และ
- ๔) การได้รับประโยชน์ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่าเทียมกันซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวสังคมหรือในรูปวัตถุก็ได้^{๖๓}

อรรถ ก๊กผล เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ควรยึดถือไว้ในการออกแบบและบริหารจัดการโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบไปด้วย ๔S คือ

๑. **Starting Early** กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องดำเนินการก่อนการตัดสินใจที่ผ่านมากล้ามเหลวของการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากภาครัฐเริ่มกระบวนการ มี

^{๖๒} อคิน ระพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓๐.

^{๖๓} WHO and UNICEF, **Report of the international conference on primary health care**, (New York: N.P.Press, 1978), p. 41.

ส่วนร่วมล่าช้า หลังมีการตัดสินใจเรียบร้อยแล้วหรือมีข้อผูกมัดอื่น ๆ จนเปลี่ยนแปลงไม่ได้หรือหลังจากเกิดความขัดแย้งขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจมีให้หมายความว่าก่อนการตัดสินใจไม่กีดกัน หรือไม่กีดกันตามมติเวลาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนความจริงใจของหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการมีส่วนร่วม ควรให้มีเวลาเพียงพอในการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เพื่อให้การตัดสินใจสะท้อนความคิดเห็นของชุมชน

นอกจากนี้ ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้น มีประโยชน์ช่วยให้ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น และเป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการ การบริหารการมีส่วนร่วมควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อตระหนักถึงปัญหาความจำเป็นของโครงการในขั้นของการหาข้อมูลพื้นฐาน เช่น กรณีการทำโครงการโรงไฟฟ้า หรือที่ทิ้งขยะ ควรต้องปรึกษาหารือถึงความจำเป็นของการมีโรงไฟฟ้า หรือที่ทิ้งขยะหรือไม่ก่อนจะถามว่าตั้งที่นี้ได้หรือไม่

๒. **Stakeholders** ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจต้องได้รับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นกลุ่มต้น ๆ หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญในการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ระวังไม่ให้เกิดการผิดกลุ่มเป้าหมาย ต้องตระหนักว่าประชาชนแต่ละกลุ่มได้รับผลกระทบจากประเด็นการตัดสินใจไม่เท่ากัน บ่อยครั้งที่เรามักคิดว่าประชาชนเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ในความจริงผู้ที่ได้รับผลกระทบมีหลากหลายกลุ่ม การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมต้องมั่นใจว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญทุกกลุ่มได้โอกาสเข้ามามีส่วนร่วม และแต่ละกลุ่มอาจมีรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม เช่น กำหนดเวลาการรับฟังความคิดเห็นที่ชาวบ้านมาร่วมได้หรือการใช้ภาษาท้องถิ่น รวมทั้งการอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านในการเดินทางไปร่วม การพยายามเข้าหากลุ่มที่ด้อยโอกาสในสังคม เช่น คนยากจน ผู้หญิง คนชรา และเด็ก

๓. **Sincerity** การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่ามีสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการหรือมีอำนาจอนุมัติต้องจัดกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย ชื่อสัตย์ปราศจากอคติให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารสองทางตลอดเวลา โดยเฉพาะให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอ ตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง อธิบายกระบวนการได้อย่างชัดเจน ลดปัญหาข้อสงสัยที่อาจก่อให้เกิดข้อลือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้น ขณะเดียวกันตั้งใจรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นและนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันนำมาสู่ความร่วมมือ ความเข้าใจ และการสื่อสารที่ดีขึ้น

๔. **Suitability** การเลือกเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความหลากหลาย และลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดจนความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม สังคมและค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นหรือโครงการความสามารถหรือความพร้อมรวมทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น ด้านระยะเวลา บุคลากรและงบประมาณ ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมอยู่ที่ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และเลือกกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ต้องประกอบด้วยกระบวนการย่อยหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ยังต้องตระหนักว่าการให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของการปรึกษาหารือที่มีประสิทธิผล

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีวิธีที่ดีที่สุด จำเป็นต้องปรับตามสถานการณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปรหลากหลาย เช่น ประเด็นสาธารณะที่ต้องนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วม เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ควรเข้าสู่ กระบวนการมีส่วนร่วม รวมทั้งปทัสถาน วัฒนธรรมชุมชนและบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองมีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งสิ้น^{๖๔}

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมลักษณ์ ไชยเสรีรัฐ ได้แบ่งจัดการการแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐโดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนในการดำเนินการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทำประโยชน์ช่วยสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดและยอมรับกันทุกฝ่าย ต่อไปนี้

๑. การรับรู้ (Perception)

ต้องสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและภาครัฐ การยอมรับ และตระหนักถึงการรับรู้ในสิทธิหน้าที่ การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสร้างสำนึกใหม่ว่ากิจการที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่รัฐกิจหรือกิจการของรัฐที่ตนเท่านั้นมีสิทธิตัดสินใจ แต่เป็นประชาชนที่จะมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกระทำ หรือตรวจสอบ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปรับทัศนคติให้ได้ก็จะต้องเผชิญกับ

^{๖๔} อรรถัย ก๊กผล, การบริหารปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ ๒๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ปฐมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต, ๒๕๕๖), หน้า ๙๘-๑๐๐.

ข้อขัดแย้งกับประชาชนที่ จะเกิดขึ้น ส่วนภาคประชาชน ควรจะตระหนักถึงการรับรู้และยอมรับใน สิทธิ และหน้าที่ตลอดจนการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเข้าใจว่าตนและผู้อื่นต่างก็มีสิทธิหน้าที่และส่วนร่วม เสมอ

๒. ทักษะ (Attitude)

ต้องปรับทัศนคติและสร้างความเข้าใจของบุคลากรทั้งสองฝ่าย คือทั้งภาครัฐและ ภาคประชาชน ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาครัฐต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนหลายด้าน เพื่อการได้ข้อมูล ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดที่แตกต่างหลายด้าน ด้าน เจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีการ ปรับปรุงบทบาทและค่านิยมและต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องอดทนใน การทำงานกับประชาชน เพราะต้องใช้ระยะเวลายาวนานอย่างต่อเนื่องในการมีส่วนร่วม และมีความ จริงใจกับประชาชน และประชาชนเองก็ต้องทำความเข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน โดยมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ในกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่ และประชาชน และเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ส่งผลให้กิจกรรมการมีส่วนร่วมบรรลุ เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมแล้วความ ร่วมมือระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐก็จะพัฒนาอย่างก้าวหน้าต่อไป

๓. การเป็นตัวแทน (Representation)

การคัดเลือกและการสรรหาตัวแทนจะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมในการประสานผลประโยชน์ ให้เกิดความเป็นธรรม โดยคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ เช่น ทักษะ ความสามารถที่เกื้อหนุนกัน ความสอดคล้องของเทคโนโลยีวัตถุประสงค์ค่านิยม และวัฒนธรรม องค์การ การตอบสนองซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ ความมั่นคงด้านการเงิน ความสามารถในการ สร้างความเชื่อมั่นและกลุ่มที่เป็นตัวแทนต้องได้รับความน่าเชื่อถือจากกลุ่มหลายกลุ่มหรือกลุ่มผู้มีส่วน ได้เสีย และสมาชิกที่เป็นตัวแทนต้องมีความรู้สึกที่ จะต้องอาศัยซึ่งกันและกันซึ่ง เป็นที่ต้องตระหนัก ถึงอีกปัจจัยหนึ่งด้วยเช่นกัน

๔. ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust)

การมีส่วนร่วมต้องสร้างให้สมาชิกมีความจริงใจและเข้าใจในการเข้าร่วม และผล ต่อปรับที่ ตามมาคือไว้วางใจและความเชื่อมั่นในองค์กร โดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกัน ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นเป็นวัฒนธรรมและรูปธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้าง ความไว้วางใจกัน เชื่อถือ ศรัทธา เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมล้มเหลวหรือประสบ ความสำเร็จ การสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจอาจทำได้จากการดำเนินกิจกรรม แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร นำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา ในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการติดต่อ

ระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอบ่อยครั้ง และทำอย่างตั้งใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการภายในองค์กรซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของการร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อสร้างความสำเร็จ

๕. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing)

สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกมาอย่างหลากหลายลุ่มลึกและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย และตรงกับความต้องการมากขึ้น ผลที่ตามมาคือทำให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและการวางแผนดำเนินไปได้อย่างรอบรู้รอบคอบและรอบด้านยิ่งขึ้น โดยการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้และมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอในนโยบายที่ตนต้องการมีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นของหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบายบางส่วนเกิดจากการศึกษาของนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้น ประชาชนที่สนใจการมีส่วนร่วมกับนโยบายใดอาจไปขอความร่วมมือและข้อมูลจากบุคคลและองค์กรเหล่านั้น

๖. ฉันทามติ (Consensus)

การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติโดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ภาคส่วนเข้าร่วม ในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนร่วมกันหาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทางสันติเป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคมซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเสาหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีก็คือการที่ประชาชน สามารถที่จะร่วมมือกัน ลดความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม และ หาข้อสรุปร่วมกันได้ทุกฝ่าย แม้ว่าอาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็ตามก็ต้องสามารถที่จะปรับความเห็นที่ต่างกัน โดยการเจรจาหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้อย่างสันติวิธีเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องหรือฉันทามติร่วมกันได้ทุกฝ่าย

๗. การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction)

องค์กรกลางมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในองค์กร คือจะต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นของกันและกัน เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two Ways Communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ีระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การลดอคติที่มีต่อกันและเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่างผู้ที่เข้าร่วม สิ่งเหล่านี้ล้วนว่าเป็นกลไกที่จะช่วยป้องกันความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นหรือกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วก็จะเป็นกลไกที่ช่วยบรรเทาความขัดแย้งให้ลดระดับความรุนแรงลงได้ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและรับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่ง

เป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือการให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสำหรับทุก ๆ คน

๘. ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose)

ต้องกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่อจุดประสงค์อะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจว่าสมควรจะเข้าร่วมหรือไม่การมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันอย่างชัดเจนไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความ เข้มแข็งขององค์กรอย่างเป็นเอกภาพทางความคิดเห็นและเอกภาพในการดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่าต้องมีกิจกรรมเป้าหมายในการให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม มีลักษณะและรูปแบบอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจในการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม ต้อง ระบุว่า ในกิจกรรมแต่ละอย่าง มีกี่ขั้นตอนรวมทั้งขั้นตอนของกิจกรรมจะต้องให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนไหนบ้าง

๙. การประเมินผล (Appraisal)

เนื่องจากการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมต้องมีระบบการประมวลผล และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุดองค์กรที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม โปร่งใสและปราศจากทัศนคติส่วนตัวออกได้มากที่สุดถือว่าองค์กรนั้นใช้เครื่องมือนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรย่อมส่งผลถึงประสิทธิผลและประสิทธิภาพขององค์กรได้เหมือนกัน ซึ่งผลของการประเมินผลก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน เพื่อนำปัญหาอุปสรรคที่ เกิดขึ้นในทางปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงาน (Performance Appraisal) จึงต้องเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมควบคุม ร่วมบำรุงรักษาโครงการร่วมติดตาม ร่วมประเมินผล และกิจกรรมที่จัดทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

๑๐. ความโปร่งใส (Transparency)

เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจสำหรับการตัดสินใจของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของนโยบาย แผน โครงการลงได้ซึ่งความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร ประกอบด้วย ความไว้วางใจ การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และกระบวนการตรวจสอบ

๑๑. ความเป็นอิสระ (Independence)

องค์กรการมีส่วนร่วมจะต้องมีการยอมรับความคิดเห็นของกัน และกันมีอิสระทางความคิด ความเป็นประชาธิปไตยโดยการให้เกียรติสมาชิกทุกคนในองค์กร การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจจะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันซึ่งเงื่อนไขและหลักการที่สำคัญของการมีส่วนร่วมประการหนึ่งคือ ความสมัครใจหรือความเป็นอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคามการระดมและการว่าจ้างไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

๑๒. ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing)

เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ ความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นองค์กรการมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจะต้องเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมและเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วมด้วยการให้ความรู้เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอในการสร้างความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งบอกถึงความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในการก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม

๑๓. เครือข่าย (Network)

การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกัน ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐและภาคประชาชนในลักษณะเครือข่ายคือ มาผนึกกำลังกันเป็นหนึ่งเดียวที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมในรูปกิจกรรม โครงการ แผนงานที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน ต้องผนึกกำลังขอความร่วมมือ หรือการทำกิจกรรมร่วมมือกันต้องอาศัยหลายองค์กรซึ่งเครือข่ายความร่วมมือกันของสมาชิก ผู้บริหาร และบุคคลในชุมชนเป็นหลักจากวิธีการคิด โดยเครือข่ายความร่วมมือนั้นจำเป็นต้องให้มีตัวแทนของประชาชนมาพบปะพูดคุยเพื่อก่อตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพราะฉะนั้น เครือข่ายการมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือเชื่อมโยงองค์กรการมีส่วนร่วมกับสมาชิก ประชาชนและกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีรูปแบบการมีส่วนร่วมความสัมพันธ์ในแนวราบขององค์การการมีส่วนร่วมกับชุมชนให้เป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนประชาชนสามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยอาศัยเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการ

ทำงานของคนในชุมชนเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาส่วนรวมของคนและในชุมชนซึ่งการดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนต่อไป^{๖๕}

อรรถัย ก๊กผล ได้นำตัวแบบขั้นบันไดของ Armstein ในการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ตัวแบบขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Ladder of izen Participation) ซึ่งเป็นตัวแบบที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ได้แบ่งบันไดการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น ๘ ขั้น ประกอบด้วย

๑. ขั้นการควบคุม (Manipulation)
๒. ขั้นการรักษา (Therapy)
๓. ขั้นการให้ข้อมูล (Informing)
๔. ขั้นการรับฟังความคิดเห็น (Consultation)
๕. ขั้นการปรึกษาหารือ (Placation)
๖. ขั้นการเป็นหุ้นส่วน (Partnership)
๗. ขั้นมอบหมายอำนาจ (Delegated Power)
๘. ขั้นอำนาจพลเมือง (Citizen Control)

โดยระดับขั้นบันไดที่สูงขึ้นสะท้อนอำนาจของประชาชนที่มากขึ้น สำหรับ Armstein นั้นขั้นบันไดที่ ๑ และ ๒ ถือว่ายังไม่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเลย หรือที่เรียกว่า nonparticipation ส่วนขั้นที่ ๓ ถึงขั้นที่ ๕ เรียกว่า Tokenism หมายถึง ประชาชนมีโอกาสนำเสนอความคิดเห็นแต่ยังไม่มียอำนาจในการตัดสินใจ ขั้น ๖, ๗ และ ๘ ถือว่าประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจหรือเรียกว่า Citizen Power จากตัวแบบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในระดับเป็นภาคีหุ้นส่วน (Partnership) จึงจะเป็นจุดเริ่มของบทบาทและอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง

ตัวแบบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนของ IAP2

ตัวแบบการมีส่วนร่วมที่เสนอโดยสมาคมนานาชาติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (International Association of Public Participation) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น ๕ ขั้น ซึ่งเป็นตามหลักการเดียวกับของ Arnstein คือ ยิ่งสูงขึ้นยิ่งสะท้อนอำนาจและอิทธิพลของประชาชนในการบริหารหรือตัดสินใจมากขึ้นด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชน แบ่งเป็น ๕ ระดับคือ

๑. การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจให้ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับที่สูงสุด เพราะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง องค์กรปกครองส่วน

^{๖๕} สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ, พ.ต.อ.หญิง, การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาบริหารงานยุติธรรมและสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔๒-๑๔๙.

ท้องถิ่นจะดำเนินการตามผลของการตัดสินใจนั้น รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ที่รู้จักกันดีคือ การลงประชามติหรือสภาเมือง การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้สะท้อนความยินยอมพร้อมใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการยอมรับอำนาจการตัดสินใจของประชาชนหรือชุมชน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในระดับนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีกระบวนการเสริมความสามารถของประชาชนให้สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง อาทิ ข้อมูลที่ครอบคลุมเพียงพอ การเสริมสร้างทักษะให้ประชาชนวิเคราะห์ข้อมูล และตัดสินใจหาทางแก้ปัญหาที่มีคุณภาพการใช้การมีส่วนร่วมในระดับนี้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของประชาชนในระดับสูง

๒. การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ(Collaboration) เป็นการให้บทบาทของประชาชนในระดับสูง โดยประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำงานร่วมกันในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในการตัดสินใจค่อนข้างสูง รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน และคณะที่ปรึกษาฝ่ายประชาชน ผลการตัดสินใจที่ออกมาเป็นผลการตัดสินใจร่วมกัน เชื่อว่าน่าจะนำไปสู่การเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสังคม เพราะประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนเข้าไปมีส่วนในองค์กรตัดสินใจด้วยไม่ใช่เพียงให้ความคิดเห็นต่อองค์กรตัดสินใจ

๓. การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท (Involve) เป็นลักษณะการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนอย่างจริงจังและมีจุดมุ่งหมายชัดเจน ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในทางเลือกต่าง ๆ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนขั้นนี้ใกล้เคียงกับการมีส่วนร่วมในระดับการร่วมมือเพียงแต่รูปแบบการมีส่วนร่วมแบบร่วมมือมีลักษณะเป็นกิจกรรมถาวรมากกว่าการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นนี้ อำนาจการตัดสินใจสุดท้ายยังเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเข้มข้น ตัวอย่างเทคนิคการมีส่วนร่วมที่ใช้มาก เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการการตั้งคณะทำงานภาคประชาชน

๔. การมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นลักษณะการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึกและความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจดังนั้นประชาชนมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ให้ข้อมูล การตัดสินใจเป็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐเทคนิคการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ เช่น การสำรวจความคิดเห็น การประชุมสาธารณะ ปัจจุบันนี้กฎหมายส่วนใหญ่มักกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างน้อยในระดับการรับฟังความคิดเห็น

๕. การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด บทบาทของประชาชนน้อยมากเพียงแต่รับทราบว่าเกิดอะไรที่ไหน ปัจจุบันการที่ภาครัฐตัดสินใจในเรื่องที่กระทบประชาชนและแจ้งให้ประชาชนทราบสะท้อนความล้ำสมัยในการบริหารงานแต่ในขณะเดียวกันจำเป็นต้องตระหนักว่าไม่ว่าจะเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นใดการ

ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก แต่ต้องไม่ใช่การให้ข้อมูลในลักษณะประชาสัมพันธ์ โดยให้มองแต่ด้านดีเท่านั้นหัวใจสำคัญ คือ การให้ข้อเท็จจริง ครบคลุมและเพียงพอ เพื่อให้ประชาชนได้ข้อเท็จจริงและตัดสินใจแสดงความคิดเห็นอย่างมีคุณภาพตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน IAP2 เป็นตัวแบบในการออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากตัวแบบแบ่งเป็น ๕ ขั้นตอนช่วยให้เห็นความแตกต่างแต่ละระดับภาษาที่ใช้เป็นภาษาทางบวก อาทิเช่น การมีส่วนร่วมขั้นสูงสุด ใช้ศัพท์ว่าขั้นการเสริมอำนาจ ไม่ใช่การควบคุมโดยประชาชนซึ่งหัวใจของการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าจะเป็นตัวแบบใดมักจะสะท้อนอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน^{๖๖}

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้เสนอหลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ภาวะผู้นำที่จะสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาและความร่วมมือร่วมใจในการทำงานที่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งต้องมีวิสัยทัศน์ในเชิงกลยุทธ์ ความซื่อสัตย์สุจริตและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๒. การสร้างค่านิยมในการทำงานกันอย่างเหนียวแน่น จึงจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรภาพอย่างแท้จริง

๓. การพัฒนาปรับปรุงการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการปรับกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

๔. การจัดทำฐานข้อมูลสมาชิกเครือข่ายเพื่อใช้ในการติดต่อประสานงาน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

๕. การสร้างช่องทางในการติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน^{๖๗}

สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๒ ประการ คือ

๑. การจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้ ดังต่อไปนี้

๑.๑ จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของประชาชนเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในเรื่อง ประเด็นต่าง ๆ

^{๖๖} อรรถัย ก๊กผล, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**, หน้า ๑๙-๒๖.

^{๖๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, “**แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕**”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://opdc.go.th/special.php?spc_id=2&content_id=156 [๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙].

๑.๒ จัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ หรือจัดทัศนศึกษาภายในชุมชน และระหว่างองค์กรต่าง ๆ กับประชาชน

๑.๓ จัดอบรมทักษะเฉพาะด้านต่างๆเพื่อการพัฒนาทักษะ

๑.๔ ลงมือปฏิบัติจริง

๑.๕ สรุบบทเรียนและถ่ายทอดประสบการณ์ที่จะนำไปสู่การปรับปรุง กระบวนการทำงานที่เหมาะสม

๒. การพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความสามารถที่มี จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการพัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

๒.๑ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน

๒.๒ สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนข้อมูล ข่าว-สารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำเนินการร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน^{๖๘}

กรรมวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน

โกวิท พงงาม ได้เสนอว่า กรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถดำเนินการ ด้วยวิธีดังต่อไปนี้

๑. การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมหรือเนื้อหาสาระของแผนงานหรือ โครงการพัฒนาเพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน

๒. การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็น โต้แย้งตามแนวทางประชาธิปไตย เพื่อให้ทราบผลต่าง ๆ ทั้งผลดีและผลเสีย โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบ ทั้งทางบวก และทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา

๓. การให้คำแนะนำปรึกษากับประชาชนต้องเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการ บริหารโครงการ เพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบ เข้ามีส่วนร่วม รับรู้และร่วม ในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย

๔. การสำรวจ เป็นวิธีการมีส่วนร่วมให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

^{๖๘} สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐาน อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**, (นนทบุรี: เอสอาร์ปรีนติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑๘.

๕. การประสานงานร่วม เป็นวิธีการที่ให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการบริหารหรือจัดการ
๖. การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมสอบข้อเท็จจริง ณ จุดดำเนินการ ก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง
๗. การสัมภาษณ์ หรือพูดคุยกับผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ รวมถึงประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น
๘. การไต่สวนสาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ต่อข้อโต้แย้ง กฎ ระเบียบในประเด็นต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม
๙. สานสาธิต เป็นการใช้เทคนิคทุกรูปแบบในการสื่อสาร เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม
๑๐. การรายงานผล ให้ประชาชนได้เปิดโอกาสทบทวนและสะท้อนผลการตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันที่^{๖๔}

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

อรรถัย กักผล ได้ทำการวิจัยปัญหาการจัดอันดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการรางวัลพระปกเกล้าประจำปี ๒๕๔๕ ความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนและการศึกษาภาพรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าในหน่วยงานใดก็ตามเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา เพราะการมีส่วนร่วมมีคุณประโยชน์หลากหลายประการ อย่างไรก็ตามประโยชน์ที่จะได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับความจริงใจและความจริงจังในการดำเนินการด้วยซึ่งประโยชน์โดยทั่วไป ได้แก่

๑. การเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข่าวสารและความคิดเห็นต่าง ๆ จะช่วยให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ครบถ้วนรอบคอบมากขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยให้เกิดทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบและได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยเฉพาะการตัดสินใจที่กระทบกับประชาชนโดยตรง
๒. ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นรับทราบข้อมูลคำอธิบายต่าง ๆ เห็นประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับ จะช่วยลดความระยะเวลาแต่เมื่อประชาชนยอมรับ การนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจะรวดเร็วขึ้น ซึ่งในประเด็นนี้จะเห็นว่าโครงการของภาครัฐที่เร่งการตัดสินใจหรือปกปิด เมื่อประชาชนทราบภายหลังและต่อต้านบางโครงการนำไปสู่การปฏิบัติไม่ได้ ล่าช้าเป็นปี ๆ บางโครงการสามารถก่อสร้างได้เสร็จ

^{๖๔} โกวิท พวงงาม, **การปกครองท้องถิ่นไทย**, (กรุงเทพฯ: วิทยุชน, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘.

และประชาชนไม่ยอมให้เข้าไปดำเนินการกลายเป็นอนุสาวรีย์ร้าง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายงบประมาณดังกล่าวสามารถนำไปสร้างคุณประโยชน์ได้มากมาย

๓. การสร้างฉันทามติ สำหรับสถานการณ์ปัจจุบันการสร้างฉันทามติอาจเป็นเรื่องยาก สังคมเรากลายร่างเป็นพหุลักษณะและต้องยอมรับความหลากหลายแตกต่างทางความคิด กลไกที่ช่วยให้ความแตกต่างนั้นได้มีการแลกเปลี่ยน คือ กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางหลักการเราเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจช่วยป้องกันความขัดแย้งได้แต่ในสังคมไทยที่ผ่านมาภาครัฐมักดำเนินการตัดสินใจไปก่อน เมื่อประชาชนต่อต้านจึงจัดกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเข้าไปแล้ว หากเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้น จำเป็นต้องใช้หลักการจัดการความขัดแย้งเข้ามาแทน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงสามารถช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

๔. ร่วมมือในการนำไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อประสบความสำเร็จจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๕. ช่วยทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้ผู้บริหารและปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความใกล้ชิด สร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความรู้สึกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นของประชาชนไม่ใช่เป็นของนักการเมืองเท่านั้น นอกจากนั้นด้วยความใกล้ชิด ผู้บริหารท้องถิ่นจะไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

๖. ช่วยพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

๗. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น การมีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม^{๗๐}

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา การที่ประชาชนไม่เข้าไปมีส่วนร่วมมีหลายสาเหตุ โดยจำแนกปัญหาได้ ๖ สาเหตุ ดังนี้

๑. ปัญหาจากฝ่ายที่ควรให้เข้าร่วม (ฝ่ายข้าราชการ ฝ่ายผลิต) ได้แก่ ฝ่ายที่เคยทำอะไรเพียงกลุ่มเดียว หรือคนเดียว แล้วควรให้ฝ่ายอื่น ๆ มีส่วนร่วมด้วย อาจเนื่องมาจาก

^{๗๐} อรรถัย ก๊กผล, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**, หน้า ๒๖-๒๘.

๑) ไม่เคยชินเพราะทำให้ตนขาดความสะดวก ขาดความเป็นส่วนตัว การใช้ภาษาพูดเป็นภาษาอังกฤษฝ่ายเกษตรจึงฟังไม่รู้เรื่อง

๒) ทำให้ฝ่ายอื่น ๆ มาเห็นพฤติกรรมการทำงานของตนหรือฝ่ายตน

๓) ไม่เห็นความจำเป็น เจ้าหน้าที่ไม่เห็นความจำเป็นที่ให้ฝ่ายอื่นเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

๔) คิดว่าฝ่ายอื่นไม่มีความรู้เพียงพอ

๕) คิดว่าฝ่ายอื่นด้อยกว่าฝ่ายตน

๖) การยึดถือระบบอุปถัมภ์

๗) มองเห็นว่าฝ่ายอื่น (ราษฎร) เหมือนเป็นวัตถุที่ไม่มีชีวิตจิตใจ จึงคิดว่าจะให้เขามาร่วมหรือไม่ให้ก็แล้วแต่

๘) พิจารณาว่ามีตัวแทนของลูกค้ำเข้ามาร่วมแล้ว แต่ไม่คำนึงถึงผู้ที่เข้ามาร่วมมักเป็นบุคคลที่ไม่ใช่ตัวแทนทั้งหมดของลูกค้ำ

๙) มักให้ชาวบ้านเข้าร่วมด้วย โดยชาวบ้านมีส่วนเสียประโยชน์มากกว่าได้ แล้วจ่าย เงินชดเชยที่บางโครงการจ่ายน้อยไป หรือจ่ายไปชาวบ้านเอาไปจ่ายฟุ่มเฟือยจนไม่นานชีวิตก็แย่กว่าเดิม

๒. ฝ่ายที่ควรจะมีส่วนร่วม

๑) ไม่ทราบเรื่องการให้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยหรือไม่ทราบว่ามิจิจกรรมนั้น

๒) กลัวว่าเข้าไปมีส่วนร่วมแล้วจะเสียเวลาหรือเกิดความขัดแย้งหรือเสียผลประโยชน์

๓) ไม่ทราบว่าจะได้เข้าร่วมได้อย่างไร เนื่องจากไม่เคยได้พูดคุยกันอย่างเสมอภาค

๔) กลัวว่ามีความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม

๕) เชื่อว่าการเข้าไปร่วมไม่จำเป็นสำหรับตน

๖) เข้าไปร่วมแล้วไม่ได้รับการยอมรับ

๗) มีอคติเป็นส่วนตัว อาจไม่มั่นใจในความสามารถของตนหรือมีบทเรียนที่ไม่ดีในอดีต

๘) รู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ทำตามสัญญาหรือไม่ให้ความเป็นธรรม

๙) การมีส่วนร่วมเป็นไปไม่เท่าเทียมกัน

๑๐) อยากเข้าไปมีส่วนร่วม แต่มีแรงเสียดทานจากสังคมรอบข้าง

๑๑) เข้าไปร่วมด้วยแล้วแต่ยึดประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

๓. ปัญหาจากทั้งสองฝ่าย

๑) ต่างฝ่ายต่างไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ฝ่ายอื่นมีส่วนร่วม

๒) การไม่ชอบบรวบกลุ่มหรือไม่ชอบทำงานเป็นทีม ทั้งฝ่ายที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ไม่ชอบบรวบกลุ่ม

๓) ชาวบ้านบางคนเห็นแค่ประโยชน์ส่วนตน

๔) ปัญหาจากการเอาเปรียบของแต่ละฝ่าย

๔. ปัญหาจากหลักการที่ยึดถือต่างกัน

๑) ความขัดแย้งไม่ร่วมมือมีรากฐานจากปรัชญาแนวคิดและทิศทางการพัฒนาที่ต่างกัน

๒) การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ต้องมาจากพื้นฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เท่าเทียมกัน

๓) การบริหารงานแบบรวมศูนย์อำนาจจะไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

๔) มีการคอร์รัปชั่นเกิดขึ้น ทำให้ฝ่ายที่ได้รับประโยชน์พยายามปกป้องประโยชน์นั้น ๆ

๕. ปัญหาจากการสื่อสารการเข้าใจไม่ดีพอ

๑) การมีส่วนร่วมจะเริ่มขึ้นเมื่อประชาชนได้รับข่าวสาร

๒) การมีส่วนร่วมจะเพิ่มไปยังบุคคลกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้น

๓) ขาดข้อมูลพื้นฐานอย่างเพียงพอ ควรจำแนกประชาชนในท้องถิ่นเป็นกลุ่มผู้สนใจแต่ละเรื่องให้ชัดเจน

๔) การขาดข้อมูลอย่างเพียงพออาจทำให้การแสดงความคิดเห็นเป็นไปโดยใช้อารมณ์

๖. การใช้วิธีการยังเป็นไปไม่เหมาะสมพอ

๑) การเริ่มโครงการต้องเริ่มที่ตัวปัญหาแล้วให้ประชาชนเข้ามาพร้อมกับปัญหานั้น โดยร่วมอภิปรายแล้วกำหนดวิธีแก้ไข

๒) การแสดงความคิดเห็นไม่ควรเป็นการพูดในที่ประชุมเพียงอย่างเดียว เพราะอาจมีผลกระทบต่อผู้ให้ ความเห็นหรือครอบครัวและอาชีพของบุคคลนั้น ๆ

๓) ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเป็นกรรมการในหน่วยงานของรัฐบาลให้มากขึ้น

๔) การมีส่วนร่วมต้องให้เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แสดงความคิดเห็นได้โดยเท่าเทียมและอยู่บนพื้นฐานที่เคารพซึ่งกันและกัน

๕) ไม่ระบุให้ชัดเจนว่าจะให้ฝ่ายใดมีส่วนร่วมแค่ไหนเพียงใดและอย่างไร ให้เหมาะสมแต่ละโครงการ

๖) ให้โอกาสเข้าร่วมในสถานที่และเวลาที่ไม่เหมาะสมทำให้ประชาชนที่ไม่สะดวกแก่การเข้าร่วมได้จึงไม่เข้ามามีส่วนร่วมจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มีเงื่อนไขที่สำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากความพร้อม ความเต็ม

ใจ ความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่น วิถีชีวิตวัฒนธรรม และความกระตือรือร้น แต่การดำเนินโครงการของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะเกิดจากปัญหา อุปสรรค ที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชน ที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งอาจเกิดจากการที่ประชาชนยังขาดความตระหนัก และจิตสำนึกความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อมหรือระบบการบริหารราชการแบบเดิม ที่ไม่กระจายอำนาจการอาจมองว่าประชาชนเป็นแค่เพียงผู้รับผลประโยชน์เท่านั้น ข้าราชการสามารถใช้อำนาจหน้าที่ หรือกฎหมายเข้ามาจัดการแก้ไขปัญหาได้^{๗๑}

สรุปได้ว่า การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับ และหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ของประชาชน ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อนจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย จากหลักการของความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมาได้รับการพัฒนากระบวนการบริหาร ราชการ ที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างสำนึก เพื่อให้ภาครัฐและประชาชนรับรู้ปัญหาประกอบกับการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติ ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน หลังจากนั้นสรรหาตัวแทนของแต่ละกลุ่มเพื่อจะได้ประสานประโยชน์ให้ลงตัว แล้วสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สามารถทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้แล้วสร้างฉันทามติร่วมกัน แต่ภายในองค์กรจะต้องสร้างให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในองค์กร การทำกิจกรรมใด ๆ จะต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมให้ชัดเจน และต้องมีระบบประเมินผลจากกระบวนการของการมีส่วนร่วมทั้งหมด ปรับปรุงกลไกการทำงานให้เกิดความโปร่งใส มีความเป็นประชาธิปไตยยอมรับความคิดเห็นของกันและกันที่สำคัญต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และเมื่อทำงานภายในองค์กรประสบผลสำเร็จแล้วก็ต้องมองหาพันธมิตรสร้างเครือข่ายเพื่อผนึกกำลังร่วมกัน ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน ดังนั้น ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ควรมีบทบาทในการการสร้างหลักการมีส่วนร่วมในชุมชนด้วยกัน เพื่อประชาชนจะได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในชุมชนอย่างยั่งยืนและเป็นการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

^{๗๑} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓-๒๗.

๒.๖ วัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

วัดกัทธิพนาราม (วัดบ้านกล้วย) อยู่ห่างจากตลาดอำเภอบ้านหมี่ ประมาณ ๒ กิโลเมตร เดิมชื่อว่า วัดบ้านกล้วย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดกัทธิพนาราม” สร้างขึ้นปี พ.ศ. ๒๓๖๐ มีเนื้อที่ ๒๓ ไร่ ๑ งาน ๑๖ ตารางวา เป็นวัดสำคัญของชุมชนชาวไทยพวน สิ่งที่น่าสนใจ ของวัดนี้คือ พระอุโบสถ ขนาดใหญ่แบบจตุรมุขที่สวยงาม มีวิหารเก่าแก่หลังเล็กและเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองรูปทรง งดงามมาก ศาลาการเปรียญมีลวดลายฉลุไม้ตกแต่งสวยงาม ภายในมีธรรมมาสน์เก่าประดับเครื่องพุทธบูชาแบบ ของชาวไทยพวนคือ “ธงแว่น”

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๒ เวลาเช้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วย สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวิศิราลงกรณ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกช่อฟ้าพระ อุโบสถวัดกัทธิพนาราม (วัดบ้านกล้วย) อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ที่ตั้ง และ อาณาเขต

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วย มีสำนักงานเลขที่ ๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เริ่มก่อตั้ง วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของที่ว่าการอำเภอบ้านหมี่ประมาณ ๒ กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๕ หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อบต.หนองเมือง และ อบต.สายห้วยแก้ว
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อบต.หนองทรายขาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อบต.บ้านทราย และ อบต.หินปัก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อบต.โพนทอง และ อบต. สนามแจง

จำนวนประชากรในตำบล

ประชากรทั้งสิ้น ๒,๕๗๖ คน ประกอบด้วย

ชาย ๑,๑๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๓๙

หญิง ๑,๓๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๖๑

จำนวนครัวเรือน ๙๙๙ ครัวเรือน

มีความหนาแน่นเฉลี่ย ๑๘๔ คน/ตารางกิโลเมตร

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พุทธทาสภิกขุ^{๗๒} กล่าวว่า ศีลธรรมกลับมาเมื่อโลกสงบเย็นปรimitธรรมกลับมา เพื่อโอกาสสว่างไสว ถ้าศีลธรรมไม่กลับมาโลกจะวินาศ ถ้าปรimitธรรมไม่กลับมาโลกจะมีตมณ ดังนั้นทุกคนต้องช่วยกันทำให้กลับมาในฐานะเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับโลก ธรรม คือหน้าที่ที่ถูกต้องแก่ความรอด รอดชีวิตด้วยขอโทษธรรมเป็นที่พึ่งเป็นสรณะ พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างนี้มี ธรรมมะเป็นสรณะมีตนเองเป็นที่พึ่งมีตนเองเป็นสรณะ ต้องทำด้วยตนเองจะให้คนอื่นมาทำแทนไม่ได้ มีบอกให้ทราบว่ามีเคยพบที่ไหนในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าสอนให้พึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี่ไม่เคยมีหรือ มีแต่การสอนให้พึ่งตนเองให้พึ่งธรรมมะ คือจงปฏิบัติตามหลัก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นการปฏิบัติธรรมมะ ก็กลายเป็นการพึ่งตนเองขึ้นมา ถ้าพระพุทธเจ้าช่วยเป็นไสยศาสตร์ขึ้นมาอีกนั่นแหละ สอนภายนอกมาช่วยก็กลายเป็นไสยศาสตร์ พึ่งตนเอง ช่วยตนเอง จึงจะเป็นพุทธศาสนา

ราศี ทองสวัสดิ์^{๗๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การอบรมศีลธรรม และพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมตอนต้น ในทัศนคติของครู” การวิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์จากอาจารย์ใหญ่ ๘ ท่าน และ ครูสอนวิชาศีลธรรมและพระพุทธศาสนาให้นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ อีก ๗ ท่าน รวม ๑๕ ท่าน เพื่อต้องการทราบว่าทัศนคติของครูต่อการอบรม ผลที่ได้รับคือ การอบรมศีลธรรมและ พระพุทธศาสนาควรเริ่มจากเด็กเล็กเพราะเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีศีลธรรม จริยธรรมที่ดีและควร เลือกรูปแบบธรรมให้เหมาะสมกับวัยเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถเข้าใจประพจน์และปฏิบัติตามได้

อชิษฐาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล^{๗๔} ได้ศึกษาปัญหาพิเศษเรื่อง “การรักษาศีลห้าของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน : กรณีศึกษาเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ใน ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการรักษาศีลข้อ ๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ศีลข้อ ๒ เว้นจากการลักทรัพย์ ศีลข้อ ๓ เว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม และศีลข้อ ๕ เว้นจากการดื่มสุราเมรัยในระดับมากที่สุด ส่วนการ รักษา ศีลข้อ ๔ เว้นจากการพูดปดอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลใดแก่ เพศและระดับ การศึกษา มีความสัมพันธ์กับการรักษาศีลห้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ นอกนั้นคือ อายุ สถานภาพ สมรส อาชีพ รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการรักษาศีลห้า

^{๗๒} พุทธทาสภิกขุ, **ธรรมะบันทึกรำลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาส**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอ็ดสันเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๙), หน้า ๘.

^{๗๓} ราศี ทองสวัสดิ์, **การอบรมศีลธรรม และพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมต้นในทัศนคติของครู, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑๔.

^{๗๔} อชิษฐาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล, **การรักษาศีลห้าของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน : กรณีศึกษาเขตสวนหลวงกรุงเทพมหานคร**, **ปัญหาพิเศษ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๙.

พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ^{๗๕} ได้ศึกษาทัศนะเรื่อง “ศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์” ผลการศึกษาพบว่า การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์มีความสำคัญ เพราะเป็นข้อปฏิบัติเพื่อความสงบสุข ป้องกันการเบียดเบียนชีวิตและความหวาดระแวง ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับสัตว์การฆ่าถือวาท้องเมืองประกอบครบ ๕ ประการ คือ สัตว์มีชีวิตรู้ว่า สัตว์มีชีวิตคิดจะฆ่า พยายามฆ่า และสัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น ศีลจึงขาด ถ้าองค์ประกอบไม่ครบ ศีลก็ไม่ขาดเป็นเพียงการทรมานสัตว์เพราะเบียดเบียนสัตว์โดยขาดเมตตา การปฏิบัติศีลข้อนี้กระทำได้ ๓ วิธีคือ ปฏิญาณตนจะไม่ลวงละเมิด งดเว้นเมื่อประสบเหตุการณ์ เฉพาะหน้าและงดเว้นเป็นปกติ ปฏิบัติตามศีลข้อนี้จะได้รับผลดังนี้การดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุข มีความอุดมสมบูรณ์สามารถปฏิบัติธรรมขั้นสูงได้ต่อไป

สมจิต เกิดปรากฏ^{๗๖} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำศีล สมาธิปัญญา มาใช้ในกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการเห็นคุณค่าในตนเอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีการเห็นคุณค่าในตนเอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน สวนระยะติดตามผลกลุ่มทดลอง มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและหลังการทดลองพบความสำคัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเอง และคะแนนศีล สมาธิปัญญา ของกลุ่มทดลองแต่ความคงทนในช่วง ๓๐ วัน ของคะแนนดังกล่าวไม่พบความสัมพันธ์กันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

พระมหาวรานนท ฐิตนนโท^{๗๗} ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างศีล ๕ และสันติภาพภายในสังคม : การศึกษาเชิงวิเคราะห์” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า “ศีล” ไม่ใช่อุปถัมภ์ แต่เป็นหลักปฏิบัติเอง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามธรรม อันเป็นรากฐานของสังคม การดำเนินชีวิตในสังคมต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่นๆ อีกรวมทั้งมนุษย์ด้วยทุกคน จึงจำเป็นต้องมีความสำนึกในตนเองต้องควบคุมตนเอง ปรับตน ไม่นิยมความรุนแรง และต้องมี ความปรารถนาดีต่อกัน

^{๗๕} พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ, การศึกษาทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒), หน้า ๙๘.

^{๗๖} สมจิต เกิดปรากฏ, การนำศีล สมาธิปัญญา มาใช้ในกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรีผลการวิจัย, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑๒.

^{๗๗} พระมหาวรานนท ฐิตนนโท, ความสัมพันธ์ระหว่างศีล ๕ และสันติภาพภายในสังคม : การศึกษาเชิงวิเคราะห์, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๒.

เสาวรีย์ ตะโพนทอง และคณะ^{๗๘} ได้ศึกษา “พฤติกรรมกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องความหมายของศีล และรู้ว่าการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นการละเมิดศีล ๕ โดยจะรับรู้เรื่องศีล ๕ จากสื่อโทรทัศน์มากกว่าสื่ออื่น ๆ ส่วนพฤติกรรมกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นิสิตนักศึกษาจะละเมิดศีลข้อ ๑ เพราะต้องตบยุงหรือแมลงที่มารบกวน ละเมิดศีลข้อ ๒ โดยทุจริตในการสอบ ลอกการบ้าน หรือรายงานของเพื่อน ละเมิดศีลข้อ ๔ โดยเล่าเรื่องไม่ตรงกับความจริงต่อพ่อแม่ และละเมิดศีลข้อ ๕ โดยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สำหรับศีลข้อ ๓ พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยละเมิดหรือนาน ๆ ครั้ง จึงจะทำผิดศีลข้อนี้ เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่จะรักและซื่อสัตย์ต่อแฟน สำหรับความแตกต่างทางพฤติกรรมกรรมการนำศีล ๕ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันพบว่า เพศชายจะละเมิดศีลข้อ ๓ มากกว่าเพศหญิง และความสัมพันธ์ สหสัมพันธ์ภายในระหว่างศีลทั้ง ๕ ขอ มีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกขอ

พระประสิทธิ์ จันดาหาร^{๗๙} ได้ศึกษาเรื่อง “การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยรวม ด้านศีลอยู่ในระดับมาก นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒต่างชั้นปีมีการปฏิบัติตนตามศีล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และ .๐๕ นิสิตที่มีการพักอาศัยตามลำพังหรือกับเพื่อนมีการปฏิบัติตน ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

พระธงชัย โชติธมโม^{๘๐} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต” พบว่า คนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจศีลต่างกัน มีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกัน เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต จำแนกตามการปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านเบญจธรรม คนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจธรรมต่างกัน มีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกัน

^{๗๘} เสาวรีย์ ตะโพนทอง และคณะ, “พฤติกรรมกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร”, **รายงานวิจัย**, (การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ ๔๓, ๒๕๔๘), หน้า ๗๖-๘๓.

^{๗๙} พระประสิทธิ์ จันดาหาร, “การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ”, **วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์** มศว, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (กันยายน ๒๕๔๙): ๑๔๖-๑๕๔.

^{๘๐} พระธงชัย โชติธมโม, “การยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้าบทคัดย่อ.

พระมหาภาชิต สุขวรรณดี (สุภาสิต)^{๘๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การรักษาศีล ๕ ของนักศึกษาภาคสมทบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรักษาศีล ๕ และปัจจัยความแตกต่างที่มีต่อการรักษาศีล ๕ แต่ละข้อ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสนใจในพระพุทธศาสนาและการศึกษาหลักธรรมและเพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนที่มีต่อการรักษาศีล ๕ เพื่อทราบปัญหาและข้อเสนอแนะในการรักษาศีล ๕ พบว่า นักศึกษามีการรักษาศีล ๕ บางวันมากกว่ารักษาทุกวัน มีความสัมพันธ์ในครอบครัวอยู่ในระดับสูงและมีความสนใจในพระพุทธศาสนามากแต่มีการศึกษาหลักธรรมในวันอาทิตย์มีน้อย ส่วนความสนใจในพระพุทธศาสนาและการศึกษาหลักธรรมบางข้อ มีความสัมพันธ์กับการรักษาศีล ๕ คือ ๑) การพูดคุยหรือสนทนาธรรมกับเพื่อน ๆ ๒) มีโอกาสไปพักที่วัดและอยู่ปฏิบัติธรรม ๓) ศึกษาธรรมจากหลักสูตรพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๔) ศึกษาธรรมจากโครงการเข้าค่ายคุณธรรม ๕) ศึกษาธรรมจากการอ่านหนังสือธรรมะและสิ่งตีพิมพ์ มีความสัมพันธ์กับระดับการรักษาศีล ๕ คือ $P < 0.05$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ นักศึกษายังได้เสนอแนะว่า ควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติธรรมรักษาศีลและรู้โทษของการละเมิดศีลด้วย

พระสมพงษ์ ดิग्ฆมโม (ราชเจริญ)^{๘๒} ได้ศึกษาแนวคิดเรื่อง “มุสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท” และได้เสนอแนะเกี่ยวกับการละเมิดศีลข้อมุสาวาทว่า เป็นสิ่งที่ไม่ต้องการของใคร ๆ แต่ในส่วนตัวแล้ว คนส่วนมากก็ชอบและพอใจมากกว่าที่จะให้ใครพูดจริงตำหนิวิพากษ์วิจารณ์ถึง ข้อผิดพลาด ความไม่ดีหรือข้อเสียของตนโดยตรงไปตรงมา การละเมิดศีลข้อมุสาวาทจึงมีอยู่ แพร่หลายในการดำเนินชีวิตและประกอบหน้าที่การงานในทุกสาขาอาชีพ ทั้งที่เป็นไปโดยมารยาท ทางสังคมและนำไปแสวงหาผลประโยชน์ให้กบตนเองและทำลายผลประโยชน์ของผู้อื่นและคนส่วนมากก็คงจะเคยถูกผู้อื่นละเมิดศีลข้อมุสาวาททำให้เสียผลประโยชน์ให้เจ็บช้ำน้ำใจมาแล้วมาก บ้างน้อยบ้างต่างกันไป การที่จะแก้ไขปัญหาการละเมิดศีลข้อมุสาวาทให้ลดน้อยลงไปได้นั้น จะต้องนำข้อบัญญัติแห่งการรักษาศีลข้อมุสาวาทมาปลูกฝังจิตสำนึกให้ผู้คนในสังคมมองเห็นโทษ ที่เกิดจากการละเมิดศีลข้อมุสาวาทและอานิสงส์แห่งการรักษาศีลข้อมุสาวาทอย่างแท้จริง การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าวได้นั้นจะต้องแก้ไขโครงสร้างและค่านิยมของคนในสังคมที่ชอบคำพูดยกย่องสรรเสริญเยินยอโป้ป่นประจบสอพลอทั้งหมด ด้วยการฝึกฝนอบรม ปลูกฝังอุดมการณ์ ค่านิยมให้กับคนรุ่นใหม่ในสถาบันศึกษาตั้งแต่เยาว์วัย เช่นเดียวกับที่พระพุทธเจ้า ฝึกฝนอบรมสามเณรราหุลมิให้ละเมิดศีลข้อมุสาวาทแม้แต่เพียงเพื่อหัวเราะเล่น โดยการรณรงค์คัดค้านต่อต้านการละเมิดศีลข้อมุสาวาทให้เห็นเป็นรูปธรรมทุกรูปแบบ

^{๘๑} พระมหาภาชิต สุขวรรณดี (สุภาสิต), “การรักษาศีล ๕ ของนักศึกษาภาคสมทบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ พ.ศ.๒๕๕๗”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้าบทคัดย่อ.

^{๘๒} พระสมพงษ์ ดิग्ฆมโม (ราชเจริญ), “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมุสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๗๔.

และเพิ่มบทลงโทษในทางกฎหมายให้หนักขึ้นและแพร่โฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อสารมวลชนให้เห็นว่า ใครก็ตามที่ละเมิดศีลข้อมุสาวาท โทษภัยอันตรายและผลแห่งกรรมชั่วก็จะติดตามมา ยิ่งทำมากเท่าไรคุณงามความดีก็หมดไปเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ทุกคนจึงต้องรักษาศีลข้อมุสาวาทด้วยตนเอง ชักชวนให้ผู้อื่นรักษา พอใจในการรักษาและกล่าวถึงคุณประโยชน์ในการรักษาและเปิดใจกว้างรับฟังความจริงอย่างตรงไปตรงมาและไม่ตำหนิ ไม่ลงโทษลูก ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้น้อยที่ทำผิดแล้วกล่าวพูดความจริง โดยการชมเชยให้กำลังใจในการพูดความจริง ให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น มิให้เกิดขึ้นอีกและตำหนิลงโทษผู้ที่ประจบสอพลอเอาผลงานความดีเฉพาะต่อหน้า แต่ลับหลังนินทาและไม่ยอมรับแม้แต่คำชมที่ไม่จริงที่ไม่มีอยู่ในตน หากทำได้เช่นนี้ ก็จะทำให้คนในสังคม มีความจริงใจต่อกันและกล่าวพูดความจริงมากขึ้น การละเมิดศีลข้อมุสาวาทก็จะลดน้อยลงไปในที่สุด ความเจ็บช้ำน้ำใจที่เกิดจากการละเมิดศีลข้อมุสาวาทก็จะไม่เกิดขึ้น

พระมหาสารวย ญาณสวโร (พินดอน)^{๘๘} ได้ศึกษาถึงเรื่อง “ผลกระทบจากการล่วงละเมิด ศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย” และได้นำพุทธวิธีมาแก้ไขปัญหาเรื่องสุราเมรัยและมัจฉะ โดยสรุปได้ว่า สังคมไทยปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหานานาประการ อีกทั้งเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน โดยเฉพาะปัญหาเรื่องสุราเมรัยและของเมา ซึ่งเป็นสิ่งเสพติดประเภทที่ถูกกฎหมาย จึงนับว่าเป็นปัญหาที่ยุ่ยากและเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดในสังคมปัจจุบัน ทั้งในด้านสาเหตุแห่งปัญหาและผล ที่เกิดขึ้นตามมาในภายหลัง เป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวอย่างยิ่ง เพราะเป็นปัญหาที่ถือว่าร้ายแรงที่สุด เฉพาะสิ่งเสพติดที่ระบอดอยู่นับว่ามีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ แม้ทางรัฐบาลจะพยายามปราบปรามเท่าไร ก็ยังจะเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น ในบรรดาปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวนั้นพุทธธรรมมีทัศนะว่า มีแนวทางแก้ไขและป้องกันได้เพราะเหตุผลคือ พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนและวิธีการดำเนินไปให้ถึงความดับทุกข์เป็นสภาวะที่ไร้ปัญหา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาชีวิตโดยทั่ว ๆ ไป

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า บุคคลส่วนใหญ่หากมีการรักษาศีล ๕ และไม่ละเมิดศีลในข้อใดข้อหนึ่ง เพียรระวังรักษา ย่อมนำพาซึ่งความสุขสงบมาให้แก่ตนเองครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

^{๘๘} พระมหาสารวย ญาณสวโร (พินดอน), “การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย”, **วิทยานพนธ์พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๙๑.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” เป็นการดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะมีขั้นตอนดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview)

๓.๒ กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

๓.๒.๑ ประชากร คือ ประชาชนทั้งหมดตั้งแต่หมู่ที่ ๑ ถึงหมู่ที่ ๕ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการวิจัย แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ๑) ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการชุมชน/กรรมการหมู่บ้าน และประชาชนชาวบ้าน ๒) กลุ่มชาวบ้าน และ ๓) พระสงฆ์ ที่พบในพื้นที่ ณ วันที่สัมภาษณ์ด้วยวิธีสุ่มแบบง่ายหรือตามความสะดวกในชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน ๔๖ คน/รูป

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบเชิงโครงสร้างปลายเปิดโดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข สร้างข้อคำถาม

๒. นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และกรรมการ

จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวบรวมแบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างปลายเปิด (Interview) โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด คือ ๑) ชื่อ-นามสกุล (ฉายา) ๒) อายุ ๓) อาชีพ ๔) ตำแหน่ง ๕) วันเดือนปี และเวลาที่สัมภาษณ์ ๖) สถานที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบส่งความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบส่งความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

นำเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างไว้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพมีขั้นตอน ดังนี้

๑. ดำเนินการตรวจสอบปรับปรุง วรรคตอน การสะกด การจัดวางข้อความ พิสูจน์อักษรของเครื่องมือให้สมบูรณ์ นำเครื่องมือที่สร้างไว้เสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและขอคำแนะนำ

๒. แบบสัมภาษณ์จะได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) จากผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน แบบสัมภาษณ์จะแก้ไข ปรับปรุงจนผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีความเห็นว่า “ผ่าน” จึงนำไปใช้ในเก็บข้อมูลประกอบด้วย

๑. พระมหาชาติชาย ปญญาวชิโร ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขา สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. พระมหาสม กลยาโณ, ดร. ตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ผศ.ดร. ผดุง วรรณทอง ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างปลายเปิด (interview) จำนวน ๔๖ คน/รูป แนวทางการสัมภาษณ์ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ ที่ออกแบบมาแล้ว และตรวจสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้ทำการวิจัยได้กำหนดคุณสมบัติ คือ ๑) ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการชุมชน/กรรมการหมู่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้าน ๒) กลุ่มชาวบ้าน และ ๓) พระสงฆ์ ที่พบในพื้นที่ ณ วันที่สัมภาษณ์ด้วยวิธีสุ่มแบบง่ายหรือตามความสะดวกในชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๒. ผู้วิจัยได้นัดวันที่จะลงเก็บข้อมูลกับประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการที่จะลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ตามวันทีนัดหมายและสัมภาษณ์ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ณ วันลงเก็บข้อมูล

๓. แบบบันทึก (Record Form) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องบันทึกเทปเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้วิจัยได้ถอดข้อความจากเครื่องบันทึกเทปออกมาเพื่อเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์ พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร แล้วนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และสรุปผลวิจัยเพื่อนำเสนอผลวิจัยในบทความวิชาการ

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิจัยแบบเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลประกอบเนื้อหาของเอกสาร (Content Analysis of Written Material) จากการสัมภาษณ์ด้วยการสุ่มแบบบังเอิญกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อรวบรวมให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนา โดยได้เรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลขณะลงพื้นที่จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนั้น จึงนำข้อมูลที่รวบรวมมาจัดหมวดหมู่ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างประเด็นคำถามแต่ละข้อจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๑. นำข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์เอกสารที่ใช้ในการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ วิเคราะห์การจดบันทึก (Note-based Analysis) การวิเคราะห์จากความจำ (Memory-based Analysis) และการสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) จัดหมวดหมู่หาความเหมือนความต่างเชื่อมโยงสอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

๒. สรุปผลการวิจัย นำเสนอข้อมูลเป็นความเรียงและรายงานผลการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข ของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ ๑) เพื่อศึกษากระบวนการในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ๓) เพื่อศึกษาแนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๔.๑ ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม

วัดกัทธิพนาราม (วัดบ้านกล้วย) หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี อยู่ห่างจากตลาดอำเภอบ้านหมี่ ประมาณ ๒ กิโลเมตร เดิมชื่อว่า วัดบ้านกล้วย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดกัทธิพนาราม” สร้างขึ้นปี พ.ศ. ๒๓๖๐ มีเนื้อที่ ๒๓ ไร่ ๑ งาน ๑๖ ตารางวา เป็นวัดสำคัญของชุมชนชาวไทยพวน สิ่งที่น่าสนใจ ของวัดนี้คือ พระอุโบสถขนาดใหญ่แบบจตุรมุขที่สวยงาม มีวิหารเก่าแก่หลังเล็กและเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองรูปทรง งดงามมาก ศาลาการเปรียญมีลวดลายฉลุไม้ตกแต่งสวยงาม ภายในมีธรรมาสันเก่าประดับเครื่องพุทธรูปบูชาแบบของ ชาวไทยพวนคือ "ธงแวน" ประกอบด้วยหมู่บ้าน หมู่ ๑ บ้านกล้วย หมู่ ๒ บ้านกล้วย หมู่ ๓ บ้านกล้วย หมู่ ๔ บ้านกล้วย หมู่ ๕ บ้านกล้วย

นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์รวมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาวไทยพวนบ้านหมี่ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน วัดกัทธิพนาราม (วัดบ้านกล้วย) ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พวน ชาวพวน หรือไทยพวน เป็นกลุ่มชนที่มีอยู่กระจายหลายจังหวัดในประเทศไทย ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวพวนอยู่ที่เมืองพวน ซึ่งอยู่ทางด้านเหนือของเมืองเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ชาวพวนได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยหลายครั้งด้วยกัน คือ สมัยกรุงธนบุรีตอนปลาย สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในครั้งที่ไทยยกทัพไปปราบฮ่อ ซึ่งชาวพวนที่อพยพมาแต่ละครั้งจะกระจายไปอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ เช่น สุพรรณบุรี สระบุรี นครนายก ปราจีนบุรี ลพบุรี ราชบุรี สุโขทัย ฉะเชิงเทรา เป็นต้น สำหรับชาวพวนที่เข้าไปตั้งรกราก ในจังหวัดลพบุรีนั้น จะตั้งรกรากอยู่ที่ตำบลบ้านเช่า อำเภอสนามแดง ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอบ้านหมี่ ชาวพวนใน

อำเภอบ้านหมี่นั้นอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยสมัยใดยากที่จะกำหนดให้แน่ชัดได้ แต่ชาวไทยพวน บ้านหมี่ที่สูงอายุบอกเล่าต่อกันมาถึงเหตุที่อพยพมาเพราะหนีพวกฮ่อ และพวกแคว และจากหลักฐานด้านวัตถุประกอบคำบอกเล่าดังกล่าว ทำให้ทราบว่าชาวไทยพวนอพยพเข้ามาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า มากที่สุด และรองลงไปคือ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ชาวพวนมีนิสัย รักความสงบ ใจคอเยือกเย็น มีความโอบอ้อมอารี ยึดมั่นในศาสนา รักอิสระ มีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ เมื่อว่างจากการทำไร่นาก็จะทำงานหัตถกรรม คือ ผู้ชายจะสานกระบุง ตะกร้า เครื่องมือหาปลา ส่วนผู้หญิงจะทอผ้า ซึ่งรู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบัน คือ ผ้ามัดหมี่ลพบุรี

อาหาร ของชาวไทยพวนที่มีประจำทุกครัวเรือนคือ ปลา ร้า เมื่อมีงานบุญมักนิยมทำขนมจีน และข้าวหลาม ส่วนอาหารอื่น ๆ จะเป็นอาหารง่าย ๆ ที่ประกอบจากพืชผัก ปลา ที่มีในท้องถิ่น เช่น ปลาต้ม ปลาต้มผัก เป็นต้น ในด้านความเชื่อนั้น ชาวพวนมีความเชื่อเรื่องผี จะมีศาลประจำหมู่บ้านเรียกว่า ศาลตาปู่ หรือศาลเจ้าปู่บ้าน รวมทั้งการละเล่นในเทศกาลก็จะมีการเล่นผีนางดัง ผีนางกวก ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวพวนคือ ประเพณีใส่กระจาด ประเพณีกำฟ้า ซึ่งเป็นประเพณีที่แสดงถึงการสักการะฟ้า เพื่อให้ผีฟ้า หรือเทวดาพอใจ เพื่อไม่ให้เกิดภัยพิบัติ

วัฒนธรรมด้านภาษา ชาวพวนจะมีภาษาเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน แต่ปัจจุบันภาษาเขียนจะไม่มีคนเขียนได้ ยังคงเหลือเพียงภาษาพูด ซึ่งมีสำเนียงคล้ายเสียงภาษาถิ่นเหนือ อักษร "ร" ในภาษาไทยกลาง จะเป็น "ฮ" ในภาษาพวน เช่น รัก - ฮัก หัวใจ - หัวเจอ ใคร - เผอ ไปไหน - ไปกะเลอ ชาวบ้านกล้วยก็ยังมีการอนุรักษ์ภาษาพวนไว้มีการสอนภาษาพวนภายในวัดแก่เยาวชนในชุมชนเพื่อรักษาภาษาพวนไม่ให้หายสาบสูญไปคงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน

ปัจจุบันชาวพวนในจังหวัดลพบุรียังคงสภาพความเป็นสังคมเกษตรกรรม ยังมีความผูกพันกัน แน่นแฟ้นในหมู่ชาวพวน และมีความสัมพันธ์อันดีกับชาวไทยกลุ่มอื่น ทั้งยังคงพยายามรักษาประเพณี วัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์อย่างดีแต่เพราะความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ และสภาพสังคมเศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนไป ทำให้วิถีชีวิตของชาวพวนเปลี่ยนไปจากเดิมบ้าง เช่น ภาษาพูด คนหนุ่มสาวจะนิยมพูดภาษาไทยกลาง แม้จะอยู่ในหมู่เดียวกัน หรือประเพณีพื้นบ้านบางอย่างก็มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ เช่น แต่เดิมประเพณีใส่กระจาด ประเพณีเทศน์มหาชาติ จะจัดทำทุกปี และมีการทำอาหารเลี้ยงดู และใส่กระจาดกันทุกบ้านปัจจุบันจะไปใส่กระจาดกันที่วัดหากปีใดเศรษฐกิจไม่ดี ก็งดใส่กระจาด เป็นต้น และนิยมทำบุญด้วยเงินมากกว่าสิ่งของตามความนิยมของสังคมปัจจุบัน จึงได้จัดประเพณีกำฟ้าขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น รวมถึงเป็นการฟื้นฟูและเผยแพร่ประเพณีของชาวไทยพวน และเพื่อเป็นการแสดงความรักความสามัคคีของชาวบ้านในพื้นที่ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ภายในงานมีกิจกรรมที่น่าสนใจ อาทิ ใส่บาตรข้าวจี ข้าวหลาม อาหารคาวหวาน พิธีบายศรีสู่ขวัญข้าว การแสดงชุดแห่ข้าวพัน

ก่อน ประเพณีเสื่อกระจาด (ใส่กระจาด) เช็งโป๊ นางดั่ง เช็งพัดข้าว การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน มีการออกร้าน ผ้าทอพื้นเมืองอีกด้วย

๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

๔.๒.๑ กระบวนการในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ผลการวิจัยมีดังนี้

เมื่อผู้นำชุมชนได้มีมติในการจัดกิจกรรมขึ้นในชุมชน ทุกคนในชุมชนมีความสามัคคีและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามขั้นตอนของกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนเป็นอย่างดี คือ

๑. ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนวัดกัทลีพนาราม

เมื่อมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ทั้งกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ จัดขึ้นที่วัดกัทลีพนารามเสมอมา มีทั้งท่านเจ้าอาวาสพร้อมด้วยพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ของชุมชนวัดกัทลีพนาราม คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านบ้านกล้วยทุกหมู่ จะมาประชุมกันปรึกษาหารือกันจัดกิจกรรมอยู่เสมอและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้นำทุกชุมชนและชาวบ้านและหลวงพ่ोज้าอาวาสพร้อมพระสงฆ์ จะมีความสามัคคีกันให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม ชาวบ้านบางคนบอกว่ากิจกรรมที่ชุมชนนี้จะมีตลอดมีทุกเดือน เมื่อต้องการพบผู้นำชุมชนก็สามารถพบได้ง่ายด้วยการบอกเล่า ซึ่งแสดงออกถึงความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นคนไทยพวนและนับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก มีวิถีชีวิตผูกพันกับวัดวาอาราม งานบุญ งานประเพณี ไหว้พระสวดมนต์ ฟังธรรม ใส่บาตร มาจ้งหันทำงานเคยชินเป็นปกตินิสัย มีศีลห้าเป็นพื้นฐาน มีเมตตาอารีชอบช่วยเหลือกัน รักกันเหมือนพี่เหมือนน้อง อยู่แบบเรียบง่าย ชุมชนนี้ใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา พัฒนาทั้งจิตใจด้วยธรรมวัฒนธรรมประเพณีอันงดงาม พัฒนาวัดฤดูด้วยการสร้างศาสนวัตถุ ศาลา โบสถ์ วิหาร เป็นต้นเพื่อใช้จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อประชุมงานทางราชการ งานทางบ้านเมือง งานพระพุทธศาสนา และมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีเสียงตามสายในหมู่บ้านอยู่ตลอดเวลา ชาวบ้านก็จะรับรู้รับทราบทั่วถึงกัน ชุมชนแห่งนี้ถือว่าได้ผู้นำที่ดีเป็นพัฒนาทั้งผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางสงฆ์ ผู้นำชุมชนที่ดีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และลูกบ้านที่ดี มีจิตใจเสียสละมาก เมตตา กัน หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี สามัคคีกันจึงสามารถจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงทำให้เกิดความสุขขึ้นในชุมชนทำให้ชุมชนนี้มีความสันติสุขแตกต่างจากชุมชนอื่น ในชุมชนนี้จัดกิจกรรมเยอะกว่าที่ชุมชนอื่น ซึ่งจุดเด่นของชุมชนนี้คือ มีวัดแค่วัดเดียว แต่มี ๕ ชุมชนที่ช่วยกันพัฒนาวัดพัฒนาชุมชน มีวัดเป็นแหล่ง

ห้องเที่ยวมีพระอุโบสถที่ใหญ่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และเป็นชาวไทยพวนที่ใจดีมีเมตตา รักพระพุทธรูปศาสนา วัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพวนที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่นจนถึงทุกวันนี้และมีความสามัคคีกันในการพัฒนาวัดพัฒนาชุมชนให้มีความสันติสุขเสมอมา

๒. มีการดูแลควบคุมไม่ให้ทุกคนในชุมชนมีการละเมิดศีลทั้งห้าข้อ

ทุกคนในชุมชนมีพื้นฐานของการมีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นเกรงกลัวต่อการทำบาปทั้งปวง ฉะนั้น หากจะมีการละเมิดศีลบ้างก็เพียงแต่น้อยมาก ซึ่งเรียงตามลำดับข้อศีลได้ดังนี้

ศีลข้อที่หนึ่งเว้นจากการฆ่าสัตว์ มีน้อยมากเพราะชาวบ้านที่นี่ไม่ชอบฆ่าสัตว์เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว มีนิสัยกลัวบาป มีหิริโอตตปะยะ บางส่วนก็ทานมังสวิรัตบ้าง ทานเจบ้าง ปลูกพืช ถ้าต้องการเนื้อสัตว์ก็จะไปซื้อที่ตลาดเป็นส่วนใหญ่มาประกอบอาหาร ชอบอยู่แบบเรียบง่าย กินง่ายอยู่ง่าย อยู่กับธรรมชาติ เข้าวัดฟังธรรมจิตใจจึงมีความเมตตาอารีเป็นส่วนใหญ่

ศีลข้อที่สองเว้นจากการลักขโมย ไม่มีเลยในชุมชนนี้ไม่เรื่องลักขโมย เพราะชาวบ้านที่นี่ไม่เหมือนที่อื่นต่างคนก็อยู่บ้านของตนเองจะไม่ลักขโมยของใครพอกิน มีการงานทำกันทุกบ้าน และในชุมชนก็จะจัดเวรยามทางเข้าออกหมู่บ้านอยู่ตลอดจึงไม่ค่อยมี ถึงมีก็มีที่ชุมชนอื่นที่จับได้ในคราวก่อนแต่ไม่ใช่คนในชุมชนนี้

ศีลข้อที่สาม เว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม มีน้อยมากเพราะในชุมชนนี้ส่วนมากจะมีคู่ครองของตนเองอยู่แล้ว จะไม่ไปยุ่งกับผิวเมียคนอื่น และในชุมชนนี้ยังจัดกิจกรรมเกี่ยวไม้ยอดทองกระบองยอดเพชรให้แก่คู่รักที่ครองคู่กันยาวนานเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกหลานและคนในชุมชน

ศีลข้อที่สี่ เว้นจากการพูดเท็จ มีน้อยมากเพราะชาวบ้านที่นี้อยู่ใกล้วัดใกล้พระศาสนาเป็นคนรักสงบรักกันเหมือนพี่เหมือนน้องหากมีข่าวอะไรก็ทราบกันทั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านที่นี่พูดจาอ่อนหวานเนื่องจากเป็นชาวไทยพวนมีภาษาท้องถิ่นและมีการสอนภาษาไทยพวนแก่เยาวชนและผู้สนใจด้วยโดยจะสอนที่วัดจากคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนที่มีความรู้เพราะเหตุนี้จึงไม่มีการพูดเท็จในชุมชน

ศีลข้อที่ห้า เว้นจากการดื่มสุราเมรัยและสิ่งเสพติดให้โทษ มีน้อยมากเพราะที่ชุมชนแห่งนี้จะรณรงค์ให้คนงดเหล้าเข้าพรรษาบ้าง และช่วยเหลือให้คนออกเหล้าคนที่มาออกส่วนใหญ่มาจากที่อื่นมาจากชุมชนอื่น โดยหลวงพ่ोज้าอาวาสจะช่วยรักษาโดยฝนรากไม้ใสน้ำให้ดื่ม แล้วพากลับมาขอเลิกเหล้าต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่อหน้าพระพุทธรูป เป็นการให้สัญญว่าจะเลิกเหล้าถ้าเลิกไม่ได้ก็ให้มาถอนคำอธิษฐานเสียเพราะกลัวเกิดสิ่งไม่ดีเกิดขึ้นในชีวิต หรือประมาททำให้เสียชีวิตเพราะฤทธิ์

สุราได้ เช่นอุบัติเหตุทางรถยนต์ เมมาแล้วขับ เป็นต้น มันเป็นอุปบายให้คนมีสติก่อนจะทำอะไรให้นึกถึง บุญกุศลความดี คุณพระพุทฺธ พระธรรมและพระสงฆ์ พ่อแม่และลูกเมียครอบครัวบ้าง บางคนก็ทำได้ ชีวิตก็ดีขึ้น บางคนทำไม่ได้เพราะประมาทเมมาแล้วขับ เสียชีวิตไปก็มี ในชุมชนนี้ร้านสุรามีบ้างแต่ก็น้อยชาวบ้านรักสงบมากกว่าจะไปเมาเหล้า

๓. การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนด้วยการส่งเสริมให้คนในชุมชนเรียนรู้ ภาษาพื้นบ้านไทยพวน และสืบทอดประเพณีด้วยกิจกรรมประเพณีไทยพวนตลอดทั้ง ๑๒ เดือน

ชุมชนวัดกัทธิพนารามนอกจากเป็นศูนย์รวมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของ ชาวไทยพวน ของอำเภอบ้านหมี่ ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว วัดกัทธิพนาราม (วัดบ้านกล้วย) ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี แล้ว ยังได้จัดประเพณีกำฟ้าขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น รวมถึงเป็นการฟื้นฟูและเผยแพร่ประเพณีของชาวไทยพวน และเพื่อเป็นการแสดงความรักความสามัคคีของชาวบ้านในพื้นที่ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ภายในงานมีกิจกรรมที่น่าสนใจ อาทิ ใส่บาตรข้าวจี ข้าวหลาม อาหารคาวหวาน พิธีบายศรีสู่ขวัญข้าว การแสดงชุดแห่ข้าวพันก้อน ประเพณีเส่อกระจาด (ใส่กระจาย) แข่งโป้ นางดั่ง แข่งฟัดข้าว การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน และยังมีกรออกร้านผ้าทอพื้นเมืองอีกด้วย

ประเพณีที่สำคัญของชาวพวนได้แก่ ประเพณีกำฟ้า คำว่า "กำ" เป็นคำพวน หมายถึงการสักการะ คำว่า "ฟ้า" หมายถึงเจ้าฟ้า เจ้าแผ่นดิน หรือผู้ที่อยู่สูงเทียมฟ้า คือพวกเทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่อาจเห็นได้ คำว่า "กำฟ้า" หมายถึง การนับถือการสักการบูชาฟ้า ซึ่งจะถือเอาวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เป็นวันกำฟ้า ก่อนวันกำฟ้า ๑ วัน คือวันขึ้น ๒ ค่ำเดือน ๓ จะถือเป็นวันสุกดิบแต่ละบ้านจะทำข้าวปุ้น หรือ ขนมจีน พร้อมทั้งน้ำยา และน้ำพริกไว้เลี้ยงดูกัน มีการทำข้าวหลามเผาไว้ในกระบอกรับข้าวหลามอ่อน มีการทำข้าวจี ข้าวจีทำโดยนำข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้วนำมาปั้นเป็นก้อนขนาดพอเหมาะ อาจจะใส่ไส้หวานหรือไส้เค็มหรือไม่ใส่ไส้เลยก็ได้ เสียบเข้าไม้ทาโดยรอบด้วยไข่ แล้วนำไปปิ้งไฟจนสุกหอม ข้าวจีจะนำไปเช่นไหว้ผีฟ้าและแบ่งกันกินในหมู่ญาติพี่น้อง พอถึงวันกำฟ้าทุกคนในบ้านจะไปทำบุญที่วัดมีการใส่บาตรด้วยข้าวหลาม ข้าวจี ตกตอนบ่ายจะมีการละเล่นไปจนถึงกลางคืน การละเล่นที่นิยมได้แก่ ช่วงชัย มอญซ่อนผ้า นางดั่ง การเตะหมาเบ๊ย การเล่นนางกวัก

งานบุญกำฟ้าในปัจจุบัน เศรษฐกิจได้สูงขึ้น การทำบุญต่าง ๆ ได้รวบรัดลงไป เหลือเพียงหลักใหญ่ ๆ และต่อมาในปัจจุบันในบางแห่ง ได้กลายเป็นวันทำบุญกุศลและงานรื่นเริงประจำปี จึงได้จัดงานนี้เพื่อนำประโยชน์ที่ได้เข้าไปทำสาธารณกุศล

ประเพณีใส่กระจาด ประเพณีใส่กระจาดหรือประเพณีเส่อกระจาด เป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวไทยพวน โดยจะตรงกับฤดูเทศกาลออกพรรษา คือ ระยะเวลาเดือน ๑๑ ข้างแรม การใส่กระจาดเริ่มต้นเมื่อมีการประกวดกำหนดงานบุญมหาชาติแต่ละหมู่บ้าน จะกำหนดทำบุญไม่ตรงกัน

หากหมู่บ้านใดมีการกำหนดทำบุญก่อน แต่ละบ้านก็จะทำขนมจีนและข้าวต้มมัด นอกจากนี้ยังมีผลไม้ต่าง ๆ เช่น กล้วย อ้อย ส้ม ฯลฯ ไปให้กับหมู่บ้านที่มีงาน การทำบุญร่วมกันนี้อาจใช้เงินหรือผลไม้ที่นำมาร่วมกันสมทบทำบุญ และการทำบุญนี้เองเรียกว่า "การใส่กระเจาด"

ก่อนจะถึงวันใส่กระเจาดหนึ่งวันเรียกว่า "วันต้อนสาว" คำว่า "ต้อนสาว" เป็นภาษาพวน คือ เจ้าบ้านจะไปวานลูกสาวของหมู่บ้านที่รู้จักคุ้นเคยมาช่วยที่บ้านของตนเพื่อทำขนม ห่อข้าวต้ม ตำข้าวปุ้น (ขนมจีน) และช่วยต้อนรับแขกที่จะมาใส่กระเจาด ในคืนนี้จะมีหนุ่ม ๆ ไปเที่ยวตามบ้านสาว ๆ ที่ตนชอบอยู่ และจะช่วยกันทำขนมไปคุยกันไปตลอดคืนและเตรียมจัดของไว้เลี้ยงแขกจนสว่าง พอรุ่งขึ้นก็เก็บกวาดจัดบ้านไว้รับแขกในวันใส่กระเจาดในวันรุ่งขึ้นเป็นวันเทศน์ ชาวบ้านก็จะนำของที่แขกมาใส่กระเจาดทำเป็นภัณฑ์ไปถวายพระที่วัดโดยถือกันว่าการทำบุญมหาชาตินี้เป็นการทำบุญครั้งที่ยิ่งใหญ่ประจำปี

ชาวพวนนอกจากจะนับถือและยึดมั่นในศาสนาพุทธแล้ว ยังมีขนบธรรมเนียมและประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของตนมาแต่โบราณ ชาวพวนนั้นเคร่งครัดต่อขนบธรรมเนียมและประเพณีของตนมากซึ่งได้ถือปฏิบัติมาตามแบบอย่าง บรรพบุรุษ ในรอบปีหนึ่งประเพณีของชาวพวนยังยึดถือและปฏิบัติกันมาจนถึงทุกวันนี้ จึงเอื้อต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งกิจกรรมหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบจนเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนอื่นได้รับรางวัลดีเด่นระดับจังหวัดนำความสุขมาสู่ชุมชนวัดกัทลีพนาราม จึงเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนอื่นที่จะมาศึกษาเอาไปพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความสุข ทำให้วัดกับชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระสงฆ์และชาวบ้านช่วยกันพัฒนาชุมชนและวัดให้เจริญทั้งจิตใจเจริญทั้งวัตถุสืบต่อไปสู่รุ่นต่อรุ่นจนถึงชนรุ่นหลัง^๑

๔.๒.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ผลการศึกษามีดังนี้

ตามที่มหาเถรสมาคมมีมติให้คณะสงฆ์ส่งเสริมสนับสนุน สร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้และพัฒนาชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกัน ภายใต้โครงการ สร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" โดยจังหวัดลพบุรี ดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี ซึ่งในการขับเคลื่อนโครงการฯ ที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าทุกภาคส่วนให้ร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดีในทุก ๆ ด้าน ดังนี้

^๑ สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส คณะสงฆ์วัดกัทลีพนาราม ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๑. ด้านโครงการศิลป ๕

โครงการศิลป ๕ นั้น มีส่วนกระตุ้นให้เกิดขบวนการการวางแผนวางยุทธศาสตร์ไว้เป็นอย่างดีด้วยการตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการฯ คือ

๑) เพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการต่าง ๆ องค์กรทางศาสนาร่วมกันสร้างหมู่บ้านศิลป ๕ ประชาเป็นสุข โดยน้อมนำหลักเบญจศีล เบญจธรรม มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

๒) เพื่อประกาศยกย่องหมู่บ้านศิลป ๕ ประชาเป็นสุข ที่ได้ร่วมใจพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการปฏิบัติตามแนวศิลป ๕

๓) เพื่อสร้างแรงจูงใจให้หมู่บ้าน/ชุมชน ร่วมกันทำความดีถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชน

๔) เพื่อส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติตามหลักศีลธรรม น้อมนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต ทุกข้อไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐ ขึ้นไป

โดยมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินโครงการ เป็น ๓ ระยะ ได้แก่

หมู่บ้าน
ระยะที่ ๑ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ สร้างหมู่บ้านนำร่อง ๑๑ อำเภอ ๆ ละ ๑

หมู่บ้าน
ระยะที่ ๒ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ ขยายผลสู่ตำบล ๆ ๑ หมู่บ้าน รวม ๑๒๑

ลพบุรี
ระยะที่ ๓ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ ขยายผลครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ในจังหวัด

กิจกรรมหลักของโครงการฯ

ส่วนกิจกรรมหลักของโครงการฯ นั้น จะดำเนินนโยบายมุ่งสู่การปฏิบัติ ด้วยคณะกรรมการได้กำหนดยุทธศาสตร์การทำงาน ออกเป็น ๑๑ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การประกาศนโยบาย

โดยเจ้าคณะจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด ประกาศนโยบายการดำเนินโครงการ ในที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการ และที่ประชุมพระสังฆาธิการจังหวัดลพบุรี ทุกระดับ

แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมรับผิดชอบขับเคลื่อนโครงการ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับหมู่บ้าน

มีการประชุมคณะกรรมการทุกระดับ เพื่อรับทราบนโยบาย แผนงาน แนวปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามประเมินผล และแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

๑.๑ การสร้างหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

สร้างหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน รวม ๑๑ หมู่บ้าน จาก ๑๑ อำเภอ ของจังหวัดลพบุรี ใช้ระยะเวลา ๔ เดือน (เมษายน-สิงหาคม ๒๕๕๗) โดยจัดให้มีการประกวดแข่งขันและมอบโล่รางวัล ประกาศเกียรติคุณเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ

๑.๒ การขยายผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

ขยายผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จากอำเภอละ ๑ หมู่บ้าน สู่อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน รวม ๑๒๑ ตำบล ใช้ระยะเวลาดำเนินการ ๕ เดือน โดยจัดให้มีการประกวดแข่งขัน และมอบโล่รางวัลประกาศเกียรติคุณ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ

๑.๓ การขยายผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน/ชุมชน/หน่วยงานขยายผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในขั้นตอนที่ ๑.๒ ไปยังหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ๆ ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน/ชุมชน รวม ๑,๑๒๒ หมู่บ้าน และหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๓ แห่ง (เทศบาลเมืองลพบุรี เทศบาลเมืองเขาสามยอด และเทศบาลเมืองบ้านหมี่) เทศบาลตำบล ๑๘ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๐๔ แห่ง ใช้ระยะเวลาดำเนินการ ๖ เดือน โดยจัดให้มีการประกวดแข่งขัน และมอบโล่รางวัลประกาศเกียรติคุณ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ

ขั้นตอนที่ ๒ การสรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

จังหวัดลพบุรี ขอความร่วมมือคณะกรรมการระดับจังหวัด ระดับอำเภอร่วมกันพิจารณาสรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ โดยประสานความร่วมมือกับนายอำเภอ ทุกอำเภอ ดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ สรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำร่องทุกอำเภอ ๆ ละ หมู่บ้าน รวม ๑๑ หมู่บ้าน

๒.๒ สรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ แกนนำของตำบลทุกตำบล ๆ ละ ๑ หมู่บ้าน รวม ๑๒๑ หมู่บ้าน

๒.๓ ขยายเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน จำนวน ๑,๐๐๑ หมู่บ้าน รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยงานทหาร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมืองลพบุรี เทศบาลเมืองเขาสามยอด และเทศบาลเมืองบ้านหมี่ เทศบาลตำบล ๑๘ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๐๔ แห่ง

ขั้นตอนที่ ๓ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาชนเป็นสุข

จังหวัดลพบุรี ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ จากบุคคล หน่วยงาน/องค์กร เครือข่ายทุกภาคส่วน ร่วมรับผิดชอบดำเนินโครงการ โดยให้มีคณะกรรมการ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน

โดยในคณะกรรมการระดับจังหวัด มีคณะกรรมการที่ปรึกษาประกอบด้วย เจ้าคณะใหญ่ หนกลาง เจ้าคณะภาค ๓ รองเจ้าคณะภาค ๓ หัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ ๒ และ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี และมีคณะกรรมการอำนวยการฝ่ายสงฆ์ ประกอบด้วย พระราชพุทธิวรารักษ์ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พระภิกษุสามเณร รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นรองประธานฝ่ายสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอ ทุกอำเภอ และเจ้าคณะตำบล ทุกตำบล เป็นกรรมการ มีคณะกรรมการอำนวยการฝ่ายฆราวาส ประกอบด้วย นายธนาคม จงจิระ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นประธาน นายณัฐภัทร สุวรรณประทีป รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นรองประธาน หัวหน้าส่วนราชการจังหวัดลพบุรี นายอำเภอ ทุกอำเภอ อนุศาสนาจารย์ นายกองกิจการบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นคณะกรรมการ และมีผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

ขั้นตอนที่ ๔ การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาชนเป็นสุข

คู่มือการดำเนินงาน จัดเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่ง เพราะมีรายละเอียด ขั้นตอนปฏิบัติ และกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจตรงกัน และปรับทิศทางดำเนินงานไปในแนวทางเดียวกัน ในการนี้ จังหวัดลพบุรี ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำ “คู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาชนเป็นสุข” ขึ้น โดยมี พระภิกษุสามเณร รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ นายณัฐภัทร สุวรรณประทีป รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายฆราวาส ผู้แทนเจ้าคณะอำเภอ และผู้แทนคณะสงฆ์ นายอำเภอ และผู้แทนจากทุกอำเภอ พร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการ และผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมประชุมจัดทำคู่มือการดำเนินงาน กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ และกิจกรรมย่อยที่สนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านได้เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

๔.๑ กิจกรรมทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน โดยมีการตกลงร่วมกัน และกำหนดตารางกิจกรรมเพื่อรณรงค์ให้สมาชิกในหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ๕๐ ของครอบครัวในหมู่บ้านนั้น ๆ ในรอบ ๑ เดือน ครบไม่น้อยกว่า ๘๐-๙๐ ของจำนวนคนในหมู่บ้าน

๔.๒ กิจกรรมถือศีลปฏิบัติธรรมทุกวันพระ โดยใช้สถานที่ของวัดในหมู่บ้านนั้น ๆ มีเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดของหมู่บ้าน เป็นผู้นำในการอบรม ศึกษา และปฏิบัติธรรม

๔.๓ กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา กำหนดให้มีการทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนา เวียนเทียน และกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๔.๔ กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของชาติ และพระมหากษัตริย์ เช่น วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

๔.๕ กิจกรรมวันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันสารท วันธรรมสวนะ กำหนดให้มีการเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคี เช่น กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน กิจกรรมทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนาและกิจกรรมอื่น ๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น

๔.๖ กิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง ได้แก่ กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน กิจกรรมสอดส่อง การค้ายาเสพติดในหมู่บ้าน การประชามหมู่บ้าน กำหนดกฎ กติกา ในการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน

โดยทุกกิจกรรม กำหนดให้ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ นำพาชาวบ้านดำเนินกิจกรรม และมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง อย่างน้อย ร้อยละ ๘๐ ของจำนวนคนในหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ ๕ กิจกรรมแถลงข่าว และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

๕.๑ จังหวัดลพบุรี กำหนดจัดกิจกรรมแถลงข่าว และลงนามข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อร่วมขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข กำหนดจัดกิจกรรม เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๗ ณ วัดพระบาทน้ำพุ ตำบลเขาสามยอด อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

๕.๒ การจัดทำสื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์

๑) คู่มือการดำเนินงาน แจกจ่ายคณะกรรมการ ผู้ร่วมโครงการ หน่วยงาน/องค์กร และ หมู่บ้าน/ชุมชน ทุกแห่ง

๒) ป้ายไวนิลประชาสัมพันธ์ เชิญชวนชาวพุทธปฏิบัติตนตามแนวทางศีล ๕ ประชาเป็นสุข ขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ทั่วทั้งจังหวัด

๓) จัดทำสปรอต แผ่นซีดีบันทึกเสียงประชาสัมพันธ์การปฏิบัติตามแนวทางศีล ๕

๔) จัดทำป้ายชื่อครัวเรือนศีล ๕ ติดที่หน้าบ้าน/ครัวเรือน เพื่อย้ำเตือนว่าบ้านหลังนี้ ครอบครัวนี้นับรักษาศีล ๕

๕) จัดแสดงนิทรรศการหมู่บ้านศีล ๕

ขั้นตอนที่ ๖ การประชุม เสวนา ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตและฟื้นฟูสังคม ด้าน คุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

จังหวัดลพบุรี จัดกิจกรรมประชุม เสวนา อบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงาน ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข การจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน วิธีการดำเนินชีวิตตามแนวทางศีล ๕ และหลักเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีคณะวิทยากรให้ความรู้ ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี พระวิปัสสนาจารย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี นายอำเภอ ทุกอำเภอ คณะอนุศาสนาจารย์ ศึกษาพิเศษ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้อำนวยการโรงเรียน ในเขตที่ตั้งหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยกำหนดปฏิทินดำเนินกิจกรรม ดังนี้

ครั้งที่ ๑ วันอังคารที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านยางราก
น้อย ณ วัดสามัคคีประชาราม ตำบลยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๒ วันพุธที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านขอนแก่น
สมบูรณ์ ณ วัดศรีรัตนาราม ตำบลขอนแก่น อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๓ วันอังคารที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านทุ่งท่า
ช้าง ณ วัดทุ่งท่าช้าง ตำบลทุ่งท่าช้าง อำเภอสระโบสถ์

ครั้งที่ ๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนอง
เมือง ณ วัดหนองเมือง ตำบลหนองเมือง อำเภอบ้านหมี่

ครั้งที่ ๕ วันอังคารที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านคลองเม่า
ณ วัดคลองเม่า ตำบลคลองเม่า อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๖ วันพุธที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านสวนมะเดื่อ
ณ วัดอุทุมพรวาราม ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม

ครั้งที่ ๗ วันศุกร์ที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านสะพานขาว
ณ วัดวรรณวาราม ตำบลห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๘ วันอังคารที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านซับลำไย
ณ วัดซับลำไย ตำบลซับจำปา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๙ วันพุธที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านมอญี่ปูน ณ
วัดเนกขัมมวิสุทธิ์ ตำบลศิลาทิพย์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๑๐ วันพุธที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านเขาดินทอง
ณ วัดท่าใหญ่สามัคคี ตำบลซับสมบูรณ์ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

ครั้งที่ ๑๑ วันพุธที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๗ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านข่อยใต้ ณ
วัดข่อยใต้ ตำบลบ้านข่อย อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

ขั้นตอนที่ ๗ ติดตามและประเมินผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

จังหวัดลพบุรีแต่งตั้งและมอบหมาย คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ประกอบด้วยบุคคล เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี และผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นที่ปรึกษา รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอ และผู้แทนคณะสงฆ์ เป็นกรรมการ มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นประธาน ฝ่ายฆราวาส คณะอนุศาสนาจารย์ ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นคณะกรรมการ และผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี เป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อดำเนินการประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ของจังหวัดลพบุรี จำนวน ๑๑ อำเภอ ๆ ละ ๑ หมู่บ้าน รวม ๑๑ หมู่บ้าน โดยกำหนดค่าน้ำหนัก เกณฑ์การประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ๑๐๐ คะแนน แบ่งออกเป็น ๔ กิจกรรมหลัก ดังนี้

๗.๑ ประเมินตัวชี้วัดศีล ๕ (คะแนนร้อยละ ๒๕)

๗.๒ ประเมินกิจกรรมมาตรฐาน จัดกิจกรรมเหมือนกันทุกแห่ง (คะแนนร้อยละ ๒๕)

๗.๓ ประเมินกิจกรรมกระบวนการบริหาร (คะแนนร้อยละ ๒๐)

๗.๔ ประเมินกิจกรรมสร้างสรรค์ (คะแนนร้อยละ ๓๐)

ถือว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ และกิจกรรมย่อยที่สนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านได้เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

๑) กิจกรรมทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน โดยมีการตกลงร่วมกัน และกำหนดตารางกิจกรรมเพื่อรณรงค์ให้สมาชิกในหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ๕๐ ของครอบครัวในหมู่บ้านนั้น ๆ ในรอบ ๑ เดือน ควรไม่น้อยกว่า ๘๐-๙๐ ของจำนวนคนในหมู่บ้าน

๒) กิจกรรมถือศีลปฏิบัติธรรมทุกวันพระ โดยใช้สถานที่ของวัดในหมู่บ้านนั้นๆ มีเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดของหมู่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการอบรม ศึกษา และปฏิบัติธรรม

๓) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา กำหนดให้มีการทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนา เวียนเทียน และกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๔) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของชาติ และพระมหากษัตริย์ เช่น วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

๕) กิจกรรมวันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันสารท วันธรรมสวนะ กำหนดให้มีการเสริมสร้างความสมัคร

สมานสามัคคี เช่น กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน กิจกรรมทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนาและกิจกรรมอื่น ๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น

๖) กิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง ได้แก่ กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน กิจกรรมสอดส่อง การค้ายาเสพติดในหมู่บ้าน การประชาคมหมู่บ้าน กำหนดกฎ กติกา ในการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน โดยทุกกิจกรรม กำหนดให้ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ นำพาชาวบ้านดำเนินกิจกรรม และมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง อย่างน้อย ร้อยละ ๘๐ ของจำนวนคนในหมู่บ้านจึงถือว่าผ่านเกณฑ์ประเมินได้รับรางวัลหมู่บ้านต้นแบบศีลห้า^๒

วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล

๑) พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ เช่น สรุปผลการดำเนินงาน ร่องรอยของการดำเนินกิจกรรม/โครงการ เป็นต้น

๒) สัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

๓) สังเกตพฤติกรรมของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน

๔) สสำรวจสภาพจริง ที่ปรากฏในพื้นที่หมู่บ้านรักษาศีล ๕

ขั้นตอนที่ ๘ สรุปและประกาศผลการประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

หลังจากดำเนินการในข้อ ๘ แล้ว จะสรุปผลการประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ และจัดเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย เพื่อรับโล่รางวัล ประกาศเกียรติคุณ จากเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่หน้าสมเด็จพระสังฆราช โดยมีรางวัล ดังนี้

๘.๑ โล่รางวัลชนะเลิศ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

๘.๒ โล่รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๑ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

๘.๓ โล่รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

๘.๔ โล่รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๓ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

และโล่รางวัลหมู่บ้านศีล ๕ ต้นแบบ ๗ รางวัล

ขั้นตอนที่ ๙ การขับเคลื่อนในระดับอำเภอ

๙.๑ นายอำเภอประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของจังหวัดลพบุรี ในที่ประชุมประจำเดือนของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าส่วนราชการ ของอำเภอ และกำหนดเป็นนโยบายของอำเภอ

^๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, โครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข จังหวัดลพบุรี สู่วิถีชีวิตที่ดีงาม โดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www1.onab.go.th/index> [๗ ตุลาคม ๒๕๖๐].

๙.๒ นายอำเภอมอบหมายผู้รับผิดชอบ ดำเนินการจัดทำโครงการ/กิจกรรม รองรับ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมี นายอำเภอ เป็นประธาน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล และกำนัน เป็นรองประธาน หัวหน้าส่วน ราชการของอำเภอ และผู้เกี่ยวข้อง เป็นคณะกรรมการ ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการและเลขานุการ

๙.๓ คณะกรรมการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข การ ดำเนินคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำร่อง จำนวน ๑ หมู่บ้าน เพื่อเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ของอำเภอ

๙.๔ แจงรายชื่อหมู่บ้านศีล ๕ ต้นแบบ อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน ไปยังจังหวัด

๙.๕ จัดประชุมคณะกรรมการ ร่วมกับตำบล และหมู่บ้าน เพื่อวางแผนการ ดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของอำเภอ

๙.๖ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีจิตศรัทธา ด้าน งบประมาณ และดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ร่วมกับองค์การบริหารส่วน ตำบล กำนัน

๙.๗ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน สรุปและรายงานผลการ ดำเนินการจัดกิจกรรมในภาพรวมของอำเภอ

ขั้นตอนที่ ๑๐ การขับเคลื่อนในระดับตำบล

๑๐.๑ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกัน ประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของจังหวัดลพบุรี ในที่ประชุมประจำเดือนของ คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าส่วนราชการของตำบล และกำหนดเป็นนโยบายของตำบล

๑๐.๒ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล มอบหมายผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ จัดทำกิจกรรม/โครงการ รองรับ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีนายกองค้การบริหารส่วนตำบล หรือกำนัน ตามที่นายอำเภอมอบหมาย เป็น ประธาน รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบล เป็นรองประธาน และผู้เกี่ยวข้อง ร่วมเป็นกรรมการตาม รูปแบบที่จังหวัดกำหนด

๑๐.๓ คณะกรรมการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของ ตำบลที่อำเภอ คัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำร่อง จำนวน ๑ หมู่บ้าน เพื่อเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ของตำบล ในระยะที่ ๑ และขยายผลในระยะที่ ๒ โดยการคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อีก ตำบลละ ๑ หมู่บ้าน และระยะที่ ๓ ดำเนินการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทุกหมู่บ้านที่เหลือในทุกตำบล

๑๐.๔ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล หรือกำนัน แจงรายชื่อหมู่บ้านรักษา ศีล ๕ ต้นแบบ ระยะที่ ๑ อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน และระยะที่ ๒ ตำบลละ ๑ หมู่บ้าน ไปยังจังหวัด

๑๐.๕ จัดประชุมคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ร่วมกับหมู่บ้าน เพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของตำบล

๑๐.๖ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีจิตศรัทธา ด้านงบประมาณ และดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

๑๐.๗ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน สรุปและรายงานผลการดำเนินการจัดกิจกรรมในภาพรวมของตำบลให้อำเภอ จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

ขั้นตอนที่ ๑๑ การขับเคลื่อนในระดับหมู่บ้าน

๑๑.๑ ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน ประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ในที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน และประชาชนทุกคนในหมู่บ้าน เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของหมู่บ้าน

๑๑.๒ ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน จัดทำกิจกรรม/โครงการรองรับ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชนเป็นประธาน และมีผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เป็นกรรมการ ตามรูปแบบที่จังหวัดกำหนด

๑๑.๓ จัดประชุมคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของหมู่บ้าน เพื่อวางแผนงาน กำหนดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของหมู่บ้าน

๑๑.๔ ประสานความร่วมมือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือกำนัน หรือผู้มีจิตศรัทธาในจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ วิทยากร หรือวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๑๑.๕ คณะกรรมการ ดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ตามแผนที่กำหนดไว้

๑๑.๖ ติดตามและประเมินผล สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน ในภาพรวมของหมู่บ้านให้ตำบล อำเภอ จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

๒. ด้านพระสงฆ์

เมื่อทางมหาเถรสมาคมได้มีมติให้คณะสงฆ์ส่งเสริมสนับสนุน สร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้และพัฒนาชีวิตครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกัน ภายใต้โครงการ สร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" โดยจังหวัดลพบุรี ดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี ในการ

ขับเคลื่อนโครงการฯ โดยจังหวัดลพบุรี ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ จากบุคคล หน่วยงาน/องค์กร เครือข่ายทุกภาคส่วน ร่วมรับผิดชอบดำเนินโครงการ มีคณะกรรมการ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ซึ่งในคณะกรรมการระดับจังหวัด มีคณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย เจ้าคณะใหญ่ หนกลาง เจ้าคณะภาค ๓ รองเจ้าคณะภาค ๓ หัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ ๒ และ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี และมีคณะกรรมการอำนวยการฝ่ายสงฆ์ ประกอบด้วย พระราชพุทธิวรารักษ์ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พระภิกษุสามเณร รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นรองประธานฝ่ายสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอ ทุกอำเภอ และเจ้าคณะตำบล ทุกตำบล เป็นกรรมการ

เมื่อมีการแต่งตั้งและมอบหมาย คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข นั้น เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี จะได้รับแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษา รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอ และผู้แทนคณะสงฆ์ เป็นกรรมการ ในการดำเนินงานประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ของจังหวัดลพบุรี

๓. ด้านผู้นำ

เมื่อมีประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ในที่ประชุม คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน และประชาชนทุกคนในหมู่บ้าน เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของหมู่บ้าน แล้วนั้น ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการจัดทำกิจกรรม และแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินงานโครงการ โดยมีผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน เป็นประธาน และมีผู้เกี่ยวข้อง อื่น ๆ เป็นกรรมการ ตามรูปแบบที่จังหวัดกำหนด

๔. ด้านความร่วมมือของชุมชน

ประชาชนทุกคนในชุมชนวัดกัลยาณารามให้ความสำคัญต่อโครงการเป็นอย่างดี ด้วยการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ได้แก่

๑. **กิจกรรมด้านกระบวนการบริหารของผู้นำ** คือ การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำของทั้งฝ่ายสงฆ์และผู้นำท้องถิ่น ซึ่งมีการดำเนินงานประสานความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

๒. **กิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์ในชุมชน** คือมีการประชาสัมพันธ์ในชุมชนที่ดี โดยใช้ศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งเสียงตามสายทุกเช้าและเย็น มีป้ายประชาสัมพันธ์ตามจุดต่างๆ ที่สำคัญในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๓. **กิจกรรมสร้างสรรค์** คือ คนในชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนนอกเหนือจากอาชีพหลัก

๔. **กิจกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีลห้า** ทุกคนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคีกัน และการให้ความร่วมมือกันในการร่วมกิจกรรม ได้แก่

- ๑) กิจกรรมทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน
- ๒) กิจกรรมถือศีลปฏิบัติธรรมทุกวันพระ
- ๓) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา กำหนดให้มีการทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนา เวียนเทียน และกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม
- ๔) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของชาติ และพระมหากษัตริย์ เช่น วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
- ๕) กิจกรรมวันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันสารท วันธรรมสวนะ กำหนดให้มีการเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคี เช่น กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน กิจกรรมทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนาและกิจกรรมอื่น ๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น
- ๖) กิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง ได้แก่ กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน กิจกรรมสอดส่อง การค้ายาเสพติดในหมู่บ้าน การประชาคมหมู่บ้าน

๕. กิจกรรมด้านศีลห้า

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยบริเวณพื้นที่ชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า

ศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิต (ปาณาติปาตา เวระมะณี)

- ๑) กิจกรรมที่มีการส่งเสริมให้ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต
 - ส่งเสริมให้ยึดหลักธรรม การมีเมตตาต่อกัน และช่วยเหลือสัตว์ทุกชนิด ไม่ทำร้ายชีวิตเขา เมื่อมีโอกาสให้แบ่งปันอาหารให้เขา สอนให้รู้ว่าสัตว์ไม่มีอาชีพทำมาหากินเองไม่ได้ เราต้องจุนเจือให้ความอนุเคราะห์แก่เขา
 - มีการส่งเสริมคือ แสดงพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับศีล ๕ และรณรงค์ให้ถือศีล ๕ อย่างเคร่งครัด^๓
 - ให้ยึดหลักการมีเมตตาต่อสัตว์ ไม่ทำร้ายสัตว์ เช่น การให้ทำบุญทำทานกับสัตว์อยู่เสมอ
 - อาชีพส่วนใหญ่ ทำไร่นา ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้ใช้ประโยชน์ เช่น มูลของสัตว์ ไข่ นำมาประกอบอาหาร จึงเป็นกิจกรรมที่ไม่ส่งเสริมให้ฆ่าสัตว์เป็นปกติอยู่ในชุมชน

^๓ สัมภาษณ์ คณะพระสงฆ์วัดกัทลีพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

การละเว้นการทำบาปในวันพระ หลีกเลี่ยงการสนับสนุนการฆ่าสัตว์ด้วยการปรุงอาหารที่ไม่ใช่เนื้อสัตว์^๔

รณรงค์การไม่ฆ่าสัตว์ในวันสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ งานบวช งานแต่ง และไม่จับสัตว์ในฤดูวางไข่ ร่วมกันปลาปลา ปล่อยเต่า ปล่อยชีวิตโค กระบือ^๕

๒) วิธีการลดการเบียดเบียน ทะเลาะ หรือทำร้ายร่างกายกันในชุมชน

ส่งเสริมให้รักและมีความสามัคคีกัน เมื่อมีปัญหาที่พุดคุยกันด้วยเหตุผล ไม่ให้ตัดสินปัญหาด้วยอารมณ์ ให้คิดว่าทุก ๆ ในหมู่บ้านเป็นคนในครอบครัวเดียวกับเราก็ดมดปัญหา

แสดงธรรมเรื่องโทษและคุณประโยชน์ของศีล ๕ แต่ละข้ออย่างละเอียด ชี้ให้เห็นว่าการเบียดเบียนและการทะเลาะหรือทำร้ายร่างกายกันนั้นมีแต่ผลเสียอย่างไร^๖

ประชาสัมพันธ์ รณรงค์การไม่ทำร้ายผู้ด้อยโอกาสในสังคม และการส่งเสริมความเข้มแข็งในครอบครัว รู้รักสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จัดกิจกรรมส่งเสริมการรักใคร่ปรองดองให้เกียรติเคารพสิทธิของกันและกัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน ดูแลซึ่งกันและกัน เข้าวัดถือศีลทุกวันพระ^๗

๓) ช่วงเวลาที่มีการงดรับประทานเนื้อสัตว์ในชุมชน

ช่วงวันพระ และเทศกาลต่าง ๆ ที่มีการงดรับประทานเนื้อสัตว์ในชุมชน เป็นบางครั้งจะมีผู้รู้คอยแนะนำ หรือชี้แนะเกี่ยวกับการรับประทานที่เป็นเนื้อสัตว์ถึงคุณและโทษ และวิธีหลีกเลี่ยงการรับประทานเนื้อสัตว์ ด้วยการส่งเสริมให้ปลูกพืชผักกินเอง

มีในช่วงถือศีล และกินเจตามเทศกาล

วันพระ และเทศกาลต่าง ๆ วันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น เทศกาลกินเจ วันเข้าพรรษา วันตรุษจีน วันพ่อ วันแม่

เดือนตุลาคมของทุก ๆ ปี^๘

๔) กิจกรรมคุ้มครองเด็กและสตรีที่จัดขึ้นในชุมชน (จากการถูกทารุณกรรม ทำร้าย ข่มขืน ฆ่า)

มีบ้างเป็นครั้งคราว โดยมีหน่วยงานราชการเข้ามาให้ความรู้ที่วัดปีละ ๑ ครั้ง (ภายในหมู่บ้านจะไม่เคยมีปัญหาเรื่องนี้)

^๔ สัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทลีพนาราม, ๒๗- ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๕ สัมภาษณ์ พระสงฆ์ และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทลีพนาราม, ๒๒-๒๓, ๒๕ และ ๒๗-๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์ คณะพระสงฆ์วัดกัทลีพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๗ สัมภาษณ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่ ผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้านวัดกัทลีพนาราม, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๘ สัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทลีพนาราม, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

มีการส่งเสริมทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็ก และมีการทำกิจกรรมร่วมกันและ
อบรมคนในชุมชน^๙

มีการติดตั้งป้ายแจ้งเตือนหรือเบอร์โทรตามจุดต่าง ๆ ในการให้ความ
ช่วยเหลือในชุมชน และจัดเวรยามคอยสอดส่องดูแลคนในชุมชน^{๑๐}

๕) กิจกรรมการปล่อยนก ปลา ไถ่ชีวิตโค กระบือ ที่จัดขึ้นในชุมชน ซึ่งมีเป็น
ประเพณีการต่ออายุด้วยการสวดต่ออายุแล้วให้ปล่อยหรือไถ่ชีวิตสัตว์ ปล่อยนก ปล่อยปลา ในปีหนึ่ง
ให้ทุกคนทำการไถ่ชีวิตเพื่อต่ออายุตัวเอง

ชาวบ้านและพระภิกษุ ร่วมกันจัดกิจกรรมการปล่อยพันธุ์ปลา ปล่อยนก
และสัตว์อื่นๆ ไถ่ชีวิตโค กระบือ ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันแม่แห่งชาติ วันพ่อ^{๑๑}

๒. ศิลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน (อทินนาทานา เวระมะณี)

๑) กิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนเพื่อเป็นการส่งเสริมให้การลักขโมย ฉก ชิง วิ่งราว
ทรัพย์สิน ลดน้อยลงในสังคมชุมชน

ให้ยึดหลักธรรมข้อหิริโอตตัปปะ ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป ให้รู้ว่า
ของ ๆ ใครเขาก็รักและหวงแหน หากไปทำและเขาจับได้จะเสียชื่อเสียงมาตั้งแต่พ่อแม่และ
ครอบครัว เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูลที่พ่อแม่เคยทำดีและรักษาเกียรติไว้ และเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำอย่างยิ่ง

ช่วยกันสอดส่องดูแลและผู้นำชุมชนประกาศเสียงแจ้งเตือนเป็นระยะ^{๑๒}

มีการจัดอบรมของผู้นำให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพ

มีการส่งเสริมให้เล่นกีฬาาร่วมกัน อบรมให้อยู่ในศีลธรรม

ประชาสัมพันธ์ ช่วยกันดูแลเกี่ยวกับการลักขโมย

มีการอบรมจริยธรรมในวันสำคัญทางศาสนา^{๑๓}

จัดเวรยามตามท้องพื้นที่ในชุมชนหมู่บ้าน เพื่อกันการปล้นวิ่งราวชิง
ทรัพย์สินในชุมชนลดน้อยลง

๒) กิจกรรมการจัดตั้งตำรวจบ้านดูแลทรัพย์สินและป้องกันโจรภัยในชุมชน

ได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการจัดตั้งตำรวจบ้าน
ในการป้องกันขโมย และอุบัติเหตุต่าง ๆ

มีการตรวจตราและคอยสอดส่องในเวลาค่ำคืน^{๑๔}

^๙ สัมภาษณ์ คณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐} สัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๓, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑} สัมภาษณ์ คณะสงฆ์ และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๓ และ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒} สัมภาษณ์ คณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓} สัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์ คณะสงฆ์และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๓, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

มีการจัดตั้งตำรวจบ้านในการป้องกันขโมย และอุบัติเหตุต่างๆ สมาชิกของหมู่บ้านคอยช่วยกันตรวจตราดูแลความเรียบร้อยภายในแต่ละหมู่บ้าน มีการตั้งด่านชุมชน เข้าเวรยามภายในชุมชน^{๑๕}

๓) การจัดการกับผู้กระทำผิดในเรื่องการลักขโมยทรัพย์สินของชาวบ้านในชุมชน

ให้ผู้นำชุมชน กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เรียกพ่อแม่มาพูดคุยกัน เพื่อให้ผู้กระทำกลัวเสียชื่อเสียง (ภายในหมู่บ้านจะไม่ค่อยมีเกิดขึ้น โดยเฉพาะเด็กลูกหลาน)

จับได้ว่ากล่าวตักเตือน ในกรณีที่ไม่ร้ายแรง หากร้ายแรงก็ส่งให้ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันดำเนินการ

จับได้ว่ากล่าวตักเตือน ครั้งที่หนึ่งและสอง ถ้ามีอีก ส่งเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

๔) กิจกรรมจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่อาสาสมัครที่เสียสละเวลามารักษาความสงบให้ชุมชน

มีการจัดอาหาร เครื่องดื่มให้บริการ โดยความร่วมมือของวัดกับผู้นำชุมชนสนับสนุน^{๑๖}

เมื่อถึงช่วงเทศกาลจะจัดเลี้ยงสังสรรค์ให้กับอาสาสมัคร เล็กๆ น้อยๆ เพื่อเป็นการตอบแทนแก่อาสาสมัคร และมีการมอบโล่รางวัลต่าง ๆ

มีการจัดตั้งกองทุนสำหรับอาสาสมัคร^{๑๗}

๕) กิจกรรมการอบรม การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายบัญชีครัวเรือนในชุมชน

มีการจัดกิจกรรมอาชีพเสริมรายได้ภายในครอบครัว จักสาน เย็บปัก ถัก ร้อย ปลูกพืชเป็นอาหารรับประทานเอง

มีการอบรมสอนศิลปะอาชีพให้แก่ชุมชนเพราะลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้^{๑๘}

มีการจัดกิจกรรมอาชีพเสริมรายได้ภายในครอบครัว จัดอบรมการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ลดค่าใช้จ่ายสิ่งไม่จำเป็นและให้อุดมภายในครอบครัว ซึ่งจัดอบรมปีละ ๒-๓ ครั้ง

ส่งเสริมการประกอบอาชีพของชุมชน การออมเงิน การฝากออมทรัพย์

มีการแจกแบบบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือนให้ไปทำ^{๑๙}

๓. ศิลข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันครอบครัว (กामสุมิจฉาจารา เวรมะณี)

๑) กิจกรรมการส่งเสริมให้คู่รักครองใจคนรักของตนเพื่อเป็นการลดปัญหาการนอกใจคู่ครอง ซึ่งนำมาซึ่งการหย่าร้าง

^{๑๕} สัมภาษณ์ ประชาชนบ้านและกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๓, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาสวัด และคณะสงฆ์กัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ คณะสงฆ์และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ยึดหลักธรรมข้อ หิริโอตฺตปปะ และศีลธรรมอันดีงามและให้รักครอบครัว และยึดความซื่อสัตย์ต่อคู่ครองของตน

ส่งเสริมให้เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ดูแลให้เวลากับครอบครัว^{๒๐}

ส่งเสริมการครองรักครองเรือนในคู่ครองของตน

ทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยกันแก้ปัญหาาร่วมกัน มีการคัดครองคู่รักที่ยืนยาว ให้รางวัลกับคู่รักที่สร้างครอบครัวอย่างสุขสงบ^{๒๑}

๒) การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันพระ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดครอบครัว สุขสันต์ในชุมชน

มีปฏิบัติธรรมช่วงเทศกาลวันสำคัญ เช่น วัดจิตสวตมณต์ ทำบุญตักบาตร ฟังธรรมทุกครั้ง โดยมีประชาชนในชุมชนเข้าร่วมและสนใจมากขึ้น

มีการทำบุญตักบาตรทุกๆ วันและในวันพระ และมีการแสดงพระธรรม เทศนาทุกวัน^{๒๒}

มีการเชิญชวนชาวบ้านมาทำบุญตักบาตร ปฏิบัติธรรม และฟังธรรมเทศนา ในวันพระ และพบปะสังสรรค์^{๒๓}

๓) การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้คู่รักที่ครองคู่กันมายาวนานเกิน ๓๐ ปี ได้รับรางวัล ในชุมชน

มีการจัดให้มีการแข่งขันคู่รักที่มีอายุยืน สุขภาพแข็งแรงอยู่ด้วยกันโดยไม่ เคยมีคู่ครองใหม่ ให้รางวัลโดยจัดเป็น เสื้อผ้า และสิ่งของที่จำเป็นต่อผู้สูงอายุ

มีการมอบโล่และประกาศนียบัตรและจัดเลี้ยงเล็ก ๆ น้อย ๆ^{๒๔}

มีการจัดกิจกรรมโดยการยกย่องเป็นครอบครัวตัวอย่างในการครองรักกัน รางวัลที่มอบให้เป็นเสื้อผ้า สิ่งของจำเป็นที่ใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับผู้สูงอายุ^{๒๕}

๔) เด็กกำพร้าพ่อและแม่ที่เกิดจากการเลิกราหรือหย่าร้างกันในชุมชน

ในชุมชนจะไม่มีปัญหาเรื่องการหย่าร้างกัน จะมีบ้างก็ถือว่าน้อยมากหรือ แทบจะไม่มีเลย^{๒๖}

^{๒๐} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์ คณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์ ปราชญ์ชาวบ้านและกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๓ และ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส คณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ในชุมชนอาจจะมีเด็กกำพร้าบ้างแต่ไม่มากและไม่เป็นปัญหา เพราะว่ามีตา ยาย ปู่ ย่า เลี้ยงดู มีความอบอุ่น ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด และให้อยู่กับ ตา ยาย ปู่ ย่า^{๒๗}

๕) การจัดกิจกรรมการอบรมเยาวชนวัยเจริญพันธุ์ในชุมชน

มีส่วนราชการมาจัด เช่น โรงพยาบาลประจำชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร มาจัดให้ความรู้ทุกปี และองค์การบริหารตำบล ร่วมด้วย^{๒๘}

จัดทำโครงการอบรมเยาวชนสร้างความสัมพันธ์ปลูกป่ารักโลก

การจัดกิจกรรมการดูแลเรื่องการไม่พร้อมมีบุตรของเยาวชน

กิจกรรมอบรมให้ลดการท้องก่อนวัยอันควร หรือท้องไม่พร้อมให้รู้จัก

ป้องกัน^{๒๙}

๔. ศิลข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันสังคม (มุสวาทา เวะมะณี)

๑) การจัดกิจกรรมการรณรงค์ ไม่พูดเท็จไม่พูดโกหก ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูด ส่อเสียด ไม่พูดเพื่อเจือในชุมชน

จัดกิจกรรมในวันสำคัญ เรื่อง ความสามัคคี แข่งขันกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ เพื่อให้ รักกัน^{๓๐}

การติดป้ายประชาสัมพันธ์ และโปสเตอร์ การรณรงค์ไม่พูดเท็จ

ประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว ด้วยภาษาถิ่น^{๓๑}

๒) การจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมให้มีการพูดจาไพเราะอ่อนหวาน

ให้ทุกคนในชุมชนและครอบครัว เมื่อพบหน้ากันทุกครั้งให้ยกมือไหว้กัน เสมอ เพื่อเป็นการทักทายกัน ยิ้มให้กัน^{๓๒}

กิจกรรมการพัฒนาบุคลิกภาพตนเอง

คนในชุมชนมีการอบรม พูดจาไพเราะอ่อนหวานด้วยภาษาพื้นบ้าน^{๓๓}

๓) ประโยชน์ที่เกิดจากการไม่พูดเท็จในชุมชน

ทำให้ชุมชนมีความจริงใจต่อกัน มีความไว้วางใจกันได้

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๘-๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๘} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๐} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๒} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

เป็นการเชิดชูต่อตำบลในการสื่อสาร มีความเชื่อถือในคนหรือชุมชน เสริมสร้างให้คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ และจริงใจต่อกัน ทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกัน^{๓๔}

๔) การจัดกิจกรรมการรักษามารยาทในที่ชุมชน

ส่งเสริมให้ชุมชนใช้ภาษาพื้นบ้านในการพูดคุยกัน และเป็นกันเอง ทั้งการ ประชุม ประชาสัมพันธ์งาน กิจกรรม ให้ใช้ภาษาท้องถิ่นตลอด^{๓๕}

รณรงค์ให้คนในชุมชนใช้ภาษาพื้นบ้านในการสื่อสารต่อกัน

มีกิจกรรมที่แสดงออกทั้งมารยาทในชุมชน (การอบรมพัฒนาบุคลิกภาพ)

มีการรักษามารยาท คือ มีใครมาบ้านเราต้องยกมือไหว้ก่อนและพูดจา ทักทายอ่อนหวาน^{๓๖}

๕) การจัดกิจกรรมการอบรม สนับสนุน ส่งเสริมการประกวดและการแข่งขัน ทางทักษะการพูด เช่น การกล่าวสุนทรพจน์ ปาฐกถา การโต้วาที การย่อวาที การบรรยายในชุมชน

มีการศึกษาภาษาท้องถิ่น เช่น ภาษาไทยพวน เมื่อมีผู้สนใจเรียน หรือให้ ความรู้กับท้องถิ่นใกล้เคียงก็จัดส่งปราชญ์ชาวบ้านไปให้ความรู้^{๓๗}

มีการส่งเสริมให้ลูกหลานคนรุ่นใหม่ในครอบครัว และคนในชุมชน ศึกษา ภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาไทยพวน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน^{๓๘}

สนับสนุนให้เด็กนักเรียนแสดงความสามารถบนเวทีเมื่อมีการจัดงานใน ชุมชน^{๓๙}

๕. ศิลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันสุขภาพ (สุราเมรมย์ชชะปะมาทัญฐานา เวระมะณี)

๑) การจัดกิจกรรมการรณรงค์ เพื่อการลด ละ เลิก ดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่เป็น ของมีนเมาในชุมชน

มีการรับสั่งจะเลิกเหล้า สิ่งเสพติดทุกชนิด ลงสัตย์สัญญาว่า จะเลิกลดละ จัดเป็นประจำ และให้ความรู้ แนะนำตลอด

^{๓๔} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส คณะสงฆ์ และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๓, ๒๕, และ ๒๗-๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๕} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๘} สัมภาษณ์ ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๙} สัมภาษณ์ คณะสงฆ์ และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๓ และ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

มีกิจกรรมรณรงค์ เช่น การเดินรณรงค์ เลิก ลด ละ การดื่มสุรา และมีการ
อบรมเป็นช่วงเวลาให้เห็นโทษที่เกิดจากการดื่มสุรา^{๔๐}

๒) การจัดกิจกรรมการรณรงค์และส่งเสริมการหยุดดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่เป็น
ของมีนเมา วันโกนวันพระในชุมชน

มีเป็นประจำโดยเฉพาะเมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีผู้ร่วมงาน
ก็จะพูดคุยเรื่องการเลิก ลด ละ อบรมมุข ตลอด^{๔๑}

มีการรับสั่งจะเลิกเหล้ากับหลวงพ่เจ้าอาวาส

ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ลดการดื่มสุราในวันพระหรือวันสำคัญต่าง ๆ^{๔๒}

๓) ประโยชน์ที่เกิดจากการไม่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่เป็นของมีนเมาในชุมชน
เมื่อทำได้จะทำให้ครอบครัวมีความสุข มีสุขภาพดี ลดการทะเลาะวิวาทกัน
และเป็นคนที่หน้าเคารพนับถือ เชื่อถือได้

ทำให้ครอบครัวมีแต่ความสุข

ลดอุบัติเหตุในชุมชน ลดการทะเลาะวิวาท

ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง ประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัว^{๔๓}

๔) ร้านค้าที่ขายสุราในชุมชน

มีส่วนน้อย พยายามพูดคุยแนะนำให้ขาย โดยการพิจารณาการขายให้เด็ก
ว่าไม่ควรขายเป็นอย่างยิ่ง^{๔๔}

มีจำหน่ายทุกร้านค้า แต่จำกัดเวลาในการจำหน่ายเป็นไปตามประกาศ
กฎหมายบ้านเมือง^{๔๕}

๕) คนในครอบครัวที่ดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่เป็นของมีนเมา

ไม่มีการดื่มเป็นประจำ หรืออาจมีเป็นครั้งคราว ไม่ว่าจะไปร่วมงานสอนให้มี
สติ อยู่อย่างไม่มี ความประมาท เป็นของไม่ควรดื่ม และถือว่าเป็นสิ่งที่ร่างกายไม่ควรได้รับและไม่มี
ประโยชน์^{๔๖}

^{๔๐} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส คณะสงฆ์ และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๕ และ ๒๘-๒๙
ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๑} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๒} สัมภาษณ์ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๓ และ ๒๘
ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๓} สัมภาษณ์ ประชาชนชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๘ ธันวาคม
๒๕๖๐.

^{๔๔} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

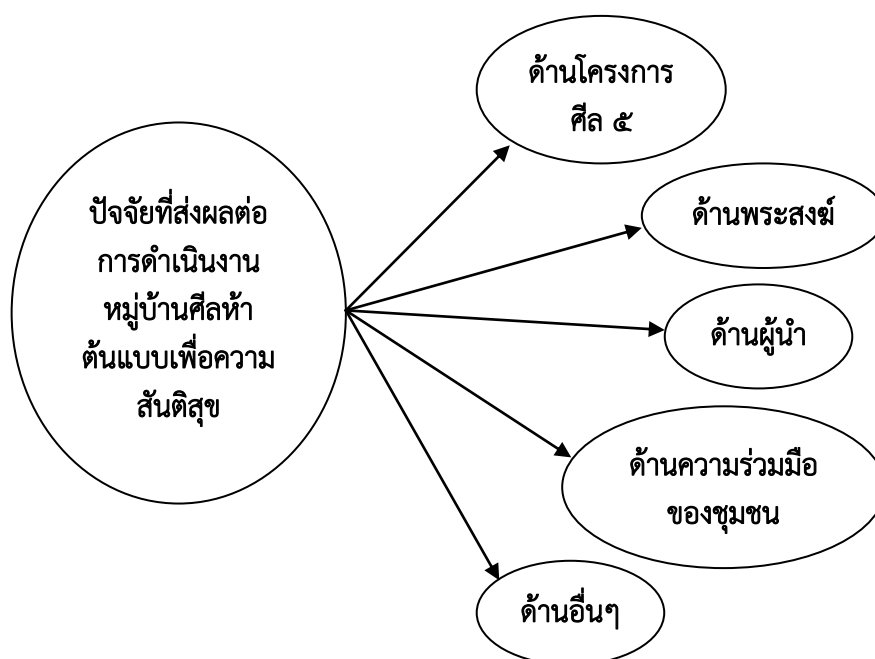
^{๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๖} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

มีตีบบ้างเป็นครั้งคราวตามแต่โอกาส^{๔๗}

๕. ด้านอื่น ๆ เช่น ปัจจัยของประเพณีวัฒนธรรม

ชุมชนวัดกัทลีพนารามเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของชาวไทยพวนที่สืบทอดมาแต่โบราณหลายชั่วอายุคนจากรุ่นสู่รุ่น ดังจะเห็นได้จากการที่ชุมชนมีการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ในแต่ละเดือนตลอดทั้ง ๑๒ เดือน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนได้ตลอดทั้งปี และคนในชุมชนให้ความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติอย่างเข้มแข็งนำมาซึ่งความรักและสามัคคีในชุมชนและสามารถนำไปสู่ความสันติสุขในชุมชนอย่างเป็นวงกว้างโดยรวดเร็ว

แผนภาพที่ ๔.๑ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศิลปหัตถ์ต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

^{๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทลีพนาราม, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๔.๒.๓ แนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ผลการศึกษามีดังนี้

จากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในการพบปะ พูดคุย ประชุมปรึกษาหารือกับเจ้าอาวาส พระสงฆ์ ผู้นำในชุมชน และชาวบ้าน ซึ่งสามารถสรุปแนวทางด้านต่าง ๆ ของการเป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุข ดังนี้

๑. ด้านความรู้เรื่องศีล ๕

ทุกคนในชุมชนถูกสอนให้มีความรักสามัคคี โดยใช้วัฒนธรรมและประเพณีและกิจกรรมเป็นสื่อกลางจึงทำให้เกิดความไว้วางใจกันและกัน เนื่องจากพื้นฐานเดิมของคนในชุมชนเป็นสังคมเกษตรกรรม ส่งผลทำให้มีอุปนิสัยเยือกเย็น ใจดี เป็นมิตรกับผู้อื่นได้ง่าย มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีผู้นำเป็นแบบอย่าง จึงสามารถเข้าถึงศีลและปรับตนเองและครอบครัวชุมชนให้เข้ากับกระบวนการจัดกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้าต้นแบบได้โดยไม่ยาก และด้วยความสำเร็จจนได้รับรางวัล

๒. ด้านกระบวนการชุมชน

ในชุมชนจะมีผู้นำชุมชนจัดงานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้มาร่วมกันทำกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละครั้ง เช่น ทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน ถวายศีลปฏิบัติธรรมทุกวันพระ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ และพระมหากษัตริย์ วันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน

๓. ด้านกิจกรรมวิถีพุทธ

ประชาชนในชุมชนจะมีการทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนา ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันสารท วันธรรมสวนะ

๔. ด้านคณะสงฆ์

มีการประชุมมอบหมายให้พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนาในวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคีแก่คนในชุมชน ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นโดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลาง รณรงค์ ลต ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศิลปะห้ามีดังนี้

ศิลปะข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิต ต้องเป็นคนมีเมตตาไม่มีจิตใจเหี้ยมโหด มีเมตตาเอื้อเฟื้อต่อสัตว์

ศิลปะข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน เมื่อมีกิจกรรมแล้วอุปสรรคไม่มีเกิดขึ้น เพราะความรักเกียรติ ชื่อเสียงของตน

ศิลปะข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันครอบครัว ต้องทำให้ครอบครัวรักกันมากขึ้น ชื่อสัตย์ซื่อตรงต่อครอบครัว ต่างคนก็ทำหน้าที่ของตนได้ดี ย่อมไม่มีอุปสรรค

ศิลปะข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันสังคม คนในชุมชนมีความสามัคคีกันดีขึ้น ตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อกัน มีความจริงใจต่อกันไว้นื้อเชื่อใจกันได้ ทำให้สังคมหมู่บ้านน่าอยู่ มีความสงบสุข ไม่มีเรื่องการทะเลาะเบาะแว้งกัน

ศิลปะข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันสุขภาพ ปัญหาจะมีน้อยมาก หากจะมีเฉพาะบางท่านบางคนที่มีเพื่อนฝูง ร่วมกันจัดงานสังสรรค์ โดยที่เขายังคิดว่าการสังสรรค์ยังขาดสุราไม่ได้ หากลด ละ เลิกก็จะทำให้สุขภาพจิต สุขภาพกาย ดีขึ้น เป็นคนน่าเคารพ กราบไหว้ นับถือของผู้ได้คบหา^{๔๘}

แผนภาพที่ ๔.๒ แนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศิลปะต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

^{๔๘} สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์วัดกัทลีพนาราม ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ตารางที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ของหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุข มีดังนี้

การมีส่วนร่วม	การละเมิดศีล	อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี
<p>๑. มีวัดกัถลีปนารามเป็นศูนย์รวมจิตใจและจัดกิจกรรมต่าง ๆ</p> <p>๒. การประชาสัมพันธ์ที่ดี หอกระจายข่าวในหมู่บ้านได้รับข่าวสารทั่วถึงกัน</p> <p>๓. การให้ความเคารพในพระรัตนตรัยให้ความสำคัญแก่วัดกัถลีปนาราม</p> <p>๔. ผู้นำสงฆ์และผู้นำชุมชนให้ความสามัคคีกันเป็นอย่างดี</p> <p>๕. ชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี</p> <p>๖. คนในชุมชนมีจิตใจดี มีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือสังคม</p> <p>๗. มีการสอนให้เยาวชนมาจัดกิจกรรมที่วัดเป็นการสืบทอดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่คนรุ่นใหม่ที่จะนำไปพัฒนาชุมชนต่อไป</p> <p>๘. ผู้นำฝ่ายสงฆ์มีเมตตาธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีชอบพัฒนาวัดพระพุทธรักษาและชุมชน</p> <p>๙. ผู้นำชุมชนและชาวบ้านหมั่นประชุมกันบ่อย ๆ</p> <p>๑๐. ชาวบ้านทุกคนร่วมใจชอบเข้าวัดฟังธรรม</p>	<p>๑. การละเมิดศีลห้ามีน้อยมาก</p> <p>๒. ศีลข้อที่ ๑ มีน้อยมาก เนื่องจากจากทานเจบ้าง มังสวิรัตบ้างซื้อจากตลาดบ้าง กินง่าย อยู่ง่าย</p> <p>๓. ศีลข้อที่ ๒ มีน้อยมาก เนื่องจากมีงานทำอยู่ทุกครัวเรือนจะไม่ขโมยของใคร มีการจัดเวรยามประจำหมู่บ้านทุกวัน</p> <p>๔. ศีลข้อที่ ๓ มีน้อยมาก เนื่องจากเป็นคนรักสงบพอใจในคู่ครองของตัวเอง และจัดกิจกรรมให้รางวัลแก่คนที่ครองคู่กันนานๆ เช่น รางวัลคู่รักไม้ยอดทองกระบองยอดเพชร</p> <p>๕. ศีลข้อที่ ๔ มีน้อยมาก เนื่องจากรักสงบ กลัวบาป มีภาษาไทยพวน มีการพูดจาอ่อนหวานเป็นปกติ</p> <p>๖. ศีลข้อที่ ๕ มีน้อยมาก เนื่องจากรณรงค์งดเหล้าในกิจกรรมต่างๆ มีวัดเป็นสถานที่ออกเหล้าด้วยการฝนรากไม้ผสมน้ำให้ดื่ม และให้สัจจะต่อพระรัตนตรัยว่าจะเลิกเหล้าทำมานานแล้วสืบทอดกันมาจากเจ้าอาวาสองค์ก่อน นับถึงปัจจุบันก็เกือบร้อยปี ที่มาออกเหล้าล้วนเป็นคนมาจากชุมชนอื่น คนในชุมชนจะไม่มี</p>	<p>มีประเพณีตลอดทั้งปี ดังนี้</p> <p>๑. เดือนเดือนอ้าย (๑ ธ.ค.) บุญข้าวเฒ่า</p> <p>๒. เดือนยี่ (๒ ม.ค.) บุญข้าวหลาม</p> <p>๓. เดือนสาม (ก.พ.) บุญกำฟ้า บุญข้าวจี สุขัญข้าว</p> <p>๔. เดือนสี่ (มี.ค.) บุญบวชนาค</p> <p>๕. เดือนห้า (เม.ย.) บุญสงกรานต์ สรงน้ำพระ ก่อเจดีย์ทราย สุขัญพระสงฆ์</p> <p>๖. เดือนหก (พ.ค.) บุญวิสาขบูชา กวนข้าวทิพย์ เลี้ยงศาลเจ้าปู่</p> <p>๗. เดือนเจ็ด (มิ.ย.) บุญกลางบ้าน บุญบวชนาค เลี้ยงเจ้าที่นา</p> <p>๘. เดือนแปด (ก.ค.) บุญอาสาฬหบูชา เข้าพรรษา</p> <p>๙. เดือนเก้า (ส.ค.) บุญสารทพวน</p> <p>๑๐. เดือนสิบ (ก.ย.) บุญแหวนต้นทาน</p> <p>๑๑. เดือนสิบเอ็ด (ต.ค.) บุญออกพรรษา ตักบาตรเทโวทอดกฐิน</p> <p>๑๒. เดือนสิบสอง (พ.ย.) บุญเทศน์มหาชาติ เสอกระจาดลอยกระทง</p> <p>๑๓. สอนภาษาไทยพวน</p> <p>๑๔. อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวน ศิลปะ หัตถกรรม การทอผ้า เป็นต้น</p>

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” ด้วยการสัมภาษณ์นั้น มีดังนี้

๑. ขบวนการที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุข คือ

๑) ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนวัดกัทลีพนาราม

๒) ในชุมชนมีการดูแลซึ่งกันและกัน อีกทั้งช่วยกันควบคุม สอดส่องไม่ให้ทุกคนในชุมชนมีการละเมิดศีลทั้งห้าข้อ

๓) คนในชุมชนรู้จักการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนด้วยการส่งเสริมให้คนในชุมชนเรียนรู้ภาษาพื้นบ้านไทยพวน และสืบทอดประเพณีด้วยกิจกรรมประเพณีไทยพวนตลอดทั้ง ๑๒ เดือน

ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ชุมชนวัดกัทลีพนารามเป็นชุมชนตัวอย่างที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของชาวไทยพวนที่สืบทอดมาแต่โบราณหลายชั่วอายุคนจากรุ่นสู่รุ่นจนปัจจุบันก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมอันดีงามไว้ไม่เปลี่ยนแปลง จะเห็นได้จากประเพณีของชาวไทยพวนมีตลอดปีทั้ง ๑๒ เดือน และคนในชุมชนให้ความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติอย่างเข้มแข็ง มีผู้นำที่เสียสละเอาใจใส่ลูกบ้านในชุมชน มีความเป็นอยู่แบบพอเพียง เป็นสังคมเกษตรกรรม เคารพสิทธิของผู้อื่น มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพเสริมเมื่อว่างจากการทำนา ทำสวน รักในครอบครัวของตน มีความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว มีความจริงใจต่อครอบครัวและสังคมแวดล้อม มีมรรยาทที่อ่อนน้อมอ่อนหวานเมื่อมีแขกต่างถิ่นเข้ามาเยือน และวัดกัทลีพนารามเป็นสถานที่ส่งเสริมให้คนทั่วสารทิศมารับสัจจะเพื่อออกเหล่า งดสิ่งเสพติดต่าง ๆ สิ่งเสพติดของมีนเมาจึงไม่สามารถเข้ามาทำลายความเข้มแข็งของคนในชุมชนได้ ถึงแม้จะมีร้านค้าที่จำหน่ายสุราในชุมชนเป็นปกติเหมือนทั่ว ๆ ไป เมื่อทางภาครัฐสนับสนุนให้ชุมชนรักษาศีล ๕ และมีรางวัลมอบให้ ชาวบ้านในชุมชนวัดกัทลีพนารามจึงสามารถรักษาศีล ๕ ได้ครบตามเกณฑ์ที่กำหนดและได้รับรางวัลโดยไม่ยาก

๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุข นั้น จะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่ถูกจัดขึ้น ชาวบ้านชุมชนวัดกัทลีพนารามสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งเื่อนตามการดำเนินงานกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ และกิจกรรมย่อยที่สนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้แก่

- ๑) กิจกรรมทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน
- ๒) กิจกรรมถือศีลปฏิบัติธรรมทุกวันพระ
- ๓) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- ๔) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของชาติ

- ๕) กิจกรรมวันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน
- ๖) กิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง

โดยทุกกิจกรรมมีผู้นำท้องถิ่นนำพาชาวบ้านดำเนินกิจกรรม และชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งด้วยความร่วมมือร่วมใจ และรักสามัคคี อีกทั้ง ชุมชนวัดกัทลีพนารามใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมตามบุญประเพณีทั้ง ๑๒ เดือน ชาวบ้านทุกคนผูกพันรักในวัด ชุมชนของตัวเอง รักในพระพุทธศาสนามีความสามัคคีมีน้ำใจที่ติดต่อกันเสมอมา จึงทำให้วัดบ้านกล้วยหรือวัดกัทลีพนารามได้รับตำแหน่งหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบ รางวัลดีเด่นระดับจังหวัด นำความภาคภูมิใจมาให้แก่ชุมชนทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน

๓. แนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ซึ่งสามารถแยกเป็นด้านต่างๆ ได้ดังนี้

- ๑) ด้านความรู้เรื่องศีล ๕
- ๒) ด้านกระบวนการชุมชน
- ๓) ด้านกิจกรรมวิถีพุทธ
- ๔) ด้านคณะสงฆ์

ทุกคนในชุมชนมีความรักสามัคคีรักใคร่ ประองดองกัน มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เคารพสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น มีความเคารพและให้เกียรติผู้ที่มีอายุมากกว่า เมื่อชุมชนมีการจัดกิจกรรมจะได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนด้วยความเต็มใจและยินดีปฏิบัติตามขั้นตอนข้อกำหนด ซึ่งจะเห็นได้จากผลงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่ได้รับรางวัล

ชุมชนวัดกัทลีพนารามจึงเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนใกล้เคียงทั้งรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้าต้นแบบ และนำไปสู่ความสันติสุขเป็นชุมชนที่ยึดมั่นในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ยึดมั่นในวิถีชีวิตของชาวไทยพวนเคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยพวน มีภาษาไทยพวนเป็นภาษาประจำท้องถิ่นมีการสอนและถ่ายทอดแก่ชนรุ่นหลังสืบต่อไปเรื่อยๆ เพื่อไม่ให้เกิดการสูญหายไปจากสังคม ชาวบ้านในชุมชนล้วนแต่มีความเสียสละทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ ช่วยกันทำกิจกรรมต่างๆ พัฒนาชุมชนวัดกัทลีพนารามอย่างสมัครสมานสามัคคีกัน มีน้ำใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย อยู่กับวัดอยู่กับชุมชนอย่างมีความสุขเสมอมาจนถึงทุกวันนี้ก็ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันเก่าแก่ของคนไทยพวนไว้ได้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาและเก็บรักษาอนุรักษ์ไว้ให้ชุมชนวัดกัทลีพนารามสืบต่อไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดขอบเขตของเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ ๑) เพื่อศึกษากระบวนการในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ๓) เพื่อศึกษาแนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอแบ่งออกเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวเป็นประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยสรุปตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการศึกษากระบวนการในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า

ทุกคนในชุมชนมีความสามัคคีและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามขั้นตอนของกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนเป็นอย่างดี พอสรุปได้ดังนี้

๑. ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนวัดกัทลีพนาราม พบว่า ชุมชนวัดกัทลีพนาราม มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ทั้งกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ จัดขึ้นที่วัดกัทลีพนารามเสมอมา มีทั้งท่านเจ้าอาวาสพร้อมด้วยพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ของชุมชนวัดกัทลีพนาราม คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านบ้านกล้วยทุกหมู่ จะมาประชุมกันปรึกษาหารือกันจัดกิจกรรมอยู่เสมอและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้นำทุกชุมชนและชาวบ้านและหลวงพ่ोज้า

อวาสาพร้อมพระสงฆ์ จะมีความสามัคคีกันให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม ชาวบ้านบางคนบอกว่ากิจกรรมที่ชุมชนนี้จะมีตลอดมีทุกเดือน หากอยากจะทำบุญใหญ่บ้านมาที่วัดเลยเดี่ยวท่านก็จะมาประชุม แสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นคนไทยพวนและนับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก มีวิถีชีวิตผูกพันกับวัดวาอาราม งานบุญ งานประเพณี ไหว้พระสวดมนต์ ฟังธรรม ใส่บาตร มาจ้งหันทำจนเคยชินเป็นปกตินิสัย มีศัลทำเป็นพื้นฐาน มีเมตตาอารีชอบช่วยเหลือกัน รักกันเหมือนพี่เหมือนน้อง อยู่แบบเรียบง่าย ชุมชนนี้ใช้วัดเป็นศูนย์กลาง ในการพัฒนา พัฒนาทั้งจิตใจด้วยธรรมวัฒนธรรมประเพณีอันงดงาม พัฒนาวัตถุด้วยการสร้างศาสนวัตถุ ศาลา โบสถ์ วิหาร เป็นต้นเพื่อใช้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประชุมงานทางราชการ งานทางบ้านเมือง งานพระพุทธศาสนา และมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีเสียงตามสายในหมู่บ้านอยู่ตลอดเวลา ชาวบ้านก็จะรับรู้รับทราบทั่วถึงกัน ชุมชนแห่งนี้ถือว่าได้ผู้นำที่ดีเป็นพัฒนาทั้งผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางสงฆ์ ผู้นำชุมชนที่ดีกำนันผู้ใหญ่บ้าน และลูกบ้านที่ดี มีจิตใจเสียสละมาก เมตตา กัน หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี สามัคคีกันจึงสามารถจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมได้เป็นอย่างดีจึงเกิดความสุขขึ้นในชุมชนจึงทำให้ชุมชนนี้มีความสุขแตกต่างจากชุมชนอื่น ในชุมชนนี้จัดกิจกรรมเยอะกว่าที่ชุมชนอื่นจุดเด่นของชุมชนนี้คือ มีวัดแค่วัดเดียว มี ๕ ชุมชนที่ช่วยกันพัฒนาวัดพัฒนาชุมชน มีวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีพระอุโบสถที่ใหญ่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และเป็นชาวไทยพวนที่ใจดีมีเมตตา รักพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพวนที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่นจนถึงทุกวันนี้และมีความสามัคคีกันในการพัฒนาวัดพัฒนาชุมชนให้มีความสุขเสมอมา

๒. มีการดูแลควบคุมไม่ให้ทุกคนในชุมชนมีการละเมิดศีลทั้งห้าข้อ พบว่า มีการดูแลและควบคุมไม่ให้เกิดการละเมิดศีล ๕ เพราะว่า ทุกคนในชุมชนมีพื้นฐานของการมีความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นเกรงกลัวต่อการทำบาปทั้งปวง ฉะนั้นจึงมีการละเมิดก็เพียงแต่น้อยมาก ซึ่งเรียงตามลำดับดังนี้

ศีลข้อที่หนึ่งเว้นจากการฆ่าสัตว์ มีน้อยมากเพราะชาวบ้านที่นี่ไม่ชอบฆ่าสัตว์เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว มีนิสัยกลัวบาป มีหิริโอตตปปะ บางส่วนก็ทานมังสวิรัตบ้าง ทานเจบ้าง ปลูกพืช ถ้าต้องการเนื้อสัตว์ก็จะไปซื้อที่ตลาดเป็นส่วนใหญ่มาประกอบอาหาร ชอบอยู่แบบเรียบง่าย กินง่ายอยู่ง่าย อยู่กับธรรมชาติ เข้าวัดฟังธรรมจิตใจจึงมีความเมตตาอารีเป็นส่วนใหญ่

ศีลข้อที่สองเว้นจากการลักขโมย ไม่มีเลยในชุมชนนี้ไม่เรื่องลักขโมย เพราะชาวบ้านที่นี่ไม่เหมือนที่อื่นต่างคนก็อยู่บ้านของตนเองจะไม่ลักขโมยของใครพอกิน มีการงานทำกันทุกบ้าน และในชุมชนก็จะจัดเวรยามทางเข้าออกหมู่บ้านอยู่ตลอดจึงไม่ค่อยมี ถึงมีก็มีที่ชุมชนอื่นที่จับได้ในคราวก่อนแต่ไม่ใช่คนในชุมชนนี้

ศีลข้อที่สาม เว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม มีน้อยมากเพราะในชุมชนนี้ส่วนมากจะมีคู่ครองของตนเองอยู่แล้ว จะไม่ไปยุ่งกับผัวเมียคนอื่น และในชุมชนนี้ยังจัดกิจกรรมเกี่ยว

ไม่ยอดทองกระบองยอดเพชรให้แก่คู่รักที่ครองคู่กันยาวนานเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกหลานและคนในชุมชน

ศีลข้อที่สี่ เว้นจากการพูดเท็จ มีน้อยมากเพราะชาวบ้านที่นี้อยู่ใกล้วัดใกล้พระศาสนาเป็นคนรักสงบรักกันเหมือนพี่เหมือนน้องหากมีข่าวอะไรก็ทราบกันทั้งหมดในบ้าน ชาวบ้านที่นี้พูดจาอ่อนหวานเนื่องจากเป็นชาวไทยพวนมีภาษาท้องถิ่นและมีการสอนภาษาไทยพวนแก่เยาวชนและผู้สนใจด้วยโดยจะสอนที่วัดจากคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนที่มีความรู้เพราะเหตุนี้จึงไม่มีการพูดเท็จในชุมชน

ศีลข้อที่ห้า เว้นจากการดื่มสุราเมรัยและสิ่งเสพติดให้โทษ มีน้อยมากเพราะที่ชุมชนแห่งนี้จะรณรงค์ให้คนงดเหล้าเข้าพรรษาบ้าง และช่วยเหลือให้คนออกเหล้าคนที่มาออกส่วนใหญ่มาจากที่อื่นมาจากชุมชนอื่น โดยหลวงพ่อบุญเจ้าอาวาสจะช่วยรักษาโดยฝนรากไม้ใส่น้ำให้ดื่ม แล้วพากลับมาดื่มน้ำต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่อหน้าพระพุทธรูป เป็นการให้สัญญว่าจะเลิกเหล้าถ้าเลิกไม่ได้ก็ให้มาถอนคำอธิษฐานเสียเพราะกลัวเกิดสิ่งไม่ดีเกิดขึ้นในชีวิต หรือประมาททำให้เสียชีวิตเพราะฤทธิ์สุราได้ เช่นอุบัติเหตุทางรถยนต์ เมมาแล้วขับ เป็นต้น มันเป็นอุบายให้คนมีสติก่อนจะทำอะไรให้นึกถึงบุญกุศลความดี คุณพระพุทธรูป พระธรรมและพระสงฆ์ พ่อแม่และลูกเมียครอบครัวบ้าง บางคนก็ทำได้ชีวิตก็ดีขึ้น บางคนทำไม่ได้เพราะประมาทเมมาแล้วขับ เสียชีวิตไปก็มี ในชุมชนนี้ร้านสุรามีบ้างแต่ก็น้อยชาวบ้านรักสงบมากกว่าจะไปเมาเหล้า

๓. การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนด้วยการส่งเสริมให้คนในชุมชนเรียนรู้ภาษาพื้นบ้านไทยพวน และสืบทอดประเพณีด้วยกิจกรรมประเพณีไทยพวนตลอดทั้ง ๑๒ เดือน
ชุมชนวัดกัทธิพนารามนอกจากเป็นศูนย์รวมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาวไทยพวน ของอำเภอบ้านหมี่ ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว วัดกัทธิพนาราม (วัดบ้านกล้วย) ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ยังได้จัดประเพณีกำฟ้าขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น รวมถึงเป็นการฟื้นฟูและเผยแพร่ประเพณีของชาวไทยพวน และเพื่อเป็นการแสดงความรักความสามัคคีของชาวบ้านในพื้นที่ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ภายในงานมีกิจกรรมที่น่าสนใจ อาทิ ใส่บาตรข้าวจี ข้าวหลาม อาหารคาวหวาน พิธีบายศรีสู่ขวัญข้าว การแสดงชุดแห่ข้าวพันก้อนประเพณีเส่อกระจาด (ใส่กระจาย) แข็งโป้ นางดั่ง แข็งพัดข้าว การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน มีการออกร้านผ้าทอพื้นเมืองอีกด้วย

ประเพณีของชาวไทยพวนที่มีตลอดทั้ง ๑๒ เดือน นั้น มีดังนี้

๑. เดือนเดือนอ้าย (๑ ธ.ค.) บุญข้าวเฒ่า
๒. เดือนยี่ (๒ ม.ค.) บุญข้าวหลาม
๓. เดือนสาม (ก.พ.) บุญกำฟ้า บุญข้าวจี สู่ขวัญข้าว
๔. เดือนสี่ (มี.ค.) บุญบวชนาค

๕. เดือนห้า(เม.ย.) บุญสงกรานต์ สรงน้ำพระ ก่อเจดีย์ทราย สู่ขวัญพระสงฆ์
๖. เดือนหก (พ.ค.) บุญวิสาขบูชา กวนข้าวทิพย์ เลี้ยงศาลเจ้าปู่
๗. เดือนเจ็ด (มิ.ย.) บุญกลางบ้าน บุญบวชนาค เลี้ยงเจ้าที่นา
๘. เดือนแปด (ก.ค.) บุญอาสาหบูชา เข้าพรรษา
๙. เดือนเก้า (ส.ค.) บุญสารทพวน
๑๐. เดือนสิบ (ก.ย.) บุญแหวนต้นทาน
๑๑. เดือนสิบเอ็ด (ต.ค.) บุญออกพรรษา ตักบาตรเทโว ทอดกฐิน
๑๒. เดือนสิบสอง (พ.ย. บุญเทศน์มหาชาติ เสอกระจาด ลอยกระทง

ประเพณีที่สำคัญของชาวพวนได้แก่ ประเพณีกำฟ้า คำว่า "กำ" เป็นคำพวน หมายถึงการสักการะ คำว่า "ฟ้า" หมายถึงเจ้าฟ้า เจ้าแผ่นดิน หรือผู้ที่อยู่สูงเทียมฟ้า คือพวกเทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่อาจเห็นได้ คำว่า "กำฟ้า" หมายถึง การนับถือการสักการบูชาฟ้า ซึ่งจะถือเอาวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เป็นวันกำฟ้า ก่อนวันกำฟ้า ๑ วัน คือวันขึ้น ๒ ค่ำเดือน ๓ จะถือเป็นวันสุกดิบแต่ละบ้านจะทำข้าวปุ้น หรือ ขนมจีน พร้อมทั้งน้ำยา และน้ำพริกไว้เลี้ยงดูกัน มีการทำข้าวหลามเผาไว้ในกระบอกข้าวหลามอ่อน มีการทำข้าวจี ข้าวจีทำโดยนำข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้วนำมาปั้นเป็นก้อนขนาดพอเหมาะ อาจจะใส่ไส้หวานหรือไส้เค็มหรือไม่ใส่ไส้เลยก็ได้ เสียบเข้าไม้ทาโดยรอบด้วยไข่ แล้วนำไปปิ้งไฟจนสุกหอม ข้าวจีจะนำไปเช่นไหว้ผีฟ้าและแบ่งกันกินในหมู่ญาติพี่น้อง พอถึงวันกำฟ้าทุกคนในบ้านจะไปทำบุญที่วัดมีการใส่บาตรด้วยข้าวหลาม ข้าวจี ตกตอนบ่ายจะมีการละเล่นไปจนถึงกลางคืน การละเล่นที่นิยมได้แก่ ชวงชัย มอญซ่อนผ้า นางดั่ง การเตะหมาเบ๊ย การเล่นนางกวัก

งานบุญกำฟ้าในปัจจุบัน เศรษฐกิจได้สูงขึ้น การทำบุญต่าง ๆ ได้รวบรัดลงไป เหลือเพียงหลักใหญ่ ๆ และต่อมาในปัจจุบันในบางแห่ง ได้กลายเป็นวันทำบุญกุศลและงานรื่นเริงประจำปี จึงได้จัดงานนี้เพื่อนำประโยชน์ที่ได้เข้าไปทำสาธารณกุศล

ประเพณีใส่กระจาด ประเพณีใส่กระจาดหรือประเพณีเสอกระจาด เป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวไทพวน โดยจะตรงกับฤดูเทศกาลออกพรรษา คือ ระยะเวลาเดือน ๑๑ ช่างแรม การใส่กระจาดเริ่มต้นเมื่อมีการประกวดกำหนดงานบุญมหาชาติแต่ละหมู่บ้าน จะกำหนดทำบุญไม่ตรงกัน หากหมู่บ้านใดมีการกำหนดทำบุญก่อน แต่ละบ้านก็จะทำขนมจีนและข้าวต้มมัด นอกจากนี้ยังมีผลไม้ต่าง ๆ เช่น กล้วย อ้อย ส้ม ฯลฯ ไปให้กับหมู่บ้านที่มีงาน การทำบุญร่วมกันนี้อาจใช้เงินหรือผลไม้ที่นำมาร่วมกันสมทบทำบุญ และการทำบุญนี้เองเรียกว่า "การใส่กระจาด"

ก่อนจะถึงวันใส่กระจาดหนึ่งวันเรียกว่า "วันต้อนสาว" คำว่า "ต้อนสาว" เป็นภาษาพวน คือ เจ้าบ้านจะไปวานลูกสาวของหมู่บ้านที่รู้จักคุ้นเคยมาช่วยที่บ้านของตนเพื่อทำขนม ห่อข้าวต้ม ตำข้าวปุ้น (ขนมจีน) และช่วยต้อนรับแขกที่จะมาใส่กระจาด ในคืนนี้จะมีหนุ่ม ๆ ไปเที่ยวตาม

บ้านสาว ๆ ที่ตนชอบอยู่ และจะช่วยกันทำขนมไปคุยกันไปตลอดคืนและเตรียมจัดของไว้เลี้ยงแขกจนสว่าง พอรุ่งขึ้นก็เก็บกวาดจัดบ้านไว้รับแขกในวันใส่กระจาดในวันรุ่งขึ้นเป็นวันเทศน์ ชาวบ้านก็จะนำของที่แขกมาใส่กระจาดทำเป็นกัณฑ์ไปถวายพระที่วัดโดยถือกันว่าการทำบุญมหาชาตินี้เป็นการทำบุญครั้งที่ยิ่งใหญ่ประจำปี

นอกจากนี้ไม่กำหนดเดือน เช่น การทำบุญวันพระ ไหว้แม่บันได ไหว้แม่เตาไฟ ไหว้โองน้ำ และทอดผ้าป่า เป็นต้น ภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีท้องถิ่นประเพณีของชาวไทยพวน ชาวพวนนอกจากจะนับถือและยึดมั่นในศาสนาพุทธแล้ว ชาวพวนยังมีขนบธรรมเนียมและประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของตนเองมาแต่โบราณ ชาวพวนนั้นเคร่งครัดต่อขนบธรรมเนียมและประเพณีของตนเองซึ่งได้ถือปฏิบัติมาตามแบบอย่าง บรรพบุรุษ ในรอบปีหนึ่งประเพณีของชาวพวนยังยึดถือและปฏิบัติกันมาจนถึงทุกวันนี้ จึงเอื้อต่อการจัดกิจกรรมต่างๆทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งกิจกรรมหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบจนเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนอื่นได้รับรางวัลดีเด่นระดับจังหวัดนำความสันติสุขมาสู่ชุมชนวัดกัทธิพนาราม จึงเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนอื่นที่จะมาศึกษาเอาไปพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความสุข ทำให้วัดกับชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระสงฆ์และชาวบ้านช่วยกันพัฒนาชุมชนและวัดให้เจริญทั้งจิตใจเจริญทั้งวัตถุสืบต่อไปสู่รุ่นต่อรุ่นจนถึงชนรุ่นหลัง

๕.๑.๒ ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า

ในการขับเคลื่อนโครงการฯ ที่ผ่านมา ประชาชนทุกภาคส่วนในชุมชนให้ร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดีในทุก ๆ ด้าน ที่ชุมชนจัดขึ้น สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านโครงการศีล ๕

โครงการศีล ๕ มีส่วนกระตุ้นให้เกิดขบวนการการวางแผนวางยุทธศาสตร์ไว้เป็นอย่างดีด้วยการตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการฯ คือ

๑) เพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการต่าง ๆ องค์กรทางศาสนาร่วมกันสร้างหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยน้อมนำหลักเบญจศีล เบญจธรรม มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

๒) เพื่อประกาศยกย่องหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข ที่ได้ร่วมใจพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการปฏิบัติตามแนวศีล ๕

๓) เพื่อสร้างแรงจูงใจให้หมู่บ้าน/ชุมชน ร่วมกันทำความดีถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชน

๔) เพื่อส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติตามหลักศีลธรรม น้อมนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต ทุกข้อไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐ ขึ้นไป

โดยมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินโครงการ เป็น ๓ ระยะ ได้แก่

ระยะที่ ๑ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ สร้างหมู่บ้านนำร่อง ๑๑ อำเภอ ๆ ละ ๑ หมู่บ้าน

ระยะที่ ๒ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ ขยายผลสู่ตำบล ๆ ๑ หมู่บ้าน รวม ๑๒๑ หมู่บ้าน

ระยะที่ ๓ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ ขยายผลครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ในจังหวัดลพบุรี

ส่วนกิจกรรมหลักของโครงการฯ นั้น จะดำเนินนโยบายมุ่งสู่การปฏิบัติ ด้วยคณะทำงานได้กำหนดยุทธศาสตร์การทำงาน ออกเป็น ๑๑ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การประกาศนโยบาย

โดยเจ้าคณะจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด ประกาศนโยบายการดำเนินโครงการในที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการ และที่ประชุมพระสังฆาธิการจังหวัดลพบุรีทุกระดับ แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมรับผิดชอบขับเคลื่อนโครงการ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับหมู่บ้าน มีการประชุมคณะ กรรมการทุกระดับ เพื่อรับทราบนโยบาย แผนงาน แนวปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามประเมินผล และแก้ปัญหาอุปสรรค ต่างๆ

ขั้นตอนที่ ๒ การสรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

จังหวัดลพบุรี ขอความร่วมมือคณะกรรมการระดับจังหวัด ระดับอำเภอร่วมกันพิจารณาสรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ โดยประสานความร่วมมือกับนายอำเภอ ทุกอำเภอ ดำเนินการ

ขั้นตอนที่ ๓ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

จังหวัดลพบุรี ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ จากบุคคล หน่วยงาน/องค์กร เครือข่ายทุกภาคส่วน ร่วมรับผิดชอบดำเนินโครงการ โดยให้มีคณะกรรมการ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ ๔ การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

จัดทำคู่มือการดำเนินงาน โดยมีรายละเอียดขั้นตอนปฏิบัติ และกำหนดกิจกรรมต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจตรงกัน และปรับทิศทางการดำเนินงานไปในแนวทางเดียวกัน ในการนี้ จังหวัดลพบุรี ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำ “คู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข” ขึ้น โดยมี พระภิกษุสามเณร รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ นายณัฐภัทร สุวรรณประทีป รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายฆราวาส ผู้แทนเจ้าคณะอำเภอ และผู้แทนคณะสงฆ์ นายอำเภอ และผู้แทนจากทุกอำเภอ พร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการ และผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมประชุมจัดทำคู่มือการดำเนินงาน กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ และกิจกรรมย่อยที่สนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านได้เข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นตอนที่ ๕ กิจกรรมแถลงข่าว และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

ขั้นตอนที่ ๖ การประชุม เสวนา ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตและฟื้นฟูสังคม ด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

จังหวัดลพบุรี จัดกิจกรรมประชุม เสวนา อบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงาน ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข การจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน วิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางศีล ๕ และหลักเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีคณะวิทยากรให้ความรู้ ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี พระวิปัสสนาจารย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี นายอำเภอ ทุกอำเภอ คณะอนุศาสนาจารย์ ศึกษาพิเศษ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้อำนวยการโรงเรียน ในเขตที่ตั้งหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ขั้นตอนที่ ๗ ติดตามและประเมินผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

ขั้นตอนที่ ๘ สรุปและประกาศผลการประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

ขั้นตอนที่ ๙ มีการขับเคลื่อนในระดับอำเภอ

๙.๑ นายอำเภอประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของจังหวัดลพบุรี ในที่ประชุมประจำเดือนของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าส่วนราชการ ของอำเภอ และกำหนดเป็นนโยบายของอำเภอ

๙.๒ นายอำเภอมอบหมายผู้รับผิดชอบ ดำเนินการจัดทำโครงการ/กิจกรรมรองรับ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีนายอำเภอ เป็นประธาน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และกำนัน เป็นรองประธาน หัวหน้าส่วนราชการของอำเภอ และผู้เกี่ยวข้อง เป็นคณะกรรมการ ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการและเลขานุการ

๙.๓ คณะกรรมการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข การดำเนินคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำร่อง จำนวน ๑ หมู่บ้าน เพื่อเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบของอำเภอ

๙.๔ แจ้งรายชื่อหมู่บ้านศีล ๕ ต้นแบบ อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน ไปยังจังหวัด

๙.๕ จัดประชุมคณะกรรมการ ร่วมกับตำบล และหมู่บ้าน เพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของอำเภอ

๙.๖ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีจิตศรัทธา ด้านงบประมาณ และดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนด

๙.๗ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน สรุปและรายงานผลการดำเนินการจัดกิจกรรมในภาพรวมของอำเภอ

ขั้นตอนที่ ๑๐ มีการขับเคลื่อนในระดับตำบล

๑๐.๑ นายองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนด และผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกันประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของจังหวัดลพบุรี ในที่ประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าส่วนราชการของตำบล และกำหนดเป็นนโยบายของตำบล

๑๐.๒ นายองค์การบริหารส่วนตำบล มอบหมายผู้รับผิดชอบ ดำเนินการจัดทำกิจกรรม/โครงการ รองรับ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีนายองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกำหนด ตามที่นายอำเภอมอบหมาย เป็นประธาน รองนายองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นรองประธาน และผู้เกี่ยวข้อง ร่วมเป็นกรรมการตามรูปแบบที่จังหวัดกำหนด

๑๐.๓ คณะกรรมการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของตำบลที่อำเภอ คัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำร่อง จำนวน ๑ หมู่บ้าน เพื่อเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ของตำบล ในระยะที่ ๑ และขยายผลในระยะที่ ๒ โดยการคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อีกตำบลละ ๑ หมู่บ้าน และระยะที่ ๓ ดำเนินการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทุกหมู่บ้านที่เหลือในทุกตำบล

๑๐.๔ นายองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกำหนด แจ้งรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ระยะที่ ๑ อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน และระยะที่ ๒ ตำบลละ ๑ หมู่บ้าน ไปยังจังหวัด

๑๐.๕ จัดประชุมคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ร่วมกับหมู่บ้าน เพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของตำบล

๑๐.๖ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีจิตศรัทธา ด้านงบประมาณ และดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกำหนด และผู้ใหญ่บ้าน

๑๐.๗ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน สรุปและรายงานผลการดำเนินการจัดกิจกรรมในภาพรวมของตำบลให้อำเภอ จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

ขั้นตอนที่ ๑๑ การขับเคลื่อนในระดับหมู่บ้าน

๑๑.๑ ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน ประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ในที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน และประชาชนทุกคนในหมู่บ้าน เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของหมู่บ้าน

๑๑.๒ ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน จัดทำกิจกรรม/โครงการรองรับ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชนเป็นประธาน และมีผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เป็นกรรมการ ตามรูปแบบที่จังหวัดกำหนด

๑๑.๓ จัดประชุมคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุขของหมู่บ้าน เพื่อวางแผนงาน กำหนดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของหมู่บ้าน

๑๑.๔ ประสานความร่วมมือนายกองค้การบริหารส่วนตำบลหรือกำนัน หรือผู้มีจิตศรัทธาในจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ วิทยากร หรือวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๑๑.๕ คณะกรรมการ ดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ตามแผนที่กำหนดไว้

๑๑.๖ ติดตามและประเมินผล สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน ในภาพรวมของหมู่บ้านให้ตำบล อำเภอ จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

๒. ด้านพระสงฆ์

เมื่อทางมหาเถรสมาคมได้มีมติให้คณะสงฆ์ส่งเสริมสนับสนุน สร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้และพัฒนาชีวิตครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกัน ภายใต้โครงการ สร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" โดยจังหวัดลพบุรี ดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี ในการขับเคลื่อนโครงการฯ โดยจังหวัดลพบุรี ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ จากบุคคล หน่วยงาน/องค์กร เครือข่ายทุกภาคส่วน ร่วมรับผิดชอบดำเนินโครงการ มีคณะกรรมการ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ซึ่งในคณะกรรมการระดับจังหวัด มีคณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย เจ้าคณะใหญ่ หนกลาง เจ้าคณะภาค ๓ รองเจ้าคณะภาค ๓ หัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ ๒ และ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี และมีคณะกรรมการอำนวยการฝ่ายสงฆ์ ประกอบด้วย พระราชพุทธิวรารักษ์ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พระภาวนาสมณคุณ รองเจ้าคณะจังหวัด

ลพบุรี เป็นรองประธานฝ่ายสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอ ทุกอำเภอ และเจ้าคณะตำบล ทุกตำบล เป็นกรรมการ

เมื่อมีการแต่งตั้งและมอบหมาย คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข นั้น เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี จะได้รับแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษา รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอ และผู้แทนคณะสงฆ์ เป็นกรรมการ ในการดำเนินงานประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ของจังหวัดลพบุรี

๓. ด้านผู้นำ

เมื่อมีประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ในที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน และประชาชนทุกคนในหมู่บ้าน เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของหมู่บ้านแล้วนั้น ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการจัดทำกิจกรรม และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ โดยมีผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน เป็นประธาน และมีผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เป็นกรรมการ ตามรูปแบบที่จังหวัดกำหนด

๔. ด้านความร่วมมือของชุมชน

ประชาชนทุกคนในชุมชนวัดกัทลีพนารามให้ความสำคัญต่อโครงการเป็นอย่างดี ด้วยการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ได้แก่

๑. **กิจกรรมด้านกระบวนการบริหารของผู้นำ** คือ การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำของทั้งฝ่ายสงฆ์และผู้นำท้องถิ่น ซึ่งมีการดำเนินงานประสานความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

๒. **กิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์ในชุมชน** คือมีการประชาสัมพันธ์ในชุมชนที่ดี โดยใช้ศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งเสียงตามสายทุกเช้าและเย็น มีป้ายประชาสัมพันธ์ตามจุดต่าง ๆ ที่สำคัญในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๓. **กิจกรรมสร้างสรรค์** คือ คนในชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนนอกเหนือจากอาชีพหลัก

๔. **กิจกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีลห้า** ทุกคนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน และการให้ความร่วมมือกันในการร่วมกิจกรรม ได้แก่

๑) กิจกรรมทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน

๒) กิจกรรมถือศีลปฏิบัติธรรมทุกวันพระ

๓) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา กำหนดให้มีการทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนา เวียนเทียน และกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๔) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของชาติ และพระมหากษัตริย์ เช่น วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

๕) กิจกรรมวันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันสารท วันธรรมสวนะ กำหนดให้มีการเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคี เช่น กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน กิจกรรมทำบุญตักบาตร สวดมนต์ ทำวัตร ฟังธรรมเทศนาและกิจกรรมอื่น ๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น

๖) กิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง ได้แก่ กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน กิจกรรมสอดส่อง การค้ายาเสพติดในหมู่บ้าน การประชาคมหมู่บ้าน

๕. กิจกรรมด้านศีลห้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยบริเวณพื้นที่ชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า

ศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิต (ปาณาติปาตา เวระมะณี)

๑) กิจกรรมที่มีการส่งเสริมให้ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

พระสงฆ์จะส่งเสริมให้ยึดหลักธรรม การมีเมตตาต่อกัน ช่วยเหลือสัตว์ทุกชนิด ไม่ทำร้ายชีวิตผู้อื่น และแสดงพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับศีล ๕ รณรงค์ให้ถือศีล ๕ อย่างเคร่งครัด ให้ยึดหลักการมีเมตตาต่อสัตว์ ไม่ทำร้ายสัตว์ เช่น การให้ทำบุญทำทานกับสัตว์ อยู่เสมอ ชาวบ้านส่วนใหญ่ ทำไร่นา ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้ใช้ประโยชน์ เช่น มูลของสัตว์ ไข่ นำมาประกอบอาหาร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่ส่งเสริมให้ฆ่าสัตว์เป็นปกติอยู่ในชุมชน ละเว้นการทำบาปในวันพระ หลีกเลี่ยงการสนับสนุนการฆ่าสัตว์ด้วยการปรุงอาหารที่ไม่ใช่เนื้อสัตว์ รณรงค์การไม่ฆ่าสัตว์ในวันสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ งานบวช งานแต่ง และ ไม่จับสัตว์ในฤดูวางไข่ ร่วมกันปล่อยปลา ปล่อยเต่า ปล่อยชีวิตโค กระบือ

๒) วิธีการลดการเบียดเบียน ทะเลาะ หรือทำร้ายร่างกายกันในชุมชน

ส่งเสริมให้รักและมีความสามัคคีกัน เมื่อมีปัญหาที่พูดคุยกันด้วยเหตุผล ไม่ให้ตัดสินปัญหาด้วยอารมณ์เป็นใหญ่ ระวังเสมอว่าในหมู่บ้านเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน พระสงฆ์แสดงธรรมเรื่องโทษและคุณประโยชน์ของศีล ๕ แต่ละข้ออย่างละเอียด ชี้ให้เห็นว่าการเบียดเบียน และการทะเลาะหรือทำร้ายร่างกายกันนั้นมีแต่ผลเสียอย่างไร ประชาสัมพันธ์ รณรงค์การไม่ทำร้ายผู้ด้อยโอกาสในสังคม และการส่งเสริมความเข้มแข็งในครอบครัว รู้รักสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๓) ช่วงเวลาที่มีการรับประทานเนื้อสัตว์ในชุมชน

ช่วงวันพระ และเทศกาลต่าง ๆ ที่มีการรับประทานเนื้อสัตว์ในชุมชน มีผู้รู้คอยแนะนำ หรือชี้แนะถึงคุณประโยชน์ โทษ และวิธีหลีกเลี่ยงการรับประทานเนื้อสัตว์ ด้วยการส่งเสริมให้ปลูกพืชผักกินเอง มีในช่วงถือศีล และกินเจตามเทศกาล วันพระ และเทศกาลต่าง ๆ วันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น เทศกาลกินเจ วันเข้าพรรษา วันตรุษจีน วันพ่อ วันแม่ และเดือนตุลาคมของทุก ๆ ปี

๔) กิจกรรมคุ้มครองเด็กและสตรีที่จัดขึ้นในชุมชน (จากการถูกทารุณกรรม ทำร้าย ข่มขืน ฯลฯ)

มีหน่วยงานราชการเข้ามาให้ความรู้ที่วัดปีละ ๑ ครั้ง ซึ่งภายในหมู่บ้านจะไม่เคยมีปัญหาเหล่านี้ ส่งเสริมทำกิจกรรมกิจกรรมร่วมกันและอบรมคนในชุมชน มีการติดตั้งป้ายแจ้งเตือนหรือเบอร์โทรตามจุดต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือในชุมชน และจัดเวรยามคอยสอดส่องดูแลคนในชุมชน

๕) กิจกรรมการปล่อยนก ปลา ไถ่ชีวิตโค กระบือ ที่จัดขึ้นในชุมชน

มีเป็นประเพณีการต่ออายุด้วยการสวดต่ออายุแล้วให้ปล่อยหรือไถ่ชีวิตสัตว์ปล่อยนก ปล่อยปลา ในแต่ละปีให้ทุกคนทำการไถ่ชีวิตเพื่อต่ออายุตัวเอง ๑ ครั้ง ชาวบ้านและพระสงฆ์ ร่วมกันจัดกิจกรรมการปล่อยพันธุ์ปลา ปล่อยนก และสัตว์อื่น ๆ ไถ่ชีวิตโค กระบือ ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันแม่แห่งชาติ วันพ่อ

ศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน (อทินนาทานา เวระมะณี)

๑) กิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนเพื่อเป็นการส่งเสริมให้การลักขโมย ฉก ชิง วิ่งราวทรัพย์สิน ลดน้อยลงในสังคมชุมชน

พระสงฆ์เทศน์สอนให้ชาวบ้านยึดหลักธรรมข้อหิริโอตตัปปะ ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป ให้รู้ว่าของ ๆ ใครก็ย่อมรักและหวงแหน หากทำผิดและถูกจับได้จะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงถึงพ่อแม่ ครอบครัว และวงศ์ตระกูลที่พ่อแม่เคยทำดีและรักษาเกียรติไว้ และเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำอย่างยิ่ง ทุกคนในชุมชนช่วยกันสอดส่องดูแล และผู้นำชุมชนประกาศเสียงแจ้งเตือนเป็นระยะ มีการจัดอบรมของผู้นำให้ความรู้เรื่องการระกอบอาชีพเสริมในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ส่งเสริมให้ในชุมชนมีการเล่นกีฬาาร่วมกันเพื่อความสามัคคี

๒) กิจกรรมการจัดตั้งตำรวจบ้านดูแลทรัพย์สินและป้องกันโจรภัยในชุมชน

ในชุมชนได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการจัดตั้ง ตำรวจบ้านในการป้องกันขโมย และอุบัติเหตุต่าง ๆ มีการตรวจตราและคอยสอดส่องในเวลาค่ำคืน

๓) การจัดการกับผู้กระทำผิดในเรื่องการลักขโมยทรัพย์สินของชาวบ้านในชุมชน

หากมีกรณีผู้กระทำผิดที่ไม่ร้ายแรง จะมีผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เรียกพ่อแม่มาพูดคุยกัน เพื่อให้ผู้กระทำเกรงกลัวกับการเสียชื่อเสียง ซึ่งภายในหมู่บ้านจะไม่ค่อยมีเกิดขึ้น โดยเฉพาะเด็กเยาวชน แต่หากร้ายแรงก็ส่งให้ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันดำเนินการส่งเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

๔) กิจกรรมจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่อาสาสมัครที่เสียสละเวลามารักษาความสงบให้ชุมชน

มีการจัดอาหาร เครื่องดื่มให้บริการเพื่อเป็นกองทุนสำหรับอาสาสมัคร โดยความร่วมมือของวัดกับผู้นำชุมชนสนับสนุนจัดเลี้ยงสังสรรค์ให้กับอาสาสมัครในช่วงเทศกาล เพื่อเป็นการตอบแทนแก่อาสาสมัคร และมีการมอบโล่รางวัลต่าง ๆ

๕) กิจกรรมการอบรม การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายบัญชีครัวเรือนในชุมชน

มีการจัดกิจกรรมอาชีพเสริมรายได้ภายในครอบครัว จักสาน เย็บปัก ถัก ร้อย ปลูกพืชเป็นอาหารรับประทานเอง อบรมสอนศิลปะอาชีพให้แก่ชาวบ้านในชุมชนเพื่อลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน การออมเงิน การฝากออมทรัพย์ และมีการแจกแบบบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือนให้ไปทำ

ศีลข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันครอบครัว (กามสุมิฉณาจารา เวระมะณี)

๑) กิจกรรมการส่งเสริมให้คู่รักครองใจคนรักของตนเพื่อเป็นการลดปัญหาการนอกใจคู่ครอง ซึ่งนำมาซึ่งการหย่าร้าง

พระสงฆ์เทศน์สอนให้ยึดหลักธรรมข้อ หิริโอตตัปปะ และศีลธรรมอันดีงาม และให้รักครอบครัว และยึดความซื่อสัตย์ต่อคู่ครองของตน ดูแลและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ดูแลให้เวลากับครอบครัว มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เมื่อเกิดปัญหาช่วยกันแก้ไขร่วมกัน มีการคัดครองคู่รักที่ยืนยาว ให้รางวัลกับคู่รักที่สร้างครอบครัวอย่างสุขสงบ

๒) การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันพระ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดครอบครัวสุขสันต์ในชุมชน

มีปฏิบัติธรรมช่วงเทศกาลวันสำคัญ เช่น วัดจัดสวดมนต์ ทำบุญตักบาตร ฟังธรรมทุกครั้ง โดยมีชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วมจำนวนมาก มีชาวบ้านมาทำบุญตักบาตรที่วัดทุกวัน

และในวันพระ มีการแสดงพระธรรมเทศนาทุกวัน มีการเชิญชวนชาวบ้านมาทำบุญตักบาตร ปฏิบัติธรรม และฟังธรรมเทศนาในวันพระ และพบปะสังสรรค์

๓) การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้คู่รักที่ครองคู่กันมายาวนานเกิน ๓๐ ปี ได้รับรางวัลในชุมชน

มีการจัดให้มีการแข่งขันคู่รักที่มีอายุยืน สุขภาพแข็งแรงอยู่ด้วยกันโดยไม่เคยมีคู่ครองใหม่ ให้รางวัลโดยจัดเป็น เสื้อผ้า และสิ่งของที่จำเป็นต่อผู้สูงอายุ มีการมอบโล่และประกาศนียบัตรและจัดงานเลี้ยงให้

๔) เด็กกำพร้าพ่อและแม่ที่เกิดจากการเลิกราหรือหย่าร้างกันในชุมชน

ในชุมชนจะไม่มีปัญหาเรื่องการหย่าร้างกันมากนัก อาจมีบ้างก็ถือว่าน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย ในชุมชนจึงอาจจะมีเด็กกำพร้าบ้างแต่ไม่มากและไม่เป็นปัญหา เพราะว่ามีตา ยาย ปู่ ย่า เลี้ยงดู มีความอบอุ่น ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด และให้อยู่กับ ตา ยาย ปู่ ย่า

๕) การจัดกิจกรรมการอบรมเยาวชนวัยเจริญพันธุ์ในชุมชน

มีส่วนราชการมาจัด เช่น โรงพยาบาลประจำชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร มาจัดให้ความรู้ทุกปี และองค์การบริหารตำบล ร่วมด้วย มีโครงการอบรมเยาวชนสร้างความสัมพันธ์ปลูกป่ารักโลก กิจกรรมการดูแลเรื่องการไม่พร้อมมีบุตรของเยาวชน กิจกรรมอบรมให้ลดการท้องก่อนวัยอันควร หรือท้องไม่พร้อมให้รู้จักป้องกัน

ศีลข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันสังคม (มุสาวาทา เวระมะณี)

๑) การจัดกิจกรรมการณรงค์ ไม่พูดเท็จไม่พูดโกหก ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพื่อเจือในชุมชน

จัดกิจกรรมในวันสำคัญ เรื่อง ความสามัคคี แข่งขันกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ เพื่อให้รักกัน การติตป้ายประชาสัมพันธ์ และโปสเตอร์ การณรงค์ไม่พูดเท็จ ประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว ด้วยภาษาถิ่น

๒) การจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมให้มีการพูดจาไพเราะอ่อนหวาน

มีกิจกรรมการพัฒนาบุคลิกภาพตนเอง คนในชุมชนมีการอบรม พูดจาไพเราะอ่อนหวานด้วยภาษาพื้นบ้าน ส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนและครอบครัว เมื่อพบหน้ากันทุกครั้งให้ทักทายกันด้วยการยกมือไหว้กัน ยิ้มให้กันเสมอ เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความอ่อนโยนและมีไมตรีต่อกัน

๓) ประโยชน์ที่เกิดจากการไม่พูดเท็จในชุมชน

ทำให้ชุมชนมีความจริงใจต่อกัน มีความไว้วางใจเชื่อใจกันได้ เป็นการเชิดชูต่อตำบลในการสื่อสาร มีความน่าเชื่อถือในคนหรือชุมชน เสริมสร้างให้คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์และจริงใจต่อกัน ทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกันในชุมชน

๔) การจัดกิจกรรมการรักษาพยาบาลในที่ชุมชน

ส่งเสริมให้ชุมชนใช้ภาษาพื้นบ้านในการพูดคุยกัน และเป็นกันเอง ทั้งการประชุม ประชาสัมพันธ์งาน กิจกรรม ให้ใช้ภาษาท้องถิ่นตลอด รณรงค์ให้คนในชุมชนใช้ภาษาพื้นบ้านในการสื่อสารต่อกัน

๕) การจัดกิจกรรมการอบรม สนับสนุน ส่งเสริมการประกวดและการแข่งขันทางทักษะการพูด เช่น การกล่าวสุนทรพจน์ ปาฐกถา การโต้วาที การย่อวาที การบรรยายในชุมชน

มีการศึกษาภาษาท้องถิ่น เช่น ภาษาไทยพวน เมื่อมีผู้สนใจเรียน หรือให้ความรู้กับท้องถิ่นใกล้เคียงก็จัดส่งปราชญ์ชาวบ้านไปให้ความรู้ ส่งเสริมให้ลูกหลานคนรุ่นใหม่ในครอบครัว และคนในชุมชน ศึกษาภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาไทยพวน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สนับสนุนให้เด็กนักเรียนแสดงความสามารถบนเวทีเมื่อมีการจัดงานในชุมชน

ศีลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันสุขภาพ (สุราเมรยมัชชปะมาทัฏฐานา เวระมะณี)

๑) การจัดกิจกรรมการรณรงค์ เพื่อการลด ละ เลิก ดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่เป็นของมีนเมาในชุมชน

ที่วัดจัดให้มีการรับสัจจะเลิกเหล้า สิ่งเสพติดทุกชนิด ลงสัตย์สัญญาว่าจะเลิกลดละ ให้ความรู้และคำแนะนำ อยู่เป็นประจำ กิจกรรมรณรงค์ เช่น การเดินรณรงค์ เลิก ลด ละ การดื่มสุรา และมีการอบรมเป็นช่วงเวลาให้เห็นโทษที่เกิดจากการดื่มสุรา

๒) การจัดกิจกรรมการรณรงค์และส่งเสริมการหยุดดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่เป็นของมีนเมา วันโกนวันพระในชุมชน

จัดกิจกรรมมาโดยตลอด เมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีผู้มาร่วมงานก็จะพูดคุยเรื่องการเลิก ลด ละ อบายมุข มีการรับสัจจะเลิกเหล้ากับหลวงพ่เจ้าอาวาส ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ลดการดื่มสุราในวันพระหรือวันสำคัญต่าง ๆ

๓) ประโยชน์ที่เกิดจากการไม่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่เป็นของมีนเมาในชุมชน

เมื่อทำได้จะทำให้ครอบครัวมีความสุข มีสุขภาพดี ลดการทะเลาะวิวาทกัน และเป็นคนที่หน้าแคระพยับถือ เชื่อถือได้ ทำให้ครอบครัวมีแต่ความสุข ลดอุบัติเหตุในชุมชน ลดการทะเลาะวิวาท ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง ประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัว

๔) ร้านค้าที่ขายสุราในชุมชน

มีจำหน่ายทุกร้านค้าโดยทั่วไปในชุมชน ผู้นำในชุมชนพูดคุยแนะนำให้ขายด้วยการพิจารณาว่าไม่ควรขายให้เด็ก และถูกจำกัดเวลาในการจำหน่ายเป็นไปตามประกาศกฎหมายบ้านเมือง

๕) คนในครอบครัวที่ดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่เป็นของมีนเมา

ไม่มีการดื่มเป็นประจำ หรืออาจมีเป็นครั้งคราว ไม่ว่าจะไปร่วมงาน ครอบครัวจะสอนให้มีสติ อยู่อย่างไม่มีความประมาท เป็นของไม่ควรดื่ม และถือว่าเป็นสิ่งที่ร่างกายไม่ควรได้รับและไม่มีประโยชน์

๕. ด้านอื่น ๆ เช่น ปัจจัยของประเพณีวัฒนธรรม

ชุมชนวัดกัลป์นารามเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของชาวไทยพวนที่สืบทอดมาแต่โบราณหลายชั่วอายุคนจากรุ่นสู่รุ่น ดังจะเห็นได้จากการที่ชุมชนมีการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ในแต่ละเดือนตลอดทั้ง ๑๒ เดือน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนได้ตลอดทั้งปี และคนในชุมชนให้ความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติอย่างเข้มแข็ง นำมาซึ่งความรักและสามัคคีในชุมชนและสามารถนำไปสู่ความสันติสุขในชุมชนอย่างเป็นวงกว้างโดยรวดเร็ว

๕.๑.๓ ผลการศึกษาแนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัลป์นาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า

จากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในการพบปะ พูดคุย ประชุมปรึกษาหารือกับเจ้าอาวาส พระสงฆ์ ผู้นำในชุมชน และชาวบ้าน ซึ่งสามารถสรุปแนวทางด้านต่าง ๆ ของการเป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุข ดังนี้

๑. ด้านความรู้เรื่องศีล ๕

ทุกคนในชุมชนถูกสอนให้มีความรักสามัคคี โดยใช้วัฒนธรรมและประเพณีและกิจกรรมเป็นสื่อกลางจึงทำให้เกิดความไว้วางใจกันใจกันในชุมชน เนื่องจากพื้นฐานเดิมของคนในชุมชนเป็นสังคมเกษตรกรรม ส่งผลทำให้มีอุปนิสัยเยือกเย็น ใจดี เป็นมิตรกับผู้อื่นได้ง่าย มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีผู้นำเป็นแบบอย่าง จึงสามารถเข้าถึงศีลและปรับตนเองและครอบครัวชุมชนให้

เข้ากับกระบวนการจัดกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้าต้นแบบได้โดยไม่ยาก และด้วยความสำเร็จจนได้รับรางวัล

๒. ด้านกระบวนการชุมชน

ในชุมชนจะมีผู้นำชุมชนจัดงานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้มาร่วมกัน ทำกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละครั้ง เช่น ทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน ถือนิเวศปฏิบัติธรรมทุกวันพระ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ และพระมหากษัตริย์ วันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน

๓. ด้านกิจกรรมวิถีพุทธ

ประชาชนในชุมชนจะมีการทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนา ในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันฉัตรมงคล วันพีฆฆมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันสารท วันธรรมสวนะ

๔. ด้านคณะสงฆ์

มีการประชุมมอบหมายให้พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนาในวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีกันแก่คนในชุมชน ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นโดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลาง รณรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศีลห้ามีดังนี้

ศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิต ต้องเป็นคนมีเมตตาไม่มีจิตใจเหี้ยมโหด มีเมตตาเอื้อเฟื้อต่อสัตว์

ศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน เมื่อมีกิจกรรมแล้วอุปสรรคไม่มีเกิดขึ้น เพราะความรักเกียรติ ชื่อเสียงของตน

ศีลข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันครอบครัว ต้องทำให้ครอบครัวรักกันมากขึ้น ชื่อสัตย์ซื่อตรงต่อครอบครัว ต่างคนก็ทำหน้าที่ของตนได้ดี ย่อมไม่มีอุปสรรค

ศีลข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันสังคม คนในชุมชนมีความสามัคคีกันดีขึ้น ตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อกัน มีความจริงใจต่อกันไว้นื้อเชื่อใจกันได้ ทำให้สังคมหมู่บ้านน่าอยู่ มีความสงบสุข ไม่มีเรื่องการทะเลาะเบาะแว้งกัน

คือข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันสุขภาพ ปัญหาจะมีน้อยมาก หากจะมีเฉพาะบางท่าน บางคนที่มีเพื่อนฝูง ร่วมกันจัดงานสังสรรค์ โดยที่เขายังคิดว่าการสังสรรค์ยังขาดสุราไม่ได้ หากลด ละ เลิกก็จะทำให้สุขภาพจิต สุขภาพกาย ดีขึ้น เป็นคนน่าเคารพ กราบไหว้ นับถือของผู้ได้คบหา

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และน่าสนใจเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปหัตถ์แบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัย พบว่า จากการอภิปรายผลเป็น รายข้อตามลำดับ ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการศึกษากระบวนการในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านศิลปหัตถ์แบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า

ทุกกระบวนการที่มีการจัดกิจกรรมขึ้นในชุมชน ในทุกขั้นตอนต่างๆ จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเข้าร่วมกิจกรรมทุกภาคส่วน ทุกครัวเรือน ชาวบ้านทุกเพศ ทุกวัย ในทุกกิจกรรมสำเร็จทั้ง ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านการมีส่วนร่วม ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนวัดกัทลีพนาราม

๒. ด้านการละเมิดศีล ๕ มีการดูแลและควบคุมไม่ให้เกิดการละเมิดศีล ๕ เพราะทุกคนในชุมชนมีพื้นฐานของการมีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นเกรงกลัวต่อการทำบาปทั้งปวง ฉะนั้นจึงมีการละเมิดก็เพียงแต่น้อยมาก

๓. ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ชุมชนวัดกัทลีพนารามนอกจากเป็นศูนย์รวมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาวไทยพวน ของอำเภอบ้านหมี่ ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนมีการจัดประเพณีต่างๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น รวมถึงเป็นการฟื้นฟูและเผยแพร่ประเพณีของชาวไทยพวน

เพราะว่า การจัดกิจกรรมเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีต่อทุกคนในชุมชนทำให้เกิดความสามัคคีและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทุกคนตระหนักเสมอว่าคนในชุมชนเสมือนเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน จึงยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามขั้นตอนของกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน ทำให้สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

๕.๑.๒ ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชน วัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า

ในการขับเคลื่อนโครงการฯ ที่ผ่านมา ประชาชนทุกภาคส่วนในชุมชนให้ร่วมมือร่วมใจกัน เป็นอย่างดีในทุก ๆ ด้าน ที่ชุมชนจัดขึ้น อันได้แก่

๑. ด้านโครงการศีล ๕ โครงการศีล ๕ มีส่วนกระตุ้นให้เกิดขบวนการการวางแผน วางยุทธศาสตร์ไว้เป็นอย่างดีด้วยการตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๒. ด้านพระสงฆ์ ทางมหาเถรสมาคมได้มีมติให้คณะสงฆ์ส่งเสริมสนับสนุน สร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้และพัฒนาชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกัน ภายใต้โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" โดยจังหวัดลพบุรี ดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี ในการขับเคลื่อนโครงการฯ โดยจังหวัดลพบุรี ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ จากบุคคล หน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วน ร่วมรับผิดชอบดำเนินโครงการ มีคณะกรรมการ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ซึ่งในคณะกรรมการระดับจังหวัด มีคณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย เจ้าคณะใหญ่ หนกลาง เจ้าคณะภาค ๓ รองเจ้าคณะภาค ๓ หัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ ๒ และ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี และมีคณะกรรมการอำนวยการฝ่ายสงฆ์ ประกอบด้วย พระราชพุทธิวรารักษ์ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พระภาวนาสมณคุณ รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นรองประธานฝ่ายสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอ ทุกอำเภอ และเจ้าคณะตำบล ทุกตำบล เป็นกรรมการ และเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี จะได้รับแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษา รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอ และผู้แทนคณะสงฆ์ เป็นกรรมการ ในการดำเนินงานประเมินผล การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ของจังหวัดลพบุรี

๓. ด้านผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการจัดทำกิจกรรม และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ โดยมีผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน เป็นประธาน และมีผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เป็นกรรมการ ในรูปแบบที่จังหวัดกำหนด ตามประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

๔. ด้านความร่วมมือของชุมชน ประชาชนทุกคนในชุมชนวัดกัทธิพนารามให้ความสำคัญต่อโครงการเป็นอย่างดี ด้วยการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ได้แก่

๑) กิจกรรมด้านกระบวนการบริหารของผู้นำ คือ การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำของทั้งฝ่ายสงฆ์และผู้นำท้องถิ่น ซึ่งมีการดำเนินงานประสานความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

๒) กิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์ในชุมชน คือมีการประชาสัมพันธ์ในชุมชนที่ดี โดยใช้ศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งเสียงตามสายทุกเช้าและเย็น มีป้ายประชาสัมพันธ์ตามจุดต่างๆ ที่สำคัญในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๓) กิจกรรมสร้างสรรค์ คือ คนในชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนนอกเหนือจากอาชีพหลัก

๔) กิจกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีลห้า ทุกคนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน และการให้ความร่วมมือกันในการร่วมกิจกรรม เช่น

๔.๑) กิจกรรมทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน

๔.๒) กิจกรรมถือศีลปฏิบัติธรรมทุกวันพระ

๔.๓) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา กำหนดให้มีการทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนา เวียนเทียน และกิจกรรมอื่นๆ ตามความเหมาะสม

๔.๔) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของชาติ และพระมหากษัตริย์ เช่น วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

๔.๕) กิจกรรมวันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันสารท วันธรรมสวนะ กำหนดให้มีการเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคี เช่น กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน กิจกรรมทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนาและกิจกรรมอื่น ๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น

๔.๖) กิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง ได้แก่ กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน กิจกรรมสอดส่อง การค้ายาเสพติดในหมู่บ้าน การประชาคมหมู่บ้าน

๕) กิจกรรมด้านศีลห้า ซึ่งมีการดูแลและควบคุมไม่ให้มีการละเมิดศีลได้โดยง่าย ด้วยการเชื่อมโยงโดยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

๕.๑) มีการส่งเสริมให้ปลูกผักกินเอง และหลีกเลี่ยงการฆ่าสัตว์เพื่อมาเป็นอาหาร หากบ้านไหนจัดงานจะไปซื้อเนื้อสัตว์จากตลาดชุมชนอื่นมาปรุงอาหาร มีผู้นำชุมชนปฏิบัติตนทำเป็นแบบอย่าง ใช้กิจกรรมและประเพณีในแต่ละเดือนสืบทอดสืบสานวัฒนธรรมเพื่อเป็นการเพิ่มความสามัคคี ในชุมชนจึงไม่ค่อยมีการทะเลาะ หรือทำร้ายร่างกายกัน ในชุมชนจะงดรับประทานเนื้อสัตว์ช่วงเทศกาลกินเจ วันเข้าพรรษา วันพระ วันสำคัญๆ ทางพุทธศาสนา และกินเจตลอดทั้งเดือนตุลาคม บางคนงดเนื้อสัตว์วันเข้าพรรษาจนไปถึงวันออกพรรษา และเนื่องจากประเพณีวัฒนธรรมไทยพวนอันดามันสืบทอดมาแต่โบราณสอนให้ลูกหลานค่อยๆ พุดจากกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน จึงไม่การทำร้ายร่างกายเด็กและสตรี มีกิจกรรมส่งเสริมให้คุ้มครองเด็กและสตรีในชุมชน เช่น การติด

ป้ายประชาสัมพันธัรณรงค์การให้ความช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า เด็ก สตรี และคนชรา อีกทั้งยังมี ภาครัฐเข้ามาร่วมกับทางวัดกัทธิพนารามจัดอบรมมาให้ความรู้แก่คนในชุมชนเสมอ และในชุมชนจะมี วิธีอบรมสั่งสอนบุตรหลานในครอบครัวให้มีความรักใคร่ปรองดอง เสียสละซึ่งกันและกัน ช่วยกัน สอดส่องดูแลความสงบของชุมชนจึงไม่มีปัญหาเรื่องความรุนแรงกับเด็กและสตรี มีประเพณีการต่อ อายุด้วยการสวดต่ออายุแล้วให้ปล่อยหรือไถ่ชีวิตสัตว์ ปล่อยนก ปล่อยปลา ไถ่ชีวิตโค กระบือ ในแต่ ละปีให้ทุกคนทำการไถ่ชีวิตเพื่อต่ออายุตัวเอง ซึ่งนำโดยพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ในการจัดกิจกรรม และพระสงฆ์จะเทศน์สอนเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ยึดหลักธรรมให้มี เมตตาต่อกัน

๕.๒) จัดกิจกรรมการอบรมในชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย บัญชีครัวเรือนในชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนจะนำสมุดบันทึกรายรับรายจ่ายในครัวเรือนมาแจกให้กับ ชาวบ้าน เพื่อเป็นฝึกทำรายรับรายจ่ายให้สมดุลกัน อบรมให้ความรู้วิชาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น เครื่อง จักสาน เย็บปัก ถักร้อย ทอผ้ามัดหมี่ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีกับชุมชนอื่นๆ และใกล้เคียง ทำให้มีหลายๆ ครั้งผู้นำชุมชนได้รับเชิญจากหน่วยงานภาครัฐเชิญให้ไปเป็นวิทยากรในการอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน อื่นและชุมชนข้างเคียง

๕.๓) มีกิจกรรมส่งเสริมคู่รักที่ครองใจคนรักมานาน ด้วยการค้นหาคู่รักที่ ครองใจคนรักมานาน ซึ่งจัดขึ้นในช่วงวันสงกรานต์ นำมาประกาศและมอบรางวัลให้แก่ผู้ที่ครองรักกัน มายาวนาน ซึ่งของรางวัลจะเป็นของจำเป็นที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันกับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คนในชุมชน จะมีประกาศเสียงตามสายเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านมาทำบุญตักบาตรและ ปฏิบัติธรรมในวันพระ เพื่อฟังธรรมเทศนาอันจะนำมาซึ่งความรักความร่มเย็นของครอบครัว เด็ก กำพร้าพ่อและแม่ที่เกิดจากการเลิกราหรือหย่าร้างกันในชุมชน จะมีบ้างแต่ไม่มากมาย และไม่ทำให้เกิดปัญหาสังคม เนื่องจากได้รับความรักจากปู่ ย่า ตา ยาย ให้การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดู มีหน่วยงาน ทางราชการมาประสานงานในการให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับเยาวชนวัยเจริญพันธุ์ในชุมชน ที่วัด กัทธิพนาราม

๕.๔) ส่งเสริมให้ลูกหลานพูดภาษาถิ่น ประชาสัมพันธ์ในชุมชนจะเป็นภาษา ถิ่นไทยพวน ซึ่งในแต่ละครอบครัวได้สั่งสอนลูกหลานให้พูดจาอ่อนน้อมเน้นให้ใช้ภาษาพื้นบ้านในการ สื่อสารในชุมชน อีกทั้งมีการส่งเสริมให้เรียนภาษาพื้นบ้านไทยพวน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอด ทางวัฒนธรรมภาษาพื้นบ้านและสอนโดยปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ จะ จัดทุกๆ ๓ เดือน หากไม่พูดเท็จแต่พูดแต่ความจริงในชุมชน ก็เป็นการเชิดชูต่อตำบลในการสื่อสาร มี ความเชื่อถือในคนหรือชุมชน เสริมสร้างให้คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ และจริงใจต่อกัน ทำให้เกิด ความรักใคร่สามัคคีกันในชุมชนและเป็นแบบอย่างกับชุมชนอื่น รณรงค์ให้คนในชุมชนใช้ภาษา พื้นบ้านในการสื่อสารต่อกัน มีกิจกรรมที่แสดงออกทั้งมารยาทในชุมชน (การอบรมพัฒนาบุคลิกภาพ)

มีการรักษามารยาทในการทักทายผู้ที่มาเยือนด้วยการยกมือไหว้ก่อนและพูดจาทักทายอ่อนหวาน ส่งเสริมให้ลูกหลานคนรุ่นใหม่ในครอบครัว และคนในชุมชน ศึกษาภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาไทยพวน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สนับสนุนให้เด็กนักเรียนแสดงความสามารถบนเวทีเมื่อมีการจัดงานในชุมชน

๕.๕) มีกิจกรรมการเดินทางรถเล็ก ลด ละ การตี๋มสุรา และมีการอบรม เป็นช่วงเวลาให้เห็นโทษที่เกิดจากการตี๋มสุรา มีการรับสั่งจะเลิกเหล้ากับหลวงพ่เจ้าอาวาสวัดกัทธิพนาราม ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ลดการตี๋มสุราในวันพระหรือวันสำคัญต่าง ๆ ประโยชน์ที่เกิดจากการไม่ตี๋มสุราหรือเครื่องตี๋มที่เป็นของมีนเมาในชุมชน คือทำให้ครอบครัวมีแต่ความสุข ลดอุบัติเหตุในชุมชน ลดการทะเลาะวิวาท ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง ประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัว ในชุมชนจะมีจำหน่ายสุรากันทุกร้านค้า ตามบ้านคนในครอบครัวมีทั้งที่ตี๋มและไม่ตี๋มสุราที่ตี๋มก็จะมีบ้างเป็นบางโอกาส

๕.๑.๓ ผลการศึกษาแนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า

แนวทางที่ทำให้เป็นหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบเพื่อความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี สามารถสรุปเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑. **ด้านความรู้เรื่องศีล ๕** ทุกคนในชุมชนถูกสอนให้มีความรักสามัคคี โดยใช้วัฒนธรรมและประเพณีและกิจกรรมเป็นสื่อกลางจึงทำให้เกิดความไว้นือเชื่อใจกัน ในชุมชน เนื่องจากพื้นฐานเดิมของคนในชุมชนเป็นสังคมเกษตรกรรม ส่งผลทำให้มีอุปนิสัยเยือกเย็น ใจดี เป็นมิตรกับผู้อื่นได้ง่าย มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีผู้นำเป็นแบบอย่าง จึงสามารถเข้าถึงศีลและปรับตนเองและครอบครัวชุมชนให้เข้ากับกระบวนการจัดกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้าต้นแบบได้โดยไม่ยากและด้วยความสำเร็จจนได้รับรางวัล

๒. **ด้านกระบวนการชุมชน** ในชุมชนจะมีผู้นำชุมชนจัดงานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้มาร่วมกันทำกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละครั้ง เช่น ทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน ถือน้ำศีลปฏิบัติธรรมทุกวันพระ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ และพระมหากษัตริย์ วันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน

๓. **ด้านกิจกรรมวิถีพุทธ** ประชาชนในชุมชนจะมีการทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนา ในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันฉัตรมงคล วันพีชมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันสารท วันธรรมสวนะ

๔. ด้านคณะสงฆ์ มีการประชุมมอบหมายให้พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนาในวันสำคัญต่างๆ เพื่อให้ตระหนักในคุณธรรมแห่งศีล ๕ เป็นการเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคีแก่คนในชุมชน ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมอื่นๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นโดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลาง รมรงค์ ลต ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง

จากผลการวิจัยข้างต้นได้สอดคล้องกับหลักธรรมของพุทธทาสภิกขุ ที่ได้อธิบายความหมายของศีลไว้ว่า ศีลหมายถึงความเป็นปกติ หรือปกติภาวะตามธรรมดา หมายความว่า ทำทุกอย่างอยู่ตามหน้าที่ที่ควรจะทำ แต่อยู่ในภาวะปกติ คือ ไม่เดือดร้อนไม่กระวนกระวายไม่ระส่ำระสาย ไม่มีความสกปรกความเศร้าหมองใด ๆ เกิดขึ้น โดยเนื้อความ ศีล หมายถึง ระเบียบที่ได้บัญญัติขึ้นไว้สำหรับประพฤติดูปฏิบัติกัน เพื่อให้เกิดภาวะปกติขึ้นมาที่กาย ที่วาจา ศีล คือการปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบการเป็นอยู่ทางภายนอก ศีลพัฒนาที่กาย ที่วาจา ให้เป็นกาย วาจา ที่น่าดู เมื่อเรามีศีลเป็นพื้นฐานแล้ว เราจึงจะมีจิตที่เป็นสมาธิได้ง่าย ถ้ามีศีลดีสมาธิก็ง่าย^๑

อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักคำสอนพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวไว้ในหนังสือ ภูมิธรรมชาวพุทธว่า ศีล ๕ ในบาลีชั้นเดิมส่วนมากเรียกว่า สิกขาบท ๕ หมายถึงข้อปฏิบัติในการฝึกตน ข้อฝึก ข้อศึกษา บ้างเรียกว่า ธรรม ๕ เมื่อปฏิบัติได้ตามนี้ ก็ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล คือเป็นเบื้องต้นที่จัดว่าเป็นผู้มีศีล สมัยต่อมา จึงเกิดมีคำว่า เบญจศีล ซึ่งในพระไตรปิฎก เพิ่งพบในคัมภีร์ชั้นอุปทาน-พุทธวงศ์ (รวมถึงวินัย.; ขุ.ปฏิ.บางแห่ง) ต่อมาในสมัยหลัง มีชื่อเรียกเพิ่มขึ้นว่าเป็น นิจศีล หมายถึงศีลที่คฤหัสถ์ควรรักษาเป็นประจำบ้าง เรียกว่า มนุษยธรรม หมายถึงธรรมของมนุษย์ หรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ บ้าง การรักษาศีล ๕ เป็นการเว้นจากการเบียดเบียนกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยดี ปราศจากเวรภัยไม่เดือดร้อนวุ่นวาย สังคมร่มเย็น แต่เหนือการฝึกไม่เบียดเบียนผู้อื่นโดยรักษาศีล ๕ แล้ว ควรฝึกยิ่งขึ้นไปในด้านชีวิตส่วนตัว ให้อยู่ดีมีสุขได้โดยไม่ต้องพึ่งพาขึ้นต่อวัตถุและการเสพบริโภคมากนักพร้อมทั้งหันไปให้เวลาแก่การเผื่อแผ่บำเพ็ญประโยชน์พัฒนาด้านจิตใจและปัญญามากขึ้น ด้วยการรักษาศีล ๘ หรืออุโบสถ

กล่าวโดยสรุป ศีล ๕ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นปกติ ข้องต่วนจากบาปทั้งหลายทั้งปวง สรรวม อดทนอดกลั้นต่อโลภะ โทสะ โมหะ ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นด้วยกาย หรือด้วยวาจา เพื่อให้เกิดความปกติ เรียบร้อย สงบสุขในสังคม ระวังความเดือดเนื้อร้อนใจทั้งตนเองและผู้อื่น เป็นข้อฝึกข้อปฏิบัติเบื้องต้นในชีวิตประจำวันสำหรับฆราวาสเพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย วาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม สงบ และเป็นฐานปฏิบัติธรรมในขั้นสูงต่อไป^๒

^๑ พุทธทาสภิกขุ, **ทาน ศีล ภาวนา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๓๙), หน้า ๕๖-๕๗.

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **ภูมิธรรมชาวพุทธ**, พิมพ์ครั้งที่ ๕ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๒๔-๒๕.

ในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี นั้น ไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เนื่องจากพื้นฐานเดิมของคนในชุมชนเป็นสังคมเกษตรกรรมมาตั้งแต่บรรพชน ส่งผลทำให้ทุกคนล้วนมีบุคลิกและอุปนิสัยคล้าย ๆ กัน คือมีความเอื้อกัน ใจดี เป็นมิตรกับผู้อื่นได้ง่าย มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีผู้นำเป็นแบบอย่าง มีความเห็นพ้องต้องกันในการที่จะทำงานร่วมกันไม่ว่าเป็นกิจกรรมใด ๆ ที่ถูกจัดขึ้น จึงสามารถเข้าถึงศิลปินและปรับตนเองและครอบครัวชุมชนให้เข้ากับกระบวนการจัดกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านรักษาศิลห้าต้นแบบได้โดยไม่ยากและด้วยความสำเร็จจนได้รับรางวัล

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของประเวศ วะสี ซึ่งได้อธิบายคำว่าชุมชนในภาษาอังกฤษว่า Community ซึ่งได้มีผู้ให้หลักนิยามมากมายแตกต่างกันไปตามทัศนระความคิดเห็นจากการศึกษารวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ของการพัฒนาชุมชน ตามชุมชนต่าง ๆ จะพบเห็นได้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้น มีแนวความคิดที่แตกต่างกันบ้างตามภูมิประเทศ โดยมีความประเด็นที่มีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

๑) มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของชุมชน และปรัชญาของการพัฒนาชุมชน มีความเชื่อมั่นในพลังความสามารถของมนุษย์ การดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาชุมชนจะเจริญหรือเสื่อมถอยของชุมชน ขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ การพัฒนาชุมชนจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้มีมาตรฐานในการดำรงชีวิต หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองในระดับหนึ่ง

๒) การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่จะมาช่วยกันพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติการ และร่วมรับผิดชอบ ในทุก ๆ เรื่องทุกขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมการประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชน

๓) การช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชน จากความเชื่อในปรัชญาเรื่องศักยภาพและพลัง ความสามารถของชุมชนแล้ว การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเองการขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนต้องเป็นสิ่งที่เกินความสามารถของคนในชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ ทั้งทางเศรษฐกิจ ศีลธรรมคุณธรรม และสุขภาพที่ดี

๔) การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาชุมชนใดผลประโยชน์ย่อมเกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้น นอกจากการพัฒนาด้วยการช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชนแล้วต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และรวมถึงทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชน ที่ไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่น ๆ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนของตนเช่นเดียวกัน ในเรื่องของการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนนี้ส่วนหนึ่งก็ต้องเป็นหน้าที่ของรัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ แต่รัฐจะให้ช่วยเหลือมักจะเป็นโครงการใหญ่ ๆ เท่านั้นที่จะต้องใช้ทรัพยากรมากเป็นแผนและโครงการที่รัฐบาลดำเนินการ ผ่านหน่วยงานราชการ ไม่ใช่เป็นแผนและโครงการพัฒนาของประชาชนในชุมชน

๕) การริเริ่มของประชาชนในชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่น ๆ ควรเป็นหน่วยงานที่คอยส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษแก่ประชาชนในชุมชนจนมีความรู้ความสามารถในระดับที่เรียกว่า คิดเป็น ทำเป็น จนมีความสามารถที่จะค้นพบปัญหาวิธีการแก้ไขปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง

๖) ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญเพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัดทั้งบุคลากรงบประมาณหรือทรัพยากร ระบบบริหารและดำเนินงานพัฒนา ส่วนประชาชนในชุมชนเองก็มีขีดจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้นจะดำเนินงานพัฒนา ชุมชนในชุมชนใดชุมชนหนึ่งจึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งความสามารถของตนเองได้มาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อยก็พึ่งพาตนเองได้น้อย รัฐก็จะเข้าไปให้การสนับสนุนมากขึ้น ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องเป็นสัดส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

๗) การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชนไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างมีความสามารถที่จำกัดไม่สามารถดำเนินการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและแนวคิดของการพัฒนาชุมชน คือลงมือช่วยเหลือตนเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสม นอกจากการร่วมมือของรัฐกับประชาชนในชุมชนแล้ว ยังสามารถขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและชุมชนภายนอกที่พร้อมจะได้รับการสนับสนุนได้อีกทางหนึ่งด้วย

๘) การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันหลาย ๆ ด้านจะมุ่งพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรมการดำเนินกิจกรรมต่างต้องสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานและองค์การต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ต่อใช้การประสานงานที่ดี จึงจะประสบความสำเร็จ

๙) ความสมดุลในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายด้านไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียวต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันทุกด้านไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดจึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วยเช่นความ สมดุลระหว่างการพัฒนาคนกับ สิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างการพัฒนาร่างกายกับจิตใจของคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย เป็นต้น

๑๐) การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชน มีลักษณะให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต^๓

๕.๓ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๑) ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาภาษาไทยพวนด้านการเขียนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภาษาไว้ให้ลูกหลานรุ่นต่อ ๆ ไป

๒) ควรส่งเสริมกิจกรรมเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายของชุมชนให้มากขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

^๓ ประเวศ วะสี , ประชาคมตำบล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๙-๑๐.

๑) ควรนำปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขจากการวิจัยนี้ไปประยุกต์ปรับใช้ในชุมชนอื่นให้เกิดความสันติสุขต่อสังคม และประเทศชาติ

๒) ผู้นำชุมชนควรจัดหาตลาดในการกระจายสินค้าที่เกิดจากผลผลิตของการส่งเสริมกิจกรรมเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายของชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนมีสภาพคล่องทางเศรษฐกิจที่ดี และนำไปสู่ความสันติสุขในชุมชน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม

๑) สามารถนำเอาแบบอย่างการรักษาสี่บทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม ความเสียสละ ความสามัคคี รักใคร่ปรองดอง ร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมร่วมกัน ความมีเมตตาอันดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน มาพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมอื่นได้อย่างสันติสุข

๒) ควรนำเอาผลผลิตจากกิจกรรมส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม ออกแนะนำ หรือจำหน่ายเมื่อผู้นำชุมชนมีโอกาสไปบรรยายชุมชนอื่น เพื่อเป็นการเผยแพร่และกระจายสินค้าของชุมชนให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้มีเงินหมุนเวียนเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น และเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสันติสุขขึ้นในชุมชน

๕.๓.๔ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ศึกษาถึงปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลให้หมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เท่านั้น ยังไม่ได้กระจายไปในหลายๆ ชุมชนในจังหวัดอื่นๆ ทั่วประเทศใน ๗๖ จังหวัด ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำในชุมชนและจังหวัดอื่น เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้หมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขที่แตกต่างกันออกไปแต่มีความยั่งยืนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

๒) ควรทำการวิจัยแบบอื่นบ้าง เช่น เชิงผสมผสาน เชิงปริมาณ เชิงทดลองก็ตาม เพื่อให้มีความเข้าใจที่หลากหลายในการวิจัย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ มหา
นคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐**. กรุงเทพฯ มหา
นคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐.

ข. เอกสารชั้นทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

โกวิท พวงงาม. **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, ๒๕๕๐.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จรัญ โฆษณานันท์. **นิติปรัชญา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
๒๕๓๒.

_____. **นิติปรัชญา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
๒๕๕๐.

จอร์จ เอ. ดีโอเตอร์เสน และอาร์ฮิลเลส จี. ดีโอเตอร์สัน (Theodorsen and Theodorson 1969:
425-426).

จูเลียส โกลด์ และวิลเลียม แอล โคลบ (Gould and Kobb 1964 : 739).

ชัยวัฒน์ เจริญสินโอสถ. **Development Discourse วาทกรรมการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์วิภาช, ๒๕๔๙.

ชินรัตน์ สมสืบ. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**. ชุดวิชาการพัฒนาชนบท
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๙.

ฉายศิลป์ เขียวชาญพิพัฒน์ และคณะ. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๔๗.

เดนนีส อี. บ็อบลิน (Dennies E. Poplin 1979: 3).

เดือน คำดี. **ปัญหาปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.

ณัฐพร วัจวิญญู. **กระบวนการค้นคว้าและนิเวศวิทยาแนวคิด**. เชียงราย: สถาบันขวัญเมือง, ๒๕๔๖.

ถวิลวดี บุรีกุล. **การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า,
๒๕๔๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธนิต อยู่โพธิ์. **อานิสงส์ศิลป์ ๕ บัญญัติสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. **กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม**. ขอนแก่น: โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุขสุขภาพตะวันออกเฉียงเหนือ, ๒๕๔๓.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. **การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และ กรณีตัวอย่าง**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๗.
- ประเวศ วะสี. **ประชาคมตำบล**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑.
- พระครูปริยัติกิตติธำรง. **พัฒนาการพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: บริษัท จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๖๑.
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาจันทบุรีนฤนาถ. **ปทานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ-สันสกฤต**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร, ๒๕๑๓.
- พระราชวรมณี (ประยูร ธมมจิตโต). **ปรัชญากรีก : บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศยาม, ๒๕๔๐.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). **ปรัชญากรีก : บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๕๐.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **วันสำคัญของชาวพุทธไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ๒๕๕๑.
- _____. **ตามทางพุทธกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๓๙.
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระพุทธโฆสเถระ. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลโดย สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส.อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๕.
- _____. **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. กรุงเทพมหานคร: พุทธธรรมประดิษฐาน ๒๖ ศตวรรษกาล, ๒๕๕๕.
- _____. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

..... . **ภูมิธรรมชาวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สหธรรมมิก, ๒๕๕๑.

..... . **พุทธธรรม**. ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๒.

..... . **ภูมิธรรมชาวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๒.

พระพุทโธสเถระ. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูรวงศ์พันธ์ตั้ง จำกัด, ๒๕๔๖.

พุทธทาสภิกขุ. **ทาน ศีล ภาวนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๓๙.

..... . **กฎธรรมะบันทึกรำลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาส**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์, ๒๕๔๙.

พระอุปติสสเถระ. **วิมุตติมรรค**. แปลโดย คณาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ไพฑูรย์ เครือแก้ว. **ลักษณะสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิชการพิมพ์, ๒๕๓๘.

ไพฑูรย์ วัฒนสิริธรรม. **สำนักไทยที่พึ่งงานที่ปรารถนา**. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา, ๒๕๔๔.

ไพรัตน์เตชะรินทร์. **ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดีแอนด์เอส, ๒๕๒๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖.

วศิน อินทสระ. **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๙.

วุฒิสาร ตันไชย. **การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส, ๒๕๔๕.

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). **จามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองทริภุญไชย**. พระนคร: ห้างหุ้นส่วน จำกัด บรรณกิจเทรตตั้ง, ๒๕๑๖.

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). **ความจริงที่ต้องเข้าใจ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. **วิธีสร้างบุญบารมี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นพรัตน์, ๒๕๔๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส. **เบญจศีลเบญจธรรมเล่ม ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๙. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

สมลักษณ์ ไชยเสรีรัฐ พ.ต.อ.หญิง. **การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนใน คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”**, ๒๕๕๗.

สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย. **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**. นนทบุรี: เอสอาร์ปรีนติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๔๕.

สิน พันธุ์พินิจ. **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพับลิชชิ่งจำกัด, ๒๕๔๗.

สุธี วรประดิษฐ์. **การมีส่วนร่วมของชุมชนงานสารสนเทศสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด**. สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตราด, ๒๕๕๓.

อคิน ระพีพัฒน์. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณะสุข, ๒๕๔๗.

อภิภูวัฒน์ โพธิ์सान. **พุทธศาสนแนวปฏิบัติเพื่อชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑.

อรรถัย กักผล. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๒.

_____. **การบริหารปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ ๒๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต, ๒๕๕๖.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

นคร สำเภาทิพย์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ อำเภอนาแก้ว จังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.

ประชัย ศรีจามร. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาครัฐ กรณีศึกษาตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม**. คณะพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ประเสริฐ สุนทร. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล ๖”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.
- พระธงชัย โชติธมโม. “การยึดหลักปฏิบัติ ตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไฟ. “การศึกษาที่ชนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.
- พระมหาภาชิต สุวรรณดี (สุภาสิด). “การรักษาศีล ๕ ของนักศึกษาภาคสมทบ มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ พ.ศ.๒๕๔๗”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระมหาวรณนท ฐิตนนโท. “ความสัมพันธ์ระหว่างศีล ๕ และสันติภาพภายในสังคม : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระมหาสำรวย ญาณส่วโร (พินดอน). “การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระสมพงษ์ ตึกขอมโม (ราชเจริญ). “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมูสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- ยุพาพร รุปงาม. “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”. **ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕.
- ราศี ทองสวัสดิ์. “การอบรมศีลธรรม และพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมต้นในทัศนคติของครู”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- วิโรจ นาคชาตรี. “หลักการปฏิบัติต่อผู้นับถือศาสนาอื่นตามคำสอนของพระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม”. **วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สมจิต เกิดปรางค์. “การนำศิลปะ มาใช้ใ้กระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรีผลการวิจัย”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

สุนทร กองทรัพย์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหาร ส่วนตำบลกรณีศึกษาตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม**. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘.

สุภาวี่ รอดเรือง. “การจัดการชุมชนที่อยู่อาศัยในที่ดินของวัดนนทรี”. **วิทยานิพนธ์เคหพัฒนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเคหะการ**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

อชิษฐาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล. “การรักษาศิลปะของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน : กรณีศึกษาเขตสวนหลวงกรุงเทพมหานคร”. **ปัญหาพิเศษ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

(๓) รายงานการวิจัย:

ขวัญชัย เชื้อเมืองพาน. “แนวทางเพื่อสร้างการอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สามัญของวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหารและชุมชนหมู่บ้าน”. **รายงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์**. กองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น, ๒๕๕๑.

ธนาภรณ์ ไกล่ชิดและคณะ. “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนกุฎีจีน (ซอยวัดช่างตาครู้ส) เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **รายงานวิจัย**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔.

สุรียันต์ สุวรรณราช. “ปัจจัยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของไทยพุทธ มุสลิมในจังหวัดสตูล”. **รายงานการวิจัย**. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย”. **รายงานการวิจัย**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

(๔) บทความ:

พระประสิทธิ์ จันดาหาร. “การปฏิบัติตนตามหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ”. **วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มศว**. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (กันยายน ๒๕๔๙): ๑๔๖-๑๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

เสาวรีย์ ตะโพนทอง และคณะ. “พฤติกรรมการณ์นำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษารัฐบาลในกรุงเทพมหานคร”. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ ๔๓ (๑-๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘): ๗๖-๘๓.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

-

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. การดำเนินงานการมีส่วนร่วมของสำนักงาน ปลัดกระทรวง
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://portal.in.th/scraticapate/pages/participate/>[๕ ตุลาคม ๒๕๖๐].

คณะอง วิ่งฝายแก้ว. บทบาทพระพุทธศาสนากับการสร้างสันติภาพโลก:พระพุทธศาสนาในฐานะที่
ช่วยสร้างสันติภาพแก่โลก. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/504160> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๐].

โครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า. จังหวัดลพบุรี "หมู่บ้านตามรอยพ่อ" ต่อยอดศีล ๕. [ออนไลน์]. แหล่ง
ที่มา: <https://www.sila5.com/home/news/news/var/b4w2f4w2v224> [๒๔
กันยายน ๒๕๖๐].

เตือนใจ พุसाแก้ว. การมีส่วนร่วมของชุมชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org>
[๕ สิงหาคม ๒๕๕๙].

บ้านจอมยุทธ. พุทธศาสนาสัมัยอยุธยา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.baanjomjut.com/library_2/extension-1/buddhism_to_the_country/13.html[๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: วิקיพีเดีย สารานุกรมเสรี <http://th.wikipedia.org/> [๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

พระศพล เขมากริตโต. ชีวิตเพื่อสันติสุขและสันติภาพ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.Baanjomjut.com/library/2552/peace_and_peace/08.html[๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙].

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). อ้างถึงในกรมการฝึกหัดครู.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://lalatiffiffiff.blogspot.com/> [๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐].

พระมหาทวี มหาปัญโญ. ศีล ๕: ปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดคุณลักษณะของสังคม. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: www.Learners.inth/blog. [๑๑ เมษายน ๒๕๖๐].

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ไพ แจ้งพลาย. พระพรหมเสนาบดี เป็นประธานเปิดโครงการตรวจติดตามและจัดนิทรรศการแสดงผลงาน "หมู่บ้านรักษาศิล ๕ ต้นแบบ" ของจังหวัดลพบุรี ประจำปี ๒๕๖๐. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://pr.prd.go.th/lopburi/ewt_news.php?nid=3410&filename=index1 [๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐].
- มูลนิธิพัฒนาคนพิการ. กรณีศึกษาผู้พิการจากอุบัติเหตุ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.tddf.or.th/tddf/research/article. [๑๑ มีนาคม ๒๕๖๐].
- มูลนิธิมั่นพัฒนา. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tsdf.or.th/th/seminar-event/10268> [๑๓ กันยายน ๒๕๖๐].
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org/> [๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑].
- _____. ศาสนาพุทธในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/สมัยกรุงสุโขทัย> [๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑].
- _____. ความสันติสุข. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.google.co.th/search?q=http+wikipedia+org+wiki+Peace+html&channel=inkdoctor>. [๑ มกราคม ๒๕๖๐].
- วีรญา ปรียาพันธ์. ก้าวสู่ยุค SDGs. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thaicr.com/2015/01/sdgs.html> [๑๑ กันยายน ๒๕๖๐].
- ศาสนาพุทธในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/สมัยกรุงสุโขทัย> [๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑].
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). มองวันวิสาขะถึงอารยธรรมโลก. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.payutto.net/book-content/๒-มองวันวิสาขบูชา/2/> [๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐].
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://opdc.go.th/special.php?spc_id=2&content_id=156, [๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙].
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. โครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข จังหวัดลพบุรี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th/News> [๓๐ กันยายน ๒๕๖๐].
- _____. “ประมวลคำสอนจากคตินิธรรมคำสอนขององค์ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.onab.go.th/index.php?option. [๒ มีนาคม ๒๕๖๐].
- _____. โครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข จังหวัดลพบุรี สู่วิถีการสร้างความปลอดภัย สำนวนฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศิล ๕. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www1.onab.go.th/index> [๗ ตุลาคม ๒๕๖๐].

บรรณานุกรม (ต่อ)

United Nations Thailand. เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <http://www.un.or.th/globalgoals/th/the-goals/>[๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐].

(๗) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

สัมภาษณ์ เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์วัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี,
๒๒-๒๓, ๒๕, ๒๘-๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัด
ลพบุรี, ๒๒-๒๓, ๒๕, ๒๘-๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้านชุมชนวัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี, ๒๒-
๒๓, ๒๕, ๒๘-๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Primary Sources

-

2. Secondary Sources

(I) Books:

Cohen. J., M. and Uphoff, N. T. **Rural development participation: Concept and measures for project design.** implementation and evaluation New York: Cornell University, 1977.

Ken Wilber. **Sex Ecology Spirituality.** Boston: Shambhala Publications, 2000.

UNESCO. **Learning the Way of Peace: A Teachers' Guide to Peace Education.** (New Delhi: UNESCO), 2001.

UNESCO. **Learning to be : A Holistic and Integrated Approach to Value Education for Human Development.** Bangkok: UNESCO, 2002.

United Nation. **Popular Participation In Decision Making For Development.** New York: United Notwess Publication, 1998.

WHO and UNICEF. Report of the international conference on primary health care. New York: N.P.Press, 1978.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ ๓ ท่าน แบบสัมภาษณ์จะแก้ไขปรับปรุงจนผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีความเห็นว่า “ผ่าน” จึงนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

๑. พระมหาชาติชาย ปญญาวิโร ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร สังคมสงเคราะห์ คณะสังคมศาสตร์

๒. พระมหาสม กลยาโณ, ดร. ตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์

๓. ผศ. ผดุง วรรณทอง ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
และการหาดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
(การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและหาค่า CVI)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๕๙

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พระมหาสม กลยาโณ, ดร

ด้วย พระปลัดสนิท กตสาโร (เรียนเงิน) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๕๒ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข ของชุมชน วัดกัทลีนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

๐๙๖๖/ก ๒๕/๖๐

๑๒ ธ.ค. ๖๐

ผู้ประสานงาน : พระปลัดสนิท กตสาโร
นิสิตหลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
โทร. ๐๙๗๗-๙๔๙-๕๙๙๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๕๙

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พระมหาชาติชาย ปญญาวิโร

ด้วย พระปลัดสนิท กตสาโร (เรือนเงิน) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๕๒ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข ของชุมชน วัดกัลยาณาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ของเจริญพร
พระมหาชาติชาย ปญญาวิโร
15 ธ.ค. ๖๐

ผู้ประสานงาน : พระปลัดสนิท กตสาโร
นิสิตหลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
โทร. ๐๙๗-๙๔๙-๕๙๙๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๕๙

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ผดุง วรณทอง

ด้วย พระปลัดสนิท กตสาโร (เรื่อนเงิน) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๕๒ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข ของชุมชน วัดกัทธิพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

10/12/2020
เรียน รศ.ผดุง

(ผศ. ผดุง วรณทอง)
๑๕/๑๒/๒๐

ผู้ประสานงาน : พระปลัดสนิท กตสาโร
นิสิตหลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
โทร. ๐๙๗-๙๔๙-๕๙๙๗

ตารางหา ค่า I-CVI ข้อมูลจากการประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๓ คน

ลำดับข้อ	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓	จำนวนความเห็น ที่ตรงกัน	ค่า I-CVI
คีลข้อ ๑ ๑	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๒	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๓	๑	๑	๐	๓	๐.๖๗
๔	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๕	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๖	๑	๑	๐	๓	๐.๖๗
๗	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๘	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
คีลข้อ ๒ ๑	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๒	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๓	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๔	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๕	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๖	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๗	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๘	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
คีลข้อ ๓ ๑	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๒	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๓	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๔	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐

๕	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๖	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๗	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
ศิลป์ข้อ ๔ ๑	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๒	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๓	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๔	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๕	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๖	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๗	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๘	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
ศิลป์ข้อ ๕ ๑	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๒	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๓	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๔	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๕	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๖	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๗	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
๘	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐
สัดส่วนที่ประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ แต่ละคน	๑	๑	๐.๙๕	๑) ค่าเฉลี่ย I-CVI = ๑+๑+.๖๗+๑+๑+.๖๗+๑+๑+ ๑+๑+๑+๑+๑+๑+๑+๑+๑+๑+ ๑+๑+๑+๑+๑+๑+๑+๑+๑+๑+	

				$๑ + ๑ + ๑ + ๑ + ๑ + ๑ + ๑ + ๑ + ๑$ $/ ๓๙ = ๐.๙๘$ ๒) ค่าเฉลี่ยสัดส่วนความเห็น $= ๑ + ๑ + ๐.๙๕ / ๓ = ๐.๙๘$ ๓) ค่าสัดส่วนผลรวมของคำตอบ ของทุกคน $= ๓๗ / ๓๙ = ๐.๙๕$
--	--	--	--	---

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๗๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๔

๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติสละสัมภาระเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน เจ้าอาวาสวัดกัลยาณาราม
สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัมภาระที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระปลัดสนิท กตสาโร (เรื่อนเงิน) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๕๒ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข ของชุมชน วัดกัลยาณาราม
ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาระท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขออนุมัติสละสัมภาระจากท่านให้นิสิตดำเนินการสัมภาระเพื่อจะเป็นประโยชน์
ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๗๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติสัมนาเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร กำนันตำบลบ้านกล้วย
สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระปลัดสนิท กตสโร (เรือนเงิน) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๕๒ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข ของชุมชน วัดกัลป์นาราม
ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขออนุมัติสัมนาจากท่านให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อจะเป็นประโยชน์
ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๗๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติครุภัณฑ์สัมภาระเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร ผู้ใหญ่บ้านบ้านกล้วย
สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัมภาระที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระปลัดสนิท กตสโร (เรือนเงิน) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๕๒ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข ของชุมชน วัดกัทธิพนาราม
ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาระท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขออนุมัติครุภัณฑ์จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัมภาระเพื่อจะเป็นประโยชน์
ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข ของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยนี้ จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษาวิจัยในระดับปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาสังคมโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะปกปิดข้อมูลของท่านไว้เป็นความลับและใช้เป็นข้อมูลในการศึกษางานวิจัยนี้เท่านั้น แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศิลปินห้าต้นแบบสู่ความสันติสุขของชุมชนวัดกัทลีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรคและ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณและขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระปลัดสนิท กตสารโ

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....นามสกุล(ฉายา).....
 อายุ.....ปี อาชีพ.....ตำแหน่ง.....
 สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ตั้งแต่เวลา.....น ถึง.....น.
 สถานที่ให้สัมภาษณ์.....
 ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย
 บันทึกข้อมูล ผู้วิจัย (จดบันทึก,บันทึกเสียง)

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อหมู่บ้านศีลห้าต้นแบบสู่ความสันติสุข ของชุมชน วัดกัลยาณาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๑. ศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิต (ปาณาติปาตา เวระมะณี)

๑. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมกิจกรรมที่ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตอย่างไรบ้าง
๒. ในชุมชนของท่านมีวิธีการลดการเบียดเบียน ทะเลาะ หรือทำร้ายร่างกายกันอย่างไรบ้าง
๓. ในชุมชนของท่านมีการงดรับประทานเนื้อสัตว์ในช่วงเวลาไหนบ้าง อย่างไร
๔. ในชุมชนของท่านมีการจัดกิจกรรมคุ้มครองเด็กและสตรี (จากการถูกทารุณกรรม ทำร้าย ข่มขืน ฯลฯ) บ้างหรือไม่ อย่างไร
๕. ในชุมชนของท่านมีการจัดกิจกรรมการปล่อยนก ปลา ไถ่ชีวิตโค กระบือ บ้างหรือไม่ อย่างไร

๒. ศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน (อทินนาทานา เวระมะณี)

๑. ในชุมชนของท่านมีกิจกรรมใดบ้าง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้การลักขโมย ฉก ชิง วิ่งราว ทรัพย์สิน ลดน้อยลงในสังคมชุมชน
๒. ในชุมชนของท่านมีกิจกรรมการจัดตั้งตำรวจบ้านดูแลทรัพย์สินและป้องกันโจรภัยบ้างหรือไม่ อย่างไร
๓. ในชุมชนของท่านมีการจัดการกับผู้กระทำผิดในเรื่องการลักขโมยทรัพย์สินของชาวบ้านอย่างไรบ้าง
๔. กิจกรรมจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่อาสาสมัครที่เสียสละเวลารักษาความสงบให้ชุมชนบ้างหรือไม่ อย่างไร
๕. ในชุมชนของท่านมีกิจกรรมการอบรม การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายบัญชีครัวเรือนบ้างหรือไม่ อย่างไร

๓. ศิลข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันครอบครัว (กามสุมิจฉาจารา เวมะณี)

๑. ท่านมีวิธีการใดบ้างในการส่งเสริมให้คู่รักครองใจคนรักของตนเพื่อเป็นการลดปัญหาการนอกใจคู่ครอง ซึ่งนำมาซึ่งการหย่าร้าง

๒. ในชุมชนของท่านมีกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันพระ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดครอบครัวสุขสันต์บ้างหรือไม่ อย่างไร

๓. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมให้คู่รักที่ครองคู่กันมายาวนานเกิน ๓๐ปี ได้รับรางวัลหรือไม่ อย่างไร หากมีมากน้อยแค่ไหน

๔. คนในชุมชนของท่านมีเด็กกำพร้าพ่อและแม่ที่เกิดจากการเลิกราหรือหย่าร้างกันมากน้อยเพียงใด

๕. มีกิจกรรมการอบรม เยาวชนวัยเจริญพันธุ์บ้างหรือไม่ อย่างไร

๔. ศิลข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันสังคม (มุสวาทา เวมะณี)

๑. มีการจัดกิจกรรมอะไรบ้างในชุมชนของท่านเพื่อเป็นการรณรงค์ ไม่พูดเท็จไม่พูดโกหก ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพื่อเจ้า

๒. ในชุมชนของท่านมีกิจกรรมใดบ้างที่เป็นการส่งเสริมให้มีการพูดจาไพเราะอ่อนหวาน

๓. ท่านคิดว่าการไม่พูดเท็จ มีประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไรบ้าง

๔. มีกิจกรรมการรักษามารยาทในที่ชุมนุม เช่น การพูด การบรรยาย เป็นต้น หรือไม่อย่างไร

๕. มีกิจกรรมอบรมสนับสนุนส่งเสริมการประกวดและการแข่งขันทางทักษะการพูด เช่น การกล่าวสุนทรพจน์ ปาฐกถา การโต้วาที การย่อวาที การบรรยาย บ้างหรือไม่อย่างไร

๕. ศิลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันสุขภาพ (สุราเมรมัชชะปะมาทัญฐานา เวมะณี)

๑. ในชุมชนของท่านมีการรณรงค์ หรือส่งเสริม หรือมีวิธีการจูงใจอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการลด ละ เลิก ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่เป็นของมีนเมา

๒. ในชุมชนของท่านมีการรณรงค์และส่งเสริมการหยุดดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่เป็นของมีนเมาวันโกนวันพระหรือไม่อย่างไร

๓. ท่านคิดว่าการไม่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่เป็นของมีนเมามีประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไร

๔. ในชุมชนของท่านมีร้านค้าขายสุรามากน้อยเพียงใด

๕. ในครอบครัวของท่านมีใครบ้างที่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่เป็นของมีนเมา

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

๑. ปัญหาอุปสรรคของกิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕

๑. ปัญหาอุปสรรคของศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิต
๒. ปัญหาอุปสรรคของศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน
๓. ปัญหาอุปสรรคของศีลข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันครอบครัว
๔. ปัญหาอุปสรรคของศีลข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันสังคม
๕. ปัญหาอุปสรรคของศีลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันสุขภาพ

๒. ข้อเสนอแนะ

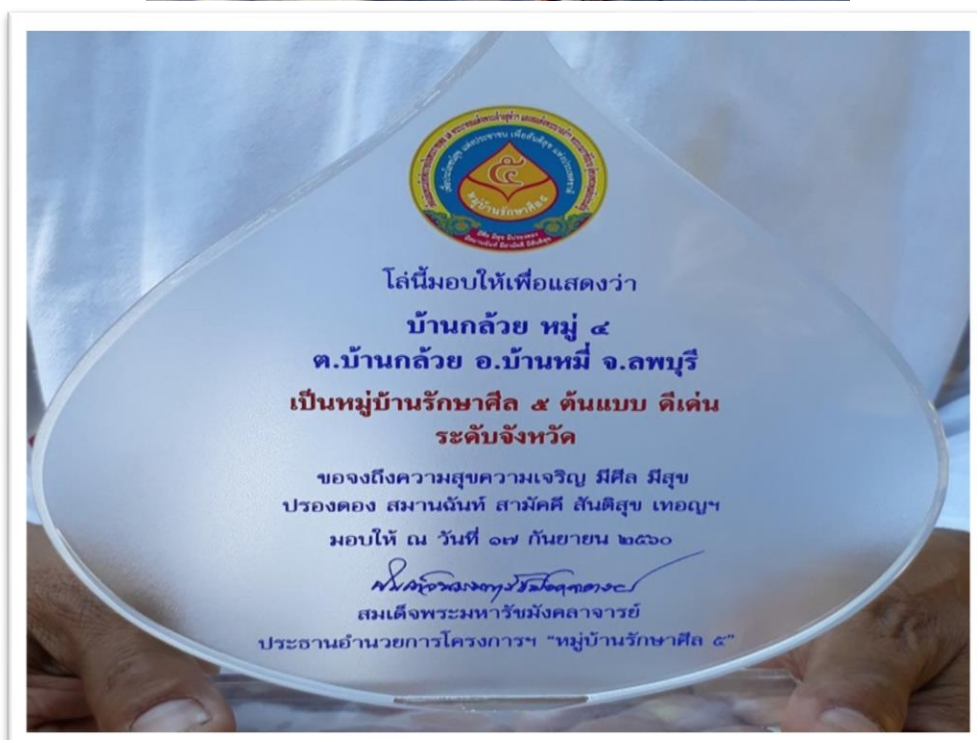
๑. ศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิต
๒. ศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน
๓. ศีลข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันครอบครัว
๔. ศีลข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันสังคม
๕. ศีลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันสุขภาพ

ขอนุโมทนาบุญทุกท่านที่เมตตาอนุเคราะห์ ขอความสุขสวัสดิ์ ความเจริญจงมีแก่ทุกท่านด้วยเทอญ

ภาคผนวก ง

ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม/การสัมภาษณ์

ประมวลภาพกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่วัดกัทลีพนาราม
ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน

งานบุญตามประเพณี

ประวัติผู้ทำวิจัย

ชื่อ	พระปลัดสนิท ฉายา กตสาโร นามสกุล เรือนเงิน
เกิด/วัน/เดือน/ปี	๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๖
การศึกษา	
ทางโลก	- ชั้นประถมศึกษาโรงเรียนบ้านเขาทับควาย ลพบุรี - ชั้นมัธยมต้นโรงเรียนการศึกษาตามอัธยาศัย ลพบุรี - ชั้นมัธยมปลายโรงเรียนการศึกษาตามอัธยาศัย ลพบุรี - พุทธศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วัดไร่ขิง)
ทางธรรม	นักธรรมเอก จังหวัดลพบุรี
ประสบการณ์ทำงาน	- เป็นรักษาการเจ้าอาวาส วัดเขาวงพระจันทร์ - กรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต.ห้วยโป่ง และปกครองคณะสงฆ์ในวัด และงานกิจการ - คณะสงฆ์ เป็นกรรมการคุมสอบธรรมศึกษา
ปีที่เข้าศึกษา	ปีการศึกษา ๒๕๕๙
ปีที่สำเร็จการศึกษา	ปีการศึกษา ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดเขาวงพระจันทร์ ต.ห้วยโป่ง อ.โคกสำโรง จ.ลพบุรี